صورة عن الأصل

דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

יום שישי, כ"א בחשון תשמ"ח, 13 בנובמבר 1987 • גליון 19270

היום 64 עמודים כולל „דבר השבוע" • המחיר 1.65 ש"ח, באילת 1.43 ש"ח

היום בדבר

פיסגה והשלכותיה / דן אבידן, חגי אשר • טרור וכשלונו / יוסי מלמן, טלי זליננר • נשק ומחירו / אמיר אורן • התיישבות בעיימ / יצחק בן־נר, אמיר רוזנבליט • שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, חיים פוקס • צינה יוונית / שלמה שפיר • פרשיות צרפתיות / גדעון קוץ • מדורים / דני רובינשטיין, דרור שרביט, אהרן שמי, מושיק • מחוייבות מדענים / נתן רוטנשטרייך • תרבות / יעל פישביין, מירי פז, ורדה צימרמן, אהוד מנור, יקיר צור • משא לספרות

ב.ב.ק.
ציוד מטבחים מוסדיים בע"מ
רח' הבונים 50 בת־ים
טל. 5519355 03-5510432
ייצור תנורים וציוד מטבחים:
מחבתות :: קונבקטומטים . כיריים גז
ציפסרים :: שולחנות חימום וקירור וכו'

שולץ להרצוג: לארה"ב מידע שישראל מעבירה נשק לאיראן

לאחר השיחה בארבע־עיניים עם מזכיר המדינה האמריקאי מיהר נשיא המדינה להעביר מסר לשמיר, פרס ורבין • ישראל בתשובה חד־משמעית: אין הוכחות!

מאת יוסי מלמן
סופר המדיני של „דבר"

המודיעין האמריקאי החל שוב לחשוד, כי ישראל מספקת נשק לאיראן. ל„דבר" נודע, כי בהתבסס על דיווחי המודיעין, העלה שר החוץ של ארה"ב ג'ורג' שולץ את הנושא בשיחה בארבע עיניים עם נשיא המדינה חיים הרצוג המבקר בארה"ב.

הנשיא מיהר להעביר בעקבות השיחה מסר בהול בעניין זה לראש הממשלה, ממלא מקומו ושר הבטחון. שר החוץ של ארה"ב טען, כי על אף ההכחשות הישראליות, הצטברו בידי המודיעין האמריקאי אינדיקציות כאילו מעורבת ישראל שוב במכירות נשק. עוד נודע, כי בעקבות מידע שהגיע לזרועות המודיעין של ארה"ב כאילו ממשלת ישראל או סוחרי נשק פרטיים שלה מעורבים מחדש במשלוחי נשק לטהרן נפתחה בוואשינגטון חקירה מקפת ופקידי ממשל אמריקאי העלו את הנושא בצינורות דיפלומטיים ואחרים אצל פקידים ישראליים.

בעקבות הפנייה האמריקאית, מיהרה ישראל לבצע חקירה משלה בעקבותיה השיבה, כי „לא נמצאה כל הוכחה על נכונות ידיעות אלה". פקידים בכירים בישראל אישרו באוזני „דבר" את הנושא וחילופי המסרים בין הממשלות, אך הדגישו כי תשובת ישראל לארה"ב היתה ברורה וחד משמעית, "המדיניות היא שאין ישראל מוכרת או מעורבת בהעברת נשק לאיראן. המידע שהגיע למודיעין האמריקאי דיבר על כך, כי כמה סוחרי נשק ישראליים ובהם קציני צבא לשעבר מעורבים בעסקת נשק גדולה בסך של 750 מיליון דולאר, הכוללת גם מכירת טילי טאו נגד טנקים, טילי ים־ים מסוג גבריאל וחלקי מנועים למטוסי פאנטום. ההערכה של גורמים מוסמכים בישראל היא, כי הדיווחים שהגיעו למודיעין האמריקאי היו מקוטעים ובלי כל אישור נוסף.

נראה, כי המידע התבסס בחלקו גם על דיווחים בעניין זה בעיתונות הבריטית „שהזינה את השנייה וממחזרה את הידיעות". פקיד אמריקאי ציין לעומת זאת, כי לאור הנסיון הרע בעבר עם ישראל, „קשה להאמין להכחשות של ירושלים וצריך לקחת כל דיווח, גם אם הוא ממקור בעל דרגת אמינות לא גבוהה במיוחד, בכל הרצינות".

על רקע זה יש להבין את התבטאויות השבוע של שר הבטחון יצחק רבין שהגדיר את הפרסומים על מכירות נשק לאיראן כ„קשקש" ואת דברי שר החוץ שמעון פרס שהשווה את תומכי שלום איראן ל„המן הרשע צורר היהודים".

זר לחייל האלמוני

הנשיא חיים הרצוג, בלוויית המפקד הצבאי של וואשינגטון גנרל דונאלד הילברט, מניח זר על קבר החייל האלמוני בבית הקברות ארלינגטון. (צילום: א.פ.)

הרצוג: רייגן בקי וערני אבל נעזר בכרטיסיות

מאת אמנון דנקנר,
סופר „דבר" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – נשיא המדינה, חיים הרצוג, אמר אתמול כי השתומם על מידת הבקיאות והערנות שגילה רייגן בשיחתו איתו.

(המשך בעמ' 2)

6% תוספת לעובדי ההנדסה ברשות השידור

מאת רמי לוין, סופר „דבר" בירושלים

אמש נחתם הסכם עבודה חדש בין עובדי ההנדסה ברדיו ובטלוויזיה ובין רשות השידור. עובדי ההנדסה יקבלו תוספת של ששה אחוזים לשנת הכספים 1986־7.

הנהלת הרשות אומרת כי ההסכם החדש יאפשר שידורים חיים מעבר לשעה חמש, ישפר על־ידי כך את מהדורת מבט וגם יאפשר ביטוי של אירועים ממלכתיים וספורטיביים בשעות הערב.

כן הושגה הנהלת הטלוויזיה את הסכמת עובדי ההנדסה להפעיל מחדש את ניידות השידור הקטנות העומדות מושבתות בחצר הרשות.

הקואליציה תדון ביום ב' על הרכב ועד מנהל

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

שר החינוך והתרבות נענה לבקשת ראש הממשלה ולא יעלה בישיבת הממשלה הקרובה את נושא בחירת הוועד המנהל לרשות השידור.

(המשך בעמ' 2)

בביקורו בארה"ב בשבוע הבא:

שמיר מתכנן לעקוף את המנהיגות היהודית ולדבר לציבור „ישירות"

מאת יוסי מלמן,
סופר המדיני של „דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר ינקוט בביקורו בארה"ב בשבוע הבא גישה חדשה שמטרתה לעקוף את המנהיגות היהודית ולדבר ישירות עם מספר רב של יהודים מן השורה.

ליצחק שמיר נקבעו שלוש הופעות פומביות בניו־יורק, במיאמי ובוואשינגטון בפני קהל רב ומקורביו אמרו אמש, כי כוונתו להעביר מסרים ישירות לציבור המיועדים ולעקוף את העסקנים היהודיים המרכזים, לדעתו, להתערב בענייניה הפנימיים של ישראל. מקורביו של ראש הממשלה מקווים, כי בהופעות אלו ישתתפו כ־15 אלף יהודים.

לאחרונה הביע ראש הממשלה את אי שביעות רצונו מהחלטות שהתקבלו בקרב כמה ארגונים יהודיים המצדדים בעמדות מפלגת העבודה בקשר לוועידה הבין לאומית. לפיכך, הוא החליט על הגישה החדשה המיועדת לתקוע טריז בין הציבור למנהיגיו. ראש הממשלה מתכוון לקרוא ליהודים בארה"ב לתמוך במדינת ישראל וכמדיניותה ללא התערבות בענייניה הפנימיים של ישראל ובלא לתמוך בעמדת מפלגה זו או אחרת.

ראש הממשלה ייצא לארה"ב עם פמליה ־ ־לה של חמישה מלווים ביום שלישי הקרוב לביקור של ששה ימים בארה"ב. במהלכו ייפגש עם נשיא ארה"ב רונלד רייגן, שר החוץ ג'ורג' שולץ ואם יאושר בסנאט לתפקידו, גם עם שר ההגנה החדש פרנק קרלוצ'י.

עליה לדולר ולמניות בוול סטריט

ניו־יורק (רויטר ועתים). – בוול סטריט נרשמה אתמול עליה של הדולר ושל המניות באחד, לאחר שממשלת ארה"ב דיווחה על צימצום בהקף בלתי צפוי בגרעון המסחרי של חודש ספטמבר.

מדד „דאו ג'ונס" של המניות התעשייתיות זינק בשיעור של 64 נקודות תוך עשרים הדקות הראשונות של המסחר, ולאחר מכן ירד במעט והיצב על יתרון של 57 לעומת הנעילה ביום הקודם.

הדולר, מצידו, „נסק" בשני פניגים והגיע לשער של 1.6970 מארק ו־136.65 ין (לעומת 134.85 ין בנעילה ביום ג') ולאחר מכן נסוג במעט.

גם בבורסה של לונדון עלו מחירי המניות לאחר שמיעת הבשורה הטובה מוואשינגטון, והגיעו לרמה של 1,700 נקודות במדד של „פיננשל טיימס", כלומר עלייה של 4.5 אחוזים לעומת הנעילה ביום הקודם.

בבורסה הגדולה של טוקיו וכן בפרנקפורט הופסק המסחר לפני שהגיעו הידיעות מארה"ב.

ההסת' הציונית מגבשת חזית מול ראשי המגביות מארה"ב

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

נציגי המפלגות בהסתדרות הציונית העולמית פתחו אתמול במרים לקראת גיבוש חזית משותפת של המפלגות הציוניות מול ראשי המגביות מארה"ב.

בפגישה שהתקיימה אתמול השתתפו מטעם מפלגת העבודה המועמד לתפקיד יו"ר ההנהלה הציונית עקיבא לוינסקי, יו"ר התנועה הציונית אריה דולצין, ראש מחלקת ההתיישבות בסוכנות היהודית, ונציג תרות, מתתיהו דרובלס ונציג המזרחי, יצחק מאיר.

בפגישה הציע דרובלס בשם הליכוד שבקונגרס הציוני תערך התמודדות בין שתי המפלגות הגדולות (הליכוד והמערך) על תפקיד היו"ר והמפלגה שתפסיד תקבל לידה את תיק הגזברות. לוינסקי לא דחה את ההצעה על הסף ואמר שעליו להתייעץ עם השותפים האחרים לקואליציה.

לסופר „דבר" נודע, כי קיימת אפשרות שלקונפדרציה יוצע תיק אחר במקום תיק הגזברות שהובטח לה בהסכם הקואליציוני.

יצויין, כי בשיחה שהתקיימה עם יו"ר הקונפדרציה, קלמן סולטניק, בעת כינוס חבר הנאמנים, הוא לא שלל אפשרות זאת.

ארנס בבסטס

(המשך בעמ' 2)

„האירוסים" השיגו את „החמניות"

ציור של ואן גוך נמכר במחיר שיא: 53.9 מיליון ד'

מאת מרים סוכר, סופרת „דבר" בניו־יורק

ניו־יורק (מיוחד ל„דבר"). – תמונתו של ואן גוך – „האירוסים", נמכרה אתמול בבית המכירות הפומביות „סותבי" שבניו־יורק במחיר שיא של 53.9 מיליון דולר.

על התמונה התחרו באמצעות הטלפון נציגים של שני אספנים ולבסוף נמכרה התמונה לסוחר אומנות אירופי המייצג אספן אשר בחר להשאר בעילום שם. תמונת האירוסים צויירה ע"י וינסנט ואן גוך בשנת 1889, בשבוע הראשון לאשפוזו בביה"ח לחולי נפש שבסנט־ראמי שבדרום צרפת. התמונה נרכשה בשנת 1947 במחיר של 84,000 דולאר ע"י ג'ואן וויטני פייסון, בעלת קבוצת הבייסבול הניו יורקית „מאטס".

עם מותה, הורישה פייסון את תמונת האירוסים לבנה סוחר

(המשך בעמ' 2)

כמה שווה ואן־גוך

ג'ון מריון, מנהל המכירות של סותבי בניו־יורק, מול תמונת ה„אירוסים". (צילום: אי.פי.)

גורמים בכירים שהיו קשורים לפרשת קו 300 – ל„דבר"

לא יעלה על הדעת שהריגת חמדאן לא תועבר למשטרה

„החלטת חריש להקים צוות בראשותו מזכירה מינוי צוות בלטמן שחקר פרשת האוטובוס"

מאת מוטה צימוקי, סופרת „דבר" בירושלים

גורמים בכירים, שהיו קשורים לפרשת קו־300, טוענים כי לא יעלה על הדעת שהמשטרה לא תחקור את פרשת הריגתו של עואד חמדאן בידי אנשי שירות הבטחון הכללי ואת עדויות השקר שלהם בפני ועדת לנדוי. הם מציינים כי החלטתו של היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, להקים צוות בראשותו לחקירת המקרה היא בבחינת „מריחה", שכן לא יעלה על הדעת שאיש שב"כ יימנה עם הצוות הבודק.

הגורמים אמרו אמש ל„דבר", כי החלטת חריש למנות צוות לחקירה בראשותו מזכירה את מינוי צוות בלטמן שחקר את קו־300 ולא ברור אם השב"כ לא יכתיב שוב את קצב, מהות ועומק החקירה, בלי שליועץ תהיה שליטה על הנעשה.

בעבר הוכח, כי אנשי שב"כ שנמנו עם צוות הבדיקה סייעו בטיוח ואף ברמאות, וכי ההיגיינה הציבורית מחייבת, שהחקירה לא תיעשה גם באמצעות אנשי שב"כ. יתר־על־כן, הגורמים ציינו כי הצוות המורכב מאנשי שב"כ ומהפרקליטות לא הוכשר למלא תפקיד של חוקרים, ובכל מקרה, הוא צריך כתב־הסמכה מיוחד לשם כך.

לדברי הגורמים, הוכח בחקירת המשטרה בפרשת קו־300 ובפרשת נפסו, שהמשטרה יכולה לנהל את החקירה במקצועיות ובסודיות המתבקשות. לדבריהם, גם המקרה האחרון שאותו מהביטים הוא חשד להריגה, הינו מקרה קלאסי לחקירה משטרתית פלילית.

חבר ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ח"כ יוסי שריד, פנה ליועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, בבקשה להורות לוועדת החקירה בפרשת השב"כ הודשה לחקור גם את שיתוף הפעולה בין השב"כ לבין המכון לרפואה משפטית באבו־כביר.

שריד אומר בפנייתו ליועץ המשפטי לממשלה, כי לאור פרשת האוטובוס ופרשת עואד חמדאן, מתעורר הצורך לברר האם אין בתוך המכון הפתלוגי גורם שמספק לשב"כ ממצאים לפי הזמנה ולאו־דווקא על־פי הבחנה.

„החוקרים היכו באשכיי עד שהתעלפתי – ולכן הודיתי"

מאת סופר „דבר"

שלושה צעירים אשר נעצרו לפני כחודש במהלך הפרות סדר והעצורים במתקן הכליאה הצבאי פרעה עתרו אתמול לבית הדין הגבוה לצדק, נגד המפקד הצבאי של איזור יהודה ושומרון ונגד מפקד הכלא.

את העתירה הגישה בשמם עורכת הדין פליציה לנגר. השלושה הודו בחקירתם בהשתתפות בהפרות סדר. ואולם, כך נטען בעתירה, ההודאות הוצאו מהם תוך שימוש באלימות ועינויים. בהג'ת עאסי מאלבירה טוען בעתירה, כי החוקרים היכו אותו בכפות רגליו. הוא הוכה בגבו והושאר בחוץ למשך הלילה. בשלב כלשהו נכבלו ידיו באזיקים והוא נתלה על וו לכמה דקות. עוד הוא טוען, כי החוקרים היכו אותו באשכיו עד שהתעלף, ולכן נאלץ להודות. שני צעירים אחרים, אשר אחד מהם כבר שוחרר בערבות, מעלים טענות דומות.

עורכת הדין לנגר מבקשת מבית המשפט לצוות על מפקד יו"ש להפסיק את העינויים והפרת זכויות האדם ולהעמיד לדין את האחראים לעינויים.

איש מילואים נפצע מאבן בג'בליה; ה„סובארו" – מפתח להריגת הנערה

שוחררו ארבעה תושבי גוש קטיף החשודים במעורבות בהריגתה של תושבת דיר אל־בלח

מאת דני צדקוני, סופר „דבר" בדרום

חייל מילואים נפצע בראשו מפגיעת אבן בעת הפגנה שקיימו אתמול תלמידי ביה"ס „פלוג'ה" בג'בליה. בתל א סולטאן שבעיבורו רפיח נפצע אחד המורים בבית הספר מאבן שפגעה בו, ושהושלכה ע"י נערים שרגמו את המוסד מפני שאינו שובת.

שוחררו ה־4 מגוש־קטיף

ארבעת תושבי גוש קטיף שנעצרו ביום שלישי האחרון בחשד מעורבותם בהריגת תלמידת התיכון אנתאסר אל עטר מדיר־אל־בלח שוחררו אתמול בערבות ממעצרם בבית משפט השלום באשקלון.

המשטרה לא התנגדה לשחרורם של יוסף פישהיימר בן ה־32 ממושב גני־טל ושמעון מור־יוסף בן 35 ממושב גדיד. השופט צבי גריב הורה לשחררם בערבות של עשרת אלפים שקל כל אחד, והודיע להם כי יהיה עליהם להתייצב במהדורות האפשרית, אם יוזמנו להופיע לחקירה במשטרת המחוז.

הוא לא קיבל את בקשת מפקח צבי צור, ראש הצוות החוקר את המקרה, להאריך בשבוע את מעצרם של אבנר שמעוני בן 31, מזכיר המועצה האזורית חוף עזה, ושל מנחם בית הלחמי 31, מנהל מדרשת הדרום בעצמונה ודובר המועצה. שניהם תושבי נוה־דקלים, מאחר שלדעתו החשדות שהוצגו נגדם קלושים ביותר. הוא הורה לשחררם בערבות של עשרת אלפים שקל כל אחד והורה להם שלא לעזוב בששת הימים הבאים את אשקלון ולהתייצב פעמיים ביום בתקופה זו בתחנת המשטרה שלהם. עורך הדין יעקב בלאסמן ביקש להעביר את התנאי הזה לאזור ת"א. החלטת השופט התקבלה בשמחה ע"י עשרות מתושבי הגוש שפרצו לאחריה בשירה וברקוד „עוצו עצה ותופר".

מחקירת המשטרה מסתבר שהמכונית שהסתה לפיגוח הריגת הנערה, היא היתה של מכונית „סובארו" בצבע מטאלי, ונוסעיה שביום שלישי שעבר הגיעו סמוך לשעה 7.30 בבוקר אל מול פתח בית הספר

(המשך בעמ' 12)

צעירים מקלקיליה זממו לרצוח איש שב"כ

מאת סופר „דבר"

שני צעירים מקלקיליה זממו לרצוח איש שב"כ. הם חשפו את כתובתו הפרטית ותכננו לרצוח אותו באמצעות נשק שעמדו לקבל מעבריין שעמדו איתו בקשרים. כך עולה מכתב אישום שהוגש לבית המשפט הצבאי בשכם.

בכתב האישום שהוגש נגד אחסאן צאדק מחמוד עווידה, בן 27, ונגד צלאח צאדק, בן 27, שניהם מקלקיליה מייחס להם התובע הצבאי גם נסיונות ליידות בקבוקי תבערה בכלי רכב ישראליים ונסיון לפגוע בחיילים על ידי הורדת מסמרים ולכלוך לככרות להם שהיו מיועדות לצה"ל.

בימים האחרונים הוגשו עוד כתבי אישום נגד מחבלים החשודים בנסיון לפגוע בחיילים על ידי מטעני נפץ ובקבוקי תבערה. לחברי חוליה אחת מן העיירה קבאטיה בשומרון מייחסת התביעה זריקת רימון לעבר משאית צבאית. הרימון לא התפוצץ. חשודים אחרים מואשמים בנסיון לרצוח מהנדס מג'נין שחשדו בו בשיתוף פעולה. חברי חוליה זו מייחסים קשירת קשר לחטוף אוטובוס ישראלי עם בני ערובה ולפרוץ איתו את גשרי הירדן, במטרה לנהל מו"מ לשחרור אסירי אש"ף בישראל.

ב־80 מרפאות קופ"ח אפשר להזמין תור בטלפון לרופא המשפחה. עובדה.

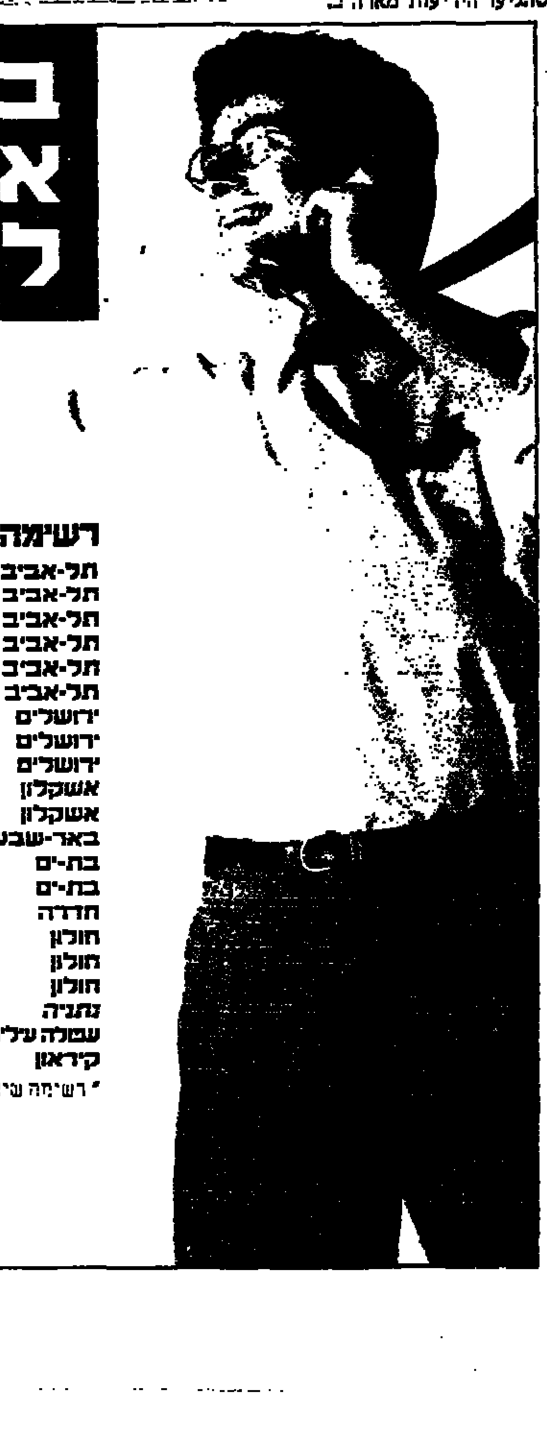

לנוחותכם מצורפות הרשימות הקודמות:

רשימה רביעית בסדרה: [illegible]

רשימה שלישית בסדרה: [illegible]

רשימה שניה בסדרה: [illegible]

רשימה ראשונה בסדרה: [illegible]

רשימה מס' 5

תל־אביב	מרפאת בבלי.	טל. 03-5462636
תל־אביב	מרפאת רמת ישראל.	טל. 03-331639
תל־אביב	מרפאת עממי ג'.	טל. 03-316741
תל־אביב	מרפאת תל-נורדאו.	טל. 03-245202
תל־אביב	מרפאת פלומקין.	טל. 03-380116
תל־אביב	מרפאת רבינוביץ.	טל. 03-5461661
ירושלים	מרפאת תלפיות מזרח.	טל. 02-719770
ירושלים	מרפאת תלפיות.	טל. 02-712656
ירושלים	מרפאת רמות א'.	טל. 02-861458
אשקלון	מרפאת דרום.	טל. 051-28756
אשקלון	מרפאה מקצועית.	טל. 051-29147
באר־שבע	מרפאה ד'.	טל. 057-694441
בת־ים	מרפאת ארלוזורוב.	טל. 03-595941
בת־ים	מרפאת דניאל.	טל. 03-599445
חדרה	מרפאת נורדאו.	טל. 06-333982
חולון	מרפאת עין יהב.	טל. 03-884854
חולון	מרפאה תל גיבורים.	טל. 03-880250
חולון	מרפאת פיירברג.	טל. 03-886950
נתניה	מרפאת והיקים.	טל. 053-342973
עפולה עילית	מרפאת עפולה עילית.	טל. 06-592284
קידאון	מרפאת קידאון.	טל. 03-356831

* רשימה שישית של 20 מרפאות נוספות תפורסם בקרוב.

שיא יוקר קליאוֹת!

קופת חולים

مطابق عن الأصل

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות

חייל מילואים ששירת בכלא פרעה – כותב בעלון מרחביה:

„יחס החיילים לעצירים מחפיר: בעיטות, זריקת אבנים ומכות בעיניים קשורות"

מאת יצחק מירוזו, סופר „דבר" בעמק

דיווח מזעזע על הנעשה במתקן הכליאה פרעה, שליד העיר (חצי שעה נסיעה משכם), בו כלואים כמאתיים עצירים ערבים צעירים, „מפירי סדר", בני ארבע עשרה עד עשרים, מתפרסם השבוע בעלון הפנימי של קיבוץ מרחביה, „במשק".

ברשימתו „החיים – כסוהר בגהנ"ם" מתאר חבר הקיבוץ, דורון ספקטור, בפירוט רב את שראו עיניו במהלך שירות מילואים, במסגרתו נשלח לשרת באותו מתקן כליאה:

„העצירים מובאים למתקן על־ידי משמר הגבול כשעיניהם מכוסות ועד לחקירתם הם עומדים קשורי עיניים שעות בשמש. ישנם כאלה אשר בשל השעה המאוחרת נאלצים לישון בחוץ על בטון ואבנים עד לבוקר המחרת, עם בגדיהם החוקרים לעבודה. בקיצור – כמו כלבים! וכשאלתי מדוע לא מספקים להם לפחות מזרנים, ענו לי „כי הם נרדמים בלי בעיות גם ללא מזרנים".

„...כל חיילי המילואים המשרתים בכלא פרעה הם תושבי קריית ארבע. חלקם מזוהים עם „התחיה" וחלקם – עם כהנא". „החיילים מקריית ארבע נהנים מעבודתם ואין להם שום בעיות מצפוניות. עשרות הקטינים המובאים לכאן כעצירים לפני משפט הם תוצאה של מדיניות „היד הקשה", מדיניות שהם מצדדים בה, כיוון שהם רואים בתושבי הגדה הערביים (לרבות הקטינים) אויבי ארץ ישראל השלמה. לדעתם, מוטב שתושבים אלה יעתיקו את מקומם לגדה המזרחית והם תומכים ב„טרנספר".

„היחס של כמה מהחיילים אל העצירים הוא מחפיר: בעיטות, זריקת אבנים, מכות וכל זאת כשעיני העצירים קשורות". „ניסיתי להתווכח איתם ולאמר להם שהעצירים האלה הם בראש ובראשונה בני אדם ולכן יש להתנהג אליהם בהתאם. יחסם המשפיל של חיילינו מעורר סלידה אצל כל מי שנחשב הומאני: אני נגד טרור וזריקת אבנים, אבל כאן מדובר בילדים".

דורון ספקטור כותב עוד, כי כשנוכח לדעת לאן נפל לשרת את שירות המילואים שלו חשב תחילה לבקש העברה למקום אחר אבל „לאחר התלבטות ממושכת הגעתי למסקנה שעלי להמשיך לשרת במקום חרף הרגשתי הקשה. יש לי ולבטח כאני מייצג מסקל וחשיבות הרבה מעבר לסקובל. חשוב לי להמשיך ולהראות שאין הסכמה כללית, וכי יש מי שחושב אחרת ושמאמין בפתרון וביחס שונה מזה שהם מציעים".

רופאי קופ"ח מחריפים השיבושים

מרפאות חוץ יהיו פתוחות בימים ב' וג' אך חדרי ניתוח יהיו סגורים

מאת דנקה הרניש, כתבת „דבר"

השבוע יוגברו השיבושים בבתי־החולים של קופת־חולים הכללית. אתמול החליטו הרופאים כי מרפאות החוץ של בתי־החולים יהיו פתוחות בנוסף על יום ו' גם בימי ב' וג', אולם באותם יומיים יישארו סגורים חדרי הניתוחים בכל בתי־החולים של הקופה. הוחלט גם, זו הפעם הראשונה מאז פתיחת העיצומים, כי עבודת הרופאים במתכונת שבת תורחב גם בבית־החולים „יוספטל" באילת.

תכנית העיצומים לשבוע הקרוב תצמצם באופן משמעותי את מספר הניתוחים בבתי חולים של קופת חולים. לפי לוח העיצומים, בכל אחד מבתי־החולים עובדים הרופאים במתכונת שבת פעם בשבוע ובאותו יום אין מבצעים ניתוחים מתוכננים מראש. השבוע יבוטלו הניתוחים בכל בתי־החולים של הקופה גם בימים ב' וג'. בסך הכל בשבוע הקרוב יושבתו חדרי ניתוח בשלושה ימים.

ישיבת מזכירות הסתדרות רופאי בתי־החולים של קופת־חולים אתמול היתה קצרה ולא היו כל חילוקי דעות או הסתייגויות מתכנית הרחבת העיצומים. המזכירות קראה להנהלת קופת חולים לחדש את המגעים עם נציגות הרופאים ולחתום על הסכם, כי „החולים זועקים".

מרפאות החוץ יהיו פתוחות היום ובשבוע הבא בימים א', ד', ה' ו־ו'. הרופאים יעבדו במתכונת שבת חג ביום א' בבתי־החולים „הכרמל" ו„מאיר"; ביום ב' „באיר", „העמק" ו„סלוותה"; ביום ג' „קפלן", „שלביה" ו„לוינסקיים"; ביום ד' „השרון", „גהה" ו„הרצפלד"; ביום ה' „בילינסון", „בית רבקה" ו„יוספטל" באילת.

לסופרת „דבר" נודע, כי אחדים מן החברים הבכירים במפלגת העבודה מתכוונים להתערב בסכסוך בין הרופאים והנהלת קופת־חולים. בשבוע הבא צפויות פגישות בין בעלי הזהות ונציגות הרופאים.

סערת רוחות, צעקות ועלבונות בוועדת הכספים

שר האוצר הוזמן – אך הוועדה עסקה רק בעניין הבהאים ושפירא עזב בזעם

צבן: פרקינסון היה מאשש אצלנו את התאוריות שלו

מאת מבשר הכלכלי של „דבר" בירושלים

סערת רוחות פרצה אתמול בישיבת ועדת הכספים של הכנסת כשיושב ראש הוועדה ח"כ אברהם שפירא עזב בזעם את הישיבה, כדי להרגע. שפירא התפרץ בעקבות דברי ביקורת קשים שהוטחו כלפיו על ידי ח"כ יאיר צבן ממפ"ם.

לישיבת הוועדה הוזמן שר האוצר משה נסים כדי לדון בסוגיות כלכליות כמו הסיוע למושבים, ... של השקל ... המטבעות הלחוצים לפיחות. אך יו"ר הוועדה ח"כ אברהם שפירא ... לקיים דיון דחוף על החלטת הממשלה להעניק פטור ממס לפרוייקט של העדה הבהאית. ח"כ שפירא טען, כי ישנה אפליה לגבי מוסדות דתיים אחרים והדיון בנושא הבהאית נמשך והתנהל בצורה רעשנית תוך כדי התקפות הדדיות בין הליכוד והמערך.

ח"כ דן תיכון מהליכוד האשים את השר משה שחל ובעקיפין גם את מ"מ רה"מ שמעון פרס, כי פעלו בדרכים לא כשרות ועקפו את ועדת הכספים, כנראה בגלל שמדובר בפרוייקט של סולל בונה ודברים אלו עוררו סערת רוחות רבה. ח"כ יאיר צבן אמר: „אנו עדים להידרדרות המורה בעבודת הוועדה. מזמינים את שר האוצר ובמקום לברר את עניין הבהאים במשך כרבע שעה ולדון בבעיות כבדות משקל של המשק אנו מבזבזים שעות. אנו מתבזים בדיונים לא ראציונליים המלווים בצעקות ובגידופים ואח"כ מתפלאים שהציבור בז לנו. אפילו פרופ' פרקינסון היה רואה כיצד אנו מעסיקים את הוועדה ואת שר האוצר בבעיית הבהאים היה מוצא כאן המון חומר כדי לאושש מחדש את התיאוריות שלו".

מחלוקת קשה ב„ירוקים" על ישראל ופלשתינים

מאת יהודית יובל

בון (מיוחד ל„דבר"). – מחלוקת קשה נתגלעה במפלגת „הירוקים" בגרמניה בשל ניגוד עמדות ביחס לישראל ולפלשתינים.

בוויכוח סוער שנמשך שלוש שעות נאלצו אוטו שילי וולפרד שופ, אשר לא מכבר ביקרו בארץ על פי הזמנתו של הנשיא חיים הרצוג, להאזין לביקורת פולמוסית מצד עמיתיהם לסיעה. הקרע כה עמוק עד שאוטו שילי הזהיר, כי „הירוקים" צריכים להשגיח שהמפלגה לא תתפלג לתומכי ישראל מול תומכי הפלשתינים.

האשמה העיקרית מצד האגף „השמאלי" בסיעה היתה, שהמשלחת לא נשארה נאמנה להחלטות הסיעה, ולא הדגישה מספיק, כי לפלשתינים זכות להגדרה עצמית ולהקמת מדינה משלהם.

הופעתם של שילי ושופ בשיחותיהם הפוליטיות בישראל הוגדרה בין היתר כשחצנית, מעליבה, גועגית וקולוניאלית.

שילי, נציג האגף „הימני", שנאלץ לעמוד מול ביקורת צולבת מצד „השמאליים", איים להסיק מסקנות אישיות: הוא שוקל ברצינות פרישה מסיעת „הירוקים" בבונדסטאג. צעד כזה של שילי עלול להביא לפילוג הסיעה, כדברי עמיתו הוברט קליינרט: „אם אוטו שילי יילך, הוא לא יילך לבד".

„העבודה" מברכת תוצאות ועידת הפסגה הערבית

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

מפלגת העבודה מברכת על החלטות ועידת ראשי המדינות הערביות לאפשר לכל מדינה להחליט על חידוש היחסים עם מצרים.

בהודעת צוות התגובות של מפלגת העבודה נאמר, כי ההחלטה הזו מוכיחה ש„רעיון השלום הולך ונקלט בקרב העולם הערבי".

דבר
DAVAR دافار
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
מנהל כללי אמנון ברנזי
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת וההנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032
סניפים:
ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאזיה קומה ב
טלפון 242203, ת.ד 94229
חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, ת.ד 33104

יקירנו
יעקב בס
איננו
מתאבלים
אשתו פניה
בנו וכלתו יהונתן ואירית בס
בתו וחתנו רבקה ויוסף בריל
בתו וחתנו חגית וטוביה נוסבאום
נכדיו ונינו
על מועד ההלוויה נא להתקשר לטלפון 03־9226966 או 03־9222219

„אל־פג'ר" משבית הופעתו למשך שבוע – לאות מחאה

מאת סופר „דבר"

מערכת העתון הפרו־אש"פי „אל־פג'ר", היוצא לאור במזרח ירושלים, החליטה אמש להפסיק את הופעת העתון למשך שבעה ימים, במחאה על צו המושל הצבאי, האוסר את הפצתו בשטחים למשך שבוע.

אמש זומנו עורכי העתון אל סגן ראש המינהל האזרחי ביו"ש אל"מ גדור אפרתי, שהודיע להם כי המינהל האזרחי אוסר את הפצת העתון בגלל עבירות צנזורה ופגיעה בסדר הציבורי. סגן ראש המינהל נימק את ההחלטה בכך שהעתון פרסם בשבוע שחלף את נוסח העצומה ששלחו תומכי אש"ף בשטחים לוועידת הפסגה הערבית שלשום ברבת־עמון; עוד ציין, אל"מ אפרתי, כי בעתון פורסמו הודעות וסמלים של ועדים וארגונים לא חוקיים שיש בהם כדי להסית.

בין הגופים האלה – נערות ב„שביבה" – ארגון הנוער של אש"ף בשטחים, וסמלים אחרים שבהם מופיעים כלי נשק. כמו כן פורסמו בעתון תמונותיו של יאסר ערפאת.

ערפאת: נפתח פרק חדש ביחסי אש"ף־ירדן

רבת־עמון (רויטר־עתיים). – ראש אש"ף, יאסר ערפאת, אמר אתמול ברבת עמון, כי השיחה שניהל באותו יום עם המלך חוסיין פתחה פרק חדש ביחסים בין אש"ף וירדן.

„שוחחנו בכנות ובאווירה חיובית, ניתן אף להגדיר את השיחה כחמה וכשיחת אחים", אמר ערפאת לעתונאים.

ערפאת חזר והדגיש, כי „נפתח פרק חדש בין אש"ף ובין ממשלת ירדן למען תיאום חדש, וכדי להביא לפתרון צודק וכולל, לא רק למען העם הפלשתינאי, כי אם גם למען העמים הירדני והפלשתיני".

סוכנות הידיעות הירדנית הרשמית „פטרה" מסרה, כי המלך חוסיין וערפאת דנו ב„היבטים של העניין הפלשתיני, התפתחויותיו הבין־לאומיות, והצרכים לעבודה משותפת בנושא זה". ואילו מקור מדיני ירדני, שביקש לשמור על עילום שמו אמר, כי הסיכויים ליוזמה משותפת של אש"ף וירדן ברגע זה הינם „אחד כאלף". הוא הוסיף: „בכשלנו עם ההנהגה הזאת בעבר. לא הגענו לשום מקום בפעם האחרונה – אף כי רצינו בכך – בגלל התנהגותם המבישה".

ביקורות נלהבות לפילהרמונית בפולין

מאת ישראל רליוח, שליח „דבר" לפולין

לדברי רבים מבין החברים הותיקים של הפילהרמונית, הסיור בפולין שונה מכל המסעות הקודמים שערכה התזמורת בחו"ל. חורבן יהדות פולין בשואה מלווה, כמובן, את הנגנים בכל מקום למקום.

אתמול סיירה התזמורת בקרקוב, העיר הנחשבת למרכז התרבותי של המדינה וביקרה ברובע היהודי לשעבר, בבית הכנסת דרמ"א מהמאה ה־16 ובבית העלמין היהודי העתיק. הנגנים נפגשו גם עם בנה הצעיר של הגברת חנה פוגל, המשגיחה על בית הכנסת, שהגיע במיוחד מעיר מגוריו קרקוב שבבדה"ם, מרחק שש מאות קילומטר, כדי לשמוע את קונצרט התזמורת. כיום חיים בקרקוב כ־400 יהודים בלבד.

כמו כן ביקרו הנגנים בשכיות החמדה של טירת וואוול העתיקה – האתר הלאומי של העם הפולני. כרזות צבעוניות של קונצרט התזמורת נראו על לוחות המודעות בחוצות קרקוב, אמש נגנה הפילהרמונית, בניצוח מהטה, באולם על שם שימנובסקי בעיר.

הקונצרט ... שהתקיים בקטוביצ'ה בערב הקודם ... לתגובות חיוביות ולתיאורים נלהבים בעיתונים מקומיים. ... את התזמורת לטקס אזכרה במחנה ההשמדה בירקנאו באושוויץ.

וייצמן להרצאות בארה"ב עם קארטר על תהליך השלום

מאת יוסי מלמן סופר המדיני של „דבר"

השר בלי תיק עזר וייצמן ישתתף בחודש הבא בהרצאה יחד עם נשיא ארה"ב לשעבר ג'ימי קארטר, על תהליך השלום במזה"ת.

ההרצאה תהיה באטלנטה במדינת ג'ורג'יה שבארה"ב. מקורביו של השר וייצמן הדגישו, כי אין המדובר בסמינריון, שאליו הוזמנו גם אנשי אש"ף ופלשתינים אחרים ועל כן אין לו כל תוכניות להפגש עימם.

ההרצאה שבה ישתתף השר וייצמן היא מטעם אוניברסיטת חיפה ותנועה לגייס למענה כספים.

חילופים בצמרת החיזבאללה והג'יהאד

מאת דליה שחורי, מוסרת „דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל„דבר"). – כחלק מצעדי איראן לחיזוק התנועות המוסלמיות־שיעיות הקיצוניות בלבנון וחיסול מתנגדי המשטר האיראני באירופה, הוחלפו לאחרונה ראשי החיזבאללה והזרוע הצבאית שלהם – הג'יהאד המוסלמי.

שני הראשים החדשים הם עקאל המייה, לשעבר ראש שירותי הבטחון של אמאל ומי ששמר על חטופי מטוס ט.ו.א. בביירות ביוני 86 ואימד מוהנייה, האחראי לשמירת חלק מהחטופים המערביים המוחזקים עתה בביירות, מוסרים מקורות מודיעין בלונדון.

המייה נעצר בנמל התעופה של אבו־דאבי בספטמבר, בדרכו לטהרן, כאשר זוהה על ידי סוכנים אמריקאים אשר ביקשו את הסגרתו. שלטונות אבו־דאבי דחו את בקשת האמריקאים, כדי לא להכעיס את איראן. בטהרן תודרכו המייה ומוהנייה על ידי סוכני השרות החשאי „סוואמה" באיראן. נאמר להם כי יוקצב לפעולותיהם סך של 90 מיליון דולר. תפקידם להרחיב את פעולות הקבוצות השיעיות הפועלות בלבנון, לחסל את מתנגדי הממשלה האיראנית באירופה ולטהר את הארגונים מאנשים העובדים עבור ממשלות מערביות.

איש מילואים

(המשך מעמ' 1)

התיכון לבנות בדיר־אל־באלח וירו לחצרו. מאחד הכדורים שנורו נהרגה אנתסאר. בית הלחמי ושמעוני נעצרו לאחר שמורה מבית הספר מסר על ה„סובארו" שבאחוזת שמעוני נמצאת מכונית דומה בבעלות המועצה. אותו עד זיהה בין נוסעיה גבר מזוקן וחבוש כיפה, תיאור ההולם את בית הלחמי. השניים הופיעו למשטרת המתנות מרצונם בתוקף תפקידיהם כדי ליצור קשר בעקבות מעצרם של מורייקי ופישהימר. עשרה עדים העידו במשטרה שבזמן האירוע הם לא היו בסביבה אלא הרחק משם. המפקח צבי צור העיד, כי הם סירבו להיבדק בבדיקת שרידי ירי, ואז נאלץ לעצרם ולבצע בדרך זו את הבדיקה, שתוצאותיה עדיין לא נמסרו. כן, לא נמצא תיאום בין הקליע שפגע בנערה ובין נשקם הרשוי.

מפקח צור אמר שהמשטרה ממשיכה לקבל ממצאים, ומבקשת לערוך בדיקות נוספות, פוליגרף ואחרות, ולכן ביקש את הארכת המעצר. כאמור, קבע השופט שאמר שחקירת המקרה תהיה קשה ומסובכת, שהראיות נגד השניים קלושות, ודחה את בקשת המשטרה להאריך את מעצרם.

פקיד ישראלי במשלחת הרצוג הפציר בריגן לקדם הוועידה

מאת אמנון הנקל, סופר „דבר" בארה"ב

פקיד ישראלי שהיה במשלחת הנשיא הרצוג הפציר בנשיא רייגן ובמזכיר המדינה שולץ, כי ימשיכו ... בהמשך התהליך המדיני ... קידום רעיון הוועידה הבינלאומית. הפקיד הזהיר, כי אם לא תהיה התקדמות בזמן הקרוב עלול המצב באיזור להידרדר ...

הפקיד העיר אתמול, כי ... לא יעלה נושא הסיכסוך הישראלי־ערבי בוועידת הפסגה של רייגן וגורבצ'וב בראשית דצמבר – ישנם ... על הסיכויים להסדר באיזור. הוא אמר כי במשרד החוץ בירושלים סבורים כי הנושא יעלה כבר בדיונים המוקדמים בין פקידים אמריקאים וסובייטים העוסקים בהכנת ...

... ובמוסקווה בשיחות הכנה לפסגה. קיימת גם אפשרות של פגישה בין שולץ לבין עמיתו הסובייטי שווארדנאדזה לפני הפסגה והפקיד הישראלי הפציר בשולץ לשוחח עם שווארדנאדזה על אפשרויות ההסדר במזרח התיכון.

ההערכה במשרד החוץ, אמר הפקיד, היא כי אם יתקיימו דיונים בין הסובייטים לאמריקאים בנושא התנאים המוקדמים לוועידה בינלאומית, ניתן יהיה לבוא אל ראש הממשלה יצחק שמיר עם תבנית הצעות שיהיה לו קשה לסרב לה. הוא אמר כי המצב העכשווי, לפיו רבים בצמרת האמריקאית מתנגדים לוועידה הבינלאומית בגלל שאינה מובילה בשלב זה לשום מקום, הוא מצב מסוכן.

בצאתו מן הפגישה עם הרצוג אמר ויינברגר בתשובה לשאלות כתבים, כי היתה לו פגישה טובה מאד עם הנשיא, וכי ישראל נחשבת בעיניו לנכס אסטרטגי של ארה"ב.

הנשיא הרצוג אמר אתמול עוד, כי מאיר כהנא מהווה בעיניו בעיה של יהדות אמריקה לא פחות מבעיה ישראלית. הוא אמר כי כהנא לא היה מגיע להישגים בישראל אלמלא תמיכה כספית של תומכים מיהודים אמריקאים. הוא סיפר כי פנה למנהיגי יהדות ארה"ב כדי שיעשו סדר בביתם ויפסיקו הופעות של תמיכה בכהנא בקהילות שונות בארה"ב.

הרצוג אמר כי חלק מרכזי בשיחותיו בוואשינגטון נסב סביב בעיית יהודי בריה"מ, אולם הוא דיבר גם על בעיית יהודי סוריה ועל יהודי אתיופיה. כן דיבר עם מארחיו גם על בעיית נעדרי צה"ל בלבנון.

ראשי משק העובדים החליפו דעות משך יומיים – בלי מסקנות

מאת מרים אבמבום, סופרת „דבר" לענייני כלכלה

ראשי משק העובדים קיימו אתמול ושלשום שני ימי דיונים בעתיד משק העובדים והאיגוד המקצועי.

בדיונים שהתקיימו בקריית ענבים השתתפו יושבי הראש ומנהלי הקונצרנים ההסתדרותיים, מזכירי המועצות המיישבות, התק"ם הקיבוץ הארצי ותנועת המושבים וכלכלנים בכירים. מי שציפה מראש להחלטות ודעות אופרטיביות נמצא בהערכתו ...

בכינוס נדונו שאלות כמו יחסי הפעולות מול איגוד מקצועי, העצמת ביזון הרשני לתפקידי ההסתדרות כמעסיק וכאיגוד מקצועי, שיתוף פעולה כלכלי בין הגופים ההסתדרותיים, גיוס הון באמצעות הנפקת מניות לעובדים, יציאה לעובדים, גיוס שותפים ומכירת נכסים. אולם מסקנות אופרטיביות לא נתקבלו.

אחד הנושאים לו הוקדש דיון היה שיתוף פעולה בשיווק בין תנובה והקיבוצים, וכן כוונת „כור" לתחום השיווק. הנושא העיקר לבחינה יסודית, שיתוף פעולה אחר שנבדק הוא בתחום הבנייה, בין סולל־בונה שיכון־עובדים ויובל־גד. ראשי הגופים הנוגעים קיימו בנושא דיון שיו"ר סולל בונה, מוטה גור, הגדירו כדיון „במעט מסבב", לקראת שילוב יובל־גד מקונצרן „כור" בקונצרן הבנייה החדש.

עוד הוחלט להקים במטה של מזכיר חברת העובדים צוותי פעולה לנושאים ספציפיים.

צמרת קופת־חולים מגנה „התקפה נגד פרופ' דורון"

קיסר: פגיעת הממשלה בקופ"ח – לא רק בתקופת הליכוד

מאת חיים ביאור, סופר „דבר"

צמרת קופת חולים הגיבה אתמול בזעם על סדרת הדיונים שמקיימת הוועדה המרכזת של ההסתדרות על תפקודה של קופת חולים, מהם עולה בין היתר דרישה להחליף את הנהלת הקופה.

בישיבה של סיעת המערך במועצה הארצית ובהנהלה המרכזית של קופת חולים, שכונסה ביוזמתה, השמיע אהרון בקר, מזכ"ל ההסתדרות לשעבר, התקפה חריפה נגד ניהול הדיון נגד פרופ' חיים דורון, בפורום רחב כמו הוועדה המרכזת. לדבריו, ניתן היה לקיים את הדיון בפורום מצומצם, בעיקר כשמדובר בתביעה להדחת אישים בראשות קופת חולים.

בהחלטה שאושרה בנעם הדיון מאשימת הוועדה המרכזת בעקיפין בניהול „התקפה בלתי מרוסנת נגד קופת חולים, הנהלתה והיושב ראש שלה, פרופ' חיים דורון, הרואה בכך ביטוי חמור של הרס עצמי ומתחייבת בצורה חד משמעית לימין הנהלת קופ"ח והיו"ר שלה. הסיעה פונה למזכ"ל ההסתדרות שימנע לאלתר פעולת הסתה מזיקה זו".

נודע, כי גורמים בהנהלת קופת חולים עמדו לעורר אישים בכירים במפלגת העבודה, כדי שהללו יפעלו לעצירת הדיון בוועדה המרכזת על תפקוד קופ"ח או לפחות מניעת החלטות שיתקבלו בעקבותיו. הדיון בוועדה המרכזת נקבע ליום ראשון.

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, קבל אתמול על יחסה של הממשלה אל קופת־חולים הכללית וציין, כי תמיכת הממשלה בקופת־חולים ירדה ל־ג אחוזים, והבעיה לא הצטמצמה רק לתקופה שהליכוד היה בשלטון.

קיסר הגיב על שאילתה של „הבינעדת" בישיבת לשכת מפלגת העבודה. נוית שאל אם אין צורך שהלשכה תדון במשבר המתרחש בקופת־חולים. מזכ"ל ההסתדרות השיב, שאין לו התנגדות לדיון בכל פורום מפלגתי שהוא, בתנאי שהחלטות המוסד שבו יתקיים הדיון יחייבו כל מי שפועל בשם המפלגה.

שרון הציע ליפאנים הקמת חברות רב־לאומיות משותפות

מאת דני גוב, סופר הכלכלי של „דבר"

המשלחת היפאנית רמת הדרג השוהה בימים אלה בארץ קיבלה אתמול משר התעשייה והמסחר אריאל שרון הצעה להקים חברות רב־לאומיות, שיהיו משותפות לחברות ישראליות ויפאניות. את ההצעה הזו העלה אתמול השר שרון במהלך פגישה שקיים עם משלחת אנשי העסקים היפאנים, שהגיעה לישראל בראשות נשיא הפדרציה של הארגונים הכלכליים ביפאן, ...

בפגישה נמסר על הגידול שנרשם בשנתיים האחרונות בהיקף הסחר בין שתי המדינות. השר שרון אמר כי ישראל, בהיותה בעלת הסכמי אזור סחר חופשי עם ארה"ב ואירופה, יכולה להיות גשר בשיתוף פעולה ישראלי־יפאני. שרון הדגיש את תחומי המחקר והפיתוח המפותחים בתעשייה הישראלית והסביר, כי הדבר יכול להוות בסיס לשיתוף פעולה בפרויקטים משותפים לחברות משתי המדינות.

הקואליציה

(המשך מעמ' 1)

את הדברים האלה אמר אתמול מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עוזי ברעם, בישיבת לשכת המפלגה, בתשובה לשאילתה של מזכיר המשמרת הצעירה, אפרים דינגר (זינג), מדוע שר החינוך והתרבות אינו מביא לממשלה הצעה להרכב הועד המנהל.

לדברי ברעם, נימק שמיר את פנייתו לנכון בכך שביום ב' הקרוב תכונס ישיבת הקואליציה ובמסגרתה הוא מקווה שיהיה אפשר להגיע להצעה מוסכמת בנושא.

ואן גוך

(המשך מעמ' 1)

האומנות ג'ואן ויטני פייסון והוא השאיל אותה למכללת ... שבמדינת מיין ובה היתה מוצגת בגלריה לאומנות של המכללה, עד להחלטתו למכור אותה במכירה פומבית.

לדברי ג'ואן וויטני פייסון, החלטתו למכור את תמונת האירוסים נבעה מהמחיר הגבוה שהושג בחודש מרס עבור תמונה אחרת של ואן גוך, תמונת החמניות, אשר נמכרה לחברת ביטוח יפאנית במחיר של 39.9 מליון דולאר. גם מכירה זו נערכה בבית המכירות הפומבי סותבי'ס.

מהמחירים שהוצעו במכירה פומבית זו, בה נמכרו מאה חפצי אומנות במחיר שבין 72 ל־116 מליון דולאר, מסתמן שהמשבר בוול־סטריט לא פגע בשוק האומנות. המחיר שהושג עבור תמונת „האירוסים" הוא מחיר שיא שהושג אי־פעם עבור יצירת אמנות.

הרצוג

(המשך מעמ' 1)

הוא אמר כי הופתע לראות כמה הנשיא רייגן „חי" על רקע דיווחי התקשורת בדבר חוסר עירנותו. עם זאת ציין הרצוג, כי רייגן נעזר בשיחותיו עימו בכרטיסיות בהן דיבר. הוא אמר כי אחר החלק הפורמאלי של הפגישה נשבר הקרח ושני הנשיאים דיברו כאילו באו „מאותו הכפר", ולא בנימה ובנוהג דיפלומטיים. כדי להדגיש את מידת הקרבה שנוצרה ביניהם הזכיר הרצוג כי הנשיא רייגן גידף באוזניו בחריפות את אחד ממנהיגי מדינות ערב.

הוא אמר, כי הזמין את רייגן לבוא לביקור בישראל אך ציין כי הסיכויים לכך קלושים ומכל מקום יעבור זמן רב עד שהצעתו תידון ...

... ירושלים לבית.

מטרת ביקורי, אמר הנשיא, היתה להבליט את המשותף ולהוציא את נושא היחסים בין שתי המדינות מוויכוחים והתנגדויות. ואני סבור שהמטרה הזאת הושגה. הוא אמר עוד, כי מארחיו האמריקאים היו מרוצים מאד מדברי השבח שאמר על פעולתם במפרץ הפרסי ושיבחו אותו במספר הודעות על הופעותיו הפומביות.

אתמול סיים הנשיא את חלק הוואשינגטוני של ביקורו ויצא לניו־יורק לאחר שביקר על קבר החייל האלמוני האמריקאי בבית העלמין הצבאי בארלינגטון, ליד וואשינגטון, ולאחר שנפגש עם שר ההגנה הפורש, קספר ויינברגר.

מזג האוויר

טמפרטורות המינימום והמקסימום הצפויות ליום ו': ירושלים – 11 עד 20, רמת הגולן – 12 עד 21, צפת – 12 עד 18, חיפה – 14 עד 22, טבריה – 15 עד 25, נצרת – 13 עד 22, עפולה – 10 עד 25, שומרון – 13 עד 21, תל־אביב – 12 עד 22, נמל התעופה בן גוריון – 11 עד 23, יריחו – 12 עד 26, עזה – 13 עד 22, באר שבע – 9 עד 25, אילת – 16 עד 28.

להורינו בן שושן ניסים
איתך באבלך במות
אימך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף אשקלון
ההנהלה והעובדים

אנו מודיעים בצער רב על פטירת חברנו
יואל (לודוויג) יואל
יובא למנוחות היום, יום ו' כ"א חשון, תשמ"ח 13.11.87
בשעה 13.00 בבית העלמין בדגניה ב'
המשפחה
וקבוצת דגניה ב'

אנו משתתפים בצער
משפחות ביחובסקי, דותן ובדגל
תל־אביב
על מות יקירכם – יקירנו
משה ביחובסקי ז"ל
משפחות: פריילד
ורדה ויעקב שיף – עין חרד

לרותי ברוך וב"ב
משתתפים בצערכם
עם פטירתה של
מרים
בית עין זיון

ביום השנה למות חברנו היקר
יהודה שפרונג
ז"ל
נעלה לקברו לגילוי המצבה ביום ראשון כ"ג חשון תשמ"ח 15.11.87 ב־16.00 בבית העלמין בדגניה א'
קבוצת דגניה א'

בכנס בבית־ברל (מימין לשמאל): מוחמד בסיוני, ח"כ אבא אבן וח"כ אהרון הראל (צילום: מרסלו שוטלנדר)

בכנס בבית־ברל במלאות 10 שנים להסכם השלום

חיזוק מעמדה של מצרים בזירה הבין־ערבית – מחזק את הסכם השלום

מאת סופר "דבר" לענייני ערבים

הסכם השלום שנחתם לפני כעשר שנים חשוב ביותר ומקבל משמעות יתרה היום, בשעה שבה למעמדה של מצרים בזירה הבין־ערבית – אמר השר עזר ויצמן בכנס במלאות עשר שנים להסכם השלום, שהתקיים אתמול בבית־ברל.

הכנס אורגן על־ידי בית־ברל, במרכז הבין־לאומי לשלום בגבעת חביבה.

עוד אמר ויצמן כי ישראל זקוקה למצרים חזקה יותר מאשר ארה"ב כדי להידבר עם מדינות ערב. הוא הביע תקווה כי אם יהיו תוצאות חיוביות בפיסגת רייגן־גורבצ'וב בדצמבר, תהיה בכך תרומה לנושא השלום. ויצמן אמר כי תהליך השלום דומה למזג־האוויר המשתנה מיום ליום.

שגריר מצרים בישראל, מוחמד בסיוני, אמר כי שלום נפרד פגיע־ושביר, אך שלום כולל לא ייכבש בפני סערות. הדרך היחידה להביא לשלום כולל הינה לפתור את הבעיה הפלשתינית, אמר. הוא הוסיף, מצרים היא היחידה שיכולה לתרום להסדר כולל, משום שהיא מקיימת יחסים טובים עם כל הגורמים הנוגעים לתהליך המדיני. "אני חושש כי אם נפסיד את ההזדמנות הקיימת כיום, תהיה זו החמצה להגיע להסכם שלום כולל", אמר בסיוני.

קיסינג'ר: הבחירות בארה"ב יקפיאו תהליך השלום במזה"ת

מאת יוסי מלמן, מזכר המדיני של "דבר"

הנרי קיסינג'ר, שר החוץ לשעבר של ארה"ב, סבור, כי עד לאחר הקמת ממשל חדש בארה"ב אין כל סיכוי להתקדמות מדינית של ממש בתהליך השלום במזרח התיכון. לדבריו אמר לראשי המערך במסגרת המאמץ של השר הכלכלה, הוא הביע השקפה זו בשיחה בחוג מצומצם שקיים השר גד יעקבי.

השר גד יעקבי שמע הערכות דומות גם מפי חברים במועצה ליחסי חוץ, מוסד יוקרתי המתמחה בעיון בענייני חוץ ובטחון ובנושאים בין לאומיים. בהרצאתו בפני המועצה הביע שר הכלכלה והתקשורת את הדעה, כי ישראל צריכה לחתור להסדרי ביניים עם ירדן ונציגות פלשתינית בעזרתה הפעילה של ארה"ב.

אולם פרופ' קיסינג'ר וחברי המועצה העריכו, כי אין סיכויים לכך עד שהנשיא הבא בוואשינגטון, יקבע את עוזריו וממשלתו תגבש מדיניות בקשר למזרח התיכון.

קרייסקי מתחרט על הצגת מועמדות ואלדהיים לאו"ם

רומז: ארה"ב וברה"מ ידעו יותר ממני

וינה, (רויטר, עת"ים).- קנצלר אוסטריה לשעבר ברונו קרייסקי אמר שלשום, כי שגה כאשר הציע את קורט ואלדהיים לתפקיד מזכיר כללי של האו"ם בשנות ה־1970 המוקדמות.

"אני הצעתי ותמכתי במועמדותו של פקיד משרד החוץ לתפקיד מזכיר כללי של האו"ם ונראה שאיש זה לא סיפר את האמת על עצמו", אמר קרייסקי.

בהרצאה שהשמיע באולם הקונצרטים שבווינה, הוסיף האיש מי שהיה קנצלר אוסטריה, כי לא אסף מידע מפורט על עברו של ואלדהיים. הוא רמז שהן ארה"ב והן ברה"מ, שתמכו במועמדותו של ואלדהיים, ידעו יותר על עברו מאשר הוא.

הוראת המדעים בישראל – בזיון קובע פרופסור במכון וייצמן

מאת יעל פישבין, סופרת "דבר"

רק 10 אחוזים מכמות השעורים בחטיבות הביניים בישראל מוקדשים ללימוד המדעים. שיעור כה נמוך של זמן הוא בגדר "בזיון". מערכת החינוך הישראלית מבזבזת את השנים המובחרות ביותר של בני העשרה על נושאים שחשיבותם פחותה יחסית, מפני שאין לה אומץ והסמכות לקבוע סדרי עדיפויות. ביקורת נוקבת ברוח זו השמיע אתמול פרופסור אורי גניאל ממכון ויצמן בכנס שנערך על ידי מוסד שמואל נאמן למחקר מתקדם בטכניון בנושא "מדע וטכנולוגיה בחינוך", בהשתתפות מדענים ואנשי חינוך.

מנתונים שהביא גניאל עולה, כי בכתות ז'־ח' לומדים בישראל 3 שעות שבועיות במדעים לעומת 6 באנגליה. בכיתות ט' לומדים בישראל 5 שעות לעומת 9 באנגליה. לדבריו, תכניות הלימוד בפיזיקה שהיא מקצוע מדעי בסיסי, מתעלמות מחידושים ויוזמות לשינויים נבלמים על ידי תהליכים ביורוקרטיים מסורבלים ועל ידי המפקח המרכזי להוראת המקצוע שמחזיק בידיו סמכויות אדירות ובדרך כלל מתמנה לתפקידו לכל החיים. המורים אינם מתלהבים ליישם חידושים וחומרי למידה חדשים, אינם נקלטים בבתי הספר. גניאל המליץ להפיק חומרי למידה חדשים אך לא להפקיד את המשימה בידי בתי הספר לחינוך באוניברסיטאות שכן הם אינם ערוכים לכך והתוצאות עלולות להיות "הרות אסון".

עוד טען גניאל ש"מורה הפיזיקה הוא זן הנתון בסכנת הכחדה" היות והצעירים הלומדים פיזיקה אינם מוכנים ללמד את המקצוע בבתי ספר בשל השכר שהוא "עלבון אמת" וקרא למהפיכה ביחס מערכת החינוך לשכר מורי הפיזיקה.

פרופסור דוד גרשון מהטכניון ביקר את תכניות הלימוד בביולוגיה וטען, כי הן מחנכות את התלמידים ל"שטחיות מבהילה". לדבריו התכניות מתפרשות על פני נושאים רבים מדי מבלי שניתנת הזדמנות להעמקה. תלמידי ביולוגיה רבים אינם לומדים פיזיקה וכימיה ובשל כשלון המערכת בהוראת האנגלית אין להם גישה לספרות מדעית. התוצאות ניכרות ברמת התלמידים המגיעים לטכניון. בקורסים משותפים למורי ביולוגיה ולתלמידי רפואה בטכניון, הישגי המורים נמוכים ב־30 נקודות מאלה של תלמידי הרפואה.

גידול במספר הנוסעים ישראל־שוויץ ולהיפך

מאת דויד משיוב, סופר "דבר" לענייני תיירות

בשמונת החודשים הראשונים של שנת 1987 חל גידול בשיעור 18 אחוז בתנועת הנוסעים מישראל לשוויץ וחזרה ובגלל הגידול בתנועת הנוסעים הצפויה גם בחודשי החורף מתכננת חברת התעופה סוויסאייר להגדיל את מספר טיסות בחודשי החורף משבע טיסות ביום לשמונה טיסות בשבוע. פרטים אלה מסר מנביל החברה בארץ א. אקרמן במסיבת עתונאים, שהתקיימה השבוע באינטרקונטיננטל שבשוויץ.

הדובר אמר, כי במקביל חלה גם עליה במספר התיירים משוויץ שבאו לישראל בשיעור דומה. במהלך החודשים ינואר־אוגוסט השנה טסו בחברת סוויסאייר בשני הכיוונים 37,000 נוסעים מהם 19,000 ישראלים. ישראל נמצאת במקום התשיעי או העשירי במספר התיירים הבאים לשוויץ.

המנהל המסחרי של החברה דוד איזנמן מסר על אפשרויות חופשות חורף שמציעה סוויסאייר לישראלים הרוצים לנפוש בחודשי החורף בשוויץ וליהנות מאתרי התיירות והסקי של שוויצריה. החברה מציעה 105 חבילות נופש שונות במלונות ברמה של 3, 4, ו־5 כוכבים ב־15 אתרי חורף מהידועים בשוויצריה. לאנשים דתיים ושומרי מסורת מציעה החברה מלונות כשרים בארוזה, גרינדלוואלד וסנט מוריץ.

התעניינות גדולה בארה"ב בחבילת תיור של אל־על

מאת דויד משיוב, סופר "דבר"

חבילת תיור אמריקאית בישראל שהגבית של פרסומת בעלוניה בניו־יורק, שעיקרה הפרשה ללוס אנגלס בבית מלון תמורת 40 דולר, הביאה בעקבותיה בשבוע הראשון יותר מ־7,000 פניות להברת אל על לקבל מידע על סיורים מאורגנים לישראל. [illegible] ל־5,000 פניות לחברה תוך שבוע.

בהנהלת אל־על מצפים לגידול של עד 8 אחוזים בביקורים של אמריקאים בישראל בשנת ה־40 לקיומה של המדינה.

לרגל ארבעים שנות המדינה נצבעו 18 מטוסי החברה הנוחתים בשלושים יעדים ברחבי תבל בצבעי הסמל הרשמי של שנת ה־40.

ד"ר גץ פולציין, מומחה למשפט גרמני:

גם אם חתם שטרייבל על מסמך טרווניקי – לא ניתן להעמידו לדין

(ע).- עד ההגנה ד"ר גץ פולציין, מומחה למשפט גרמני, העיד אתמול במשפט דמיאניוק, כי למפקד מחנה טרווניקי, קארל שטרייבל, לא היה מה לחשוש מהעמדתו לדין חוזר, אפילו הודה שחתם על תעודת השירות של דמיאניוק בטרווניקי, על אף שבגרמניה אפשר להעמיד לדין אנשים שזוכו ואחר כך הודו באותה עבירה. עדותו של עד ההגנה הגרמני נגעה לשתי ערויות מטעם התביעה, בקשר לחתימת שטרייבל המופיעה על תעודת השירות שהוצאה לאיוואן דמיאניוק במחנה האימונים של כוחות העזר הגרמניים בטרווניקי, באיזור לובלין בפולין בתקופת השואה.

קארל שטרייבל, שהיה מפקד מחנה טרווניקי מ־1941 עד־1944, הועמד לדין בגרמניה לאחר המלחמה וזוכה, מכיוון שנתקבלה טענתו שהוא לא ידע כלל כי האנשים שעברו אימונים במחנה שבפיקודו, נשלחו להפעלת מחנות השמדה בסביבה.

לאחר מכן, ב־1983 כאשר איוואן גלן דמיאניוק העמד לדין בארצות הברית, ותעודת טרווניקי הוצגה לפניו לראשונה, נשאל טרייבל, שהיה כבר אז בן למעלה מ־80, אם הוא חתם על התעודה. שטרייבל השיב שהוא לא חתם על תעודה כזאת וכי החתימה שמופיעה שם איננה בשום פנים ואופן חתימתו.

במשפט דמיאניוק בירושלים עלתה הכחשתו זו של שטרייבל בעדויות של שני עדי תביעה, התובעת הגרמנית הלגה גרביץ וההיסטוריון הלמוט שפלר. כאשר נשאלו השניים בעניין זה הם אמרו, כי "מובן ששטרייבל כפר בחתימתו על תעודת השירות של דמיאניוק מאחר שאילו הודה אפשר היה להעמידו לדין חוזר לפי סדר הדין הפלילי בגרמניה, למרות שזוכה קודם לכן מאשמת השתתפות במבצע השמדת יהודי אירופה.

הסניגור יורם שפטל ביקש אתמול באמצעות מומחה המשפטים הגרמני פולציין, להזים טיעונים אלה של עדי התביעה. הוא שאל את העד אם אמנם יש סעיף בחוק הפלילי הגרמני, המאפשר להעמיד לדין אנשים שזוכו במשפט ואחר כך הודו במעשה. העד השיב כי קיים סעיף 364 בדין הפלילי הגרמני המאפשר חידוש הליכים משפטיים נגד נאשם שזוכה, אם הודה בפשע לאחר מכן. עם זאת, אמר העד, כי ישנם סייגים לסעיף זה, לפיהם חייבת ההודאה של הנאשם לשעבר לכלול את כל העובדות האובייקטיביות שהועלו במשפט הראשון. אם חסרה אפילו עובדה אחת אין אפשרות להעמיד את הנאשם לשעבר לדין חוזר.

הסניגור: במחקר שעשית בעניין זה, כמה מקרים אתה מכיר בהם נפתחו הליכים כאלה בגרמניה מאז 1949 (השנה בה הוקמה הרפובליקה הפדראלית המערב־גרמנית).

העד: בספרות המשפטית הגרמנית לא נמצאת אף הכרעת דין המסתמכת על סעיף זה.

שפטל: ובכן לא היה מקרה אחד שעשו שימוש בסעיף זה?

העד: אמנם כך. בדקתי את העניין בצורה יסודית ומקיפה ולא מצאתי אפילו מקרה אחד של העמדה לדין חוזר של אדם שזוכה והודה בעבירה לאחר מכן.

הסניגור שאל את העד אם בהיסטוריה המשפטית הגרמנית שלפני הקמת הרפובליקה הפדראלית הגרמנית היה מקרה של העמדה לדין של מי שזוכה ואחר כך הודה באשמה.

כאן אמר העד, כי אמנם מצא מקרה אחד בלבד בשנת 1921 בבאווריה. הוא סיפר כי היה מדובר במשפט הונאה שהיו מעורבים בו ארבעה אנשים, מהם שניים שהועמדו לדין. אחד מהם הודה לאחר מכן ומסר פרטים מלאים על פרשת ההונאה. בית המשפט המקומי דחה את בקשת התביעה להעמיד אותו לדין מחדש, אולם בית המשפט העליון בבאווריה, בפניו התברר עירעור התביעה, הורה בכל זאת להעמידו לדין חוזר.

הסניגור: אתה יודע אולי על מקרים משנים קודמות עוד יותר.

העד השיב, כי ידוע לו על מאמר בפרסום משפטי משנת 1886 בעניין העמדה לדין חוזר של מאן־דהוא אולם אין ידועים כל פרטים אחרים על המקרה הזה.

לאחר שהסניגור הגיש את המסמכים הגרמניים לבית המשפט הוא הציג בפני העד את תעודת השירות של דמיאניוק ואמר לו: לטענת התביעה חתם שטרייבל על תעודה זו לפני ה־17 ביולי 1942. (על התעודה עצמה לא מופיע תאריך הנפקתה. הקביעה שהתעודה הוצאה לפני יולי 1942 היא מכך שמופיעה חתימה שנייה של האפסנאי ארנסט טויפל, ומעליה דרגתו באותו זמן. ידוע כי ב־14 ביולי 1942 ביקר הימלר במחנה טרווניקי והעלה את טויפל בדרגה.)

הסניגור: האם לפי אותו סעיף בחוק הגרמני, החתימה של שטרייבל על המסמך לפני יולי 1942 די היה בה כדי להעמידו לדין חוזר, על שבמרס 1943 נשלח בעל תעודה זו למחנה המוות בסוביבור. (תאריך זה מופיע ליד המידע על ההצבה של דמיאניוק).

העד אמר כי אפילו הודה שטרייבל שחתם על התעודה הרי חתם עליה תשעה חודשים לפני שדמיאניוק הוצב למחנה ההשמדה. עוד טען כי מאחר שיש הפרש בין זמן החתימה על התעודה לבין זמן הצבתו של דמיאניוק בסוביבור, לא נתמלאו התנאים להעמדתו של שטרייבל לדין חוזר, מה עוד שלא הודה שחתם על התעודה.

הסניגור שאל להלן: בלי כל קשר לאותנטיות של חתימת שטרייבל כתוב עוד בתעודה שדמיאניוק הוצב למחנה אוקסהאו ב־22 בספטמבר 1942 (חווה חקלאית, לא מחנה השמדה, בה עבדו עובדי כפייה יהודים שהושמדו לאחר מכן). האם העובדה שקיימת על המסמך חתימת שטרייבל יש בה משום הפללתו בהשתתפות במבצע ריינהארדט (הכינוי הגרמני למבצע השמדת היהודים בפולין)?

העד השיב: גם ההצבה לסוביבור וגם ההצבה לאוקסהאו לא היה בהן כדי להעמיד את שטרייבל לדין חוזר, אילו הודה שחתם על תעודת טרווניקי.

כאן הודיע הסניגור כי תמה חקירתו הראשית. השופט פנה אל התובע מיכאל שקד וביקש כי יפתח בחקירה נגדית. התובע הפתיע הן את בית המשפט, את ההגנה ואת כל הנוכחים באולם, בהודיעו כי אין התביעה רואה כל טעם בחקירה נגדית של העד.

המדינה נגד דמיאניוק | אוריאל בן־עמי

מומחה להיפותיזות

הפעם אנו עוסקים בתיאוריות. הדוקטור גץ פולציין, מומחה למשפט גרמני, נתבקש להשיב אם לשטרייבל היתה סיבה לחשוש ממשפט חוזר. שטרייבל, מפקד מחנה טרווניקי, חתום על תעודת־טרווניקי של הנאשם, על־פי טענת התביעה. אותו שטרייבל הועמד לדין וזוכה, לאחר ששכנע את בית־המשפט, כי לא ידע שאנשיו נשלחו להפעלת מחנות־השמדה.

עכשיו מוזמן העד פולציין להסביר האם היה לו סיכוי לעמוד לדין שוב. הוא נשאל על־כך משום שעדי התביעה גרביץ ושפלר העריכו ששטרייבל הכחיש את חתימתו על מסמך טרווניקי מן החשש הזה. התובע שקד שאל אותם על כך באופן תאורטי ועל התיאוריה הזו, מבקש עתה שפטל להוכיח שהיא אינה במקומה.

הדוקטור פולציין מספר במומחיותו שלא זכור לו שנאשמים שזוכו הועמדו שוב לדין בגרמניה ומכאן שלשטרייבל לא היה סיכוי לעמוד שוב לדין. לכן, בעצם, גם לא היתה לו סיבה להכחיש את חתימתו על מסמך טרווניקי אלא רק משום שלדעתו אין לו קשר למסמך.

התובע מיכאל שקד מחליט שלא להתמודד עם תיאוריות בחקירה הנגדית. הוא מותיר לבית־המשפט להכריע בסוגייה ואיננו מתייחס כלל לעד־המומחה, שבתוך שלוש שעות סיים את חלקו.

עד קצר מועד.

יימשכו המגעים עם ישראל – כותב עיתון סובייטי

מוסקווה, (עי"ע).- עתון סובייטי כתב אתמול, כי המגעים בין נציגים סובייטים וישראלים יימשכו, אך הם לא יהוו שלבים לקראת חידוש הקשרים הדיפלומטיים בין ברית המועצות וישראל, שנותקו לפני 20 שנה בעקבות מלחמת ששת הימים.

העתון "סובייטסקיה רוסיה" הדגיש, כי מגעים אלה חייבים להיות לפי אותה מתכונת כמו הפגישה בין שר החוץ הסובייטי אדוארד שוואדרנאדזה לבין עמיתו שמעון פרס בסוף ספטמבר בניו יורק. היתה זו הפגישה החמישית בין שרי החוץ של שתי המדינות מאז 1967, מועד הניתוק בין ברית המועצות וישראל. הוא הוסיף, כי המשך המגעים גם יהיה על פי המתכונת של הפגישות בין נציגים סובייטים וישראלים שהיו באפריל ברומא ובאוגוסט בבכן.

העתון מזכיר, כי משלחת קונסולרית־סובייטית "משלימה עתה את עבודתה בישראל". משלחת זו, שהגיעה לראשונה לתל־אביב ב־12 ביולי, באה כדי לבדוק את הרכוש הסובייטי שנרכש על ידי רוסיה לפני 1917, ולפתור את הבעיות הקשורות בשהותם של אזרחים סובייטים בישראל.

העתון הדגיש כי "משימה טכנית" זו איננה "שלב ראשון לקראת חידוש הקשרים הדיפלומטיים" בין שתי המדינות.

עוד כתב, כי העמדה המסורתית של הקרמלין היא כי חידוש הקשרים יכול להתבצע רק במסגרת הסדר במזרח התיכון "על בסיס התקדמות ממשית לקראת זימון ועידה בין־לאומית".

קונצרט

מצדיקים את השם

מאת יהודה כהן

אמש התקיימה בהיכל התרבות בתל־אביב הופעתם הראשונה של "סולני זאגרב", גוף קאמרי בלי מנצח ובו 12 כלי קשת עם צ'מבלו. נגינתם מעודנת ומאוזנת ומצדיקה את שמם כ"סולנים".

הם פתחו את תוכניתם בחמישיה "משמר הלילה במאדריד" מאת בוקריני, המשיכו בקונצ'רטו מספר 6 של ראמו, ולאחר קונצ'רטו גרוסו אופ' 3, מס' 11 של ויוואלדי השמיעו האורחים יצירה קצרה מאת מלחין יוגוסלבי, פראנו פאראץ', עם אוסטינאטות חלוקות נעימות בין כלים שונים, אך המוסיקה עצמה לא נשמעה מעמיקה ואף לא משכנעת. שיא הערב היה הסוויטה לכלי קשת מן היצירות הקדומות של לאוש יאנאצ'ק שהודגשה בדינמיקה חיה ודימרת כלים יפה. "מחולות העם הרומניים" מאת בארטוק חתמו את התוכנית בהגשה מצויינת.

התנועה של המדינה
אגד

13 משפחות גרות בקיבוץ חֲנִתון, יש להן קו של אגד.

אם לא שמעת עד היום על קיבוץ חנתון, אין זה פלא.
הישוב הוקם לפני שלוש שנים בגליל התחתון ומתגוררות בו 13 משפחות.
קו 16 של אגד מגיע למקום ומשרת אותן.
לא פעם האוטובוס מוביל נוסע אחד ויחיד. אבל קיבוץ חנתון אינו מנותק, וכמוהו 382 ישובים זעירים בכל רחבי הארץ ובכל חלקיה.

אגד מאפשר את קיומם, בהיותו הקשר בינם לבין המרכז. זוהי ההשקעה של אגד בפיתוח הארץ, השקעה כבדה אבל חיונית.
אם בכל זאת תרצה להגיע ביום מן הימים לקיבוץ חנתון, יש מי שיקח אותך. אגד.
האם חשבת פעם שאגד הוא חלק בלתי נפרד ממפת ההתיישבות החדשה בישראל?

סרט מעקב על ואנונו יוקרן מטעם שס"י

מאת נתן רועי, סופר "דבר"

תנועת השמאל הסוציאליסטי הישראלי (שס"י) עוסקת בהתמרה בעניין פרשת חטיפתו של מרדכי ואנונו.

ב־19 בנובמבר הקרוב מתכוונת התנועה להקרין במועדונה סרט של הטלוויזיה האוסטרלית העוקב אחרי משפט ואנונו. בגירסת וידאו (בצבע וללא תרגום) יוקרן הסרט בשעה 20.30 ב"במת שמאל" בהשתתפות הסופרת יעל לוטן העוקבת אחרי משפט ואנונו.

סרט הווידאו האוסטרלי "מסתובב" בעיר זה כמה שבועות. הוא הגיע לידי עיתונאים בתל־אביב ויש בו קטעים שצולמו בישראל לרבות ראיונות עם חברי כנסת מ"הליכוד" ו"המערך".

שווייץ גירשה 3 לובים

ברן (ע"ר).- שווייץ גירשה אתמול שלושה לובים – כולל אחד בעל דרכון דיפלומטי – לאחר שקיבלה מידע כי הם היו קשורים לקשר לרצח מתנגדי־משטר לוביים האורחים וזרים אחרים בשווייץ – מסר דובר ממשלתי.

דובר לשכת התובע הכללי אמר, כי האיש בעל הדרכון הדיפלומטי לא עבד בשגרירות הלובית בברן.

בהודעה של ממשלת שווייץ נאמר, כי הלובי בעל הדרכון הדיפלומטי ידוע כקצין בשורות הצבא הלובי.

אחד מעמיתיו, מוכרו בשורות הצבא, היה מצויד בדרכון לובי, וכן בשני דרכונים של ונצואלה, אשר קרוב לוודאי היו מזוייפים, נאמר בהודעה.

שלושת הלובים נעצרו ביום ד' על־ידי משטרת לנווה.

صورة عن الأصل

ועדת חקירה נוסח אוסטרליה: בודקים מות אבוריג'ינים בכלא

סידני (א.פ.) – ועדת חקירה ממלכתית החלה אתמול את עבודתה באוסטרליה במטרה לחקור את מותם של עשרות „אבוריג'ינים" – הילידים המקוריים באוסטרליה – בעת שהיו במעצר בבתי כלא במדינה. יו"ר הוועדה, שתחקור את מותם של 64 עצירים, אמר כי מדובר ב„פרק עצוב" בהיסטוריה האוסטרלית.

השופט ג'יימס מוירהד אמר, כי מקרי המוות במעצר בשכונה השנים האחרונות אינם יכולים להיות מקובלים בחברה המבוססת על עקרונות צדק והגינות. מוירהד אמר, כי הוועדה תחקור את כל המקרים, שאירעו בשם המדינה על אוסטרליה.

מותם של ה„אבוריג'ינים" במעצר גרם לסערה באוסטרליה. רבים מהם נמצאו תלויים בתוך תאיהם. פעילים אבוריג'ינים טוענים להתעללות המשטרה כסיבה למוות. מרבית העצורים נאסרו בעבירות קלות כגון שכרות.

ראש הממשלה בוב הוק הורה לוועדה להגיש את מסקנותיה בשנה הבאה, שבה ימלאו מאתיים שנה לתחילת ההתיישבות האירופית באוסטרליה. האבוריג'ינים, שהגיעו ליבשת החמישית לפני יותר מ־40,000 שנה, מונים כיום 160,000 נפש בלבד, והם אינם מתערים בחברה האוסטרלית.

מוירהד ציין, כי הוועדה תקבע מדוע מתו האבוריג'ינים במעצר. הוא אמר, כי הוועדה תיסע לכל רחבי המדינה כדי לשוחח עם האבוריג'ינים במקום מושבם וכדי לעמוד על הלכי הרוחות שם.

בינתיים נמסר, כי תאי „החור השחור" בכלא בריסביין ייפתחו מחדש. השלטונות אמרו, כי הדבר נעשה כדי להתכונן להחזקת הצפויות מצד פעילים אבוריג'ינים לקראת שנת ה־200. התאים שיוכנו לתאי צינוק והם נמצאים מתחת לפני האדמה, הכאן קיבלו את השם „החור השחור".

לפני שנתיים הוחלט על ביטול תאים אלה במסגרת שיפור התנאים בבתי הכלא באוסטרליה. במחוז קווינסלנד, שם שוכנת בריסביין, נרשמו יותר מקרי מוות מבכל מקום אחר, אולם עדיין לא ברור אם המקרים אירעו בכלא בריסביין הנודע לשמצה.

8 מיליון דולר למוסר מידע על רצח פאלמה

שטוקהולם (ע"צ). – משטרת שוודיה העלתה ל־50 מיליון כתרים (8.3 מיליון דולר) את הפרס שהובטח למי שיביא למעצרו של רוצח ראש הממשלה אולוף פאלמה, שנהרג ביריות ב־28 בפברואר אשתקד בשטוקהולם, נמסר אתמול בהודעה של המשטרה הממלכתית.

הממשלה הודיעה על הסכמתה להעלאת הפרס ל־50 מיליון כתרים. ב־4 במרס אשתקד הוכרז על פרס של חצי מיליון כתר, ומספר חודשים לאחר מכן הועלה ל־5 מיליוני כתר.

יצוין, כי חקירת רציחתו של פאלמה נכנסה למבוי סתום, לאחר שהמשטרה הגיעה למסקנה שאין ממש בתיאוריות שלפיהן נרצח ראש הממשלה על ידי גורמים כורדיים או איראניים.

בסין פותחה שיטה להשמדת גידולים של סרטן השתן

בייג'ין (ע"ר). – רופאים אמריקאים וסינים הודיעו, כי פיתחו טכניקה חדשה לשימוש בלייזר להשמדת גידולים אצל חולים, שלקו בסרטן שלפוחית השתן, בשלבים המוקדמים של המחלה.

הטכניקה החדשה, שכונתה לכינוי „תראפיה פוטודינאמית", השמידה את הגידולים אצל תשעה חולים סיניים, אמרו הרופאים. יתר על כן, בשאר המקרים, פרט לאחד, הצטמק הגידול הסרטני במידה ניכרת.

יצויין, כי כ־45,400 אזרחים אמריקאים לוקים מדי שנה בסרטן שלפוחית השתן, ו־10,600 מביניהם מתים מדי שנה כתוצאה ממחלה זו.

הרופאים האמריקאים הוזמנו לסין כדי לבדוק את הטכניקה החדשה, שבמסגרתה מפעילים פיגמנט שנספג על־ידי התאים הסרטניים. כאשר פיגמנט זה נפגע על־ידי קרן לייזר, נוצרת תגובה כימית המשמידה את התאים הסרטניים.

ד"ר ג'ורג' פראוט מבית החולים הכללי של מסאצ'וסטס, שעמד בראש צוות החוקרים, מציין כי תוך שלושה ימים מרבית התאים הסרטנים מתים והם מוחלפים על־ידי רקמה בריאה.

עתה בודקים שיטה זו גם בקשר עם טיפול בסרטן השד, הריאות, הראש והצוואר.

בולדוזר מפנה שלג מול בניין הקפיטול בוואשינגטון, לאחר שעיר הבירה האמריקאית התכסתה במעטה שלג עבה, שגר[...] בתחבורה בכבישים ובנמלי התעופה.

הפנטגון לא עומד בתשלומים לחו"ל בשל ירידתו של הדולר

וואשינגטון (א.פ.). – הירידה החדה בשער הדולאר העמידה את משרד ההגנה האמריקאי בפני גרעון של 325 מיליון דולאר בתקציב, שנועד לתשלום משכורות לאנשי הסגל הצבאי האמריקאי המשרתים מחוץ לתחומי ארה"ב – כך נמסר מהפנטאגון.

הפנטאגון ערך תוכנית כדי לכסות את הגרעון, אולם הוא זקוק לשם כך להסכמת הקונגרס כדי שזה יעביר לו סכומים נוספים. בכלי אישור זה, יאלץ הפנטאגון להגיש בקשה לתוספת מיוחדת בתקציב, זאת בשעה שהקונגרס מסתדל לצמצם ככל האפשר את הגרעון התקציבי האמריקאי.

משרד ההגנה חייב לשלם את הסכומים הללו, משום שעל פי החוק הוא נדרש לשלם דמי דיור והוצאות מחיה לסגל הצבאי המוצב מחוץ לתחומי ארה"ב. חשב הפנטאגון רוברט הלם אמר, שהתקציב לענין זה בשנת התקציב הנוכחית הוא 777 מיליון דולאר. יצויין כי 500,000 אמריקאים משרתים בארצות חוץ.

הלם אמר, כי התוספת של 325 מיליון דולאר נדרשת על פי נפילת הדולאר עד כה. „אם המצב ישתנה, נאלץ לשקול זאת מחדש", אמר.

הלם סיפר כי התקציב נערך על פי תחזית, שערך הדולאר יעמוד על 2.06 מארק גרמני ו־163.10 ין. עתה עומד הדולאר על 1.65 מארק גרמני ו־134 ין – ירידה של כ־20 אחוז.

הלם ציין כי ירידות אלה כופות על הפנטאגון להגדיל מדי חודש את התשלומים לסגל הצבאי. התשלומים משתנים על פי הדרגה, גודל המשפחה והארץ בה מוצבים החיילים. „אנו חייבים לתת להם רמת חיים השווה לרמת החיים שלהם כאן", אמר הלם.

בעקבות הדחתו של תומך הרפורמות מעריכים משקיפים מערבים במוסקו[ה]

גורבצ'וב לא נפגע מהדחתו של יל[צין] אך עליו להתחשב בדעות השמרני[ם]

מוסקווה (רויטר א.פ.).- הדחתו של בוריס ילצין, מנהיג המפלגה הקומוניסטית במוסקווה ותומך הרפורמות, מוכיחה כי לשמרנים נודע עדיין משקל גדול בצמרת המפלגה הקומוניסטית בברה"מ – כך אמרו אתמול משקיפים מערבים במוסקווה.

המשקיפים אמרו, כי הדחתו של ילצין, שעליה נמסר ב.ט.ס., מראה כי על מנהיג ברה"מ מיכאיל גורבצ'וב קיים לחץ כבד לנתב את עצמו בזהירות בין הרפורמיסטים ובין המנהיגים השמרנים במפלגה. חלק מהמשקיפים אמרו, כי הדחה זו פירושה נסיגה ממדיניות „הגלסנוסט", שהכריז גורבצ'וב במטרה להכניס שינויים מרחיקי לכת בחיים הפוליטיים והכלכליים של ארצו.

ילצין בן ה־56, חבר ללא זכות הצבעה בפוליטביורו, הוא הרפורמיסט הראשון שהודח ממשרתו מאז עלה גורבצ'וב לשלטון במארס 1985. ילצין הודח, לאחר שמתח ביקורת על הקצב האיטי של הנהגת הרפורמות של גורבצ'וב. עם זאת, עדיין לא ברור אם הדחתו פירושה תבוסה אישית לגורבצ'וב עצמו. באופן יוצא מן הכלל, נכח גורבצ'וב בדיוני מועצת המפלגה הקומונה סניף מוסקווה, שבהם הוחלט על הדחתו של ילצין, ונראה כי היתה לו יד בהחלטה.

בוריס ילצין

„הייתי אומר שגורבצ'וב לא נפגע קשה מהמשבר הזה", אמר דיפלומט מערבי במוסקווה. „נראה כי הוא הצטרף לדעת הרוב במפלגה על ילצין". דיפלומט אחר אמר, כי ההדחה מוכיחה, שגורבצ'וב תומך באחדות המפלגה. „ייתכן, ואפילו סביר להניח, שהוא אהד את ילצין, אבל נראה שדאגתו העיקרית נתונה לאחדות".

ילצין הציע את התפטרותו בישיבת הוועד המרכזי של המפלגה ב־21 באוקטובר. כאמור הוא מתח ביקורת על האיטיות בביצוע הרפורמות של גורבצ'וב, אולם אין זה ברור אם מתח גם ביקורת אישית על מנהיג ברה"מ. סוכנות טאס מסרה, כי מועצת המפלגה במוסקווה מצאה את ילצין אשם ב„ליקויים רבים" בעבודתו וב„שגיאות פוליטיות". במקומו מונה לב זייקוב בן ה־63, חבר מלא [...] האחראי על התעשיה הצ[...]

עם היכנסו לתפקי[ד ב־]1985 החל ילצין במסע לשיפור אספקת המזון של תושבי מוסקווה. פקידים רבים במנגנון בבירה, וסיורים ברחוב כדי לבדוק מוצרים ב[...] אותו אחד על רבים מה[...] מקורות יודעי דבר מב[...] אזרחים ותמכו לאחרונה לתמיכה בילצין.

מקורות מערביים [...] גורבצ'וב הביא את זייק[וב] מלנינגראד, שם ניהל [את] המפלגה, כדי לפקח [על] ההגנה הסובייטית. [...] פעמים רבות תמיכה ב[...] גורבצ'וב, אולם הוא תקיף מילצין בהתבטא[...]

25 הרוגים בסרי־לאנקה בעת אישור האוטונומיה לטאמילים

קולומבו (א.פ.). – לפחות 25 טאמילים שנסעו באוטובוס פרטי, נהרגו אתמול בהתפרצות מוקש שהוטמן כנראה על־ידי מורדים טאמילים הפועלים בצפון מזרח המדינה – כך מסר אתמול דובר צבאי בקולומבו בירת סרי־לאנקה.

באותה עת אישר הפרלמנט בקולומבו שתי הצעות חוק חשובות שנועדו להעניק אוטונומיה חלקית למחוזות הטאמילים. הצעות החוק התקבלו בהתאם להסכם השלום עם הודו, שלפיו התחייבה האחרונה לפרק את המורדים הטאמילים מנשקם בתמורה לאוטונומיה חלקית. הצעות החוק [...] אלימה מצד אנשי הרוב הסינהאלי.

המוקש התפוצץ ליד העיר מאנאר שבצפון מזרח המדינה, ואיש מנוסעי האוטובוס לא נשאר בחיים. „המוקש היה כה רב עוצמה, עד שפירק את האוטובוס ואת נוסעיו לחתיכות", אמר פקיד בצבא סרי לאנקה. הוא העריך, כי הכוונה היתה לפגוע ברכב משוריין או בטנק של הכוחות ההודיים הפועלים באיזור.

הצעות החוק התקבלו ברוב גדול בפרלמנט, למרות התנגדותה של האופוזיציה והתנגדותם של כמה מחברי מפלגת השלטון של הנשיא ג'ייאוורדנה [...]

אמר לאחר ההצבעה, כי הוא אינו בטוח שהחוק החדש יביא לשלום במדינה. הוא גם אמר כי יתנגד לאיחוד בין המחוזות הצפוניים שבשליטה טאמילית ובין המחוזות המזרחיים, שבהם גרים בני עמים שונים, אף שאיחוד זה כלול בהסכם השלום.

בעת ההצבעה נערכו הפגנות ברחבי המדינה נגד החוק החדש. בצפון המדינה עצרה המשטרה כ־100 מפגינים שהפריעו לתחבורה הציבורית, ובדרום פתחה המשטרה באש לעבר המון של סטודנטים שקרא קריאות בגנות הממשלה.

חשש בסין: יותר מ־1.2 מיליארד איש בשנת 2000

בייג'ין (ע"ר).– הגידול באוכלוסיית סין בשנה זו הוא מהיר יותר מבשנה שעברה, וקיימת הסכנה שמספר תושבי המדינה בשנת 2000 יעלה על 1.2 מיליארד נפש, מסגרת שנקבעה על־ידי השלטונות.

מומחה מערבי לענייני דמוגראפיה מציין, כי לפי נתונים שפורסמו רשמית אתמול, מספר תושבי סין הגיע בחודש יולי ל־1.072 מיליארד נפש, כ־12 מיליון נפש יותר מאשר בסוף שנת 1986.

שיעור הילודה לאלף תושבים עלה והגיע ל־21.2, השיעור הגבוה ביותר במהלך חמש השנים האחרונות. פקידים של הוועדה הממלכתית לתכנון המשפחה הזהירו לאחרונה שלעיתים קרובות מתעלמים התושבים ממדיניות השלטונות של „ילד אחד למשפחה אחת".

בסין חיים כ־21 אחוז מתושבי העולם, אך שטחה של מדינה זו כולל רק שבעה אחוזים מכלל האדמה המעובדת ברחבי תבל.

„הקיסר הירוהיטו החצוף לא אמר אף פעם ,אני מצטער' מאז שנולד"

[...] (סוכנויות) – ב־1969 ירה חייל לשעבר בצבא הקיסרי היפאני כדורי מיסבים לעבר הקיסר הירוהיטו בהרגשה כדי למחות נגד התפקיד, שמילא השליט במלחמת העולם השנייה. התקפה זו פורסמה בהרחבה, ועתה נוהרים היפאנים לבתי הקולנוע כדי לחזות בסרט תיעודי, המציג את השנאה התהומית שחש החייל לשעבר קנזו אוקאזאקי עד עצם היום הזה כלפי הקיסר בן ה־86.

התפקיד שמילא הירוהיטו כקיסר יפאן במלחמת העולם השנייה הוא נושא רגיש ביפאן. ישנם במדינה זו אנשים, במיוחד אנשי שמאל, הטוענים שחייבים היו להעמידו למשפט כפושע מלחמה. „הירוהיטו החצוף וחסר הבושה", צועק אוקאזאקי בסרט, „אף פעם לא אמר ,אני מצטער' מאז שנולד".

הסרט המופץ תחת השם „הצבא העירום של הקיסר ממשיך לצעוד" מוקרן באולמות קולנוע המלאים עד אפס מקום מאז הבכורה שנערכה בקולנוע בטוקיו בחודש אוגוסט.

הבמאי קאזואו האראה מציין, כי הקהל נוקט בדרך כלל עמדה אוהדת לאוקאזאקי. „בעיקר באים אנשים צעירים כדי לראות את הסרט, אך אפשר לומר שרבים מבין אלה שהשתתפו במלחמה חשים במעמקי לבם, שהקיסר התנער מאחריות למלחמה זו", אמר הארה.

אוקאזאקי, עתה בן ה־67, אומר בסרט כי מאז שתקף את הירוהיטו השתפרו עסקיו בחנותו לממכר סוללות. „שעשיתי מה שעשיתי, המכירות שלי גדלו פי שלוש וכל מתייחס אלי בכבוד", אמר. אוקאזאקי נדון לאחרונה [...] שנות מאסר, לאחר שנמצא אשם בנסיון להרוג את בנו ש[ל] [...] שהיה מפקדו בצבא.

השם „הצבא העירום" המופיע בסרט מתייחס לשרידי [הצבא] היפאני, ניצולים הלבושים בסחבות, שהמשיכו להילחם ב[...] החורשה, שעה שהמלחמה באוקיאנוס השקט התקרבה לס[יומה]. אוקאזאקי נמנה עם לוחמים אלה.

הסרט התיעודי מוצג בפסטיבלים בינלאומיים לסרטים, [...] לפרס בפסטיבל הסרטים בברלין.

הסרט עוסק בעיקר במאמציו של אוקאזאקי לגלות [את] האחראי להוצאתם להורג של שניים מבין חבריו על־ידי [...] יורים, שלושה שבועות לאחר שיפאן נכנעה ב־1945. הוא [...] בקיר של שתיקה, אך קמעה קמעה הוא מרכיב לעצמו [...] של מה שהתרחש, ויודע מי נתן את ההוראה ומי ביצע [את] הפקודה להרוג את חבריו.

עוד קורבן למפולת בוול סטריט: משקיע התאבד

לוס אנג'לס (ע"ר).– אזרח מערב גרמני בן 37, ששקע בדיכאון לאחר שנגרמו לו הפסדים רבים בהתמוטטות שערי המניות, התאבד שלשום בבוקר בירייה בראשו.

גופתו של אנסגאר שמצר, משקיע פרטי, שעבר מדיסלדורף לקליפורניה לפני ששה חודשים, נתגלתה על־ידי אשתו סאבינה בחדר האמבטיה.

בהודעת המשטרה נאמר, כי המנוח השאיר פתק לאשתו בשפה הגרמנית. האשה הודיעה לשוטרים, כי בעלה היה מדוכא לאחר שהפסיד סכומים גדולים בבורסה.

סבורים ששמצר הפסיד כסף רב ב„יום שני השחור" כאשר שערי המניות בבורסה של ניו יורק ירדו ב־508 נקודות ב־19 באוקטובר.

אוניטה: ניצחנו הודות לארה"ב דרא"פ: הנצחון הודות לצבאנו

יוהנסבורג (א.פ. ורויטר).– ארבעה חיילים דרום אפריקאים נהרגו בקרבות שהתנהלו בדרום אנגולה, והמורדים שבפיקוד דרום אפריקה נחלו אבדות כבדות בקרבות אלה – כך נמסר אתמול ממשרד ההגנה ביוהנסבורג.

מנהיג המחתרת ג'ונאס סאווימבי הודיע בתוך כך במקום מושבו ביאמבה שבדרום אנגולה, כי כוחותיו נחלו הצלחה גדולה בהדיפת המתקפה של ממשלת אנגולה.

לדבריו, עקב נצחון זה לא תוכל הממשלה לערוך התקפה נוספת בשנה הקרובה לכל הפחות.

שר ההגנה של דרום אפריקה מאגנוס מאלאן אמר, כי מורדי „אוניטה" „היו מתמוטטים מזמן", אלמלא תמיכתה הצבאית של ארצו. סאווימבי אמר, כי מופתע מהודעה זו והכחיש את דבר שיתופם של כוחות דרום אפריקאים בקרבות לצד אנשיו. הוא טען, כי דרום אפריקה „רצה לקחת חלק" בהצלחה של כוחותיו.

סאווימבי גם אמר, כי טילי קרקע־אוויר אמריקאים תרמו רבות להצלחת כוחותיו. לדבריו טילים אלה – שבשמם לא נקב, אך מדובר ככל הנראה בטילי „סטינגר" – הביאו להפלתם של חמישה מטוסים של צבא אנגולה.

באנגולה טענו לעומת זאת, כי הכוחות הדרום אפריקאים נחלו יותר מ־200 אבידות בקרבות. ביוהנסבורג סירבו להגיב על הודעה זאת.

ורד הזהב
בית אבות במרומי הכרמל בחיפה
• חדר זוגי/ לבודד הכולל: מזגן, טלו[יזיה] צבעונית, שירותים צמודים, מרפס[ת] צמודה לחדר וכמובן טלפון.
• לובי לאירוח ידידים וקרובי משפח[ה]
• 5 ארוחות ביום ממטבח כשר בהש[גחת] הרבנות חיפה.
• בהנהלת צוות מקצועי ומיומן בעל[י] רופאים ואחיות מוסמכות במקום 24 שעות.
• המקום אינו מיועד לסיעודיים
• נותרו מספר חדרים לכניסה מיידי[ת]
• לקבלת פרטים נוספים ולביקור התרשמות, נא לפנות במקום לד[...] מדי יום בין השעות 15.00 – [...].00
"ורד הזהב" – בית אבות חיפה, מרכז הכרמל
כיכר היינריך היינה 1 (פינת רחוב המים) טל' 8־04־389237

רשת [...] מציגה
„מופת" עפולה, שישי 13.11 ב־22.00 באולם מופתרון
משתתפים:
• ח"כ שולמית אלוני • עיזאת נפסו
• מוטי קירשנבאום • יאיר גרבוז
ו...שלמה ניצן
כרטיסים להשיג במשרדי מופת במקום
מופתעתון בשיתוף עיתון חי עיתון דבר
מנחה יצחק בר־נר

קבלת מודעות 24 שעות נ דחוף
מודעות משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל"הלוח הכללי"
דבר
מתקבלות 24 שעות ביממה
ב' דחוף דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118 (מול כסית)
טל. 246363 239952

בצער רב אנו מודיעים על פטירת חברנו
אריה סוצקובר ז"ל
ההלוויה התקיימה אתמול יום חמישי 12.11.87 כ' בחשון תשמ"ח בקבוץ אפק
בית אפק

יקירנו
יהושע תורן
אינגר
ההלויה תתקיים היום יום שישי כ"א חשון תשמ"ח 13.11.87 בשעה 11.00, בבית העלמין הישן בחדרה. אוטובוס יעמוד לרשות המלווים וייצא מבית המנוח בשעה 10.30
אשתו דבורה
בתו וחתנו לאה ויוסף קרים
בתו וחתנו רות וזאב גומברג
הנכדים הנינים
וכל בני המשפחה

קיבוץ גשר מחפש
אחות מוסמכ[ת]
בפרטים נא לפנות בשעות היום:
מזכירות פנים [...]־758602
מרפאה [...]־758777
בשעות הערב צפורה [...]־758712

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו
הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965
הרינו מודיעים בזאת כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו בקשה ליתן אישור לשמוש חורג מבנין קולנוע למועדון ריקודים, השמעת מוסיקה, עריכת משקאות חריפים והופעת אומנים ברחוב גרוזנברג מס' 37 גוש 6918 חלקה 53 תיק בנין 037־4/13 בקשה מס' 862039
בעל קרקע או בנין או המחזיק בהם שיש לו התנגדות להוצאת היתר אשור הנ"ל במקום זה רשאי להגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו, שד' בן גוריון 68, את התנגדותו המנומקת ולציין מענו המדוייק וטלפון.
ההתנגדויות תתקבלנה בתוך 14 יום מתאריך פרסום מודעה זו והזמנה לדיון בפני הועדה הנ"ל.
י. כספי
סגן ראש העיריה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה תל־אביב־יפו

האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם
הענקת פרסים ומילגות לשנת התשמ"ח—1988
האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם תעניק בשנת התשמ"ח—1988 פרסים ומילגות בעד עבודות בנושאים פרלמנטריים.
מטעם האגודה יוענקו שני פרסים—בעד עבודות סימינריוניות, עבודות גמר ועבודות מחקר, בנושאים פרלמנטריים, ושתי מילגות – לכתיבת עבודות בנושאים פרלמנטריים.
האגודה תהיה רשאית לפרסם את העבודות שבעדן יינתנו הפרסים או המילגות.
הזוכים בפרסים ובמילגות ייקבעו ע"י ועדת הפרסים והמילגות שחבריה לשנת התשמ"ח—1988 הם: מר ברוך אזניה, מר מרדכי בר־און, פרופ' עמנואל גוטמן ופרופ' י.ה. קלינגהופר.
את הבקשות יש להגיש לא יאוחר מ־31 במאי 1988.
פרטים ותנאי הענקתם של הפרסים והמילגות נקבעו בתקנון אשר ניתן לקבלו, יחד עם טפסי בקשה, על פי פניה בכתב אל האגודה הישראלית לבעיות הפרלמנטריזם, משכן הכנסת, ירושלים, מיקוד 91999.

אלמקס משחת השיניים יעילה פי 3 במניעת עששת

יום שישי
תל־אביב
סניטס – אבן גבירול 83 – 246003
כבי – דיזנגוף 174 – 223186
ירושלים
מרפאת רוממה – הכ"ג 28 – 523191
חיפה
קרית אליעזר – כפר באודוהוף 6 – 511707
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
רמת־גן – ביאליק 51 רמת־גן – 721514
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
חורי – סוקולוב 60 חולון – 842433

יום שבת
תל־אביב
הבימה – דיזנגוף 17 – 288465
מעיין חיים – סניף צהלה, שד' ירושלים 98 יפו – 814939
נצח ישראל – נצח ישראל 11 בין שד' חן כבר מסריק – 226545 – מוצ"ש
מעיין חיים – סניף צהלה – שד' ירושלים 98 יפו – 814939 – מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – הכ"ג 28 – 523191 – מוצ"ש
חיפה
כוזר – הנביאים 97 – 524113
פתח־תקוה
קופת חולים כללית – חיים עוזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
הרצל – הרצל 52 רמת־גן – 722372
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583

אלמקס
מיוצרת ע"י טבע תעשיות פרמצבטיות בע"מ ברשיון GABA שוויץ

במלאת שנה לפטירתה של יקירתנו
דבורה ספקטור ז"ל
נעלה לקיברה להתייחדות עם זכרה
מחר, יום שבת, כ"ב חשון תשמ"ח, 14.11.87
בשעה 15.00, בבית העלמין בקיבוץ חולתה
המשפחה

נהג!
עשה את המינימום למען אלה העושים את המכסימום.
תן טרמפ לחייל

לחברנו שנר לאופולד
איתך באבלך במות
אימך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף מרכזי
ההנהלה והעובדים

תחזית לאומית — מחזור 10 | עם גרשון פורמן

מנהל ההיכל „מעקם האף" מתקני הכדורגל הגרועים

מאת ברוך דגון

גרשון פורמן, מנכ"ל היכל הספורט ביד־אליהו, מקורב מאוד לעניני כדורסל. כמנהל ההיכל הוא מלווה את הליגה ואת המאבקים באירופה. כחבר נשיאות הכדורסל הוא משלים את העניין שלו בענף ובקביעת מדיניותו ותפקודו.

מטבע הדברים, פורמן אינו חובב של כדורגל. הוא מגדיר את עצמו כ„סתם חובב", הנהנה גם על הענף המתחרה בלי להיות מקורב בו. עד לפני ארבע שנים היה חוזה מדי פעם במשחקים, אך מאז מעדיף לעקוב ולחזות במבצעי הכדורגלנים באמצעי התקשורת. כמי שמורגל להעניק לבאים תנאי צפיה מצויינים ואווירה מידבית כמו באולם, יכול פורמן „לעקם את האף" לגבי מה שעובר על הצופים במגרשי הכדורגל. „משחק כדורגל נמשך כשעה וחצי ואין סיבה להקדיש לו שעות בהמתנה ליד הקופות או בתפיסת מקום טוב. המציאות הזאת מבריחה, ביניהם אנשים הנהנים לבוא ולחזות גם ללא אהדה מיוחדת לזו או אחרת".

מכבי חיפה — בית"ר ירושלים. שתי הקבוצות לא בשיא כושרן ויחסי הכוחות נראים שקולים. לחיפה כוראל גבוה ותושה של עידן הפ"ע, אולם בית"ר מסוגלת לצנן את התלהבותה. התחזית: תיקו.

הפועל לוד — שמשון. לוד מחפשת בנרות נצחון ראשון, אולם לא תשיג אותו היום. שמשון טובה ממנה ואין לה מורא ממגרשים זרים. השתפרות של הלודאים תאפשר להם, אולי, להלך נקודה. התחזית: נצחון לשמשון.

הפועל חולון — הפועל באר־שבע. חולון נסוגה בצורה דראסטית לאחר פתיחה מבטיחה ושקעה בירכתי הטבלה. באר־שבע דווקא מתאוששת ומציגה הרכב צעיר ושאפתני. חולון תהמר על המגרש הביתי, אך לא נראה לי, שתוכל להפיק ממנו יתרון מעשי. התחזית: נצחון לבאר־שבע.

מכבי פ"ת — הפועל פ"ת. „דרבי" הוא אירוע מעניין, יוצא דופן ובעל חוקים משלו. זה, אולי, לא הקרב הגדול של ת"א, אבל בעיניים פתח־תקוואיות זה „המשחק". מכבי נראית מעט נחותה, אולם יהיה לה תמריץ להצליח. הפועל היא הפייבוריטית שלי. התחזית: נצחון להפועל.

בית"ר ת"א — בני־יהודה. בני־יהודה עלתה על הפסים הנכונים לאחר צבירת נקודות חשובות ויש תחושה, שהיא חוזרת ליכולתה מהעונה שעברה. בבית"ר נרשמה דווקא ירידה. „הזהובים" הינם מעריפות. התחזית: נצחון לבני־יהודה.

מכבי ת"א — מכבי נתניה. נתניה מוליכה, אמנם, את הליגה, אולם מכבי ת"א, הנהנית ממאגר שחקנים מעולה, תוכל לבלום אותה. זהו קרב מפתח בליגה ואני מצפה ממנו לא רק להכרעה ולשערים, אלא גם לרמה טובה. התחזית: תיקו.

הפועל ת"א — הפועל כפ"ס. ת"א תנסה לשכח את תבוסת השבת שעברה והיא חייבת לי ולשאר אוהדיה הרבים פיצוי. לא נראה לי, כי תצוגת נפל שניה היא אפשרית. אני מאמין בהתאוששות מהירה של שביאור וחניכיו. התחזית: נצחון לת"א.

הליגה הלאומית

הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסי	שערים	נק
1. מכבי נתניה	9	7	1	1	8–19	22
2. הפועל תל־אביב	9	5	3	1	8–10	18
3. הפועל כפר־סבא	9	4	3	2	6–10	15
4. הפועל פתח־תקוה	9	4	3	2	8–11	15
5. מכבי תל־אביב	9	3	5	1	11–17	14
6. בית"ר תל־אביב	9	3	3	3	8–10	12
7. הפועל באר־שבע	9	3	3	3	7–7	12
8. בני־יהודה	9	2	5	2	6–8	11
9. בית"ר ירושלים	9	3	2	4	14–14	11
10. שמשון תל־אביב	9	2	5	2	7–7	11
11. מכבי חיפה	9	1	4	4	8–10	7
12. הפועל חולון	9	1	4	4	9–5	7
13. מכבי פתח־תקוה	9	1	4	4	13–7	7
14. הפועל לוד	9	0	3	6	24–5	3

גאליס אמש בת"א: קיימת אפשרות שאשחק בישראל

מאת משה כהן

מסע פרסום או מו"מ רציני עם קבוצות ישראליות? זאת השאלה שנשאלה אמש בתום מסיבת העתונאים, שכינס כוכב הכדורסל היווני, ניקו גאליס, שהגיע לארץ לביקור של ארבעה ימים.

סוכן השחקנים, אבי וויולטיר נראה אמש זורח ומאושר, שכן עד אמש איש לא האמין לו, כי גאליס אכן יגיע לארץ ועל הידיעות שהפועל חיפה מעוניינת לרכוש את כוכב העל היווני הגיב הממסד הספורטיבי בגיחוך.

אולם, גאליס הגיע לישראל וויולטיר יכול היה להצהיר בסיפוק: „הוא בא לעסקים ויש לי הצעות מארבע קבוצות, שמעונינות בשרותיו לקראת העונה הבאה". גאליס לא פסל את האפשרות, כי בעונה הבאה הוא ישחק בישראל. „זה בהחלט אפשרי שאני ישחק בישראל. אני מכיר את הכדורסל הישראלי ואת האנשים כאן ואין לי שום בעיה לשחק בישראל בשנה הבאה", ציין גאליס בפתח דבריו.

גאליס נישא על כתפי אוהדים באליפות אירופה

לדבריו, חוזהו עם קבוצתו הנוכחית, אריס סאלוניקי עומד להסתיים בתום העונה והוא פתוח להצעות. גאליס הודה, כי יש לו הצעות גם מקבוצות בספרד ואיטליה, אבל הוא לא פסל את האפשרות, שהוא ימשיך לשחק בסאלוניקי גם בשנה הבאה. „הגעתי לכאן לעסקים וגם כדי לשמוע הצעות, אבל אני לא אכנס למשא ומתן עם אף קבוצה בשלב זה. עדיין אין היאת לגבי העונה הבאה", הוא אמר. בתשובה לשאלה, האם אוהדיה הקנאים של אריס סאלוניקי יאפשרו לו לעזוב את יוון הגיב גאליס בחיוך: „אני לא יודע". אבי וויולטיר ניסה להציע לו פתרון: „נביא אותם כל שבוע לישראל, כדי שיראו אותך".

לגבי הידיעות, כי הפועל חיפה מעוניינת בשרותיו לא היה לגאליס מה לאמר: „אני פתוח להצעות, את הפועל חיפה אני לא מכיר ורק ידוע לי שמכבי ת"א היא הקבוצה הטובה ביותר בישראל".

גאליס הודה, כי במהלך שהותו בארץ הוא ינהל מגעים עם חברות מסחריות ויתכן שנראה את כוכב הכדורסל היווני מככב גם על מודעות פרסום למוצרים שונים.

גאליס הגיע לארץ יחד עם מאמן הכושר של אריס סאלוניקי, ג'ורג' רבסאס. עדיין ידוע על כמה קבוצות, שהתענינו ברכישתו של גאליס, אבל ספק רב אם הדבר מעשי, שכן בסאלוניקי הוא משתכר 300,000 דולאר לעונה ובקרב אוהדי הכדורסל ביוון הוא מהווה „אליל" ולאלילים יוונים לא נותנים בקלות ללכת.

הרחקה לדני ברכה וקנס לבית"ר ת"א

מאת משה כהן

בית הדין המשמעתי של איגוד הכדורסל הטיל אמש על שחקן אליצור נתניה, דני ברכה עונש הרחקה משני משחקי ליגה בפועל ומשני משחקים על־תנאי.

ברכה הושעה על ידי שופטי המשחק בין אליצור נתניה ומכבי ר"ג, לשעבר. השופטים, זגול ובורנשטיין ירדו אותם ברכה בתום משחק ההפסד של קבוצתו.

ברכה הכחיש את טענות השופטים ואמש הם זומנו להעיד. בתום עדותם החליט בית הדין להטיל על ברכה את העונש הכבד.

קבוצת בית"ר ת"א, שהואשמה באי־הכנת אולם הכדורסל כנדרש, נקנסה בסכום של אלף שקל. הבית"רים הואשמו בכך, שבאולם לא היו מקלחות לשופטי המשחק.

נמשכים המגעים לגבי ה„דרבים"

ראשי מחלקות הכדורסל של הפועל ומכבי ת"א נפגשו אמש בניסיון למצוא פתרון לגבי מועדי שני משחקי ה„דרבי", שיערכו בשבועות הקרובים.

הפועל ת"א מעונינת לשנות את סדר משחקי ה„דרבי". תחילה לקיים את משחק הליגה ולאחר מכן את משחק הגביע. אולם, ראשי מכבי דוחים דרישה זו.

נודע, כי בפגישה אמש גם הועלו הצעות לגבי חלוקת הרווחים ממשחקי ה„דרבי" בין שתי הקבוצות. הני קרן בסר אמש, כי בשבוע הבא היא ליצור, הקבוצות לקראת שני המשחקים המסקרנים.

משחק הגביע בין חולון וגליל הוקדם

משחק רבע גמר גביע המדינה בכדורסל בין קבוצות הפועל חולון והפועל גליל־עליון יערך כבר ב־22 בחודש. המשחק הוקדם בגלל השתתפות שתי הקבוצות בטורנירים בחו"ל.

הלוח הצפוף של משחקי גביע אירופה השנים שיבש להולכין את משחקי הליגה, שבמחזורים הקרובים יפוצלו ולא יערכו בערב אחד. במחזור הקרוב יוקדם המשחק בין קבוצות הפועל ת"א והפועל חיפה ליום ראשון.

חודשו תחרויות האיגרוף בהפועל

לאחר הפסקה של 25 שנה חידש הפועל את ענף האיגרוף. בערב הפתיחה, שנערך בהיכל הספורט העירוני ברמלה, נערכו 7 קרבות בהשתתפות מתאגרפים אורחים.

איש „אל־על" יוזמן לדיון בפרשת שחר

מאת מ.אשר

יעקב ישי, מחזיק תיק הפועל בהסתדרות, נתבקש לפעול להבאתו של א. רוזר איש „אל־על" ב־18 בנובמבר בפני ביה"ד המשמעתי של מרכז הפועל שדן בעניינו של דב שחר חבר הנהלת ההתאחדות לכדורגל.

כזכור תבע ישי שלא להכליל את שחר בהנהלת ההתאחדות לכדורגל מטעם סיעת הפועל. הוא טען כי שחר פעל בניגוד לסמכותו בבציע הפועל.

במכתב ששיגר עו"ד ליפא ליאור אל יעקב ישי הוא כותב כי ללא עדותו של מר רוזר המאשרת את התרשומת והדברים המיוחסים בה לשחר, אין כל אפשרות וסיכוי להרשעתו.

אופ"א קבעה הפסד טכני לנבחרת הולנד

רימון העשן שפגע בשוער נבחרת קפריסין במהלך משחקה ברוטרדאם נגד נבחרת הולנד, במסגרת אליפות אירופה עלול לעלות להולנדים בכרטיס לשלב הגמר. כזכור ניצחו ההולנדים במשחק זה בתוצאה 0:8 והבטיחו לעצמם את ראשות הבית. אולם אתמול הענישה ועדת המשמעת של אופ"א (התאחדות הכדורגל האירופית) את ההולנדים ופסקה להם הפסד טכני.

בעקבות הפחתת שתי הנקודות מקדימה עתה הולנד את יוון בנקודה אחת בלבד. שתי הנבחרות צריכות להתמודד ביניהן בחודש הבא. מה שנועד להיות משחק חסר משמעות יהפוך עתה לקרב הכרעה בו יקבע מי תייצג את הבית בגמר במערב־גרמניה.

בנוסף לעונש הפחתת הנקודות ספגה ההתאחדות ההולנדית עונש כספי. האיצטדיון ברוטרדאם יסגר בפני הופעות במסגרת ההתאחדות האירופית עד ה־31 בדצמבר 1990.

„מסלול מכשולים" לנבחרת הכדוריד

מאת ברוך דגון

„החורף החם" של הכדוריד הישראלי יחל בשבוע הבא בלונדון ויסתיים, כנראה, בארה"ב. הנבחרת הלאומית תקיים סדרה ארוכה של משחקים בין־ארציים, תיטול חלק בשלושה טורנירים ובאליפות עולם ותקנה במסע משחקים מעבר לאוקיאנוס.

מעולם לא היתה לנבחרת הכדוריד תבנית כל־כך צפופה ודחוסה. עד לאליפות העולם לדרגה ג', שתיערך בפורטו, פורטוגל, בחודש פברואר תתמודד הנבחרת ב־15 משחקים מול נבחרות אירופיות. באליפות ולאחריה צפויים לחניכיו של איגור ביאליק לפחות 10 משחקים נוספים כדי להשלים פרק בין־לאומי של מקצוענים.

הטורנירים המוקדמים ישמשו תמריץ לנבחרת לאחר פגרה די ארוכה. הנבחרת עבדה בחודשים האחרונים „על אש קטנה" והמאמן ביאליק יבקש, איפוא, לבחון את הרכבו במסגרת מחייבת ובתנאים לוחצים של משחק בכל יום. המפגשים עם כמה מיריבותיה של הנבחרת באליפות העולם ומול נבחרות חזקות יותר יתנו למאמן תמונה השוואתית מלאה ויאפשרו לו לתקן את הליקויים שיימצאו.

הזינוק יהיה בשבוע הבא בשני מפגשים בלונדון מול הנבחרת האנגלית. השלב הבא יהיה ברייקיאוויק, איסלנד. בטורניר בין־לאומי עם נבחרות איסלנד, פולין ופורטוגל. כעבור שבועיים תשוב הנבחרת לסקנדינביה ותתארח בנורווגיה ב„טורניר הקוטב". זהו טורניר יוקרתי מאד, שהנורווגים נוהגים להזמין אליו את מיטב הנבחרות האירופיות. לצד ישראל והנבחרת המארחת יהיו שם גם נבחרות יוגוסלאוויה, אלופת העולם, שוודיה, הולנד ואיסלנד – בנותנות הטון בכדוריד האירופי.

בחודש ינואר תגיע הנבחרת הישראלית לטורניר השנתי בלוקסמבורג, אליו היא מוזמנת בקביעות. שתיים מבין היריבות – המארחת ונבחרת איטליה – עשויות להיות יריבות קשות באליפות העולם וביאליק יוכל, איפוא, לאמוד את כוחו מול כמה מיריבותיה חודש לפני האליפות. נבחרת הולנד, שתתארח בארץ באותו חודש, תהווה משוכה אחרונה לפני האליפות.

המטרה המוצהרת של הנבחרת היא זכיה בכרטיס העליה לדרג ב' העולמי. זו משימה קשה מאד בהתחשב בהרכב הקבוצה של „הבנותים" – שניים בלבד. בתנות האימונים הארוכים בחודשים הקרובים ולוח המשחקים הגדוש נועדו להעמיד נבחרת ישראלית איכותית, ויזמתנית באליפות בפורטוגל.

התוכנה המפתיעה מארה"ב עשוייה להוות „לפתן" לעונה מפרכת. האמריקאים הציעו, אמנם, את חודש פברואר כמועד נח בתוכניתם לסיור הישראלי, אולם ההיזון גם פתח לעיתוי אחר. ישראל הציעה להם את חודש מאי או יוני, מייד עם סיום פעילות הליגה והגביע בארץ.

זו תוכנה מעניינת במיוחד. הכוונה של האמריקאים היא לערוך מסע דיולגים במגה ערים מרכזיות ולהעמיד את שתי הנבחרות הלאומיות זו מול זו בכל המשחקים. האמריקאים מבקשים באמצעות מפגשים אלה להגדיל את המודעות לענף וליצור קרן אולימפית לקראת משחקי סיאול. הישוב היהודי בארה"ב יהווה, כנראה, את אוכלוסיית היעד של הכדוריד האמריקאי באמצעות „הנבחרת" הישראלית.

יש לציין, כי נבחרת הכדוריד כבר ערכה לפני כשלוש שנים מסע דיולגים דומה בבראזיל, שהוכתר בהצלחה ספורטיבית ופוליטית.

אגב, נודע, כי גם לנבחרת הכדוריד הישראלית לנוער הנשים פתוחה לתחר בחודשים הקרובים בארה"ב.

תחזית ארצית — מחזור 10 | עם מאיר מאור

ירושלים וגם טבריה ימשיכו מחזור נוסף להיות ב„עננים"

מאת שמואל טל

„הליגה הארצית שלנו מאוד חזקה ואני מתעניין מקרוב בנעשה בה", מעיד על עצמו יו"ר מחלקת הכדורסל של הפועל חולון, מאיר מאור.

מאור ידוע גם כחובב כדורגל מושבע. בעבר אף פנו אליו כמה קבוצות כדורגל, שיסכים לסייע להן בגיוס כספים ובניהול. למי שאינו יודע, משמש מאור כסגן

יו"ר איגוד המפרסמים וכמנהל מחלקת השיווק של „תנובה". מאור דחה את כל ההצעות והעדיף להתמסר לספורט האהוב עליו ביותר – כדורסל.

כמעט מידי שבת חוזה המנג'ר החולוני בשחקני כדורגל: „אני משתדל לא להחמיץ את המשחקים הביתיים של הפועל חולון והפועל ת"א", הוא מציין.

על הליגה הארצית יש לו מידע מהעתונות ומזכרונות העבר, שכן רוב קבוצות ליגה זו נימנו בעבר על הליגה הלאומית. „בליגה הארצית משחקות קבוצות עם מסורת ספורטיווית ולחלקן אני חוזה עתיד ורוד", הוא אומר. אנו מעוניינים לדעת גם מהו כושר חיזוי התחזיות של מאור.

בית"ר נתניה – מכבי יפו: היפואים התאוששו בעת האחרונה ונראה לי, שהם יזכו בנצחון חוץ בנתניה, שקבוצתה לא הרשימה במיוחד. התחזית: נצחון ליפו.

הפועל עכו – מכבי שעריים: לשחקני שעריים יש שאיפות להיצמד לצמרת הטבלה. השבת הם יתקלו בקבוצה ביתית מובהקת ולדעתי המשחק לא יוכרע. התחזית: תיקו.

הפועל חדרה – הפועל ר"ג: חדרה עברה בשבוע האחרון זעזוע רציני והשבת ישאפו שחקניה השאפתנים לפתוח דף חדש ונראה לי שהם יצליחו לעשות זאת על חשבון שחקניה הצעירים של הפועל ר"ג. התחזית: נצחון לחדרה.

הפועל טבריה – הפועל יהוד: טבריה דוהרת בצמרת הטבלה וגם משחק ההגנה הצפוף של הפועל יהוד לא ימנע נצחון של שחקני עיר הכנרת. התחזית: נצחון לטבריה.

הכח ר"ג – הפועל בת־ים: כיו"ר מועצת מחוז דן דרום של מפלגת העבודה, אני מחזיק אצבעות להפועל בת־ים, אבל לצערי השבת יהיה להם קשה מול קבוצתה המנוסה של הכח. התחזית: נצחון להכח.

מכבי יבנה – הפועל חיפה: הפועל חיפה תנסה ל„גנוב" נצחון, אבל שחקני יבנה ישחקו בשאפתנות והמשחק לא יוכרע. התחזית: תיקו.

הפועל ירושלים – מכבי רמת־עמידר: ידידי מהפועל ירושלים שאלו אותי לא מכבר, מי יעצור את חניכיו של שייע פייגנבויים. גם אחרי משחק השבת הם ימשיכו להיות ב„עננים". התחזית: נצחון לירושלים.

הליגה הארצית

הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפסי	שערים	נק
1. הפועל ירושלים	9	7	1	1	9–20	22
2. הפועל טבריה	9	6	1	2	14–19	19
3. מכבי יבנה	9	4	3	2	8–10	15
4. הפועל רמת־גן	9	5	0	4	10–11	15
5. הפועל חיפה	9	4	3	2	11–9	15
6. הפועל יהוד	9	3	5	1	12–16	14
7. הכח רמת־גן	9	4	1	4	9–11	13
8. הפועל חדרה	9	3	3	3	14–15	12
9. מכבי יפו	9	2	5	2	5–5	11
10. מכבי רמת עמידר	9	2	4	3	12–10	10
11. הפועל בת־ים	9	2	3	4	10–7	9
12. בית"ר נתניה	9	2	1	6	15–6	7
13. מכבי שעריים	9	1	3	5	11–8	6
14. הפועל עכו	9	0	3	6	14–6	3

ברד ליף כמעט ישראלי בגליל

החל את הקריירה בעקבות אסון תעופה גדול בארה"ב ■ הגיע לגליל יחד עם מבצע שלום הגליל, כחזר ■ קשי התאקלמות, שפה, געגועים הביתה, מנטליות ומלחמה על־יד הבית ■ המטרה לזכות בגביע המחזיקות ■ לנקום את ההפסד בגביע המדינה למכבי ת"א ■ קארן היתה החשובה היא יחד מעוד כבודו ■ אילו יכול היה מביא את לארי בירד לגליל ■ כדאי להיזהר העונה מהגליל העליון

מאת שמעון וייס

את הקריירה האמיתית שלו החל ברד ליף, כיום כוכב הכדורסל של הגליל העליון, דווקא בעקבות אסון תעופה גדול שאירע בארה"ב ב־1977. מטוס נוסעים התרסק במדינת אינדיאנה וכל נוסעיו נהרגו. בין הנוסעים היתה גם קבוצת הכדורסל המצליחה של אוניברסיטת אבנסוויל, במדינת אינדיאנה, שניספתה באסון. אחרי שהתאוששו מעט, ביקשו ראשי האוניברסיטה להקים קבוצת כדורסל חדשה וכך הגיעו אל הסטודנט המתחיל ברד ליף, יליד אינדיאנאפוליס.

אחרי מבחני קבלה קשים, הזכורים לשחקן עד היום, הוא נתקבל. מבחינתו היתה זו ראשיתה של קריירת כדורסל. אף שבארה"ב משמשים הקולג'ים קרש קפיצה לעבר האנ.בי.איי, שם מתקבלים הטובים ביותר, קיווה ליף כי אכן זה יהיה מסלולו. ארבע שנים שירת את הקבוצה המשתקמת באוניברסיטת אבנסוויל. ברוב המשחקים נכנס על החמישיה הראשונה והיה זה אך כבעי שינסה את מזלו בקבוצת המקצוענים „אינדיאנה פייסרס" מליגת המקצוענים הטובה בעולם. ככל שחקן קולג' שאפתן, קיווה לשחק נגד ולצד גדולים באמת כמו לארי בירד, קארים עבדול ג'אבר, הד"ר ג'יי ומג'יק ג'ונסון, אך לא כך התגלגלו פני הדברים.

טלפון מכפר בלום

לפני שש שנים, כאשר הבין כי בשלב זה אין לו מה לחפש בליגה העליונה בארה"ב, קיבל טלפון מפתיע מבחינתו. על הקו היה דובי יאור, איש כפר בלום ומנהלי קבוצת הכדורסל של הפועל הגליל העליון. עד לאותה שיחת טלפון, התקשרה אצל הצעיר האמריקאי מדינת ישראל עם מלחמה וקטיושות ואזור שלא כדאי להתקרב אליו. יאור הציע לליף לבוא ולשחק בקבוצה הישראלית. „תן לי יומיים למחשבה והתשובה" ביקש האמריקאי וכבר נתן לעצמו תשובה חיובית.

אחרי שהתייעץ עם קארן, מי שהיתה אז חברתו לחיים וכיום אשתו, יפה התשובה בזכות עצמה, ואחרי שעודד קצת את פחדיהם של הוריו ובני משפחתו, שיגר ליף תשובה חיובית לגליל. כך מצא עצמו ברד ליף מגיע לגליל בגפו, אבל יחד עם שיירות הטנקים והחיילים שעלו צפונה בראשיתו של מבצע שלום הגליל, ביוני 1982. „פחדתי" מודה היום ברד ליף בן ה־27 „אבל לא חשבתי לחזור הביתה כי הייתי זקוק לכסף". חברתו קארן, 28, נותרה בארה"ב וכעבור כמה חודשים הגיעה יחד עם כל בני המשפחה.

דירה בכפר גלעדי

אנשי הגליל מיהרו לסדר דירה בכפר גלעדי לכדורסלן החדש, שהיה האמריקאי הראשון שנרשם בקבוצה שהקפידה עד אז לשמור על טהרת הקיבוצניקים. להוציא את אריק בקן שגם הוא „התקבץ" במרוצת הזמן. לצידו בחוד התגורר בשנה הראשונה שחקן חיזוק אמריקאי נוסף. ליף זוכר היטב את המשחק הראשון שלו במדי הגליל. זה היה משחק אימון קדם־עונתי. שלושה שבועות קודם לכן לא נגע בכדור וממילא היתה יכולתו ירודה. „חשבתי" הוא נזכר היום „שאנשי הגליל חושבים שהם עשו עסק גרוע כשקנו אותי, אבל הם הפתיעו אותי ונתנו לי זמן להתאקלם. לא דרשו מיד תוצאות". אחרי שבועיים כבר חל שיפור ניכר ביכולתו ועמו גם שיפור במצב רוחם של אנשי הגליל.

כמו לכל שחקן זר הנוחת באזור חדש, גם לליף היו קשיי התאקלמות. שפה, חיי קיבוץ, געגועים הביתה, שיטת משחק אחרת, מנטליות עממית וספורטיבית שונות והעיקר – מלחמה ליד הבית. „אנשים דיברו רק על המלחמה וקשה לומר שהיה להם ראש להתעסק בכדורסל, אבל למרות זאת הם היו בסדר איתי ואני השתדלתי להשתלב למרות כל הקשיים. המלחמה לא הפריעה במבני את יופיו של האזור. זה הדהים אותי כבר ממבט ראשון" אומר ליף.

לעומת הנוף הגלילי המרשים, רמת הכדורסל באזור ובארץ לא הלהיבה את שחקן החיזוק האמריקאי שהורגל לאימונים קשים ולדרישות רבות מהשחקן. „הכל בארץ היה מבלבל", כך התרשם בפגישה ראשונה. „הייתי צריך להתרגל לשחק עם שחקנים ברמה נמוכה יותר אחרי שבארה"ב זה היה ב„דיוק להיפך" הוא אומר. משחקו הראשון בו הפגין יותר מסמך מיכולתו שבגינה „הלביש" עליו סוכן בייזיורקי לאנשי הגליל, היה במסגרת טורניר בגדול לפני כשש שנים. כמעט נצחון על הפועל רמת גן, סגנית האלופה דאז, ועשרים נקודות של החיזוק האמריקאי. העונה הראשונה בגליל עליון לא היתה מוצלחת במיוחד בהשוואה לציפיות שעלו בגליל עם החיזוק האמריקאי, אבל מבחינתו האישית, כך נדמה לו, הצדיק את ההשקעה בו. זו הסיבה שהחליט לנסות ולהמשיך עוד שנה בגליל.

הקהל נותן גב

כיום יודע כל אוהד גלילי שבכוונה לשנה רכש לו ברד ליף מעמד של כוכב בקבוצה וחלק נכבד בהצלחות הגליל בשנים האחרונות זוקפים לזכותו של שחקן החיזוק האמריקאי, המתפקד בדרך כלל כ„גארד". ליף צנוע הרבה יותר. לדידו, ההצלחות הן של כל הקבוצה וגם לכולם יש חלק נכבד באלה. „פנטסטי" הוא מתאר את יציעי האולם בכפר גלעדי בעת משחק „זה טוב בקהל של הגליל שהוא נותן גב ומעודד גם בהפסדים ולא הולך ואת זה לא מצאתי בכל מקום".

בטבלת ההצטיינות הפרטית והקבוצתית שלו הוא רושם את המחצית הראשונה במשחק גמר הגביע נגד מכבי תל־אביב. לא רק בגליל יזכרו את המשחק המשונה הזה. גם ליף בתקופה לשכוח. „הוצאנו את כל האנרגיה במחצית הראשונה" הוא מנסה להסביר „ולא התכוננו כמו שצריך לחצי השני. אולי גם לא האמנו בנצחון שלנו דווקא לאחר המחצית הראשונה". מבחינה אישית, הוא רושם את המחצית הראשונה נגד הפועל ירושלים לפני שבועיים. 28 נקודות במחצית אחת, מתוך 37 נקודות שקלע בסך הכל. עכשיו, אולי, תבינו כמה יותר את ההכרזה הבאה של ברד ליף: „בשנה האחרונה אני רואה את עצמי חלק בלתי נפרד מהקבוצה ולא רק כשחקן תיגבור אמריקאי" הוא אומר.

עכשיו המטרה היא לזכות בגביע אירופה למחזיקות גביע. כך, קאתם נכון. לדידו של ברד ליף זה בהישג יד. „אני מההתחלה חושב שהקבוצה יכולה לעשות את זה ועכשיו, אחרי שני הנצחונות על השוודים, אני חושב שיש אנשים בגליל שגם מאמינים באפשרות הזו" אומר ליף.

בין לבין, הוא רוצה לנצח סוף־סוף את מכבי תל־אביב ואם אפשר, אז בגמר גביע המדינה ובכך לנקום על ההפסד ההוא, הזכור כל־כך לרעה בגליל. לבד ממכבי הוא ניצח עם קבוצתו את כל קבוצות הליגה הלאומית בכדורסל.

השנה, טוען ליף, הליגה קשה וחזקה הרבה יותר. קבוצות התחזקו ונעשו שוות כחה וכל משחק הופך לקרב של להיות או לחדול. בכלל, משנה לשנה חל שיפור בכדורסל הישראלי, גם בקרב המאמנים, השופטים והקהל וזו התקדמות ברוכה. לויכוח על מקומם של שחקני החיזוק האמריקאים בליגה הישראלית, הוא מעדיף שלא להיכנס, אבל מזכיר שאילמלא שחקנים אלה, הכדורסל הישראלי לא היה מגיע להישגים האירופיים שהגיע אליהם וזה כולל גם את מכבי תל־אביב.

לפני כשלוש שנים הצטרפה קארן אל בעלה בישראל ובינתיים גם התחתנו השניים. אחרי שנתיים בכפר גלעדי ושנתיים מגורים בקרית שמונה, החליטו בני הזוג ליף לרדת לטבריה. הסיבה העיקרית היתה פרנסתה של קארן. היא אומנם עבדה כמורה לריקודים אירוביים בקיבוצי הגליל, אבל בטבריה מצאה את מה שחיפשה וכיום היא מדריכה במכון הכושר והספורט „גאוליוס" במלון „נהר הירדן".

אוהבת לראות את ברד

קארן היא יותר ביוד מכבי בעלה. היא נוסעת לכל משחק של הקבוצה. גם בירושלים וברמלה. „אני פשוט אוהבת לראות את ברד משחק ואוהבת ספורט בכלל" היא מסבירה. מאז שבאה, נעשתה פטריוטית של הכדורסל הישראלי והיא לא מחמיצה אף שידור טלוויזיה. כשמכבי או הנבחרת משחקת בזירה הבינלאומית, לא קשה לנחש למי נתונה אהדתה. „עכשיו הייני שלושה חודשים אצל המשפחה בארה"ב וכל הזמן התגעגענו ל„ישראל" אומרת קארן. ככל שכבר מדובר בכדורסל, היא מסכימה בכל, רק בדבר אחד יש חילוקי דעות. ברד ליף מעריך את ה„גארד" האמריקאי הבלתי נשכח, פיט מרביץ', ששיחק בעבר באטלנטה הוקס. לדידו, זה הכדורסלן שהיה רוצה להידמות לו. קארן דווקא מעריצה את מג'יק ג'ונסון. ברד אומר כאם היה יכול, היה מביא דווקא את לארי בירד לגליל.

ובינתיים, עד שבירד יקבל חדר בכפר גלעדי, סומכים כם על ברד ליף הותיק, ויין פרמן ושרי קריית, שחקני החיזוק החדשים ולצידם הצעירים והמבוגרים שגברו לשוודים את העונה והציבו לעשות את זה גם לבאים בתור. ליף: „היום אני יכול לומר לכולם, כדאי לכם להיזהר העונה מהגליל העליון" אתה הבנת את זה, כיק פרשליה".

תבוסה לאנגליה תחיש את התפטרות מאמן יוגוסלאויה

אמני בכתרים לאומיות. עם תבוסת, שעות.

מאמנה של בסה בדבלין (5:0) הלך גם ביציה אוסים, כאשר ספגה תבוסה ראשונה על־ידי אנגליה (4:1) אליפות אירופה.

חריפה הוטחה כלפי הלאומי, אשר הגיב „אתם רוצים את – אעשה זאת אם". מילים אלה כוונו לעבר, והוסיף „אני אשם בכל והטעויות שנעשו. אני חקים ואפשינו לאנגלים" אמר אוסים. האחראי על זה 19 חודשים.

העתונים יצאו בכותרות של בושה. טרגדיה, כשלון ומהפכה".

הידיעות היוגוסלאווית: „הכביעה הביתית לא רק שהנבחרת הפסידה להעפיל לגמר, אלא להציל את שמנו הטוב, הנבחרות שכונתה רגל עצומה".

נפגע מבקבוק שמפניה

המוסיקאי המצוין של דיוד, הבו סאנשו, „הטף" בקבוק שמפניה, שגרם בראשו. זה היה במשחק הגביע (סיבוב שני), בעיר סאו, שנסתיים בתיקו.

את השורה, כשורם דב יעה. לאחר־מכן אמר שקורה בשורה הכדורגל ביותר. יום אחד עלול את חייו על המגרש".

אוריד. הצעירות בראש ליגה ושנהלה בראשית ההפסדה הראשון העונה, הפסד נוסף, כשריבתה סניה, לחצה משך 90.

ריאל נעדר בלמה הבינלאומי. מילאן, שהושעה על־ידי הספרדית לשלושה על העלבת שופט ביום.

ניצחה בגביע את, משעריהם של ויקטור הדקות האחרונות.

יתר התוצאות:
-לינארס 0:2-
אגוסה (מחזיקת הגביע)
-סאנטנדר 0:1-
יד-אוסאסונה 0:0-
-סביליה 0:0-
-הרקולס 2:3-
-סאבאדל 0:1-
טיס סביליה 0:0.

לנדל וקאש עלו

איוואן לנדל המדורג ראשון ופאט קאש, שלישי, העפילו לסיבוב השני בטורניר הטניס בלונדון.

קאש עמל קשה, כדי לנצח את השוודי יונאס סוונסון, 22 בעולם, 5:7, 6:7, ואילו לנדל הכניע את רונאל אלנור, 39 בעולם, 2:6, 1:6.

בקר וקונורס במאסטרס

הגרמני בוריס בקר והאמריקאי ג'ימי קונורס, הבטיחו השתתפותם במאסטרס בראשית החודש הבא, וכך הצטרפו לארבעת הקודמים, לנדל, מציש, וילאנדר ואדברג. עתה נותרו עוד שניים להשלמת שמונת הטניסאים שיאבקו על הבכורה היוקרתית.

המעניין, שהשניים אינם פעילים בשל פציעה, אבל צברו את מספר הנקודות שהבטיחה כבר השתתפותם. מכיוון שהטניסאים המדורגים מתחתם, לא יוכלו כבר בשני הטורנירים הנותרים להשיג את מירב הנקודות שיערער את מיקומם.

נאוורטילובה ניצחה

מרטינה נאווראטילובה, פתחה את טורניר הטניס בשיקאגו, בנצחון על מרי־ג'ו פרננדז מארה"ב 4:6, 3:6.

בת־ארצה הנה מנדליקובה, המדורגת שניה, הכניעה את הגרמניה אתה פאף 3:6, 2:6, אבל הגרמניה קלאודיה קילש, המדורגת חמישית, נוצחה בידי הסובייטית נטליה מדוודבה 6:4, 6:2.

בכר גילברט (מדורג שלישי) עמל בפרנקפורט, כדי לנצח בסיבוב הראשון את הגרמני פאבל חיסישק 2:6, 7:6, 2:6.

נצחון לבוסטון

בוסטון סלטיקס ניצחה את אינדיאנה פייסרס 106:120, בליגת ה־נ.ב.איי.

תוצאות נוספות: אטלנטה–ניקס ניו־יורק 93:94. שיקאגו בולס–ניו־ג'רסי נטס 96:105. גולדן־סטייט–פיניקס 115:130. 101:109.

אולימפיות: בלגיה–אוסטריה 0:1

במשחק קדם־אולימפי בכדורגל, ניצחה בלגיה בלינץ אוסטריה 0:1, משער שהבקיע בופין בדקה ה־71.

איטליה זקוקה לנצחון על שוודיה

אלופת העולם בכדורגל ב־1982, נבחרת איטליה, זקוקה לנצחון באחד משני משחקיה הנותרים בבית 2 במוקדמות אליפות אירופה, על־מנת להעפיל לגמר, ממנו נעדרה ב־1984 בצרפת.

איטליה תארח בשבת את שוודיה, הצועדת בראש עם 10 נקודות ומקדימה בנקודה את איטליה, עם משחק פחות. אם האיטלקים ינצחו, הם יעלו כבר בשבת. הפסד יעלה את השוודים לגמר במערב־גרמניה.

המעניין שלשתיהן מספר שערים זהה 3–11, אולם לשוודים זה יהיה משחק אחרון, ואם ינצחו הם יעלו. תיקו ייאלץ את שתי הנבחרות להמתין למשחק ב־5 בדצמבר, כשאיטליה תארח את פורטוגל, שסיימה בתיקו אפס עם שוודיה והפסידה כל סיכוי.

65 אישרו השתתפותן בסיאול

65 מדינות אישרו עד כה את השתתפותן במשחקים האולימפיים בסיאול בשנה הבאה, מסרה הוועדה המארגנת בסיאול. המועד האחרון למסירת האישור נקבע ל־17 בינואר 1988.

הוועדה המארגנת שיגרה את ההזמנות הרשמיות ל־167 מדינות ב־17 בספטמבר, שנה בדיוק לפני פתיחת המשחקים האולימפיים.

65 המדינות שאישרו: 18 מאירופה, 15 מאסיה, 12 מאפריקה, 15 מדרום וצפון־אמריקה וחמש מאוקיאניה.

היונייטד מחכה לליברפול ב„פינה"

מאת שמואל טל

לאחר שהבטיחו לעצמם את מקומם בשלב הגמר של אליפות אירופה בכדורגל, חוזרים מחר כדורגלני הליגה האנגלית לשיגרה ולמשחקי הליגה. במוקד משחקי המחזור יעמוד המפגש בין מנצ'סטר־יונייטד והמוליכה ליברפול שייערך במגרשה של הראשונה, „אולד טראפורד".

ליברפול טרם נוצחה העונה. מחר היא עלולה לספוג את ההפסד הראשון מול הכדורגלנים השאפתניים של היונייטד שאמנם סובלים בדרך כלל מחוסר יציבות, אך בוודאי יתעלו על עצמם כאשר יעמוד מולם אתגר כה גדול.

מפגש מסקרן נוסף יהיה בווייט הארט ליין, מגרשה של טוטנהאם שתארח בדרבי את השלישית בטבלה ק.פ.ר. התרנגולים סובלים במחזורים האחרונים מירידה משמעותית בכושרם והם ידעו לשנות עונה זו דווקא מול קבוצה הצמרת בה עשוי לפתוח מחר ההרכב הראשון הישראלי דוד פיזנטי.

ארסנל שלזכותה רשומים 12 נצחונות רצופים תתארח אצל קבוצת התחתית של נוריץ' שהחליפה השבוע מנהל. נוטינגהאם עשויה לנצל את העובדה שכל שלוש הקבוצות המקדימות אותה ישחקו בחוץ כדי להתקדם במעלה הטבלה זאת אם ינצחו כמובן בבית את פורטסמות.

יתר התוצאות: קובנטרי – ווימבלדון; אברטון – ווסטהאם; ניוקאסל – דרבי; שפילד – לוטון; סאות'המפטון – אוקספורד; ווטפורד – צ'רלטון.

● בבלגיה: המפגש בין בריז' ופ.צ. ליאז' יעמוד במוקד משחקי הליגה הבלגית. שתי הקבוצות ממוקמות בצמרת ולוטשות עין למקום הראשון. המוליכה אנטוורפן תארח את מנוע הסוגרת את הטבלה. אנדרלכט תתמודד עם סטאנדארד ליאז'.

هكذا من الأصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

ליבואן בלעדי בענף השעונים
דרושים:
סוכנים/ות עצמאיים
להפצת שעונים מפלסטיק תוצרת שוויץ ברגמים בלעדיים באחריות היצרן ובכיוב מעולה. (סווטש) בכל אזורי הארץ
לפרטים: 04-255286 (בשעות משרד) ומשעה 19.00 04-255913 או 03-5791419 להתקשר מיום א'

נעמת
תל־אביב יפו
תנועת נשים עובדות ומתנדבות
לנעמת תל־אביב יפו דרושים:
★ **מנהלת מעון/מנהלת מרכז קהילתי**
רקע חינוכי, נסיון מינהלי – משרה מלאה
★ **מנהלת מעון־יום**
ערביה למעון לילדים ערבים ביפו, רקע חינוכי – משרה מלאה
★ **אם בית** לפנימיה בת"א
רצוי אחות מעשית – משרה מלאה
★ **מטפלות מוסמכות**
לצפון ת"א – נסיון קודם
נא לפנות טלפונית 03-282211 קו פנימי 211, 217

לאלפסט מרכז דרושים:
★ **צלמי אופסט**
★ **מונטג'רים מנוסים**
לתפקידים אחראיים בראשי צוותים.
משכורת ותנאים מצוינים כולל פרמיות.
טלפון: 336737, 331360 תל־אביב.

לייפרוביץ' הנדסה בע"מ
דרושות ★ **מחווטות**
למשרה מלאה לעבודה ברמת־גן. שעות העבודה ב' 8.00–16.45, 5 ימים בשבוע
לפנות לאבי 03-733286

דרושה
פקידת ביצוע
רצוי יוצאת קיבוץ או מושב
ת.ד. 9286 תל־אביב 61092

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרושות
מזכירות
למשמרת אחה"צ
★ השכלה תיכונית מלאה.
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית.
★ הדפסה עברית שוטפת.
★ רצוי נסיון של שנתיים במזכירות.
העבודה במשרה חלקית בין השעות 14.00–18:30.
המעוניינות תפנינה בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23136, ת"א מיקוד 61230, עבור "מס' 550".

קופת חולים מכבי

דרושים
1) עובדי/ות מעבדות מנוסים/ות
במשרות מלאות או חלקיות.
בדבר פרטים נא לפנות:
א – בחיפה – לד"ר רות בק טל: 04-672472
ב – בר"ג וב"ב – למגיסטר חיים לוין טל: 03-7524142 (עד 12.30)
ג – בראשון לציון – למגיסטר צבי רוזצוויג טל: 03-995495/6
ד – בכפר סבא – לגב' אנה וליכובר טל: 02-453242
2) שומר מאבטח
מקום העבודה רמת־גן.
שעות העבודה מ־20.30–13.00
לפנות לגב' חנה לוי טל: 7524141.
3) נערים/ות לעבודה בכרטסת
לתקופה של שלושה חודשים באיזור ת"א.
לפרטים נא לפנות בטל: 292911 שלוחה 350.

מורה לתדמתנות
בשעות הבוקר/ערב
03-660881

למפעל לאריזות קרטון באזור התעשייה בחולון
דרוש מפעיל
בעל רקע טכני למכונה חדישה
5 ימי עבודה
תנאים טובים למתאים
בפרטים
03-809057
03-809062

לחברה גדולה לעיבוד נתונים
דרוש/ה
מנתח/ת מערכות
לניהול פרוייקט בתחום הביטוח
כושר ניהול צוות
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 37657 תל אביב מיקוד 61375

למפעל באזור פתח תקוה
דרוש
מנהל עבודה
עדיפות **לטכנאי ייצור**
העבודה במשמרות
על המעוניינים לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23120 ת"א

לחברה לעבודות עפר
דרושים
1. מנהל עבודה מקצועי
2. מודד מוסמך
לעבודה באיזור המרכז
להתקשר 03-480023
סודיות מובטחת

דרושים
מכונאי מטוסים
לעבודה בש.ת. בהרצליה
להתקשר לטלפון 3-88701-052

לחברת המרכך
מחלקת כימיקליים דרוש
טכנאי/הנדסאי כימיה
לקידום מכירות ושירות טכני
רקע טכני, רשיון נהיגה ושליטה בעברית ואנגלית
נסיון קודם במכירות יתרון
על המעוניינים לפנות לטלפון 053-58149

למפעל האופנה גלי ספורט
דרושים
גזרנים מקצועיים ועוזרי גזרנים
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למתאימים
הסעות למפעל.
03-9631078 או 03-9610545

לחברה ארצית גדולה
דרושה (בראשל"צ)
קלדנית מנוסה
(למחשב S/36 I.B.M)
הדרישות:
★ אחריות על בסיס הנתונים של השיווק, וכולל ידע בהנה"ח).
★ הפעלת מחשב באופן עצמאי.
★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
★ עדיפות לתושבת ראשל"צ והסביבה.
מועמדות רציניות מתבקשות לפנות בכתב יד בלבד ולפרט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 31318, ת"א
– סודיות מובטחת –

לעתון יומי גדול
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
הכשרה: סוג ד'
נסיון כמנהל חשבונות 5 שנים לפחות
ידע בטיפול בלקוחות
התאמות
הכנת משכורות – מס במקור
הנהלת חשבונות כללית
לפנות בטל: 286141 שלוחה 270

לתעשיה הצבאית בירושלים
דרושים/ות
★ **מהנדסי תעשיה וניהול**
בעלי/ות נסיון של 10־8 שנים לפחות בתחומים: שכר עידוד, ארגון ושיטות מערכי ייצור של מפעלי מתכת בטכנולוגיות מורכבות של מוצרים תעופתיים ומכניקה עדינה.
★ **כרסמים קונווציונליים**
בוגרי בי"ס מקצועי.
בעלי נסיון של שלוש שנים לפחות.
יכולת ביצוע עבודות כרסום באופן עצמאי, כולל קריאת שרטוט.

למועמדים מחוץ לירושלים תנתן עזרה זמנית בדיור.
לפנות לכח אדם, טלפון 02-535161 או ת"ד 3635 מיקוד 91035.
התעשיה הצבאית

דרוש/ה בירושלים
עובד/ת שקום בכיר/ה
כישורים רצויים:
בעל/ת תואר שני בעבודה סוציאלית. הסמכה להדרכה. נסיון בהדרכת צוות והפעלתו. נסיון בהפעלת שירותים בקהילה. נסיון בעבודה עם מוגבלים ונכים.
לפנות בצירוף קורות חיים לת"ד 15064 תל־אביב 61150

שופר־סל
לסניף עמק הברכה ת"א
דרושים/ות
קופאים/ות
– הכשרה תינתן במקום.
– אפשרי משרה חלקית.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף. רח' עמק הברכה 25, נחלת יצחק, תל־אביב. אוטובוסים: 53, 63.

איחסון – שינוע – הרמה
דרושים
1. איש מכירות
נסיון של 3 שנים לפחות במכירות של ציוד טכני
רשיון נהיגה
2. נהג
להדגמות, שליחויות והובלות
רצוי רקע טכני
רשיון נהיגה למשאית לקטנוע רצוי!
לפנות בכתב יד בלבד "אמיר בע"מ" ת.ד. 175 גבעתיים מיקוד 53101

רהיטי מאור
רהיטי העתיד בהרכבה עצמית
רהיטי מאור
יצרני השולחן החכם
לרגל הרחבת קו הייצור
דרושים
סוכנים עצמאיים
א. לחנויות מחשבים –
להפצת שולחן חדש אטרקטיבי למחשב ומדפסת.
ב. לחנויות חשמל –
להפצת מבחר שולחנות לטלויזיה, וידאו ולמערכות סטריאו.
טל: 08-431072/3

לחב' מחשבים מובילה בשטח התיב"ם
דרושים
★ **מהנדס תיב"ם מכני בכיר**
★ מהנדס מכונות
★ נסיון בתיב"ם
★ נסיון מוכח בתיכנות NC (CAM) כולל הבנה ב־POST PROCESSOR לבקרי NC.
★ **מהנדס/טכנאי**
לתחזוקת חומרה ·תוכנה
★ נסיון מוכח בתחזוקת מערכות חומרה. מערכות גראפיות – יתרון.
★ הכרת מערכת הפעלה VMS על מחשבי AOS/VS VAX על מחשבי MV.
רק מועמדים בעלי הכישורים המתאימים יפנו בצרוף קורות חיים ונסיון מפורט לת.ד. 18267, ת"א 61181.
סודיות מובטחת

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
המחלקה המשרדית
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
דרושים
★ **מעבדות תמלילים עברית־אנגלית**
בעלות נסיון בלבד, שליטה טובה בשפה האנגלית, ידע בתוכנות: לאניר WANG ואחרות.
למתאימות – הכשרה בתוכנות נוספות–חינם!
★ **מזכירות עברית־אנגלית מנוסות**
שליטה טובה בשפה האנגלית (כולל הדפסה) עדיפות לעבודה משעות הצהריים.
תנאים טובים למתאימות
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל־אביב • חיפה
באר־שבע • רחובות
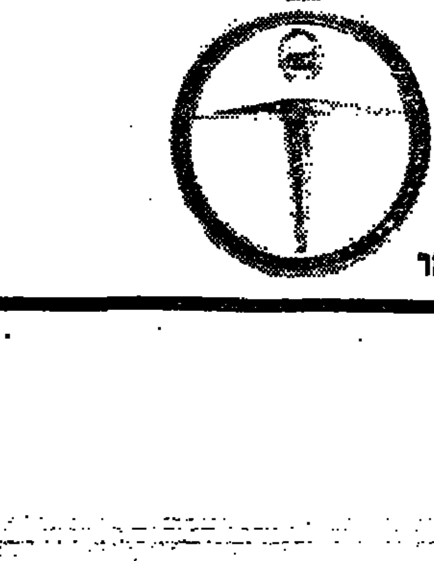
מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

לצה"ל דרוש
קצין עיתונות
להתפקיד מעניין, לעבודה מול כתבים ישראלים חרים בירושלים.
פרטים נוספים בטלפון: 296097, 02-691433
או לפנות בכתב לת.ד. 01025

ל"מלון מורפי" בשרון
דרוש/ה **פקיד/ה מורשה**
עם נסיון בנסיון במשרד נסיעות.
שפת אם אנגלית
לנחיה: 03-492436

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ
DELTA
דרושות
דיילות מכירה
לחנות כיתן בהדר־יוסף
(ליד שיכון דן)
★ העבודה במשמרות – כולל מוצ"ש
★ כמו כן דרושות סטודנטיות לעבודה חלקית
נא לפנות טלפונית לדורה 03-9231552

לחברה ליבוא רכב דרושה:
1. פקידת רשוי
מנוסה ואחראית
2. פקידה כללית
ידע בהדפסה, אנגלית חובה.
דרך פ"ת 76 תל אביב. לפנות לקהרין

למשרד רואי חשבון בתל־אביב
דרוש
רואה חשבון צעיר
(נסיון של כ־4 שנים)
למעוניינים לפנות א'־ה'
טלפון 03-661231

למפעל תעשייתי גדול באיזור המרכז
דרוש/ה
מנהל/ת כספים
הכישורים הנדרשים:
★ רואה חשבון או כלכלן/ית עם ידע חשבונאי
★ נסיון בניהול מערך כספים
★ ידע ונסיון בניהול מר"מ
★ נסיון בניהול עובדים
העונים על הדרישות הנ"ל, יפנו בכתב־יד בציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 3119 ת"א 61030 עבור מס' 555 עד ל־30.11.87
– סודיות מובטחת –

למשרד רואי חשבון גדול בתל־אביב
דרושה
מגיה/ה
למשרה מלאה.
אנגלית/עברית
לקביעת ראיון להתקשר 03-664561 לגיבל או ליימור.

למפעל בקרית־מטלון
דרושה
קלדנית מנוסה
שעות העבודה א'–ה' 8.00–16.00
ו' 8.00–13.30
לקביעת ראיון להתקשר 03-9223151 בין השעות 08.00–12.00 החל מיום א'.

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
בעל/ת נסיון למשרה מלאה
או חצי
052-544353
052-544363

ליקב ראשל"צ
דרושים
עובדי יצור
★ עדיפות לשומרי שבת.
טלפון 03-942921 מיום א'.

שופר־סל
לסניפי גוש־דן
דרושים/ות
קציני/ות בטחון
– בעלי השכלה תיכונית
– בעלי רכב פרטי
– לאחר שירות צבאי
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית ביום א' 15.11.87 בין השעות 10.00–12.00 ו־15.00–18.00.
עבודה זו מתאימה גם למורים/מורות.

לחברה מובילה בארץ
דרושה
מזכירה מנוסה ל־2 מנהלים
אחראית, יעילה, דינמית ורבת תושיה.
ל־5 ימי עבודה בשבוע.
ידיעת השפה האנגלית על בוריה והדפסה – חובה.
תנאים טובים מובטחים למתאימה.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 4890 ת"א, 61048 עבור "מזכירה".

MIFROMAL מיפרומאל
מיפרומאל תעשיות ירושלים בע"מ
דרושים
חשמלאי ראשי
מסגר החזקת מכונות ו/או ריתוך מבלטנים
תנאים טובים למועמדים המתאימים
מועמדים בעלי נסיון יפנו לטלפון: 02-522208
מחלקת כח אדם
סודיות מובטחת

ללירי"ק רשת חנויות ספרים
דרוש
אחראי לוגיסטיקה
דרישות התפקיד:
★ ריכוז הזמנות הספקה.
★ נסיון בעבודה עם מחשב
★ יכולת אירגונית גבוהה
לקביעת ראיון נא לטלפן מיום א'
טלפון 03-5400054

מלי־לין בע"מ
ת"א דרושים/ות
ציגי/ות מכירות
מנוסים בתחום השילוח הבינלאומי
אנו מעוניינים לקלוט אנשי/נשות מכירות בעלי/ות נסיון בשילוח ימי ו/או אוירי, נמרצים ובעלי יוזמה, עם נכונות לעבודת שטח.
★ תנאי העסקה ושכר יקבעו בהתאם לכישורים
מועמדים העונים על הדרישות מוזמנים לפנות לטל: 03-321181 בין השעות 08.00–14.00 לקביעת ראיון.
סודיות מובטחת

לחברה לשילוח מטענים בינ"ל
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
נמרץ/ת, בעל/ת ידע סביר באנגלית
למשרה מלאה.
נא לפנות בכתב, תוך ציון ממליצים
אל: ת.ד. 29517, ת"א, מיקוד 61294.

חברה ישראלית לקופסאות פח בע"מ
דרושים
למפעלינו בפתח־תקוה ובכפר־סבא
חשמלאי תעשיה
בעלי רשיון חשמלאי מוסמך, בוגרי בי"ס 4 שנתי במגמת חשמל.
עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה או בצה"ל ובעלי ידע באלקטרוניקה תעשייתית.
העבודה ב־3 משמרות
5 ימי עבודה בשבוע, שכר ותנאים טובים + הכשרה מקצועית במסלולי קידום מיוחדים נושאי שכר.
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מיום א' בבוקר לטלפונים:
במפעל בפ"ת: 03-9225321 למר רוזן.
במפעל בכ"ס: 052-25241 למר שרון.

לירדנה – צבע בהקבוה
דרוש
מנהל מחלקות ושווק
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 22189 תל־אביב 61221

דרושים
לכפר הנוער אלוני יצחק
עבור קבוצות נוער מחו"ל אמריקה
★ **מורה למתמטיקה ופיזיקה** דובר ספרדית
★ **מדריך חברתי**
רצוי בעל נסיון קודם, מגורים במקום.
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון 06-389090 – לקביעת מועד לראיון.

לחברת יבוא בענף הרכב והתעשיה
דרושים בכל הארץ
סוכנים עצמאיים
(למתאימים תינתן בלעדיות אזורית)
על הפונים להיות:
★ בעלי רכב מסחרי
★ בעלי קשרים עם מוסכים, תחנות דלק ומפעלים
★ בעלי אפשרות להפעיל אנשי מכירות
★ בעלי אפשרות להפעיל דיילות מכירה
ונדרש ערבות
נא לפנות בפרוט העיסוק התחום והאזור לת.ד. 33644 ולציין טלפון.

מוסד ציבורי
מחפש
מנהל/ת חשבונות
במשרה מלאה
הדרישות:
– סיווג מקצועי 3 בהנהלת חשבונות
– נסיון של לפחות 5 שנים כמנהל חשבונות
– ידע במחשב
– שליטה בשפה העברית
– גיל עד 45
– אזור מגורים ת"א או סביבה קרובה.
מועמדים העונים על הדרישות, מתבקשים לפנות בכתב בצרוף פרוט תולדות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 7117, ת"א 67011.

המועצה המקומית **אור־יהודה**
דרושים
1. מדריך ראש צוות לעובדים סוציאליים – לפנות לחנה בר 354111.
2. עובד סוציאלי לעבודה עם נוער וצעירים במצוקה במשרה מלאה.
3. עובדת סוציאלית לעבודה עם נערות במצוקה ל־75% משרה.
לפנות לעדנה בר־און 716284 או סימה 354111.
4. עובדת קהילתית בוגרת בי"ס לעבודה סוציאלית.
5. מרכז/ת נושא התנדבות ישובית + תרבות הדיור ל־100%
משרה (אפשרות פיצול המשרה).
כישורים: עובד/ת קהילתי/ת בוגר/ת מדעי החברה או הוראה.
לפנות לנועה פרלסון 354111 פנימי 158.
6. למועדונית משפחתית באור יהודה דרושים מדריכים/ות
העבודה בשעות 13.30–18.30 שלוש פעמים בשבוע. דרוש רקע פדגוגי, השכלה בחינוך או פסיכולוגיה.
לפנות לנורית אהרונסון טלפון 354111/קו 142 348403
עו"ד יצחק ברכובה, ראש המועצה

ORS שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית בתל־אביב
דרושים:
רתכי שריון/רתכים:
★ גיל עד 40, בעלי פרופיל גבוה.
★ לעבודה במשמרות ברמת השרון + הסעות.
מלחימות/מחווטות/
מרכיבות/מבקרות איכות:
★ שנתיים נסיון לפחות.
★ בכל איזור המרכז, גוש דן והשרון.
★ אפשרות למשמרות + הסעות וארוחות.
מחסנאים:
★ בכל איזור המרכז.
עובדי ייצור
★ 10 שנות לימוד לפחות, פרופיל 72 ומעלה.
★ עבודה קבועה, הסעות וארוחות.
★ עבודה ב־3 משמרות בהרצליה.
עובדות ייצור
★ 10 שנות לימוד לפחות.
★ עבודה במשמרות, בהרצליה פ"ת בני־ברק.
★ עבודה קבועה הסעות וארוחות.
★ לפנות אל אגי או צופי.
★ יש להגיע עם פנקס מילואים ושבי ותעודות השכלה.
★ העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ותנאים סוציאליים מלאים.
★ כתובתנו: כיכר אתרים 134 תל־אביב.
הטובים עובדים קבוע ORS

לחברת שיווק גדולה דרושים
אנשי מפתח נמרצים
צעירים וצעירות לאחר שירות צבאי עד גיל 28 בעלי הופעה נאה וכושר ביטוי בע"פ שיוכשרו לעבודת שטח יחד. למתאימים תנאי העסקה בהתאם לכישורים
לקביעת ראיון אישי טלפן מיום א'
ת"א 03-812193 03-814904
חיפה 04-660575 04-525636
ב"ש 057-72039 057-74051

חידת האבטחה בגבול ישראל-מצרים
דרושים
בוגרי חידות קרביות לתפקיד בטחוני
שכר: עד 1,650 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון: דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.
הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (מסיימי קורס פיקודי/מכ"ים) ★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחוייבו בדרשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (עברית-יתרון).
הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס:
ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן יהודה 77, תל-אביב, קומה ג',
ביום ראשון (15.11.87) וביום שלישי (17.11.87) בשעות 9.00-13.00
על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ו-3 תמונות.

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרושות:
★ מזכירה באנגלית
★ מזכירה באנגלית-עברית
★ מזכירה בעברית-פורטוגזית
ידע בקצרנות ועיבוד תמלילים – רצוי.
תנאים טובים למועמדות המתאימות.
נא לפנות לטלפון:
03-297869, 03-294617

למוסד חינוכי דרושה
מזכירה
★ ידע בעבודות משרדיות ★ הדפסה במעבד תמלילים ★ יחסי אנוש מעולים ★ יכולת עבודה בצוות ★ פעמיים בשבוע עבודה אחה"צ
תנאי שכר יקבעו בהתאם לכישורי המועמדת
לפנות לשרה, טל' 03-441744/452428

לבורנט/כימאית
לחברה קוסמטיקה בהקמה לתפקיד בכיר מרב ענין תנאים מעולים + מגורים הינם
לפרטים (במקרים) טל: 02-434871 ת.ד. 473
מבשרת ציון 70480

למפעל חדש ודינמי
דרושים:
1. מפעיל מנוסה
בעל הכשרה כטכנאי במקצועות: מכונאות, חשמל או אלקטרוניקה.
העבודה כרוכה במשמרות.
2. מסגר – רתך
בעל נסיון.
המעוניינים יפנו בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 2035, אזור התעשיה, הרצליה, מיקוד: 46733.
רק המתאימים ייענו

למערכת אשדוד אשקלון
דרושים:
כתבים צלמים
באשדוד אשקלון והסביבה
לפרטים: מערכת אשדוד אשקלון „ידיעות אחרונות" דרך פ"ת 138 ת.ד. 109 טלפון 212403 רונית

למפעל מתכת באזור
דרושים
1. **מנהל מכירות** עם נסיון של 3 שנים במכירת ברזל, חיתוך וכיפוף פחים.
2. **מזכירה בכירה** – משרה מלאה.
3. **חשמלאי אחזקה** עם ידע בהידראוליקה
4. **מסגרים מקצועיים** עם נסיון בעבודות מסגרות וריתוך
03-806372 03-808199 לטובה

תלמה
לסניף רמת גן
דרושים
מובילים
דרישות המשרה:
★ 12 שנות לימוד
★ בריאות תקינה
★ רשיון ג'
המעוניינים מתבקשים לפנות לסניף ר"ג, לאייל רח' היצירה 4, ר"ג, בימים א' עד ה' – בין השעות 09.00–12.00

לסניפנו בפתח-תקוה
דרושים
- מנה"ש סוג ב, ידע בחשבונות לחצי משרה.
- מזכירה בכירה + נסיון בהפעלת מחשב.
- חשמלאי רכב
- עובדי ייצור. ידע כללי בחשמל רכב.
- מכונאי צמ"ה ידע בהידראוליקה
- נהגי ג' מעל 16 טון לעבודה במשמרות.
- חשמלאי לתעשיה.
- פקידת מכירות + ידע בהפעלת מחשב.
- טכנאית אלקטרוניקה + ידע במכשירי קשר.
- עובדי ייצור לעבודה במשמרות.
- דפסי אופסט.

בדבר פרטים נא לפנות לסניפנו, רח' ברכוכבא 1 פתח-תקוה טל. 904187
המשרד פתוח מ-8.00-18.00 רצוף

שחר
חברה ארצית לשרותי כ"ח אדם

למפעל תעשיתי באשקלון
דרוש
חשב
הכישורים הדרושים:
השכלה אקדמאית בראיית חשבון
מגורים דרומה מתל-אביב
עדיפות לבעל נסיון קודם בתעשיה
סודיות מובטחת
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד.: 153 אשדוד
עבור „חשב"

לחברת בניה מהגדולות בארץ
דרושים
לפרוייקט מצליח ויוקרתי
אנשי מכירות רציניים
בעלי יוזמה
המוכנים להשתלב בצוות מכירות סולידי (רצוי בעלי רכב פרטי).
למתאימים מובטחת משרה בגוף שיווקי מתקדם, לטווח ארוך עם אפשרויות קידום מצויינות.
לפרטים נא לפנות לטלפון: 03-425370/1 לבקש את רמי.

אלכס
לשרות התעסוקה במפעל אלכס אוריגינל, מזגנים לרכב
Auto Air Conditioning
דרושים:
★ רתכי CO_2 ½
★ עובדי מכבשים אקסצנטריים.
★ עובדי מתכת לעבודות שונות.
★ רתכי הלחמת כסף.
★ עובדים ליציקת אלומיניום.
★ מודליסט לעץ ולאלומיניום.
★ מכונאי/חשמלאי רכב, טנקים, מטוסים.
★ בוגרי בתי ספר מקצועיים לעבודת ייצור והרכבה.
מיון וקליטת המועמדים במפעל ברח' עשר טחנות 12, ת"א טל' 03-491112, בימים א', ד', בין השעות 09.00–12.00 ובלשכות התעסוקה בכל אזור המרכז.

פוספטים בנגב בע"מ
דרושים
מנהל מכרה
לתפקיד מרכזי בעל אתגר וענין רב
דרישות התפקיד:
- מהנדס מכרות/אזרחי
- נסיון בעבודות עפר בקנה מידה גדול
- ניהול צוות עובדים גדול
- יכולת ניהול וארגון
- יחסי אנוש טובים

מהנדס מכרות/ אזרחי
לעבודות תכנון ופקוח בעבודות עפר/כריה
דרישות התפקיד:
- נסיון בעבודות עפר
- כושר ארגון ופקוח

לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפונים:
ישיר: 075-54307, 53109
מרכזיה: קו פנימי 233 057-59631-4
למועמדים העוברים לדרום תינתן עזרה בדיור.
• סודיות מובטחת •

סניף חולון מציע
הזדמנות בלתי חוזרת
ל- 5 מובחרים
מאזור חולון/בת-ים
אנו מעוניינים לקלוט מס' מצומצם של סוכנים חדשים בתחום
ביטוח חיים,
בתנאים מיוחדים.
אם את/ה בן/ת 25-40, השכלה תיכונית ומעלה, מחפש אתגר בחיים, אנו נעזור לך להשתלב בחברה מובילה ודינמית, וכשירך בקורס אינטנסיבי ע"י אנשי מקצוע מעולים.
לקביעת ראיון התקשר עוד היום לשרי בטל' 03-889446-7-8 בימים א–ה בין השעות 08.30 – 16.00 יום ו' בין השעות 08.30–13.00.
מנורה חברה לבטוח בע"מ

לשורדנו ברמת-גן
דרוש/ה
עורך לשוני למדריך שפה הערבית
דרישות התפקיד:
שפת אערבית - הכרחית
שליטה מוחלטת בעברית
המשרה היא חלקית - שעות עבודה נוחות
(עשוי להתאים במיוחד למורה לערבית באזור המרכז).
פניות בכתב בלבד, נא לשלוח ל-זהב. ת.ד. 33023 תל-אביב מיקוד 61330 עבור "עורך", תוך ציון קורות חיים, נסיון בעבודה ומספר טלפון להתקשרות.

קצין במילואים
אתה המחפש אתגר אישי, המעוניין בעיסוק בלתי שיגרתי שבו תוכל לתרום ולהתפתח. אם אתה בעל השכלה תיכונית מלאה לפחות וגילך 23 – 31
בוא והצטרף אלינו
אנו מציעים לך עבודה קבועה שבה תמצא: –
★ תפקיד הכרוך במגע עם אנשים, המשלב בתוכו פעילות שטח.
★ עצמאות, עניין רב וסיפוק; אפשרויות לקידום וגיוון.
★ אפשרות לצאת כעבור שנים אחדות לשליחות בחו"ל ו/או ללימודים אקדמאיים מלאים.
★ שכר ותנאי שירות טובים (לרבות רכב צמוד).
פנה נא אלינו לת.ד., 39888 ת"א, מיקוד 61398 עבור עינת. ציין מס' ת"ז וטלפון ופרט נא את תולדות חייך.
– סודיות מובטחת –

לצה"ל דרושים
לאזור מרכז:
מהנדסי מכונות
מוכשרים ומרצים לאחר סיום הלימודים, או בעלי נסיון של עד 5 שנים בתחום שלתכנון מכני מדויק.
כרסמים / חרטים
בעלי נסיון של 5 שנים. בעבוד שבבי, יתרון למתכנתי/מפעלי CNC.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים לד.צ. 2470 – מנהל כוח אדם.
• • •
מהנדסי בנין ואדריכלים
לניהול, תאום ותכנון פרוייקטים בהיקפים גדולים יתקבלו מועמדים בדרגות סגן או סרן שגילם עד 32.
לקביעת ראיון – התקשר: 03-692038 / 694723
• • •
קצינים אקדמאים
לחקר ביצועים ולפיתוח מערכות נתמכות מחשב.
כישורים נדרשים:
א. בוגרי מדעים מדויקים, חקר ביצועים, מדעי המחשב.
ב. בוגרי יחידות שדה.
עדיפות לבעלי תואר שני ומעלה ולקצינים בדרגות סרן/רס"ן למועמד מתאים תובטח עבודה רבת ענין ומסלול קידום.
לקביעת ראיון טל: 03-694329
• • •
חיל האויר
מציע לנגדים והוגרים אתגר ועניין מקצועי במגוון תפקידים עם אפשרות קידום והתפתחות אישית בתחומים הבאים:
★ הנדסאי וטכנאי אלקטרוניקה
★ מכונאי וחשמלאי מטוסים ומסוקים
★ מסגרים ובוחני תחמושת
★ עובד/ת מעבדת צילום
★ מאלפי כלבים
★ נגדי משמעת, אפסנאות ומנהלי חשבונות
★ נגדי/ות שלישות
★ נהגים בעלי רשיון מ-03 ומעלה (עדיפות לנהגי אוטובוס)
★ מורי נהיגה
★ מכונאי/חשמלאי רכב
★ טבחים
★ חסרי מקצוע מתאימים להסבה לטבחות או מכונאות רכב
הכישורים הנדרשים:
א. פרופיל רפואי – כנדרש בכל מקצוע
ב. עד גיל 30
ג. יוצאי צבא בעלי עבר צבאי תקין
★ לזכאים ינתן סיוע בדיור
★ משובצים ביחידות ,שדה' יזכו בתוספת שכר יחודית
המעוניינים יפנו בצרוף תעודת/פנקס מילואים + מס' ת.ז. שנת לידה שנת עליה של ההורים והאישה (אין צורך בתאום מראש) לרח' אבן גבירול 12 ת"א (קומה 70,26 מהתחנה המרכזית בת"א) או בטלפונים: 03-693801, 03-234735, בין השעות 8.00-17.00

פזורה
למוסד ציבורי גדול
דרושים–
● **מהנדס/הנדסאי חשמל**
התפקיד קשור להשתתפות ו...
כישורים דרושים:–
א. נסיון וידע בעבודות ביצוע בניה.
ב. נסיון וידע של 5 שנים לפחות במערכות אלקטרו-מכניות: חשמל, מיזוג אויר, פיקוד וידע באלקטרוניקה תעשייתית (יהווה יתרון).
ג. נסיון וכושר ניהול צוות עובדים.
● **הנדסאי/טכנאי מיזוג אויר**
לעבודות אחזקה של יחידות מיזוג אויר מרכזיות.
כישורים דרושים:
א. בוגר בית ספר מקצועי במגמת מיזוג אויר.
ב. נסיון עבודה של 5 שנים לפחות ושליטה בפיקוד ובקרה.
ג. בעל רשיון לעסוק בעבודות חשמל
● **טכנאי חשמל**
לעבודות אחזקה של מתקני החשמל במוסד לאחר הכשרה מתאימה.
כישורים דרושים:–
א. בוגר בית ספר מוסמך לטכנאי חשמל שווה ערך.
ב. בעל רשיון לעבודות חשמל.
ג. ידע בפיקוד ובקרה על בוריה.
ד. ידע במיזוג אויר יהווה יתרון.
★ ★ ★
המועמדים המתאימים יפנו לת.ד. 126 ר"ג, בצרוף תולדות חיים, נסיון מעשי ומספר טלפון.
השכר ייקבע בהתאם לכישורי המועמדים.
– סודיות מובטחת –

למעבדת מחקר ופיתוח דרושים
מהנדסים (משרה 01)
– לעבודת פיתוח מערכות ייחודיות ב- RF ומיקרוגלים
הנדסאים/טכנאים (משרה 02)
– לעבודת פיתוח מערכות ייחודיות ב-RF ומיקרוגלים
הנדסאים/טכנאים (משרה 03)
– לעבודה במערכות תקשורת מיוחדות בתחום אנלוגי ודיגיטלי. בעלי מיומנות בעבודות יד והבנה בזיווד אלקטרוני.
● על המועמדים להיות לאחר שרות צבאי.
● יש לשגר קורות חיים מלאים כולל נסיון מקצועי בצרוף הפרטים הבאים: מס' ת.ז., תאריך ומקום לידה, תאריך עליה, מס' אישי, כתובת, מצב משפחתי – לת.ד. 33853 ת"א מיקוד 61338 עבור חוה – נא לציין מספר מישרה.
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים
סודיות מובטחת

המשטרה אתגר
דרושים
1. **מהנדסי תנועה**
כישורים נדרשים: הנדסה אזרחית (התמחות בתנועה-כבישים).
מקום השירות: ירושלים והצפון
2. **קצין פרשים**
עדיפות לקצין בצה"ל, בוגר בית ספר חקלאי מגמת בעלי חיים, ידע ברכיבה ובעל רשיון נהיגה.
מקום השירות בית דגן
על המועמדים להיות לאחר שרות צבאי, בעלי בריאות תקינה וגיל עד 35.
המעוניינים יפנו לאחת מלשכות הגיוס המפורטות להלן בצרוף תעודת השכלה ופנקס מילואים.
תל-אביב רח' הרכבת 14 טל' 03-628290
ירושלים רח' המלך ג'ורג' 8 טל' 02-244433
חיפה רח' העצמאות 82 טל' 04-661067
באר-שבע רח' העצמאות 55 טל' 057-32521
רחובות רח' הרצל 206 טל' 08-487488
סודיות מובטחת

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות
הנתונים הדרושים:
גילאי 21-28
שרות צבאי ביחידות של לוחמים (הכרחי קורס פיקוד) עדיפות לקצינים.
ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).
אנו מציעים:
עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל.
תנאי שכר טובים והטבות נוספות למתאימים.
חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).
העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה.
מעוניינים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39350 ת"א, מיקוד 61392 עבור "שח" בצרוף תולדות חיים ופרטים מלאים כולל מס' ת.ז. וטל.
– פונים מתאימים ייענו –

Gideon Oberson
לחברת „גדעון אוברזון תעשיות אופנה בע"מ"
דרוש
מנהל שיווק בינלאומי
דרישות התפקיד:
★ ניסיון מוכח בניהול שיווק ומכירות בשווקים בינלאומיים.
★ איתור ופיתוח יעדים חדשים ויכולת אירגון מערך שיווק.
★ ידיעת שפות זהות (אנגלית הכרחית)
★ התפקיד כרוך בנסיעות תכופות לחו"ל
תנאים טובים מובטחים למתאימים.
מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל יפנו בכתב-יד בצירוף קורות חיים לכתובת: גדעון אוברזון, תעשיות אופנה בע"מ, רח' המבדיל 9 ר"ג 52552

صورة عن الأصل

לתעשיה הצבאית באזור המרכז

דרושים/ות

01/62 עובדי "יצור" בלתי מקצועיים

לעבודה במשמרות:

דרישות המשרה:

1) 10 שנות לימוד לפחות
2) לאחר שירות צבאי
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה)

01/62 עובדות "יצור"

דרישות המשרה:

1) 10 שנות לימוד לפחות
2) בריאות תקינה

מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל אביב, בימים א, ג 15,17/11/87 בשעה 8.00 בבוקר. נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי ו/או תעודת פטור.

על כל עובד/ת יהיה להצטייד מאוחר יותר בטופס שליחה של שירות התעסוקה במקום מגוריו.

(הסעות למפעל וחזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

התעשיה הצבאית

דובק

בעמ

למפעל בבני ברק

דרושים

אנשי אחזקה תיפעולית

לעבודה בשתי משמרות
★ בוגרי ב"ס מקצועי מוכר במגמת מכניקה עדיפה
★ ידע באנגלית טכנית
★ נסיון בתחזוקת מכונות ועשיתיות מתוחכמות

אלקטרונאי תעשיה

★ הנדסאי או טכנאי אלקטרוניקה
★ בעל רשיון "מוסמך" לעבודות חשמל
★ ידע באנגלית טכנית
★ חמש שנות נסיון, לפחות, באחזקת מערכות תעשיתיות

★ ★ ★

למשרדי ההנהלה הראשית בת"א

תמחירן/ית

★ בוגר/ת קורס תמחיר
★ סוג 3 בהנה"ח + תעודה
★ נסיון בתמחיר ובהנה"ח ממוחשבת בתעשיה

מנהל/ת חשבונות סוג 2 או 3

★ בעל/ת תעודה ממשרד העבודה
★ נסיון בהנה"ח ממוחשבת בתעשיה
★ נסיון בעבודה עם מסוף

מועמדים העונים לדרישות הנ"ל מתבקשים לפנות לטלפון: 03-785102/3/6

למשרד רואי חשבון בת"א
דרוש/ה

עובד/ת להגהה

חרוץ/ה דיקן/ית אחראי/ת
– 5 ימי עבודה בשבוע –
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
נא לפנות טל. 03-653901

סוכן מכירות
למוצרים ולחומרים בענף המזון בגון בבשים ודבקים
★ על בסיס אחוזים
★ רכב הכרחי
★ נסיון במכירות
04-663804

לחברת מזון גדולה בגוש-דן
דרושים
מחלקים
רשיון ג' הכרחי
פרטים בטלפון: 03-9233283/4

למלון מרכז
דרושה
פקידה קלדנית
למשרה מלאה
לטלפן 03-339423 6 לאירה

דרוש
מנהל נמריץ
לעסק מעיל בענף המזון, אפשרות לשותפות.
לפנות לת.ד. 1117 רחובות בצירוף נסיון והמלצות

דרוש
אדריכל/ית והנדסאי/ת
במשרד אדריכלים
03-7511612, 03-7518894
03-7518658

למפעל לייצור תמרוקים
דרוש
סוכן מנוסה למספרות
03-797373 03-784559

דרושים
למסעדת "אביי" בחדרה מלצרים, עוזר טבח, גריל-מן ועובדי מטבח.
צוות חדרה כביש יםן
06-331115 חיפה-ת"א

מוכרת
(45-25)
לפרפומריה בתל-אביב
לשעות אחה"צ
03-421765 03-725013

לחברה מסחרית דרושה
מרכזנית
לחצי יום 14.00–08.00
כולל הדפסה בעברית
03-264124

לחברה בינלאומית ברמת גן

דרוש/ה במשרה מלאה

מנהל/ת חשבונות

★ סוג 2 או 3
★ ידע בהתאמות, ספקים ופקודות יומן
★ בעל/ת נסיון של 3 שנים

5 ימי עבודה בשבוע

המתאימים מתבקשים לפנות בכתב-יד, בציון קורות חיים, השכלה ונסיון, לת.ד. 3119 תל-אביב 61030 עבור הנה"ח

דרוש
מתכנת מנוסה
למערכות מסחריות ב-P.C
ב-Fortran ידע באסמבלר
עבודה מיידית
תנאים טובים
טלפון 03-7521804 לויקי

לי. הריך א. פוגל אדריכלות ותכנון ערים בת"א
דרושה
מזכירה מנוסה
כולל הנהלת חשבונות
טל' 03-445982
מ-7.30 עד 15.30

לחברה מסחרית עמק יזרעאל
דרוש
חשב
בעל נסיון
בהצעות נא לפנות לת.ד. 21 נהריה

תפרון מפעלי טקסטיל בע"מ
למשרדנו בבני-ברק דרוש/ה
תמחירן/ית
נסיון בעבודה עם מחשב
רצוי טכנאי/ת ייצור
משרה מלאה, 6 ימים בשבוע.
04-709510 03-5792220 לפנות לבני.

למפעל בלוקים רמי רחמים
דרושה
מנהלת חשבונות
עם ידע ונסיון בעבודה על מחשב
שעות העבודה
08.30-14.30 כל יום שישי
03-813139 03-839756

לחברת "מיזי"
דרושים
אנשי מכירות
למוצרי חשמל
★ עד גיל 30
★ בעלי רכב
★ עדיפות לבעלי נסיון קודם
★ תנאים טובים למתמידים
לפנות טלפון: 03-799114 למולי או אלמם

לחברה ליבוא טרקטורים חקלאיים
דרוש
מכונאי שרות לדרום הארץ
הכישורים הדרושים:
★ מכונאי עצמאי עם נסיון של לפחות 3 שנים בתיקוני טרקטורים.
★ רשיון נהיגה ★ התמצאות בקריאת ספרי חלקים.
★ ידע באנגלית – יתרון.
נא לפנות בכתב עם תאור הנסיון לת.ד. 2333 חיפה 31022

קלדנית מנוסה
למפעל אופנה בת"א
לשבוע עבודה מלא
מ-7.30-16.00
טל. 03-659941

האוניברסיטה העברית בירושלים

המכון למערכות מידע ממוחשבות

מכרז מס' 59/87

דרוש **תכניתן בכיר למערכת כספים**

תאור התפקיד: השתלבות בעבודות פיתוח ואחזקה בצוות המערכת הכספית במחשב IBM S. 38

דרישות התפקיד: שליטה בשפות תכנות RPG או ב-COBOL.
נסיון של שנתיים לפחות בעבודה בצוות במערכת בהיקף גדולה ובוה כספה במחשב IBM S. 38
השכלה אקדמית ולהכשרות או הרשאר במערכות מידע – יתרון.
הכרת לפי כישורי המועמד.

● את ההצעות יש להגיש בכתב לאגף כוח אדם, האוניברסיטה העברית בירושלים מיקוד 91905 עד 23.11.87

סטאר מכירות
חרוץ
מצאת מקומך!!
ענין והכנסה גבוהה ביותר בחברה גדולה ומוכרת בתחומה.
תאם פגישה – טל. 03-260288
(1400-1700 בלבד).

בר-לוי
מזגואויר לרכב בע"מ

לרגל הרחבת המפעל
דרושים:
★ **הנדסאי מכונות**
למשרד טכני
★ **מנהל מחסן טכני**
★ **ראשי צוותים**
להתקנת מזגנים ברכב

כישורים נדרשים:
★ נסיון בתעשית מתכת/רכב/מיזוג אויר, של 3 שנים לפחות.
★ בוגרי בי"ס מקצועי והשכלה פורמלית בתחום הנדרש.
נא לפנות טלפונית 052-553628, 052-553927 או בכתב-יד לת.ד. 2052 הרצליה ב' 46120

אלקטרה

■ באלקטרה מחכה לך עבודה מלאת עניין ואתגרים, בחברה גדולה, מהמובילות בישראל במוצרי צריכה ובמערכות אלקטרומכניות.
העניין שלך - הוא האתגר שלנו.

איש/ת מכירות

תיאור תפקיד –
★ מכירת מערכות מיזוג אויר לרכב (כולל הרכבה): מיניבוסים, משאיות ורכב מסחרי למוסדות וליחידים
★ קשר עם ספקים בחו"ל

דרישות התפקיד –
★ נסיון מוכח במכירות ופיתוח שווקים בתחום הציוד הטכני
★ השכלה טכנית, רצוי בתחום מיזוג אויר או חשמלאות/מכונאות רכב
★ רצויה ידיעת השפה האנגלית

המעונינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם למח' תעסוקה ומנגנון, ת.ד. 4455 אלקטרה ראשל"צ, בציון המשרה המבוקשת

הנוחות שלך - האתגר שלנו

חברה גדולה מחפשת
נהג מקצועי למנכ"ל
דרוש נסיון קודם בעבודה עם מנכ"לים או קצינים בכירים ביותר בצה"ל
לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 20204 תל-אביב

למוסד ציבורי ארצי
דרוש
מנהל
למלון שלושה כוכבים בטבריה
★ מגורים בסביבות טבריה הכרחיים
★ נסיון קודם בעבודה הכרחי
לפרטים לפנות: בצרוף קורות חיים לת.ד. 2636 רמת-גן

יותר טוב מנפאואר

למחלקה המכנית ת"א
בן-יהודה 12.
א'-ה'. 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877

דרושים

★ **מלחימות/מחווטות מנוסות**
מבצע מיוחד פרטים בטלפון
★ **טכנאי/הנדסאי מכונות**
הכרחי נסיון בתיב"מ לפרק זמן ארוך, לעבודה במרכז הארץ, במפעל מסודר – בנושאי תיעוד הנדסי או תכנון מכונות עיבוד שבבי.
★ **כרסם קונבנציונאלי**
למשמרת שניה, לעבודה במפעל מסודר במרכז הארץ.
★ **צבע תעשייתי**
לעבודה במפעל מסודר באיזור בתים/חולון.
★ **רתך CO_2**
בעל 3–4 שנות נסיון, לעבודה באיזור חולון.
★ **מסגרים/רתכים**
בעל 3–4 שנות נסיון, לעבודה באיזור נתניה, במפעל מסודר.
★ **מכונאי אחזקה**
בוגר בי"ס מקצועי, נסיון מוכח במפעל תעשייתי – תיחזוק מכונות עיבוד שבבי. לעבודה במפעל מסודר באיזור המרכז.

שכר גבוה
וכל התנאים הסוציאליים – כחוק.
פנו למנפאואר בהקדם – זה משתלם!

מנפאואר
MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל-אביב • חיפה
באר-שבע • רחובות

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

מאיר חברה למכוניות ומשאיות בע"מ
יבואני סאאב בישראל
דרוש/ה
מפעילת טלקס PC
לשעתיים עבודה ביום
ידיעת אנגלית על בוריה – הכרחית
המעוניינים יתקשרו 03-330086
בין השעות 9.00–13.00 לברכה.

עמקינוח

דרוש
מקדם/ת אספקה ורכש

★ בעלי נסיון אדמיניסטרטיבי (רצוי בתחום הרכש)
★ יתרון לבעלי השכלה על תיכונית בתחומי כלכלה, ניהול.
★ דינמיות, יוזמה אישית, כושר ארגון
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
נא לפנות בפירוט קורות חיים ונסיון לאגף כח אדם ת.ד. 215, רמלה. 72101

YAMAHA
רשת כלי זמר
YAMAHA בתי ספר למוסיקה ימאהה

דרושה
מזכירה
לבית הספר למוסיקה בתל-אביב
שעות העבודה: 14.30-20.30 5 ימים בשבוע.
כישורים ותנאים:
★ מעל גיל 35
★ נסיון בעבודות מזכירות ויחסי ציבור
★ רצוי ידע במוסיקה
למתאימה תנאים טובים ועבודה מעניינת
המעוניינות יפנו בטלפונים: 652665, 03-652069

---

2 רוכשי/ות מודעות
למשרד פרסום צעיר ומצליח
★ הכנסה גבוהה ★ רצוי לעבודה ממושכת
★ רכב חובה
ראיונות יתקיימו בימי א-ב' 03-330442

למוסך גדול באזור התעשיה יהוד
דרושים
1. **פחחים** בעלי הסמכה וללא הסמכה.
2. **מתקאי טבל** – אחרי שרות צבאי.
3. **מנ"ש**
או משק תחזוקה
תנאים מעולים למתאימים
להתקשר ליוסי טל. 355922, 03-359218

לחב' "מלישקו" בע"מ
דרוש
הנדסאי חשמל
עם התמחות בציוד אלקטרומכני וידע בשיווק.
ידיעת השפה הצרפתית על בוריה – הכרחית
טל: 9234467 03-9230242

אינגלי של כרמל
רשת חנויות לטכסטיל בית
דרושים/ות:

1. מנהל חנות
מאיזור ירושלים והסביבה בעל רקע מסחרי וניהולי.
לפנות בכתב יד לת.ד. 35217 תל-אביב. מיקוד 61351.

2. דיילות מכירה
מאיזורים ת"א, ר"ג חיפה, ירושלים וטבריה.
לפנות טלפונית ל-03-728762 בין השעות 9.00-13.00; 16.00-19.00.

דרוש
מנהל עבודה
בענף כבישים ועבודות פיתוח
לעבודות מאיזור ת"א
נסיון של 10 שנים לפחות
טל' 03-947943 בין 08.00-17.00
טל' 03-340895 בערב

מאגרי אנוש
בע"מ
שרותי כח אדם

★ **מזכירות בכירות**
עברית אנגלית. כולל נסיון והדפסה
★ **מהנדס כימיה**
עם ידע בביטון פולימרי. לניהול מעבדה בקיסריה
★ **ממונה על שירותי טלקס ופקסימיליה**
למפעל בגוש דן. נסיון מוכח. חובה ידע בהדפסה לעזית
★ **חרט קונבנציונלי**
למפעל ביבנה – 08-476906

כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" - דרך השלום 20 תל-אביב
03-331657, 333420, 336079
רחובות - 08-476906, אשקלון - 051-26539

פרויקטה בע"ב
משווקים בלעדיים של חברת A.
והמכונות בסיסיות על E/M.P
מציעה משרות רבות אתגר לבעלי כושר
★ **נציג מכירות**
שתי שנות נסיון לפחות ב"רח מוצרי תוכנה ללקוחות י.ב.מ – F
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 544 ...ליה 46105
★ **מזכירה/כתבנית**
במעבד תמלילים
שליטה באנגלית ומשרה... – הכרחי
נא לטלפן לגבי – 573868, 052-572...
סודיות מובטחת

לחברה ארצית העוסקת ב... מזון
דרושים:
★ **2 אנשי אחזקה**
עם ידע ונסיון במכניקה ופנאומטיקה
תושבי אזור ת"א יפו
★ **מחסנאי מנוסה**
עם נסיון במחסן תושב אזור ת"א
נא לפנות בכתב לת.ד. 61 ת"א עבור אנשי אחזקה

קו אופ

מפעל הבשר "הקו-אופ" רשת הריבוע הכחול ביד אליהו (ליד היכל הספורט)
דרושים:
עובדי ייצור (גברים)
תנאים טובים למתקבלים.
★ ★ ★
המעוניינים לפנות למשרדי קו-אופ/אגף משאבי אנוש רח' תפוצות ישראל 13, גבעתיים (אזור המלאכה) בכל יום בין השעות 08.00–13.00. ניתן לקבל פרטים בטלפון 03-7551279 או 03-7551298.
★ ★ ★
צטרף אלינו – טוב לעבוד בקו-אופ.

מבוקשת
הנדסאית בניה או אדריכלות
לתפקיד מכירה
למחלקה טכנית של חברה לבניה
לפנות – 03-281105

למפעל למעגלים מודפסים דרוש:
איש מכירות
נסיון קודם חובה, רכב חובה.
לפנות בטלפון: 03-5592991

לעבודה באפריקה המערבית
דרושים:
★ מכונאי ציוד כבד
מסוג פיאט
★ מכונאי משאיות
מסוג מרצדס
★ חשמלאי לציוד כבד ומשאיות.
מועמדים דוברי צרפתית בלבד יפנו
לטלפון 04-645980

לחברת הנדסה גדולה
דרושים עובדים במקצועות הבאים

1. מהנדס אזרחי
לעבודה באיזור הדרום, בוגר הטכניון בחיפה, נסיון של 3-5 שנים בפיקוח על עבודות עפר מגורים באזור הדרום.

2. מפקחי חשמל
לעבודה באזור הצפון והמרכז הנדסאי חשמל נסיון של לפחות 5 שנים בפיקוח על עבודות חשמל בפרוייקטים תעשייתיים.

3. מפקחי ציוד וצנרת
לעבודה באיזור הצפון והמרכז, הנדסאי או טכנאי מכונות, נסיון של לפחות 5 שנים בפיקוח על ציוד וצנרת בפרוייקטים תעשייתיים.

4. מכונאי אחזקה
לעבודה באיזור המרכז, נסיון של לפחות 8 שנים בעבודות אחזקה במיתקנים כימיים או בתי מלאכה לשיפוץ מכלולים בתעשיה הכימית.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 636 קריית-אתא 2800 עבור כ"א

נמר צרפי צילום (2000) בע"ה
פקידה למחלקת מכירות
לאחר שירות צבאי
ידע בעיבוד תמלילים (וורדמיל)
מתאימות יפנו לאביבה 03-9234222

ירושלים
עירית ירושלים
דרוש/ה
מהנדס עיר
הדרגה תיקבע בהתאם לכללי הדירוג
דרישות הכרחיות: הכלה אקדמאית באדריכלות או הנדסה ובנן ערים ורישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים. נסיון של 10 שנים לפחות בעבודת תו"ב בהיקף רחב. נסיון רב בניהול וארגון יחידה גדולה.
הערה: העובד יועסק על חוזה עבודה
המעוניינים מתבקשים לפנות ללשכת המשנה לבנ"ל לאמרכלות, כיכר 22 עירית ירושלים, חדר מס' 213 לפנות למרגנית.
המנהל הכללי
ירושלים, כא' חשון תשמ"ח
13 בנובמבר 1987

לחברה מסחרית
דרוש
אחראי לחנות בבתים
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מנהלי
★ כושר ניהול צוות עובדים קטן
★ יכולת טיפול בהזמנות לקוחות ומוסדות
★ תושב בת-ים
על המעוניינים לפנות בכתב יד בציבוף פרטי קורות חיים נסיון קודם בעבודה לת.ד. 1468 ת"א עבור "בתים"
סודיות מובטחת

למפעל העשייה במפרץ – חיפה
דרוש
מקדם מנירות בכיר
– לחומרי גלם לתעשית המזון
★ רצוי מהנדס/טכנולוג מזון
★ נסיון אינו הכרחי
נא לפנות בכתב לת.ד. 10067 מפרץ חיפה 26110

לחברה גדולה
דרוש
ראש צוות בכיר
לתחום של מיזוג אויר ברכב
תאור התפקיד:
ניהול קו התקנת מזגני אויר ברכב.
הכישורים הדרושים:
★ 5 שנות נסיון בניהול מוסך או קצין טכני בתחומים: חשמל, מכונאות רכב, רקע מוטורים.
★ בעל כושר פיקוד ויחסי אנוש טובים.
★ קשר ונישה ללקוחות.
★ עמידה בלחץ.
★ בעל רשיון נהיגה.
העבודה בשעות לא מקובלות.
תנאים מתאימים יענו.
נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. ... עבור "ראש צוות"
פניות מובטחות

למלון דירות לחברה בעיים דרושים
אנשי מכירות
בעלי נסיון עם רכב
מזכירה לניהול משרד
03-7516890/36-45-10

דרוש
מהנדס מכירות לכיבים אלקטרוניים
בעל רקע ונסיון מתאים
תפקיד בעל אתגר אישי מקצועי
עבודה עם קבוצות פיקוח מתקדמות
השתלמויות בארץ ובחו"ל
אוירה נעימה
רכב חברה
תנאים בהתאם לכישורים
סודיות מובטחת
לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים
... ת.ד. 39300 תל אביב 61392

אקום אלקטרוניקה בע"מ
דרוש/ה
פקיד/ה
לחצי משרה, 08:00—13:00, ידע אנגלית והנהה"ש, עם נסיון בעבודה על מסוף.
5 ימי עבודה בשבוע.
להתקשר מיום א' למשה שצקטש
03-491922

דרושה
אם בית
להפעלת פנימיה טיפולית (ל-50 ילד)
למתאימה שכר גבוה
לפנות בכתב יד לפרוט קורות חיים, נסיון בעבודה ושכר מבוקש ת.ד. 2121 עבור מספר 8 נתניה

לפיאנטאב אקסקלוסיבי בצפון ת"א
★ **דרושה מנהל/ת**
בעל/ת נסיון רב
★ **דרושה מארחת**
בעלת הופעה נאה
טלפון 03-285742 03-281308

לחברת שווק דרוש
סוכן מחלק עצמאי
לאיזור גוש דן
בעלכב מקרר סמר ומחסן
לפנות בכ"ב עם פרטים מלאים לת.ד. 163 ת"א עבור "סוכן"

דלתא גליל תעשיות בע"מ
DELTA
דרוש/ה
מנהל חשבונות סוג 2
(טיפול בספקים)
למשרה מלאה בהיקף של 6 ימים בשבוע
לפנות בכתב לדלתא – רח' קויפמן ... 6801 – עבור "מנהל חשבונות"

פלת
אגף מיון והשמה

למפעל וולטה כרמיאל אשר עוסק במוצרי פלסטיק חדשניים
דרוש

מהנדס הנדסה

התפקיד כולל אחריות על תכנון מכני, פתוח מכונות ומוצרים.
המועמד המתאים יהיה מהנדס מכונות בעל ארבע שנות נסיון לפחות, בתחומים דומים.
נא לפנות בכתב יד בפרוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה
לפילת בע"מ רח' ירושלים 24 חיפה 33131
ולציין על המעטפה: משרה מספר 5060
סודיות תשמר בקפידה

אדם
מכון אדם לאבחון ומיון במשאבי אנוש

מפעל המוביל בתחומו בהיקף ארצי
דרוש

ע. מנהל אגף שיווק

התפקיד: הפעלת אנשי מכירות, פילות וסקרי שוק. עבודת מטה ושטח בתחום מוצרי צריכה.

המועמד: בעל השכלה מתאימה, עדיפות לאקדמאי בתחום מינהל עסקים/שיווק. נסיון שיווקי של כ־3 שנים בתחום מוצרי צריכה.

מגורים – מרכז הארץ.

איש מכירות
בתחום מוצרי צריכה ובית

המועמד יהא בעל נסיון מוכח במכירות, נמרץ, יוזם ובעל יכולת לעבודה עצמאית.

תנאים טובים למועמד המתאים.

נא לפנות בכתב בפירוט קורות חיים ונסיון בעבודה למכון אדם רח' פינסקר 12 תל־אביב 63421.

סודיות מובטחת

אינטל

אינטל אלקטרוניקה הינה החברה המובילה בישראל בתחום ייצור רכיבי VLSI למחשבים ולמערכות ספרתיות.

עוזר כח־אדם
לפתוח ולטפל בפרויקטים בתחום משאבי אנוש

★ 2–3 שנות נסיון בתחומי משאבי אנוש בתעשיה.
★ תואר בלמודי עבודה / הנדסת תעשיה וניהול / מנהל עסקים.
★ נסיון בתכנון כח־אדם – יתרון.
★ נסיון במערכות ממוחשבות ויכולת בצוע נתוחים סטטיסטיים – יתרון.
★ ידיעת השפה האנגלית – הכרחית.

אם הנך בעל יוזמה ומעונין באתגר מקצועי, הצטרף לצוות מעולה, צעיר ודינמי במפעל מתפתח בעל שיטות ניהול מתקדמות, המיישם טכנולוגיות עתירות מדע. פנה בכתב בצרוף קורות חיים מפורטים וציון שם המשרה, מס' תעודת זהות ומס' טלפון אל:
אינטל אלקטרוניקה בע"מ
ת"ד 3173 ירושלים 91031

ייצור מעגלים משולבים בישראל
–סודיות מובטחת–
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

דייזי
ישראל

דייזי ישראל ·
חברת בת של DAISY SYSTEMS CORPORATION.
מהחברות המתקדמות בעולם לפיתוח וייצור מערכות CAE.

מגוון הפעילויות של דייזי ישראל, המקצועיות ורמת הביצוע הגבוהה הנדרשת, מהווים אתגר עצום לבעלי מקצוע מעולים הנהנים מאווירה יוצאת דופן ומתנאי עבודה מהטובים בארץ.

דרושים:
מהנדסי תוכנה מעולים
לפיתוח מוצרי CAE מתוחכמים (הב"מ)

כישורים:
★ בוגרים או מוסמכים במדעי המחשב/הנדסת מחשבים.
★ היכרות עם PASCAL, PL/M או C במערכות הפעלה UNIX - יתרון.
★ רצוי ניסיון בפיתוח מערכות משובצות מחשב, גרפיקה, ממשקי אדם/מכונה, אך גם בוגרים מצטיינים חסרי ניסיון ייענו.
(מספר משרה 11/407)

מהנדס אלקטרוניקה/מחשבים
תאור התפקיד:
אחריות על איכות המוצר, תכנון וביצוע בדיקות, תמיכה במהנדסי ישומים ומעורבות באפיון.

כישורים:
★ לפחות 2 שנות ניסיון בחומרה ורקע בתוכנה.
★ הכרת שפות התנהגותיות - יתרון.
★ הכרת מערכות דייזי - יתרון.
(מספר משרה 11/206)

נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 708 הרצליה 46105
– סודיות מובטחת –

דייזי מערכות (ישראל) בע"מ

לחברת אלקטרוניקה באזור תל אביב
דרושים

מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה

לעבודת התקנה, הפעלה והתקנה בארץ ובחו"ל של מערכות תקשורת משולבות מחשב והתאמתן לאפליקציות שונות בעזרת סימולציה מעבדתית.
התפקיד כרוך בנסיעות רבות וקצרות לחו"ל

דרישות התפקיד:
מהנדס או הנדסאי אלקטרוניקה בעל נסיון של שלש שנים.
נסיון בתקשורת טלפוניה – יתרון.
ידיעת אנגלית הכרחית, שפות זרות נוספות – יתרון.
זמינות לנסיעות לחו"ל – בהתרעה קצרה.

מועמדים העונים לדרישות מתבקשים לפנות טלפונית בין השעות 08.00–16.00 לטל' 03-331285 לכנען ששון או לדוב ספרדלוב ובשעות 18.00–20.00 לטל' 053-349785 לכנען ששון.
פניה בכתב לת.ד. 9045 תל־אביב 61090 בפרוט קורות חיים וציון המשרה המבוקשת.
סודיות מובטחת

אין לך מקצוע? יופי!

אנחנו מציעים לך עבודה,
בפרוייקט מיוחד (במרכז הארץ)
עם הכנסה טובה בצידה והטבות מיוחדות,
כגון: הסעות (מכל הארץ) ארוחות,
ביגוד ו־5 ימי עבודה בשבוע.
זאת ההזדמנות שלך ל"עשות כסף"
בעבודה קשה לתקופה קצרה.
עליך רק להיות יוצא/ת צבא או בעל/ת פטור,
ובגיל 20 עד 50.
בוא/י עכשיו למנפאואר

למנפאואר יש עבודה בשבילך!

ת"א, בן־יהודה 12, טל' 03-298877

יש עבודה בחברת החשמל

...באשקלון
דרושים:
...נאי אחזקה

...מסגרי...

...מפעילים

...בינרי 12 שנות...
...נסיוני...
...ראות תקינה...
...באשקלון

למגמות מקצועות התעשייה במחלקת הדרכה ארצית:
דרוש:
מדריך ומרכז קורסים

תאור התפקיד:
...מקצועי...
הכישורים הדרושים:
...

...חברת החשמל לישראל בע"מ

חברת בת של תדיראן ר.F.E.I ארה"ב
מערכות זמן ותדר בע"מ

למפעלנו בחולון דרוש
פיזיקאי/מהנדס חומרים
להנדסה ופיתוח של גבישי קוורץ המשמשים במקורות תדר מדויקים.
רצוי ניסיון בקוורץ או בחומרים דומים ו/או תהליכי עבודה בואקום.
רקע נוסף באלקטרוניקה יתרון.
נא לפנות למר כח אדם טלפון: 03-5574109

מבקר/ת איכות
לתהליך הרכבת רכיבים
במעגלים ברמה צבאית
נדרש ניסיון של שנה לפחות
לפרטים לפנות לישראל קנטור
טל' 03-5574140

פניות בכתב בצרוף קורות חיים וניסיון מקצועי נא לשלוח לת.ד. 1792 חולון 58117

TFL WHERE THE QUALITY IS CRYSYRL CLEAR

המחלקה הטכנית
חבר

לסניפנו בתל־אביב

■ **טכנאי/הנדסאי מכונות** - לתכנון בעזרת מחשב שנתיים נסיון - לאזור חולון.
■ **צבעי תעשייתי** - שנתיים נסיון לאזור חולון.
■ **חרטים/כרסמים** - קונבנציונליים, שנתיים נסיון לאזור חולון, ירושלים - הסעות מת"א לירושלים.
■ **מכונאי אחזקה** - ידע בקריאת שרטוט, פנאומטיקה ומסגרות באזור רמלה.
■ **מלחימים/ות** - נסיון בצה"ל למשמרת שניה בחולון.
■ **מלחימות/מרכיבות** - נסיון מוכח מעל שנתיים למפעל בטחוני במרכז - הסעות + ארוחות, 5 ימי עבודה בשבוע.
■ **טכנאי כימיה/כימאים** - נסיון באנליטיקה לנתניה.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100
טל. 03-221214, 241780
נא להביא תעודות והמלצות
שעות קבלה 08.00-18.30

דרושים

מזכירה למחלקת מכירות

* דינמית ועצמאית בעבודה.
* בעלת יוזמה ונכונות לעבודות הדפסה עברית אנגלית
* יחסי אנוש מעולים
משרה מלאה 08:00–17:00, חמישה ימי עבודה בשבוע
נא לפנות רק מיום א' לטל. 03-343705

ראש צוות
לפיתוח פרוייקט בתחום בקרה, תקשורת וטלפוניה
הכישורים הדרושים:
* נסיון מוכח בניתוח מערכות (4–5 שנים לפחות)
* ידע מעמיק בשפת "C"
* הכרת מחשבי VM של דטה ג'נרל
* יכולת הנחיה וגיבוש צוות תכנתים לסיומו המוצלח של הפרוייקט.
למועמד המתאים מובטחים אתגר בעבודה ותנאים טובים.

נא לפנות בכתב בלבד עם פרט קורות חיים ורקע מקצועי לתים מחשבים ומערכות בע"מ רח' האורנים 1 רמת אילן גבעת שמואל 51905 – עבור "ראש צוות".
סודיות מובטחת

תים team תים מחשבים ומערכות בע"מ
Data General

פלת
אגף מיון והשמה

עבור אחד מלקוחותינו
מפעל עתיר־ידע בתחום האלקטרוניקה במרכז הארץ
דרושים/ות

מהנדסי אלקטרוניקה בתחום R.F.
דרישות וכשורים:
* מהנדסי אלקטרוניקה
* התמחות בפתוח משדרים/מקלטים בתחום תדרים V.H.F. ו־U.H.F. בטכנולוגיות חדישות

טכנאי / הנדסאי אלקטרוניקה
בעלי נסיון בתחום R.F.
ישתלבו בצוותים העוסקים בפתוח מוצרים בתחום תדרים V.H.F. ו־U.H.F.
נא להפנות קורות חיים מפורטים לפילת בע"מ, דרך פתח־תקוה 114 ת"א – 67012 ולציין על המעטפה מס' משרה 5180
סודיות תישמר בקפידה.

בית אסטרא, רח' טשרניחובסקי 35
חיפה 35709

שחף מחשבים

מהנדסי אלקטרוניקה

לפרוייקטים באיזור המרכז
כישורים
— נסיון ב LSI/VLSI
— עדיפות לבעלי נסיון ב־DAIZY

באיזור חיפה והצפון
כישורים
— בעלי נסיון של שנתים לפחות
— תחקיר בטחוני תקף הכרחי
הפניה בכתב בלבד!

לחברה מסחרית גדולה בת"א
דרושים:

מנהל/ת חשבונות עצמאי/ת
★ סוג 2 – 3, נסיון ביבוא.
★ למשרה מלאה.

קלדנית
★ נסיון בעבודה אינטרקטיבית עם מחשב.
★ למשרה מלאה.

שליח
★ לאחר שרות צבאי.
★ בעל רשיון לקטנוע 1.5 כח.

קופאי/ת
★ לעבודה 1/2 משרה, בוקר או אחה"צ.
★

בפרטים לפנות לטלפון 621529,
03-611521-4.

משאבי אנוש
מיון והערכת מנהלים בע"מ

לחברה ציבורית מסחרית גדולה
בתחום מוצרי הצריכה
דרוש

מנהל שווק ארצי

התפקיד:
• ארגון וניהול מערך הפצה ראשי לחנויות, ועדי עובדים, קיבוצים ומוסדות.
• הקמה, ארגון והרחבת רשת מרכזי המכירה וההפצה האזוריים.
• הקמת מערך חנויות קמעונאיות ואחריות על ניהולן.
כישורים:
• נסיון מעשי של 3 שנים לפחות בניהול שווק ומכירות של מוצרי צריכה.
• יכולת ארגון וניהול מערך כ"א הכולל בעיקר ...אנשי מכירות.
• נסיון בניהול מו"מ מסחרי.
יש לפנות ל־ת.ד. 4410 ירושלים, 91043 או לטלפון 02-533164, 02-531707
סודיות מובטחת

לאגודת
אכסניות נוער בישראל
דרוש

מנהל
מחלקת הדרכה – תיירות פנים

התפקיד כולל:
★ **רכוז הטיפול בטיולים ובמערך תיירות הפנים**
★ **פיתוח מערך ההדרכה (הוראת דרך)**
★ **אחריות למערך הפרסום באגודה**
★ **פיתוח תכניות ערב והפעלה באכסניות**
★ **הפעלה צוות עובדים ויועצי טיולים**
★ **ביצוע השתלמויות לעובדי האגודה**

הכשורים הדרושים:
★ **שליטה מקיפה בידיעת הארץ**
★ **נסיון בארגון טיולים וסמינרים**
★ **יכולת ונסיון בהפעלת עובדים**
★ **שליטה בשפה האנגלית חובה – באחרות יתרון**

מגורים באיזור ירושלים חובה
מועמדות יש לשלוח בכתב עד ליום 25.11.87 לאגודת אכסניות נוער בישראל, (עבור אודי), ת.ד. 1075 ירושלים מיקוד 91009

למאפיית אחידה
בתל־אביב
דרושים:

★ קונדיטור
★ מכונאי אחזקה
★ נער שליח

כל שבוע
לפנות: 03-473028,
03-494008, 03-478380

THE DAYS

חברת מלונות דן בע"מ

להברת מלונות דן בע"מ
דרוש/ה

פקידה/כתבנית

ידיעה מושלמת בהפעלת מעבד תמלילים W.M, ידיעת השפות עברית ואנגלית והדפסה בשתי השפות.
לפרטים נא לפנות לטל' 641100 אל חנה.

יעל
תכנה ומערכות
בית התוכנה העצמאי הגדול בישראל

דרוש/ה
פקיד/ת שכר
נסיון של כ־3 שנים
רצוי במערכת שכר של ח.י.ל.ן
משרה מלאה, מיידי
נא לפנות לחנה / 03-5323190.

Aurec עורק

למשרדנו
בר"ג
דרושה

מרכזנית/פקידת קבלה

דרישות התפקיד:
* יכולת לנהל שיחה באנגלית.
* נסיון בהדפסה בעברית.
5 ימי עבודה בשבוע

המעוניינות תתקשרנה למולי
בטל. 03-7532444 החל מיום א'.

U-MAN

עבור אחת מלקוחותינו,
חברה והיקה מאד ובעלת מוניטין רב
ליבוא ושיווק, דרוש

תועמלן רפואי

בעל רקע פרא־רפואי, יוזמה ומרץ, להפקיד מעניין מאד, עצמאי ומגוון, הכולל קשר עם לקוחות קיימים במגזר הרפואי. הופעה נאה, יחסי אנוש מעולים ושליטה בשפה האנגלית – הכרחיים. העבודה באיזור המרכז. למועמד המתאים יינתנו הכשרה מקיפה. תנאים טובים. הטבות סוציאליות ורכב צמוד.

הזדמנות יוצאת דופן להשתלב בצוות צעיד ומגובש בחברה דינאמית ומצליחה!
לפנות לאתי – טלפון 03-297741, משרה 564.
סודיות תשמר בקפידה.

טבע

תעשיות פרמצבטיות בע"מ

למפעלנו אסיא בפתח־תקוה
דרושים/ות
לפתוח ויצור תרופות לשווקים בין לאומיים

כימאי BSc
ביוכימאי כימאי BSc או MSc

בעלי נסיון בכמיה אנליטית ובשיטות אנליזה אינסטרומנטלית.
(Hplc electophohn's etc)

המועמדים מתבקשים לפנות למנהל כח־אדם,
ת.ד. 5190 פתח־תקוה

המחלקה המשרדית
חבר

לסניפנו בתל־אביב

■ **כתבנית מנוסה למעבד המלילים** IBM תוכנה אינשטיין, עברית/אנגלית לעבודה מיידית. תנאים טובים למתאימה. אפשרות לשעות גמישות.

■ **כתבניות מנוסות למעבד המלילים** IBM - "התוכנה חשבשבת" - "לוטוס" - נסיון קודם של שנה לפחות בעבודה. למתאימות תנאים טובים ואפשרות לשעות גמישות.

■ **ברמלה מנהה"ש סוג 2-3 מנוסה** (שנתיים לפחות) סווג בטחוני - מיידי בתנאים טובים.

■ **חשב שכר ידני + הנהח"ש** - מיידי, בתחום הכנת שכר ידניה, למאות עובדים. תנאים טובים/ליום שלם.

לעבוד בחבר - להרגיש בבית

לתפקיד במסגרת ממלכתית

בארץ ובחו"ל

המאפשר קריירה מגוונת

דרושים מועמדים

העונים לנתונים הבאים:
* שליטה בהבנה בעברית, הבנה, קריאה וכתיבה בנוגעות לשלב יציאות לחו"ל.
* לאחר שרות צבאי מלא.
* גיל 23–45.
* למועמדים מתאימים תנתן הכשרה בהתאם.

המעוניינים מתבקשים לפנות לת.ד. 33791 ת"א מיקוד 61337
בצירוף פרטים אישיים כולל מס' ת.ז. קורות חיים ונסיון עבודה. כתובת עדכנית ומס' טלפון

רק פונים מתאימים ייענו

סודיות מובטחת

פקר פרופילים

למפעלנו בקרית־מלאכי
דרוש

איש מכירות

בעל נסיון במכירות בענף המתכת.
* רקע טכני ורשיון נהיגה – הכרחיים.
נא לפנות בכתב־יד, תוך פרוט קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 180, קרית־מלאכי, 70951, עבור "איש מכירות"
– סודיות מובטחת –

להברת בניה ארצית
דרוש/ה

אדריכל ראשי

על המועמד/ת להיות אדריכל מעולה עם נסיון עתיר מוכח של 10 שנים לפחות, בניהול ותיאום עבודות תיכנון, לרבות בינוי ערים ופיתוח מקרקעין.

על המעוניינים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים, כישורים, נסיון והמלצות, כולל מקומות עבודה ותפקידים – לת.ד. 7020 תל אביב – עבור חברה ציבורית.

סודיות מובטחת

למוסד ממלכתי באיזור תל-אביב

דרושים

1. נהגים
* דרישות התפקיד:
א. בעלי רשיון על אוטובוס, או בעלי רשיון ג'.
ב. גילאי 23–38.
ג. לאחר שירות צבאי מלא ובריאות תקינה.

2. סטודנטים/יות לעבודות שמירה
* דרישות התפקיד:
א. מועמדים שלפניהם עוד שתי שנות לימוד לפחות.
ב. לאחר שירות צבאי מלא.
ג. בריאות תקינה.
העבודה עפ"י שעות, בשעות היום או הלילה.

3. כתבניות
* דרישות התפקיד:
א. מדפיסות בעברית ובאנגלית (על מכונת I.B.M, חשמלית).
ב. לאחר שירות צבאי מלא ובריאות תקינה. לעבודה קבועה, כולל תנאים סוציאליים.
שעות העבודה 08.00–16.00 או לעבודה עפ"י שעות

באם הנכם עונים על הדרישות נא כתבו לת.ד. 33686 בצירוף קורות חיים, פרטים אישיים, כולל מספר ת.ז., מספר אישי, ארץ לידה, שנת לידה, שנת עליה, כתובת ומס' טלפון.

סודיות מובטחת

להברה מתפתחת בקצרין
דרושים
מהנדסי תוכנה/מחשבים
לעיבוד נתונים וזמן אמת
נא לפנות ל"יוגב מחשבים" 06-961468/9 את הילה

למפעל מזון באזור בית־דגן
דרוש
בחור צעיר לעבודה משולבת
מלגזן – ומשנה למנהל מחסן
כישורים:
1. בוגר 11 שנות למוד לפחות
2. ידע טוב בחשבון
3. בעל רשיון נהיגה
פרטים נא לפנות לקובי
טל': 03-985227, 03-985666

---

unitours ISRAEL LTD. יוניטורס ישראל בע"מ

דרושים/ות:
* **מפעיל תיירות TOUR OPERATOR** למחלקת קבוצות תיירות נכנסת.
* **מפעיל תיירות TOUR OPERATOR** למחלקת F.I.T תיירות נכנסת.
* **מפעיל תיירות TOUR OPERATOR** למחלקת קבוצות תיירות יוצאת.
* **מזכירה – כתבנית**
הדפסה עברית/אנגלית – הכרחית.
בכל המשרות – נסיון קודם ויריעת אנגלית הכרחיים. שפות נוספות יתרון.
כל התפקידים – למשרה מלאה בתנאים מצוינים.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-246161

אופיר שפיר אלקטרוניקה בע"מ
דרוש
איש מכירות
למערכות בקרה אלקטרוניות
בעל נסיון מוכח ורכב
03-7516617-8

יעד שרותי כח אדם
ל"יעד" דרושים:
* **מנהל בנק מסחרי בת"א** – עם 3 שנות נסיון לפחות, כסגן מנהל סניף בנק מסחרי גדול. השכלה אקדמאית. גיל 36-48
* **מהנדס אחזקה** – למפעל מזון באזור נס ציונה. נסיון קודם במפעל מזון. שכר גבוה ביותר + רכב צמוד.
* **טכנולוג/ית מזון** – לעבודה בגוש־דן, צפון הארץ ורחובות.
* **למפעל פלסטיקה** – אחראי משמרת לעבודה בהרצליה בשתי משמרות.
* **מנהל מחלקת מזון** – לעבודה ברשת שווק בהרצליה.
* **מנהל/ת חשבונות** – סוג 3"ב עם נסיון 3 שנים. שעות עבודה 07.00-16.00. הסעות + ארוחות. באזור השרון.
* **מכונאי תעשייה** – לעבודה בשתי משמרות בר"ג, בשכר 1800 ש"ח ועם נסיון 3 שנים לפחות בתעשייה, הסעות + ארוחות. אפשרות לעבודה גם ב־3 משמרות בפ"ת.
* **נהג חלוקה** – לעבודה בת"א ובפ"ת. שכר גבוה. כן נדרש נהג חלוקה להרצליה בגיל 32-42.
* **מסגר תעשיתי** – לעבודה בפ"ת ורמה"ש
* **מבלטן תבניות פלסטיק** – לעבודה בהרצליה.
* **מפעיל מכונות יצור** – לעבודה בפ"ת בשתיים ושלוש משמרות
* **איש אחזקה** – לעבודה בראשל"צ. ידע ונסיון באינסטלציה חשמל ומסגרות.
* **מלגזן** – לעבודה בשתי משמרות בפ"ת, בשכר גבוה.
* **מחסנאים־מכיני הזמנות** – לעבודה בפ"ת. גיל 24 ומעלה.
* **פקיד מחסן** – לעבודה בפ"ת, נסיון ברשום מלאי + ידע בהפעלת מחשב

מלחימות/ים מתוותות/ים – לעבודה בשכר יסוד 1500 ש"ח לתושבים מאילת בדרום ועד חדרה בצפון. לנשים – כרטיס טיסה לאירופה בתום 12 חדשי עבודה! מובטחות הסעות + ארוחות חמות
ר"ג, הרוא"ה 6 טל' 03-734288/9, 731744, 724359, חיפה, הנביאים 24 טל' 04-338611, נהריה – 04-924562, הרצליה – 052-547777

האגודה לקידום החינוך
לפנימיה תיכונית ע"ש בויאר
בירושלים
דרושים:
* **מדריך/ה חברתי/ת** (מגורים במקום)
רצוי בעלי השכלה מתאימה ונסיון בחינוך פנימייתי.
* **מטפלת** (אם בית קבוצתית)
רצוי בעלת נסיון בחינוך פנימייתי.
מועמדים מתאימים יפנו מיד לקביעת ראיון.
טל. 02-420297

THE DANS ★ ★ ★ ★ ★ חברת מלונות דן בע"מ
דרוש
מהנדס/הנדסאי לבנין
בעל/ת ידע רב בניהול ומעקב פרוייקטים של שיפוצים, ניתוח מחירים, בדיקת חשבונות וכמויות של קבלנים, לוח זמנים.
העבודה בת"א
מתאימים/ות יפנו לטל' 641129

להברה פיננסית גדולה בתל־אביב
דרוש/ה
עו"ד דינמי/ת
למחלקת התביעות
למשרה מלאה
בעל/ת נסיון וידע
בכל הליכי תביעות והוצל"פ.
למתאים/ה תנאים מצויינים.
נא לפנות למר ראובן
טל: 03-622435/6, 03-622429

דחוף דרוש/ה
מורה לאנגלית
לפנימית דרור בקיבוץ הגושרים
לפרטים להתקשר:
בבוקר 06-945280 בערב 06-945608

למפעל יצרני בירושלים
דרושים
* **לבורנט או בוגר כימיה**
למחלקת היצור, רצוי נסיון עבודה בתעשיה
* **טכנאי תעשיה ונהול**
למחלקת האריזה, לתפקידי תאום ובקרה (תפ"י)
הצעות יש להפנות בכתב יד לת"ד 1365 ירושלים 91013, ולציין על המעטפה לבורנט/בוגר כימיה או איש תפ"י

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או הורותו, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

ס.א.א.ט. בע"מ
דרוש/ה
הנדסאי/ת מכונות
* נסיון בדיזוד אוטומטכני ואלקטרוני
פרטים נא לפנות:
טל. 03-5791190-1 ס.א.א.ט.
רחוב לח"י 24 בני־ברק

מתפנה
מנהל עבודה בבנין
בעל רקע טכני + ידע ונסיון רב בביצוע פרוייקטים גדולים ציבוריים וצבאיים
השולט בכל מקצועות הבנין. בעל המלצות
טלפון 06-378636

דרושים
למוסד צבורי גדול
דרושים
מהנדס מיזוג אויר לאזור הצפון
דרישות התפקיד:
בעל תואר מהנדס
לאחר שרות בצה"ל
נסיון של 3 שנים
המעוניינים יפנו בצירוף קורות חיים לת.ד. 553 מקוד 61006

לחברה בשרון דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות מנוסה
חצי משרה
ידע ונסיון בהפעלת מחשב ובכרטסת לקוחות ובנקים.
לקביעת ראיון 052-444705 דוד

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או הורותו, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לבי"ס אקסטרני בקר לנוער
כיתות י"א–י"ב
בפיקוח משרד החינוך והתרבות
בראשון לציון
דרושים
מורים/ות
במקצועות:
* תנ"ך
* הסטוריה
* אזרחות
* איש לאחזקה ולנקיון לחצי משרה
לפרטים נא לפנות לבי"ס רח' הפרדס ראשון, 3, פינת רח' רוטשילד 122
טל' 9659988, בשעות 08:00–13:00

בית הספר החקלאי מקוה ישראל
דרושים מורים
למדור הכללי
* לשעורי עזר באנגלית
* לצרפתית – לחוגים בשעות הערב
למדור הדתי
* לכלכלת בית – מילוי מקום
* לתפירה – במשרה חלקית
לפנות טל. 03-5053710, 843697, 842050 בשעות 8–16

לגוף ציבורי במרכז הארץ
דרוש
מנהל
(משרה 1785)
לבניה ולניהול מערכת מגוונת
* בעל נסיון באדמינסטרציה ובכספים.
* בעל רקע אקדמי מתאים.
* רצוי רקע מוניציפלי.
מועמדים ישלחו פירוט קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 11024 ת"א 61110
ויציינו מספר משרה
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים

תל תחנת ייעוץ לנושאי כח־אדם בע"מ

דרושה
פקידת אחה"צ
לימים א'–ה' בשעות: 8:30–14:30
+ כתיבה במעבד תמלילים (תוכנה א"ב)
להתקשר לטל': 03-255183-5 בבוקר בלבד

קבוץ בעמק יזרעאל
מחפש
אחות לגיל ילדים
נסיון של לפחות 3 שנים
נא להתקשר בשעות היום
06-549411, 06-549422

יעד שרותי כח אדם
ל"יעד" דרושים:
– **הנדסאי חשמל**
– **חשמלאי תעשיה**
(עם נסיון של 5 שנים)
– נכונות לעבודה במשמרות
– המפעל ממוקם בגוש־דן
– שכר גבוה ותנאים סוציאליים משופרים
ר"ג, הרוא"ה 6 טל': 03-734288-9
הרצליה, סוקולוב 34 טל': 052-547777
חיפה, הנביאים 24 טל': 04-338611

ל"יעד" דרושות:
קופאיות
– בנות 21 ומעלה בלבד
– תושבות נתניה, הרצליה, כ"ס, רעננה, רמה"ש, רמת אביב
הרצליה, סוקולוב 34 052-541950/547777
ר"ג, הרוא"ה 6 03-734288/9

"יעד" – שרותי כח אדם
דרושים:
בעלי מקצוע מכל הסוגים:
מסגרים, רתכים, מלגזן, מבלטן, חרט, כרסם, מתכנאי/ממוחשב, עובדים כלליים, ופקחים
עירוניים
חולון שנקר 47
03-846583

בעל נגרית נמרץ ומוכשר
עם השכלה אדריכלית
+ נסיון רב בניהול מו"מ עם לקוחות וצוות עובדים
מומחה לתחשבים
פתוח להצעות
ת.ד. 1603 ר"ג

לקיבוץ כיסופים
דרושה
גננת שכירה
טל. 057-83847
בערב

מקדם מכירות לקוסמטיקאיות
באזור הצפון, משכורת + אחוזים, רכב, נסיון במכירות
טל' 04-233397, 04-220968

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או הורותו, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

רשות שדות התעופה בישראל

לעבודה בטחונית בנמלי התעופה
אילת וירושלים
דרושים
יוצאי יחידות קרביות

בנתונים הבאים:
* לוחמים בוגרי קורס פיקודי יוצאי יחידות שדה לאחר שרות צבאי מלא;
* 12 שנות לימוד;
* עד גיל 27;
* פרופיל 82 ומעלה (למרכיבי משקפיים – חובה עדשות מגע רכות);
* תחילת העבודה מותנית במעבר קורס בשכר, אשר יפתח בסוף חודש ינואר 1988;

תנאי שכר טובים למתאימים

ועדת קבלה לקורס תתקיים בנמל התעופה בן־גוריון, מחלקת עובדים, בניין הטרמינל, קומה ג' חדר 312, בתאריך: יום שלישי 17.11.87 בין השעות 09.00–11.00.
על הפונים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור ופנקס שבוי.

* מועמדים אשר ימצאו מתאימים בועדת הקבלה, יידרשו לעמוד במבחן התאמה לתפקיד, אשר יערך בשלב מאוחר יותר.

לעבודה בטחונית במרכז הארץ
דרושים
קצינים יוצאי צבא

הנתונים הדרושים:
* גילאי 24-35
* שרות צבאי כקצינים בדרגות עד רס"ן כולל.
* השכלה תיכונית מלאה (עדיפות לאקדמאים)
* ידיעת השפה העברית על בוריה, כולל כושר התבטאות בכתב ובע"פ (ידיעת שפה נוספת – יתרון).
* תושב גוש דן
* בריאות תקינה
* התפקיד כרוך בנסיעות מזדמנות לחו"ל.

המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 7093 מס' 554

התעשיה הצבאית

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים
בוחני איכות

דרישות המשרה:
בוגרי בית ספר מקצועי.
בעלי נסיון בעבודה בבקרת איכות ו/או הכשרה ספציפית בנושא.
ידיעת אנגלית – יתרון.

מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית בימים א'–ה' בשעות 8.00 עד 15.00 לטל' 03-5426245, או בכתב להתעשיה הצבאית, ת"ד 1044, רמת השרון, מיקוד 47100.

התעשיה הצבאית

להברת שרותים ארצית גדולה
דרושים
* **טכנאי שרות**
למכונות כביסה
רצוי ידע בקירור
* **טכנאי שרות**
לטלויזיות צבע
רצוי ידע בוידאו
טל' 052-448112

הנדסת התפלה לישראל (תהליך זרחין) בע"מ
חברה תעשייתית עתירת ידע המפתחת ומייצרת ציוד ייחודי לייצוא בתחום תעשיית התהליך, איגוד התעשיה, הרצליה רר"ש
מהנדס שווק
* מהנדס מכונות או כימיה * 5 שנות נסיון * דובר אנגלית וספרדית * נסיון בשיווק בינלאומי או בעל תואר שני במנהל עסקים – יתרון
* התפקיד כרוך בנסיעות רבות לחו"ל
* ידיעת השפה הספרדית – הכרחית
לפנות בכתב יד בפרוט תולדות חיים, השכלה ונסיון ת.ד. 18041 תל־אביב מ. 61180
בקבוצת כימיקלים לישראל

למפעל באשקלון
דרוש
סוכן מכירות עצמאי
לאיזור השרון וחדרה
נא לשלוח קורות חיים לת.ד. 101 סביון ולציין עבור "אשקלון"
סודיות מובטחת

אסטרונאוטיקס

דרוש
מהנדס אלקטרוניקה בתחום אנלוגי

כישורים:
* נסיון בתיכנון מערכות אנלוגיות – חובה
* נסיון קודם במערכות תצוגה צבאיות – יתרון

5 ימי עבודה בשבוע
תנאים נאותים למועמדים המתאימים.
סודיות מובטחת.
לפנות ל"אסטרונאוטיקס" אגף הארגון ולציין את מס' המשרה.

רח' ירקון 32 בני־ברק
ת.ד. 882 מיקוד 51261
או טלפונית 03-784212

גלי

לקבוצת מפעלי "גלי"
למפעל הנעליים בראשל"צ
דרוש
* 1. **מנהל אחזקה**
נסיון מוכח בתעשייה, בתחום אחזקת מכונות. כושר ניהול צוות עובדים, ויכולת ארגונית גבוהה.
* 2. **מנהל עבודה דינמי** לניהול צוות עובדים
* לפנות אך ורק בכתב־יד ל־ת.ד. 4429 רמת־אליהו, ראשל"צ, מיקוד 75143, לידי עזרא שקד.
3. **מרכזנית מנוסה**
לשעות אחה"צ, מ־13.30 – 19.00.
לפנות לטל': 9631010.

נשר HESHER

לנשר מפעלי מלט ישראליים בע"מ
דרוש
כימאי אנליטי
עבור המעבדה המרכזית
מקום העבודה: רמלה
כישורים נדרשים:
בעל תואר שני לפחות בכימיה אנאורגנית (אנליטית)
שליטה בשיטות אנליטיות במכשור מתקדם ונסיון קודם של 3 שנים לפחות
תנאים טובים למתאים
נא לפנות בכתב עם פרוט קורות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 29835 תל אביב מיקוד 61297

דרושים
אנשי מכירות ו/או שרות שדה
למכשירי פקוד ובקרת מים בהשקיה
ידע באוטומציה בהשקיה
06-531677, 06-531480/1

להברת בניה גדולה בחולון דרוש
מנופאי
בעל נסיון לעבודה באתר בניה
טלפון: 03-5522553 למשה

להברה המובילה בעיתונות מקצועית
דרושה
אשת מכירות
דינאמית ויוזמת
לפנות לגידי טל': 03-335251

למחקר רפואי
מראיינות
בירושלים חיפה גוש דן אשקלון ואשדוד
עבודה בשעות גמישות רכב חובה
לפנות בכתב יד לת.ה. 2211 סביון עבור "מראיינות"

ההתיישבות האובדת / יצחק בקנר

ערבים זה לזה

אולי כאן, בין ההתיישבות שנטלה על עצמה לשאת בעקרון האחריות לבין אוצר המדינה שאינו מוכן לקחת על עצמו אחריות לאומית זו, מונח כל ההבדל בין מה שחלמנו להיות לבין מה שהפכנו להיות

מי יציל את ההתיישבות?

מי יעזור למושבים השוקעים מסה-מסה, חייבים עם זכאים, אשמים עם נקיי-כפיים; תמימים שעברו קשה ואיבדו הכל בשל מדיניות כלכלית מטורפת שבה קבעו אנשים חסרי אחריות את גורלם ובשל האחריות ההדדית המחייבת, שהיתה חלק מתפיסת-עולם עקרונית בחייהם? מי יסייע לקיבוצים, שהשפע שלהם הלך לטמיון, משום שניתן בידיהם הלא-מנוסות של הרפתקני כספים, טפשים, בטוחים בעצמם או נוכלים, שפעלו בתקופה של אנארכיה כלכלית, ללא רסן וללא מצפן ומצפון?

מי יעצור את הסוף במה שהיה הביטוי העז ביותר של הגשמת הגאולה של העם הזה בארצו – עוצמה שקטה ובטוחה, תבונת מחשבה וכפיים? מושבניקים, קיבוצניקים, חקלאים מן המושבות. תמיד הם היו היהודים של היהדות: מעטים-ביחס באוכלוסיה, עם ייצוג גדול ללא שיעור בבטחון, בהנהגה ובמשימות לאומיות. עכשיו הם יושבים שחוחים, חסרי תועלת, מסורבלים, באווילי-מחאה מול המוסדות או ליד שולחן המטבח בבתיהם. ניהול מערכת יחסי-ציבור לעניינם, או עריכת הפגנות אלימות שיורו את מקבלי ההחלטות לסייע להם, לא היו מעולם ברשימת היכולות שלהם.

מי יראה במצוקתם את הביטוי הקולע ביותר להונאה הלאומית? עם אדיש, חוגג בתוככי השפע, בבולמוס קניות, במדינה שמרכזי החיוניות שלה משתתקים והולכים – מפעלי הרושת, יצואנים, ערי הפיתוח, הפרוייקטים הלאומיים, העליה, ההתיישבות האמיתית בגליל ובנגב, החקלאות. איזה פאראדוקס: חיים את המחר באתמול, על חשבון המחרתיים.

מי יציל את ההתיישבות העובדת, האובדת? הממשלה? הממשלה לא תציל את ההתיישבות ואת החקלאות, אלא אם יכפו זאת עליה בהצמדת אקדח אל רקתה. הממשלה עסוקה ברדיפה אחרי זנבה, „מאושרת" מרו"ח והיר ומבעית על שירותי הבטחון, מתחמקת מלברוק דברים קשים לעומקם ולקבוע הלכה, מוותרת על כל מה שעלול להעיר את העם הזה מהירדמותו האדישות הנהנתני שלו (ולכן, למשל, נוח לה גם ששביתת הטלוויזיה תימשך) ובלבד שלא תעיד ולא תעורר ולא תתריע ורק תתבונן למערכת הבחירות הבאה, כדי לשמור בה ככל הניתן על הקיים – תיקים בממשלה, כסאות בכנסת, משרות ציבוריות. הממשלה הזאת ויתרה מכבר על מימד של אחריות קולקטיבית, איש-איש ללשכתו. כל שר והאינטרס הצר שלו.

שר האוצר? שר האוצר, אף כי הבטיח שלא יניח להתיישבות העובדת להתמוטט, לא יעשה זאת, אלא אם יכפו עליו זאת ברגע. הוא שר אוצר שקט, ישר וזהיר, שכוחו בכך שהוא שקט, ישר וזהיר. כל דבר הוא בודק בשבע עיניים. מה שבע? שבעים ושבע עיניים. הוא רואה את המשבר העמוק הזה במיכלול הצר של מיגזרי מצוקה כלכליים – ומדוע לעשות תקדים ולפרוץ למענו פריצה בתקציב, מה עוד שמיגזר זה מזוהה ברובו עם אגף פוליטי מתנגד? שר האוצר מסרב לתת ערבות מדינה לבנקים, שיסייעו לפרוס את חובות המושבים והקיבוצים. שר האוצר והאוצר מעשיים: הם פשוט לא מאמינים שכדאי להמר על הסוס הזה, ההתיישבות העובדת והחקלאות. מחשבה עיסקית גרידא: לא המשך החוזן הלאומי, שחשיבותו כחשיבות הבטחון הלאומי (שאיש לא היה מעז לעזבו כך אם היה נקלע לצרות) ולא מפעל חיים שהתמוטטותו תביא לתהליך של התפוררות כללית, אלא רק סוס מת שלא יביא רווח. נקודה.

ושמא המערך יציל את החקלאות ואת ההתיישבות? המערך, הנע בין תחושת מיאוס של מי שכפו עליו עניין זה, לבין התפרצויות של זעם, מתעסק בכל מיני מניפולאציות פוליטיות-כלכליות ולא בעניין הקשה לגופו. הוא מחפש הגדרות ושמות ועיסקאות ומנסה לזווג בטחון לאומי („עזרה לישובי העימות". ומה עם כל הישובים האחרים?) לדו-לישותי-תחינותי. המערך אינו מניח לעניינים שוליים, כמו קריסת מעוזיו הישנים, הגדולים ביותר, בהתיישבות העובדת, להטריד את מוחו. ככפויי שד הדיעו שרי המערך וראשם שהם רואים את הנושא כעילה למשבר ממשלתי אם לא תחליט הממשלה לסייע ומייד להתיישבות. עוד בטרם יבש הדיו על הודעתם האמיצה וכבר, דומה, התקפלו ונסוגו לאחור, מול תקיפותו של שר האוצר הנחרץ. גם שר החקלאות, שהשפעתו וכוחו בייצוג שולחיו שווים לרבע אריאל ויינשטיין – אריאל ויינשטיין, מכל האנשים, הוא שעשוי להכריע בענייני חייה ומותה של ההתיישבות! למה הגענו? – אינו עושה שימוש בנשק היחיד שנותר לו ועוזב. אם על הזניחה הזאת לא עוזבים ממשלה, כבר לא יוציאו אותם, את אנשי המערך, באלונקות ממנה. גם לא אחרי הבחירות הקרובות, שבהן עלול המערך, עושה רושם, להפוך לשותף מדרג ב' בממשלת האחדות – בשל מחדליו בטיפול בעצמו – או למיטב, לשון-מאזניים בין הליכוד לימין המתעורר. הקולות בהתיישבות המתפוררת, המסוכסכת, מלאת החרדה והזעם, ילכו לר"צ או ל„התחיה". לא. המערך, כנראה, לא יוכל להושיע את החקלאות ואת ההתיישבות. בכל אופן, לא לבדו. הוא כבר נצרך לעזרתו של אריק שרון – אריק שרון! למה הגענו? – שגם לו חישובים משלו לתמוך במערך.

אז אולי הימין, המכניס מקלות לגלגלי ההצלה והשמח לאיד של מה שנראה בצדק כמפולת מעוזי היריב, אולי הימין יקפוץ על ההנאה הפוליטית האפשרית וימהר להציל את הטובעים? שרון, כבר צויין כאן, מיהר להבין בפוטנציאל הגלום באפשרות זאת, כנראה. אבל חבריו בליכוד עסוקים בהתענגות על המשבר ושוכחים ששמחתם-לאיד היא כשמחת העקרב העוקץ את הצפרדע, המעבירה אותו בנהר הגועש.

ובינתיים כבר עול החובות והריבית על החקלאות, המייצרת רק כדי לעמוד בתשלום הנשך. ובינתיים, כמו להוסיף וללעוג לרש, הטיל האוצר שוכות מס כבדות על חקלאים במושבים ותיקים, לזכר שפע העבר, מבלי להתחשב בהפסדי ההווה. כמה מהם יוכלו בכלל לעמוד בחובות, בריבית ובמסים הכבדים ולהמשיך הלאה? למי זה איכפת, לבד מבעלי הדבר? ובינתיים, המסגרות החברתיות החזקות מתפרקות ופולטות החוצה מאות ואלפים חסרי-כל, שמשקיהם ורכושם נסחפו בסחף, לחסרי המדינה. והנשארים במושבים, הם הנושאים לבדם, בינתיים, באחריות על מחדלים וכשלונות שלא הם יצרו. נא לזכור, צריך לומר למבקרים ולמטיפים, שלא רק ניהול כושל של עסקיהם הכלכליים של הקיבוצים והמושבים גרם למשבר. הביאה לו, קודם כל, מדיניות כלכלית שיקרית, שהחלטותיה השקיעו את המדינה כולה בבוץ עמוק ובאותה עת קידמו אשליה עמוקה שהכל בסדר ומותר ללוות ולהשקיע ולבזבז. ההתיישבות שקעה עמוק-עמוק גם בשל ריבית הנשך הקטלנית שתבעו ממנה הבנקים, באישור מקבלי ההחלטות הכלכליות של הליכוד וגם משום שנטלה על עצמה את האחריות והערבות ההדדיות שבין חזקים לחלשים, בין מבוגרים ומבוססים לחדשים ומתחילים, כחלק ממערכת עקרונות חברתיים-הומאניים ותפיסה שהניחה גם את המסד לאומה שהתחייתה כאן. אולי כאן, בין ההתיישבות שנטלה על עצמה לשאת בעקרון האחריות והערבות הלאומית הכבדה והיא משלמת עליה עכשיו בדמים מרובים, לבין אוצר המדינה והממשלה, שאינם מוכנים לקחת על עצמם אחריות לאומית זו ואינם מוכנים לשלם, אולי כאן מונח כל ההבדל בין מה שחלמנו פעם להיות לבין מה שהפכנו להיות.

ובינתיים, אין אחריות ואין ערבות הדדית בישראל: איש לאוהליו. כל אחד ידאג לעצמו. חוק הטבע במקום עקרונות המוסר והאחריות החברתיים: מי שיטבע יטבע ומי שישרוד ישרוד. ההתיישבות החקלאית, מפעל לאומי, מתפוררת ומתפרקת תוך הרס יחסי האחווה, הגורל והייעוד המשותף והבטחון העצמי המוצק, שהיוו מסד לחברה אידילית ודוגמה לאומה כולה. הכל יחול על ראשה של הממשלה, המתנערת מאחריותה הלאומית למפעל זה ואינה רואה בהצלתו משימה קיומית ראשונה בחשיבותה. ועל ראש שר האוצר שאינו רואה כי בנפשנו המדובר. ועל ראש המערך שאינו מסוגל להוציא מן הכוח אל הפועל שום עניין עקרוני משמעותי. ועל ראש עם ישראל המפוטם לשובע באשליה שהכל בסדר.

כי שום דבר אינו בסדר, אם ההתיישבות החקלאית אינה בסדר.

מי יציל את החקלאות ואת ההתיישבות? מי יציל אותנו מעצמנו?

תמרוני פסגה / חגי אשד

לרעת מי פועל הזמן

גם אם הפסגה לא כבלה את ידיו של המלך חוסיין, הן נשארו כבולות על-ידי יצחק שמיר. כל עוד רייגן ויתר המדינאים הנוגעים בדבר יסתפקו במהלכים בעלי חשיבות משנית ימשיך גורם הזמן לפעול לרעת כל מדינות האיזור

לטובת מי פועל גורם הזמן? זו שאלה חשובה מאד שרק הזמן עצמו יכול להשיב עליה. אבל רק היסטוריונים יכולים להרשות לעצמם להמתין לתשובה הזאת עד שהזמן ישיב עליה. כלומר, עד לאחר מעשה, עד שהתשובה מתבררת לעין כל במבט לאחור, כאשר לא ניתן כבר להשיב לאחור את גלגלי ההיסטוריה. מדינאים נדרשים לתת לה תשובה לפני מעשה, או בשעת מעשה. וזו בעצם המבחן העיקרי של מנהיגותם – יכולתם לתת את התשובה הנכונה לשאלה הזאת, בעוד מועד. לפני שיהיה מאוחר מדי. שהרי גורם הזמן, אללי, אינו פועל לטובת מי שאינו נוקף אצבע כדי לנצל אותו לטובתו. הוא לא פועל לטובת מי שמתעלם ממנו ולא מביא אותו בחשבון ואינו טורח ליטול סיכונים כדי לנצל אותו לטובתו ומסתפק בקיום הסטטוס קוו, או במהלכים טאקטיים חלקיים, שאין בכוחם כדי לשנותו.

השאלה הזאת עלתה השבוע על סדר היום הלאומי שלנו גם בוואשינגטון וגם ברבת עמון. הנשיא רייגן העלה אותה בשיחתו עם אורחו הישראלי הנשיא הרצוג. רייגן אמר שהזמן לא פועל לטובת ישראל בנושא הדמוגרפי. והוא צודק, כמובן. ישראל נמצאת במילכוד בנושא זה, ואם היא לא תפעל לפני שיהיה מאוחר מדי, היא תשלם על כך מחיר יקר מאד. היא תהפוך למדינה דו-לאומית, שבה יתרבו מעשי הטרור הרצחני בצורה בלתי-נסבלת ותזכה לגינוי הולך וגובר של משפחת העמים. ככל שמדינת ישראל תדחה יותר את החלטותיה בנושא הדמוגרפי, כן יגדל המחיר של הדחייה הזאת.

אבל אין פירוש הדבר ממילא, שהזמן פועל לטובת הערבים. לא בנושא הדמוגרפי ולא בכל יתר הנושאים המטרידים את האיזור כולו וגם אותנו. לא כל מה שרע לנו, טוב להם, ולהיפך. אפשר היה להיווכח בכך בהערכת תוצאותיה של ועידת הפיסגה הערבית. במבט ראשון נראה שכמעט כולם יצאו ממנה ברווח. אבל הרווחים הללו הם כל-כך קטנים, שהם מאבדים את משמעותם וחשיבותם נוכח הבעיות שלא נפתרו וההפסדים הכרוכים באי-פתרונן. אי-אפשר להתעלם מכך שהמלך חוסיין זכה בוועידה הזאת, בעצם כינוסה ברבת עמון ובהחלטותיה המשותפות, ליוקרה רבה. בעיקר אם נזכרים בשנים עברו, ובהשוואה לגינויים ולנאצות שהוא זכה בהם בעבר מאחיו הערבים. גם מצרים יצאה ברווח מסויים. חמש מדינות המפרץ ובראשן סעודיה חידשו את יחסיהן הדיפלומטיים עם מצרים, וכפי שנמסר גם מרוקו עתידה לעשות זאת. אבל מצרים ציפתה לרווח גדול יותר של קבלתה מחדש למוסדות הליגה הערבית ולהסרת „החרם הערבי" מעליה. מצב ביניים זה יאלץ אותה להמשיך לחזור אחרי יתר מדינות ערב וממילא – יגביל את יכולתה לחזור ולמלא תפקיד מנהיג בחידוש תהליך השלום עם ישראל.

כך גם אפשר למנות רווחים חלקיים של סוריה ועיראק ואולי גם של אש"ף, שזכה לאישור מחדש של החלטות ישנות של ועידות הפיסגה. כולם תימרנו שם בהצלחה ראוייה להערכה כדי למנוע את האפשרויות הרעות יותר, שארבו להם בפיסגה. אבל, במבט שני, אי-אפשר להתעלם מכך שכל אלה הם הישגים טאקטיים בעלי חשיבות משנית. בעיות היסוד של העולם הערבי כולו ושל כל אחת ממדינותיו לא התקרבו לפתרונן. וזאת, משום שאת הסטטוס-קוו אי-אפשר לשנות במהלכים טאקטיים. לשם כך נדרש מהלך אסטרטגי, כדוגמת ביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים לפני עשר שנים. קרבת התאריכים בין הביקור ההיסטורי הדרמטי ההוא ובין כל תמרוני הפיסגה הערבית, מוצלחים ככל שיהיו, יכול לשמש קנה מידה טוב להערכת ההבדל בין שני האירועים הללו – בין מהלך אסטרטגי, שיש בו כדי לשנות את המציאות ובין מהלך טאקטי, הנשאר שבוי בתוך המציאות, גם כאשר הוא נוחל הצלחה כזאת או אחרת.

ועידת הפיסגה הערבית לא תסייע, גם במקרה הטוב ביותר, לפתרונן של בעיות היסוד של העולם הערבי. נשאר בעינו האיום האיראני הכפול – הן האיום הצבאי והן האיום המתמשך של הפונדמנטליזם המוסלמי והתפשטותו בכל ארצות ערב. למרות מאמצי הפיסגה להעלות את חשיבותו של הנושא הישראלי-ערבי, היה ברור לכל שמלחמת איראן-עיראק היא המסוכנת ביותר והיא המדאיגה את העולם הערבי יותר מכל בעיה אחרת. היא ממשיכה לפלג את מדינות ערב למרות כל גילויי האחדות וגם אם רוככו הפעם ביטויי הפילוג.

וגם הבעיה הפלשתינאית כשלעצמה ממשיכה להיות רחוקה מפתרון. יימשכו הסבל והקזת הדם של הפליטים הפלשתינאים במחנות. ועל כל אלה – יימשך מירוץ החימוש המדלדל את משאביהן הכלכליים של מדינות ערב, במקום שיתמסרו למאמצי קידום ופיתוח.

אלה הן המקבילות הערביות של הבעיה הדמוגרפית שלנו. הווה אומר שהזמן שאינו פועל לטובתנו בנושא הדמוגרפי, אינו פועל גם לטובת הערבים בכל הנושאים האמורים. ההיפך מזה הוא הנכון – גורם הזמן פועל לרעת כולם – גם לרעת ישראל וגם לרעת מדינות ערב. אנחנו ר[illegible] עם הבעיה הדמוגרפית והם תקועים עם הבעיה הפלשתינאית ועם מירוץ החימוש הנטל הכלכלי-חברתי המעיק הכרוך בו ועם חוסר היציבות האנדמי הנובע מן ההקצנה האיסלאמית בכל ארצות ערב, במעט.

אילו היה נפתח משא-ומתן רציני בין ישראל לירדן היתה יכולה, אולי, להסתמן ראשיתו של מפנה. אפשר היה להתחיל לכרוך יחד את כל בעיות האיזור – התקדמות לשלום, הפחתת נטל החימוש, תוכניות פיתוח לכל ארצות האיזור, שיאפשרו גם קליטת הפליטים בארצותיהם בלי „טרנספר" לכאן או לשם. אבל ספק רב אם המלך חוסיין ייצא מהוועידה הזאת כשהוא מחוזק יותר ביכולתו לשאת ולתת עם ישראל. וזאת – מן הטעם הפשוט שראש הממשלה יצחק שמיר לא יסכים לשאת ולתת אתו ברצינות על פתרון „הבעיה הדמוגרפית", למשל. הממשל האמריקאי ימשיך להישאר שווה נפש נוכח המצב הזה. גם אם לא נכבלו ידיו של המלך חוסיין על-ידי הפיסגה, הן נשארו כבולות על-ידי יצחק שמיר. והוא לא היחיד, כמובן. גם הסובייטים טרם תרמו את תרומתם לשינוי אמיתי של הסטטוס-קוו באיזור.

הווה אומר, שהנשיא רייגן הצטיין כפרשן מדיני, או כהיסטוריון לעתיד לבוא, כאשר השמיע באוזני הנשיא הרצוג את אזהרתו בדבר גורם הזמן הפועל לרעת ישראל בנושא הדמוגרפי. הוא צודק, כמובן, בדברי אזהרה אלה. אבל מה המסקנה המעשית מדבריו? נשיא ארצות-הברית איננו היסטוריון ואיננו פרשן. הוא נדרש למלא תפקיד פעיל יותר בשינוי פני הדברים. עד עכשיו הוא לא עשה זאת. ועד שהוא וכל יתר המדינאים הנוגעים בדבר יסתפקו במהלכים טקטיים בעלי משמעות משנית בלבד – ימשיך גורם הזמן לפעול לרעת כל מדינות המזרח התיכון ולא לטובת אף אחת מהן.

סדקים בקונסנזוס / דן אבידן

אוויר פסגות דליל

אסד הסכים לוויתורים תמורת דולרים וחושף את שקיעת מעמדו, ערפאת השתרך בשוליים ושוב לא מילא כל תפקיד – רק המלך חוסיין ניווט השבוע בביתו ברבת עמון לסיום מוצלח של ועידת הפיסגה והוסיף ליוקרתו

ועידת הפיסגה ברבת עמון שננעלה שלשום הוכיחה כי מדינות ערב דואגות כל אחת לאינטרסים המיוחדים שלה ואם כמה מהן משתפות כיום פעולה ביניהן, הרי זה על בסיס של אינטרס משותף ספציפי לאותן מדינות. בוועידה לא עלה כלל לדיון רעיון איחוד של מדינות ערב, ואילו לעניין הסולידאריות הערבית שילמו המנהיגים הערבים רק מס שפתיים. כך אכן קרה במדינות הערביות שבמפרץ הפרסי, לרבות סעודיה ועיראק, התאחדו כדי להעביר החלטה המאפשרת לכל אחת מהן לחדש את יחסיהן עם מצרים כנגד דעתן של סוריה ולוב. אלו ייצגו בוועידה את הקונסנזוס הכלל-ערבי שהיה קיים עד לכינוס הוועידה ברבת עמון, לפיו שללו מדינות ערב את חידוש היחסים עם מצרים כל עוד היא מקיימת יחסי שלום עם ישראל. עמדתן הנחרצת של מדינות המפרץ בדבר חידוש היחסים עם מצרים נבעה, מובן מאליו, מחששותיהן העמוקים להישרדותן נוכח האיום האיראני עליהן, ומתוך רצונן להיעזר בעתיד בעוצמתה הצבאית של מצרים במקרה שהאיום הצבאי האיראני ייהפך מאיום בכוח לאיום בפועל.

אין תימה שבמצב יחסים זה שבו כל מדינה ערבית דואגת קודם כל לאינטרסים המיוחדים שלה עצמה, היה דווקא המלך חוסיין הבולט בוועידה. שהרי אין כמוהו למסמל את המאבק להישרדות מדינות ערביות קטנות לעוצמת חברותיהן בעלות העוצמה הצבאית, המבקשות בשם האיחוד הערבי לבלוע את שכנותיהן החלשות. חוסיין לא זכה בעמדת מנהיגות בעולם הערבי, שבלטה במהלך הוועידה ובתוצאותיה, רק בשל סימליותו אלא בעיקר בשל המאמצים הרבים שהשקיע בשנים האחרונות לתווך בין הנידיבים במחנה הערבי. על בסיס זה הצליח הוא עצמו להתפייס עם נשיא סוריה חאפז אסד ולקרב במידת מה את אסד לנשיא עיראק סדאם חוסיין. כן פעל חוסיין לחידוש חברותה של מצרים במוסדות הבין-ערביים.

כשם שוועידת הפיסגה הבליטה את מנהיגותו של חוסיין והוסיפה ליוקרתו, כך היא הראתה לעולם את שקיעת מעמדו של אסד, שנחשב כל השנים למנהיג הבין-לבנטי התקיף ביותר. שוב לא הספיק לאסד כוחו כדי ללחוץ על משתתפי הוועידה להמשיך במדיניות של בידודה של מצרים, ורק בקושי הצליח לבלום קבלת החלטה הקוראת להחזרתה של מצרים לליגה הערבית. ירידת מעמדו היא פועל יוצא מחולשתה הכלכלית של סוריה ותלותו הגדולה בסיוע כספי מארצות הנפט הערביות. מדינות אלה, המכירות יפה את מצבה הכלכלי הגרוע של סוריה, ניצלו חולשה זו ונהגו בוועידה בחזירות מלאה כלפי אסד והתחשבו רק עד גבול מסויים בדרישותיו בעניין המשך בידודה של מצרים. על רקע זה אפשר גם להבין את היעדרותו של המלך פאהד מהוועידה, שכנראה העדיף לא להיות נוכח בעימות עם אסד. אפשר שהנשיא אסד, אילו ידע מראש את תוצאות הוועידה, היה מעדיף להחרימה כמו בפעמים קודמות. אולם אסד איננו טירון בעניינים הבין-ערביים. הוא בוודאי ידע כי ברבת עמון ידונו בשני נושאים מרכזיים: האיום האיראני על מדינות המפרץ וההחזרתה של מצרים לפעילות בליגה הערבית. הוא ידע כי יידרש להסכים להחלטות לא נוחות. אף על פי כן החליט להשתתף ואם הוא הפגין נוכחות בוועידה, שהיתה בלתי רצויה מבחינתו, הרי שעשה זאת על מנת לגבות תמורת השתתפותו את מלוא המחיר בדולארים ממדינות המפרץ עבור ויתוריו בהחלטות.

נושא הסיכסוך עם ישראל עלה אמנם על סדר היום של הוועידה, אך לא מפני שהיה למישהו הצעות חדשות כיצד לטפל בנושא האמור – אלא כמחווה לנשיא סוריה שהתנה את השתתפותו בהעלאת הנושא על סדר היום. כיוון שכך לא היה בעצם כנוס מאשר לחזור על החלטות קודמות הנוגעות לסיכסוך הישראלי-ערבי בכלל ולעניין הוועידה הבין-לאומית בפרט. ראש אש"ף יאסר ערפאת, שהיה בין משתתפי הוועידה, השתרך למעשה בשוליה ולא מילא בה כל תפקיד של ממש.

המלך חוסיין, שידע לנווט את הוועידה לסיומה המוצלח ויצא ממנה מנהיג מחוזק יותר, ישאב בוודאי עידוד מתוצאותיה כדי להמשיך במאמציו לכנס ועידה בין לאומית לענייני המזה"ת. ההחלטות השגרתיות שהתקבלו בנושא זה יאפשרו לו, כך נדמה, להיות נאמן לפי שעה לפחות לסיכומיו עם שמעון פרס לגבי היקף פעולתה של הוועידה הבין לאומית; אף שאין זהות בין סיכומי פרס-חוסיין לבין החלטות ועידת הפיסגה בעניין הוועידה.

שבוע אמריקאי / אמנון דנקנר, וושינגטון

רעש לא היה פה

שני נשיאים ביקרו השבוע בוושינגטון. אחד מהם לא נאם בפני מושב משותף של שני בתי הקונגרס, לא התקבל בתמימות בבית הלבן, לא ראה אפילו את ג'ורג' שולץ, אבל מיקד התעניינות תקשורתית. היה זה נשיא ניקראגואה דניאל אורטגה שבא להשתתף בכנס מדינות אמריקה. מה שמלמד שעוינות, מחלוקות ומתיחויות עושות כותרות וממקדות התעניינות, בעוד שביקורו של נשיא מדינת ישראל חיים הרצוג שהיה ידידותי להפליא ועמוס בכל אותות הכבוד והיקר חלף לו בלי להותיר כאן רושם תקשורתי. הביקור היה ביקור היסטורי אולי, בכל זאת ביקור ממלכתי ראשון של נשיא ישראלי בארה"ב, אבל משק כנפיה של ההיסטוריה היה הפעם חרישי במיוחד.

נשיא כעמך, נאמר, לא תאור, אבל בכל זאת כדאי לומר כי גם אישיותו של מר הרצוג לא הועילה במיוחד להפוך את הביקור לאירוע מחמם לב. הנשיא הוא איש שקשה לומר עליו שהוא מצניע לכת באורח שובה לב או קורן חמימות ממיסה. לעומת זאת איש אינו צריך להזכיר לו אפילו לרגע שהוא הנשיא. הוא לעולם אינו שוכח זאת ומלא בהכרת ערך עצמו במידה שאולי היתה מעוררת תמיהה אלמלי היה נשיא.

לטובת הרצוג אפשר לומר כי התקלות שנבעו ממזג האוויר היו יכולות לחסל את חוש ההומור של אדם נוח ממנו. בני וושינגטון היו מוקסמים בימים האחרונים ממזג האוויר הקיצי, אולם מיד עם בואו של הרצוג התקדרו השמיים ובבוקר בו יועד לו טקס ממלכתי רב רושם בבית הלבן, כולל מטחי כבוד של תותחים, ירד גשם זלעפות, והטקס בוטל. וכבר, באורח נדיר מאד באוקטובר החל שלג יורד, שיירת הנשיא נאלצה לפלס דרכה ברחובות חסומים וקבלת פנים חגיגית בשגרירות בוטלה. אולי בשל מזג האוויר ואולי בשל יום החופשה המתקרב של „יום החיילים המשוחררים" היתה גם הנוכחות של סנאטורים וחברי קונגרס בשעת נאומו דלילה למדי, האולם היה אמנם מלא, אך יותר נכון לומר ממולא באורחים ופקידים שקידמו את הנשיא במחיאות כפיים ממושכות.

אי אפשר לומר גם הרבה מלים טובות על ארוחת הערב אצל רייגן. הבית הלבן הוא אמנם האחראי לרשימת המוזמנים האמריקאים, אולם כמה מלים משכנעות של מארגניו הישראלים של הביקור היו מועילות להכניס לרשימת המוזמנים אנשי רוח יהודים, מנהיגים חשובים של הקהילה ואיזה סופר או שניים כדי לשוות לאירוע אופי מכובד יותר. בלי זה נאלץ הרצוג להסתפק בכוכבת קולנוע של העבר הרחוק שעתה משמשת כשחקנית בסרטוני פרסומת בטלוויזיה לחיתולים – ג'ון אליסון – בכמה עסקנים יהודים המקורבים למפלגה הרפובליקאית ובאיזה נהג מירוצים. גם הזמרת שהוזמנה לתצעים זמירות, רוברטה פיטרס, ידעה ימים טובים יותר שבהם היה קולה חזק פחות. מהצד הישראלי של רשימת המוזמנים יצא נעלב אחד – השר משה קצב ששהה בוושינגטון ונפגע מאי הזמנתו לאירוע.

מתח ממש היה רק פעם אחת – שעה שדובר הבית הלבן אמר, בטעות, כי רייגן והרצוג הסכימו כי וועידה בין-לאומית היא הדרך לפתרון הסכסוך במזרח התיכון. הרצוג המנוע מלצדד בוועידה השנויה במחלוקת בתוך ממשלת ישראל נבהל משערוריה ונלפת כשהודיעו לו כי אחת מסוכנויות הידיעות הגדולות מעבירה את הדברים כחדשה טרייה לקצווי תבל. היו הרבה התרוצצויות וטלפונים עד שההודעה תוקנה.

אבל אחרי ככלות הכל, היה ביקור והוא בהחלט סימל את יחסי הידידות בין שתי המדינות שהם חמימים עוד יותר מחיוכו של הנשיא.

מרפילוגיה למעוניינים

ריצ'ארד מרפי המסכן הוא זה שמוטל עליו להיפגש עם כל העולים לרגל המרובים לוושינגטון שאיתרע מזלם להיות, בשלב זה, דרג ב' – חברי כנסת חשובים או שרים פחות חשובים – כל אלה שאינם זוכים להתקבל אצל ג'ורג' שולץ. מרפי, עוזרו של מזכיר המדינה לענייני המזרח התיכון, יודע שזה חלק מהתפקיד שלו, אבל גם השבוע, לא בפעם הראשונה בקריירה שלו איתנו, הוא הבין שהדברים שהוא אומר לאורחיו לא רק שאינם נשארים חשאיים אלא זוכים להעמדה על-פי נטיות ליבו של בן השיח.

למשה קצב אמר מרפי, על-פי דברי השר כי רעיון הוועידה הבין-לאומית „מת בשעה זו". לא על-פי מרפי ודובריו שהזדרזו להכחיש זאת. ליוסי ביילין אמר מרפי שהרעיון אמנם אינו על הפרק בשלב זה, אולם יש לו עתיד, ולכן מריחור אמר כי הוועידה הבין-לאומית היא „בהקפאה עמוקה". אין חדשות טריות באשר למה שיאמר מרפי לשושנה ארבלי אלמוזלינו, אם בכלל יראה אותה. ייתכן שמכיוון שהיא בכל זאת שרת הבריאות הוא יאמר לה שהוועידה הבין-לאומית חולה בשלב זה עם סיכוי מה להבראה. מכל מקום יש במחול הזה סביב מרפי עוד דוגמא לאינפלציה המיותרת – האם יש צורך בכלל לטחון עוד פעם את הטענה הזאת – בביקורים הצמודים של ח"כי עבודה-ליכוד ושרי עבודה-ליכוד כאן. כל אחד בא לשמור על השני כדי שזה לא ייצא עם איזו אמירה בלעדית התואמת את השקפתו, והם גורמים תקלות, לא נוראות אמנם, אבל בהחלט לא נעימות ולא מוסיפות כבוד.

במקרה של קצב, כדי בזיון וקצף, היתה המחלוקת לא רק בין קצב למרפי אלא גם בין שני אנשי שגרירות שליוו את השר לפגישה עם מרפי, כשאחד מהם דבק בגירסת קצב והאחר בזו של מרפי. מה שמלמד שקצף פוליטי מיותר מחלחל תמיד גם לדרג הפקידותי.

המועמדות שעלתה בעשן

הרבה שטויות נשמעו סביב ביטול מועמדותו של השופט דגלאס גינזבורג לבית המשפט העליון בשל עישון מריחואנה. דיברו על עניין פער הדורות ועל קללת שנות ה־60 ועל כך שעתה תתחיל לעמוד שאלת „העישנת מריחואנה או לא עישנת" לפני כל בעל תפקיד ציבורי באורח מסוכן שהרי מי לא עישן מריחואנה בשנות נעוריו בשנות ה־60?

אבל הבעייה היתה שגינזבורג עישן מריחואנה לא רק בשנות נעוריו אלא כשכבר היה בן 33, מרצה למשפטים בהרווארד. לא נורא? לא לגבי מי שצריך להיות שופט בבית המשפט העליון. בכל זאת משתדלים לבחור למשרה הזאת אדם שאין לו עבר פלילי, שהוא יותר מחטאת נעורים.

גינזבורג הלך הביתה, ורייגן מצא סוף סוף מועמד שנראה גם מקובל וגם נקי ושיעבור ככל הנראה את מסננת הסינאט. מי שנשארו עם בעייה חמורה היו החברים של גינזבורג.

הבולשת הפדראלית, מסתבר, ניהלה 140 ראיונות עם ידידים ומכרים של גינזבורג כדי לשאול אותם על עברו, ואיש מהם לא התנדב למסור לחוקרים על עישון הסמים. אחרי שהעיתונות היא שגילתה את הפרשה, נדלקה הבולשת הפדראלית בעלבון צורב – העיתונות הצליחה במקום שהיא נכשלה, הייתכן? כשאנשי הבולשת נעלבים הם הופכים מסוכנים. השבוע הודיע מטה האף-בי-איי כי כל המתושאלים יעברו עכשיו חקירה בשאלה האם העלימו מידע מחוקריהם. מי שיתברר כי עשה כך, אמר דובר האף-בי-איי, יועמד למשפט וצפוי למאסר של חמש שנים.

עימותים בלי סוף

המועמדים לנשיאות של שתי המפלגות מכונים על-פי מספרם – ששה בכל מפלגה – „סיקס פאק" על שם האריזה המסורתית של בקבוקי הבירה באמריקה, ששה ששה בחבילה אחת. בימים אלה הם מתגלגלים מעיר לעיר בשורה בלתי פוסקת של הופעות בצוותא בעימותים פומביים, חלקם משודרים בטלוויזיה הציבורית מעוטת הצופים בשלב זה, הרשתות הגדולות ממתינות להתחממות המערכה. הדרישה לעימותים היא גדולה, בעיקר במדינות שבהן ייערכו הבחירות המוקדמות כבר בחורף, והמועמדים החוששים להיעדר מהעימותים נאלצים לנדוד יחדיו כקרקס מעופף מעיר לעיר, כשהם נאלצים להזניח עבודה חשובה יותר בשלב זה, בעיקר זו של גיוס התרומות לתקציבי

(סוף בעמ' 18)

مكنز من الأصل

פיגועים בהרדמה מקומית / טלי זלינגר

מחבלים על קרני הדילמה

הפעולה הכושלת של ארגון אבו־נידאל במימי צרפת הבליטה את ההיפך ממצב הצבירה הנוזלי שהתכוונה להפגין. כשלונו באיסוף המודיעין הוא רק מרכיב אחד במכלול הסיבות להקפאה הנוכחית בפעילות הטרור

סיפור ממצה בטרור ותקשורת אפשר היה ללמוד השבוע מפרשת החטיפה של היאכטה „סילקו". על הקשר בין השניים כבר נכתבו מלים למכביר – מי מזין את מה ואיך – אבל האופן שבו התפתחה פרשת „סילקו" והצטמקה חזרה, הכוונות שהיו למחולליה והתוצאות שהיו או שיהיו לה, הן ערכת לימוד בפני עצמה ומראה מקום לצרות שעוד נכונו.

בראשית השבוע התמקד שוב העניין הציבורי בטרור. המפלצת התעוררה, כך נראה, מרבצה. גם אחרי שהתברר המימד הכמעט מגוחך של הפרשה החדשה הזאת, אפשר היה להתייחס אליה כאל תזכורת לא מיותרת לאימה התלויה מעל ראשו של המערב. נכון אמנם שבשביל חבורת האנשים המוחזקים ככל הנראה נגד רצונם בידי המחבלים – אולי אף נפגעו במהלך ההשתלטות ומשהובהר לחוטפים גודל הטעות שעשו – הדראמה בעיצומה גם בשעות אלה. אבל בשביל שאר העולם מדובר כרגע בברווז עיתונאי מת, ולקומץ מדינאים ופוליטיקאים יש כאב ראש בנסיון לפתור בעיה מקומית. כך הפעם, כך מזה זמן ולמרות ההתרעות על נסיונות פיגוע לקראת ובמהלך הוועידה ברבת־עמון קרה מעט מאד יחסית.

מומחי טרור בישראל מצביעים על מצב של „הקפאה" בפעילות הטרור, כאן ובעולם. מצביעים ומזהירים שזהו רק מצב זמני. הפעולה הכושלת של ארגון אבו־נידאל במימי צרפת הבליטה את ההיפך ממצב הצבירה הנוזלי שהתכוונה להפגין. מגוון היכולות של ארגוני המחבלים מוגבל, וכשלונו של הארגון באיסוף המודיעין הנכון הוא רק מרכיב אחד במכלול הסיבות להקפאה הנוכחית. הגם שאין כל סימן לכך שארגון מחבלים כלשהו זנח את הכוונות לפעול כל הזמן ובכל מקום נגד ישראל, נגד יהודים או נגד משתפי פעולה במלחמה בטרור בעולם המערבי בכלל – יש במלחמה זו רגיעה זמנית, בגלל חוסר [illegible] נסיבות נוספות.

על אף יכולת טובה יחסית של יחידות הטרור של ערפאת לבצע פיגועים בחו"ל, כמעט ולא מתקיימת בזמן האחרון פעילות כזאת, אלא לחיסול חשבונות מקומי. בישראל מעריכים שהסיבה העיקרית לקיפאון במחנה המחבלים היא שיקולי כדאיות וההכרה שכרגע לא ישחק הדבר לידיה. הארגונים הרדיקאליים והירים כיום לא פחות, אף־על־פי שחלקם בעלי יכולת כזו. מבצעי פיגוע בחו"ל אינם קשים לביצוע והישגיהם רבים, אך יש עמם פתח לתהודה שלילית בדעת־הקהל בעולם. ההתלבטות המתמשכת של ארגוני הטרור בקשר לפיגועים אלה קשורה באופן הדוק להנחה שארגוני הטרור פועלים מכוח שני מניעים עיקריים: להסב את תשומת הלב הציבורית לעניינם ולהפגין עוצמה במאבקים הפנימיים ביניהם.

גם הטרור בלבנון נמצא בהקפאה יחסית. בעיקר על רקע קשיים טכניים פנימיים לפעול בתנאי מלחמה בין הארגונים ובין העדות. הכוחות, שמטרתם המוצהרת היא מלחמה בציונות, מנטרלים אלה את אלה במלחמות הפנימיות. מדיווחים עולה כי התוהו ובוהו בלבנון החמיר באחרונה ועל צירי התחבורה בין צור לצידון, למשל, או בין צידון לביירות, ממוקמים כחות שונים, כל אחד המחסום שלו.

אין לטעות, מדגישים בישראל, ההקפאה היא זמנית וחלקית בהחלט והיא תפסיק כשיסיים אש"ף את התארגנותו המחודשת בלבנון. תמונת המצב תתבהר ובדרום לבנון וצפון ישראל שוב ייעשו פיגועים או נסיונות פיגוע. צופים כי למרות מה שמכונה „הקפאה" יהיו גם נסיונות פיגוע יבשתיים ומאמצים להגיע לפיגועים בישראל דרך הים. כך לגבי הארגונים הפלשתינאיים וכך לגבי השיעים. בתוך לבנון נרשמת פעילות ערה יותר בקרב ארגוני הטרור של השמאל הלבנוני שבחסות סוריה. פעילות ארגונים אלה – טרור נגד ישראל, צה"ל וצד"ל מצד לבנונים „אותנטיים" – נתפסת בעיני סוריה כלגיטימית יותר וכפחות פרובוקטיבית כלפי ישראל. אך גם פעילות זו מוגבלת באופן יחסי בימים אלה ובישראל מבקשים לא להיסחף בהדגשת חומרתה.

הטרור בישראל ובשטחים נמצא, סטטיסטית, בקו עליה מסויים בעיקר מההיבט האיכותי שלה. „תעוזה" הוא שם המשחק ומקור הדאגה העיקרי

בתוך לבנון נרשמת פעילות ערה בקרב ארגוני הטרור של השמאל הלבנוני שבחסות סוריה. פעילות ארגונים אלה – טרור נגד ישראל, צה"ל וצד"ל – נתפסת בעיני סוריה כלגיטימית יותר כלפי ישראל

של כוחות הבטחון. מקרוב: בסכין או באקדח נגד אנשי צבא. יעד הפיגועים המבוקש הוא הצבא, בעיקר מאז רצח סרן רון טל בעזה שנתפס כהצלחה אדירה של המחבלים וגרר נסיונות ופגיעות במטרות כאלה, לצד הפעולות הנמשכות כנגד אזרחים.

כל הארגונים הפלשתינאיים בלבנון שואפים לפגוע ביעדים אזרחיים באפסן, לאו דוקא לצורכי מיקוח אלא בעיקר לצרכי ראווה. השיעים, מעריכים בישראל, לא הולכים עדיין על פיגועים בישראל אך גם זו לא המלה האחרונה כמובן. הצירוף של טרור וקבוצות דתית מטריד את מומחי הטרור בישראל במידה רבה. הגם שממליצים לא לייחס חשיבות גדולה מדי בשלב זה לארגון „הג'יהאד האיסלמי" – שורותיו דלות, ארגוני הטרור החילוניים תופסים אותו כאוייב במלחמה על הבכורה ואינם משתפים אתו פעולה – יש דאגה מסויימת מאפשרות של קשר בין אלה לבין הארגונים השיעיים בחסות איראנית.

סכנת שיתוף הפעולה והצירופים אד־הוק של הארגונים היא מקור לדאגה וגורם מרכזי לחוסר ודאות בישראל. עוקבים כאן בערנות אחרי המגעים בין ראשי הארגונים ומנהיגי העדות ומזיזים בהתאם את הדגלונים על לוחות הערכת המצב של התפתחות הטרור ומצבי הצבירה שלו.

מהבנדורה עד הרוגטקה / אמיר אורן

חלום המיליארד של רבין

לשר הבטחון שתי סיבות לבקר בוואשינגטון, בעוד חודשיים אם לא בעוד חודש: הידוק המגע הישיר עם עמיתו המיועד קארלוצ'י ומאמץ להבטחת עשור עתיר רכישות־גומלין בתעשיה הישראלית

וודקה היתה הולמת יותר את הנסיבות, בוודאי גם בסוריה, אבל שמפניה הגיעה. השולחים היו סובייטולוגים אמריקאים והמקבלים היו בוטחים בישראל, שהתבקשו והקדישו בעטיותיהם לנתח את מהלכיו החדשים של מיכאל גורבצ'וב. אבל גם חובבי הישראלים, החדים בסבכים האדומים, לא צפו שגורבצ'וב יבוא לוואשינגטון דווקא ב־7 בדצמבר. בדיוק ביום שבו ביקש לנחות שם שר־הבטחון, יצחק רבין.

רבין נאלץ, לפיכך, לחפש לו מועד אחר, בחודש הבא או בזה שלאחריו. אך נסיבות אירגונו של הביקור מקפות שניים־שלושה היבטים במציאות הקשרים הבטחוניים שבין וואשינגטון ותל־אביב, בדיוק תריסר ירחים קודם לבחירות לנשיאות.

במחצית השנייה של חודש אוקטובר החליט רבין, כי ברעתו לצאת לוואשינגטון. היו שאמרו – לא יריביו עוקצניים, אלא בסביבתו הקרובה – כי יש לביקור המבוקש כמה סיבות ועילות, אבל הגורם העיקרי לו הוא רצונו של רבין לפקוד את וואשינגטון כדי כמה חודשים. רבין מאמין בקשר אישי הדוק עם המחליטים בממשל; תמיד יש על מה לדבר איתם, וגם אם הנושאים נשמעים טכניים די לביצורים בדרגים כפופים, ראוי לשמר את ההידברות הישירה בדרג הבכיר.

בסמוך להבעת המשאלה להגדרת הביקור, תידרך רבין את הכתבים לענייני צבא והרגיש באזניהם את גודליותו של המאבק למניעת קיצוץ בתקציב הסיוע האמריקאי. היה קשה מחד לשמוע את טיעוני רבין, שהרי מנסיונו האמריקאי הרצוף בן שני העשורים הוא יודע שפריסת ההסכמה הסיטונית לסנכים קמעונאיים עלולה להזיק יותר מאשר להועיל. בכל זאת, בחר רבין להביע התגוננות לכל מחווה כנגד ישראל כלפי מקצצי גראם־רודמן בקונגרס וטוען הכבד באמת כאיים על תקציב הפנטגון, באה מנים יותר מ־140 מיליוני הדולרים שעלולה ישראל לאבד, אך שאפשר גם לראותם כהשקעה אבידית ברצון עתידי טוב. רבין אכה, שעל כל ישראלי ותומך בישראל להתגייס למאבק זה. הוא לא התייחס כלל לביקור אפשרי, אך את הרמז מיהרו לפענח בסביבתו מייד בתום התידרוך.

היתה סיבה בטחונית־כלכלית אחרת לשאיפת רבין לצאת לאמריקה – אמריקה, ולא רק וואשינגטון. שר־הבטחון אינו המענו הממשלתי רק לצרכן הסיוע האמריקאי, צה"ל, אלא גם לתעשיות הבטחוניות הרעבות לתעסוקה. בתחום אחרון זה היו לרבין לאחרונה כמה השגים שקטים. מסקרן לדעת, למשל, מאין ידי השקט האופף את „סולתם" כאן המהומה הגדולה שם. יעד שאפתני עוד יותר הוא להשיג למפעלים ישראליים הזמנות בטוחות בהיקף רב־שנתי של מיליארד דולר. יעד זה, קיווה רבין, ניתן־לכבוש בתוכבי המיתוס הקרוי „פיראם 3".

פיראם 3 אינו שם צופן סודי: הוא מופיע בתזכיר הגלוי של הממשל האמריקאי, הנמסר לקונגרס ולמעשה גם לכל זר. רבין עצמו הוא מעין פיראם 3, פריים־מיניסטר שלישי בדירוג במינהלת־המדינה התוכחית של ראש־הממשלה בהווה ובעבר, אולי גם בעתיד. אבל בשפת־הקיצורים האמריקאית־ישראלית, פיראם הם ראשי־התיבות של „פיס מארבל". באותו פנטגון שבפיקוד האוויר האסטרטגי שלו, זה שיכול להחריב בטיליו ובפצצותיו כמה כדורי־ארץ ואבל מבקש גם להרתיע מכך אויביו, שגורה הסיסמה „השלום הוא עיסקנו", נהוג גם להכתיר מכירת אמצעי־לחימה בקידומת „פיס". מכירת מטוסי אף־15 לסעודיה, למשל, קרויה „פיס הוק". מכירת מטוסי אף־16 לישראל מופיעה ברשומות תחת „פיס מארבל", כשהמלה השנייה, שנשלפה בסתמיות מחשבית, יכולה להתפרש כשיש, או גולה ובתרגום ללשון עיר־השדה, גולה, גלולה או בגרורה. עיסקת 75 המטוסים הראשונים מסוג זה שקלט חיל־האוויר הישראלי, מקיץ 1980 ואילך, כונתה משום כך פיראם 1.

גם בלי השתלטות בתורת הקבוצות קל לנחש כי „פיראם 2" היא עיסקת 75 המטוסים הנוספים שהוטסו לישראל בשנים האחרונות מתוך קו־הייצור השוטף של אף־16 וכי אם תהיה הזמנה שלישית, תופיע בראשה הכתרת „פיראם 3". למעשה, אף־16 אינו שמו של מטוס־קרב בודד. הסימוס בו מאפשר לדבר בהכללות, כבו 4,000 המטוסים ויותר (צפוי שיושלם גם באלף השביעי) שכבר הוזמנו מהדגמים השונים שלו, או למעלה מ־45 הפלות לזכותו בקרבות־אוויר (רק בחיל־לבן), אם כי פרסומי „ג'נרל דיינמיקס" המיועדים גם לערבים מתחשבים ברגישותם ואינם מציינים מי הפיל ומי הופל. אף־16 הוא שם־משפחה ולא שם פרטי. קו־הייצור העיקרי של המטוס נמצא בפורט־וורת ולא בדאלאס, שותפתה לנמל־התעופה במרחקים דומים לאלה המפרידים בין ירושלים מכאן ותל־אביב מכאן לנתב"ג (תקדים המאפשר להצמיד לו את שם הבירה ולעקוף בכך את החרם על תעופה ירושלמית). משום כך אין זו משפחה יזאינגית, אך יש הבדלים ניכרים ויקרים בין דגם „אי/בי" של העיסקה הראשונה ל„סי־די" והלאה, בין השאר לדגם „אנ" של חיל־הים האמריקאי (שעם קליטתו ככפיל־ביגים בתירגולי־קרבות תופסק הכירת ה„כפירים" בישראל).

התיק האמריקאי המצוי מתפתה להתגורר, לדברי מפרסמיה של אחת ממלכודות־התרקים, ב„שיכון ותיקנים". משפחת האף־16 מתגוררת ב„בלוקים". הזמנות חיל־האוויר האמריקאי מתנהלות לאורך בלוק 10 או 15 או 25 והלקוחות הזרים הם דיירי־משנה בבלוק. מרגע שצר לאמריקאים המקום בבלוק ישן והם פותחים חדש, עם שינויים ברכיבי המטוס, מועלה שכר־הדירה גם לזרים המוכנים להסתפק בבלוק הישן, העומד להיסגר. האמריקאים שומרים לעצמם את תור־התער של סדרותיהם ומקצים לזרים יכולת מופחתת במשהו. חילות־אוויר שאינם מסתפקים בכך ומבקשים לא רק להכניס רכיבים שפותחו במיוחד למענם, אלא גם לשנות תצורות, מייקרים עוד יותר את מחיר המטוסים שיישלפו לטובתם מהבלוק.

לצורכי חיל־האוויר הישראלי, אין אף־16 „מן המדף" (פיראם 1 היתה הזמנה חריגה, מטוס שישראל הורשה לרכוש מה שאיראן הזמינה בימי השאה ולא קיבלה בימי חומייני). יש לכך יותר משמעות כספית. אם תחליט עתה ישראל כי פיראם 3 תהיה שונה בתצורת מטוסיה מזו של פיראם 2 יהיה עליה לקבוע אם המשאבים שבכוונתה להקצות למטוסי־הקרב אכן יספיקו לעוד 75 מטוסים משוכללים מהקודמים, או אולי תקצה פחות ותסתפק בדגם שאינו שיא התיחכום, או בתמהיל של דגמים. כדי להגיע לכלל החלטה כזו, חייב חיל־האוויר

„זהו החומר שממנו קורצו חלומות", ניבא המפרי בוגארט את מטוס שנות ה־80 וה־90 של חיל האוויר הישראלי

לבחון את עצמו ואת פריסתו. דגמים שונים במשפחת האף־16 נבדלים בכלים שנועדו למשל לצורכי תקיפה, כשם שה„פאנטום" נבדל מה„סקייהוק". לעיתים ניצבים שיקולים מבצעיים מול שיקולי תחזוקה והמחסור במשאבים כספים ואנשים.

רק בהתגבש מערכת־שיקולים זו יוכל חיל־האוויר לבוא לרמטכ"ל ולהציג בפניו משאלות־רכש, שיובאו באישור שר־הבטחון למעטפת פיראם 3. ההגיון המיקוחי חייב, שלאחר הפלת ה„לביא" תבהיר ישראל, כי הכל נפתח מחדש וכי היא מעיינת ברצינות ברכישת אף־15 או אף־18 שיצרנית הראשית היא „מקדונל־דגלס". כך, במקום להופיע כלקוח השבוי בידי „ג'נרל דיינמיקס", היתה ישראל יכולה לתמרן יותר במשא־ומתן איתה ועם מתחרותיה. ל„ג'נרל" אמנם אין מחסור בלקוחות – יפאן החליטה בינתיים לעשות מה שהתעשיה האווירית סירבה בשפשותה לעשות לפני שנים, כלומר לאמץ את האף־16 כבסיס למטוס־קרב שוכבתו במערכות אלקטרוניות מפיתוח מקומי – אך ישראל עודנה לקוחה חשובה, שעל הזמנותיה אין מוותרים למתחרים כלאחר־יד.

המיקח שנותר אינו רק על המחיר, אף שגם כאן עומדת ישראל בפני ברירה: להמשיך ברכש ממשלתי, כלומר חיל־האוויר האמריקאי קונה מ„ג'נרל דיינמיקס" ומעביר תמורת תשלום לישראל, או לעבור לרכש מסחרי, שאמנם עשוי להקטין את עלות העיסקה ברבע מיליארד דולר אך גם ימנע מישראל את הפיקוח הקפדני של קציני מינהלת־התוכנית של חיל־האוויר האמריקאי, המשגיחים במפעל לבל יעמיס היצרן על הלקוח עלויות מנופחות. כשר־הסיוע, ימשך רבין לגנות ולהשיג מחיר טוב יותר למטוסים, אך כשר־התעסוקה, יתמקד על הגדלת רכישות־הגומלין של „ג'נרל דיינמיקס" ממפעלים ישראליים, הן הזמנות ישירות לרכיבי אף־16 והן הזמנות עקיפות של מוצרים אחרים. העיסקה כולה תלויה, לפי אחד האומדנים (בדולרים המוזלים של היום), בשליש פחות מסכום שנגקב בסכום זהה לפני ארבע־חמש שנים, בעיסקה הקודמת שעליה חתם קודמו של רבין, משה ארנס. כבסותו להוכיח כי אף־16 יקר מה„לביא" חילק איש־האמת ארנס את

אף־16 אינו שם פרטי של מטוס קרב, אלא שם משפחה וההתלבטות הישראלית היא אם לקנות בן יקר וכיצד לשכנע את הוריו לצייד אותו בדמי־כיס תעסוקתיים

המיליארדים של פיראם 2 ל־75 מטוסים, בלא לספר לשומעיו מה עוד מאפשר אל מתחת לשטיח זה.

התקוות במערכת־הבטחון מתמקדות ב־80 עד 120 מיליון דולר לשנה בהזמנות־גומלין מ„ג'נרל דיינמיקס" לאורכו של העשור הקרוב כלומר גם בבוא פיראם 4 והכל־הכל „המיליארד של רבין".

הוויכוח המקצועי הוא על הדרך למימוש התקוות: האם לפעול שלב־שלב בסולם המתמקחים ולהסתפק לפי שעה בדרג מנכ"ל משרד־הבטחון דוד עברי, שצוותו ישהה גם על פיראם 3 בוואשינגטון בשבוע הבא, או שמא להסית מלכתחילה את המטה הבכיר ביותר, שר־הבטחון בכבודו ובעצמו, על הנהלת „ג'נרל דיינמיקס". הנטיה הנוכחית היא לכיוון הראשון, גם משום שרצוי לגבש חזית אחידה עם גורמי־מפתח במימשל וביניהם חיל־האוויר האמריקאי שבפיקוד גנרל לארי וולץ', לשעבר מפקד כנף־הקרב הראשונה של האף־15, [illegible] שוב אינם בשירות.

כשהתבשר נספח צה"ל בוואשינגטון, אלוף עמוס ירון, על כוונת רבין לבוא לשם בעוד כמה שבועות, הורה לו להוועץ בשגריר ארד ובציר עוזר ולהודיע בשם שלושתם לרבין: אל תבוא. אחד הנימוקים המכבדים היה השטפון הישראלי שנוחת בוואשינגטון – הנשיא הרצוג, ראש־הממשלה שמיר, שר־החוץ פרס ועוד שרים. ירון התמרמר לאחרונה, בהדגשה מסויימת אך חלקית בהרבה מכפי שמיבבע את עצמו, על השלילה שבה הוצגה כאן עבודתו בוואשינגטון, בנסיבות קשות ובואות נטולת עוזר. מבחינה אחת, פעל באומץ בהמליצו בפני רבין שלא לבוא לוואשינגטון: כאשר המיניסטר רוצה לבוא, מפתה יותר להנהן, ומעטים תקדימים הוגנות זה של הנספח „מבר" מרון שהבהיר לשר־הבטחון אריאל שרון, כי במתח 1982 לא יהיה רצוי בבירה האמריקאית (שרון התעקש לבוא לניו־יורק והקלע להרם רשמי טוהלם). אך מבחינה אחרת, נחוו ירון־מרי הוא לא ידע מה שיכול היה להודיע ומה שהתפרסם מקץ כמה ימים,

רבין נשמע השבוע כמנסה למנוע התלקחות עתידית עם סוריה, בהזהירו את הנשיא אסד כי במלחמה „ימוגר" צבאו ולכן גם יתערער משטרו

כי קספאר וויינברגר עומד להתפטר וכי פראנק קארלוצ'י יבוא במקומו. עובדה זו היתה משנה, קרוב לוודאי, את כיוון ההמלצה, הן כדי להספיק ולבקש מוויינברגר להשלים טיפול שהחל בתקופתו והן כדי להדק את הקשר עם קארלוצ'י.

אם יאשר הסינאט בלא דיחוי את מינוי קארלוצ'י, יישאר בתוקפו רק הנימוק השני. גם בו די: שנה אמריקאית, מה גם שנת מערכות במפרץ והידברות עם הסובייטים, אינה תקופה זניחה ביחסי ישראל עם הפנטגון. מימשל רייגן החל את שנותיו עם הטייה פנטגונית לטובת סעודיה והשלים הקו את תנועתו על חולות המדבר הצטייר שוב עיגול. יו"ר המטות המשולבים, אדמירל קראו, נחשב ידידותי במיוחד לסעודים. השגריר הסעודי בנדאר טיפסף לעיתונות האמריקאית, כי בזכות שיחותיו עם קראו, לפחות אחת לשבוע, הוא הערבי הבכיר הראשון הנהנה מגישות ישירה לצמרת הפנטגון. קארלוצ'י עצמו היה פעיל מרכזי במיקוח עם ידידי ישראל בקונגרס על עיסקת־הנשק הסעודית, כשבין השאר טען, כי מכירת אף־15 נוספים לסעודים תבטיח שקו־הייצור יישאר פתוח גם לטובת ישראל וכי מוטב כך מאשר שבגין הסרבנות הישראלית יישפך דם אמריקאי במפרץ. בשלב הבא, כנראה, תבוא בקשה סעודית לרכוש שני אף־16 על כל אף־15 שברשותם, כלומר כ־125 ממטוסי „ג'נרל דיינמיקס".

פיסגת רייגן־גורבצ'וב ופגרת חג־המולד לא תותירו לרבין פנאי רב בלוח דצמבר, שלתוכו הוברגו מכבר גם התחייבויות קודמות שמהן יתקשה להיחלץ. צפוי, לפיכך, שיבוא לוואשינגטון בתחילת השבוע השלישי של ינואר, בשוב הפקידים והמחוקקים מפגרתם. עד אז, אמנם, יכול להתרחש הרבה באזור. רבין נשמע השבוע כמנסה למנוע התלקחות עתידית עם סוריה, בהזהירו את הנשיא אסד כי במלחמה „ימוגר" צבאו ולכן גם יתערער משטרו. בעזה הפכו הפלישתים את דברי ימי העמים על ראשם והציבו את־קלע־גליית מול שריון־דוד, „רוגטקה" מול צה"ל. אך אם לא יטבא שר־הבטחון הישראלי נושא מעודכן יותר לענות בו עם קארלוצ'י, עדיין יהיה האף־16 וגמול־הרכש שלו בארץ. לא רק שם־משפחה יש לו, למטוס הנחשב כיום למוצלח ביותר בתולדות האווירייה המערבית, אלא גם כינוי־חיבה רשמי, „פאלקון". מ„פאלקון" המקורי ועד ל„נצ'יל פאלקון" שאולי ייוצר בעשור הבא, אולי גם בבלוק שבו יגנבו מטוסי פיראם 4. בהתייחסו ל„פאלקון" קודם, „הבז ממאלטה", אמר האמפרי בוגארט בסרטו של ג'ון יוסטון, „זהו החומר שממנו קורצו חלומות". הוא רמז, בוודאי, גם לקולנוע עצמו, בלא לשער כי שבועות מעטים לאחר מות יוסטון יתחילו ישראלים לנסות ולממש חלום אחר, חלום המיליארד.

אבו־נידאל יוצא מהארון / יוסי מלמן

קול המדינות וידי הטרור

במשך שנים התהדר אבו־נידאל בטענה שהוא המהפכן האמיתי והוקיע את הזיגזגים של יאסר ערפאת כסטיה אידאולוגית וכהזנחה של תורת המאבק המזויין. בשנה האחרונה חל שינוי דרמטי בשיטות הפעולה של הארגון, במטרותיו ובאסטרטגיה שלו

אבו־נידאל וארגונו הידוע לשימצה זכו בעיני התקשורת הבין־לאומית לכבוד המפוקפק להחשב ל„טרוריסטים המסוכנים והמבוקשים ביותר בעולם". יותר ממאה פעולותיו הרצחניות של הארגון ב־12 השנים האחרונות היו אכזריות כל כך, עד שאפילו איליץ' רמירז סנשז, שהתפרסם יותר בשמות הקוד „קרלוס" או „התן", נראה לידו כנער כנסיה. קרלוס, אגב, מצא ככל הנראה, את סופו, בידי מפעיליו הלובים, שסברו כי הוא יודע יותר מדי. שאם לא כן, קשה להסביר את היעלמו הפתאומי לפני שנים אחדות מהזירה.

מאז פרש סברי אל באנה, זהו שמו האמיתי של אבו־נידאל, מארגון „פתח" ב־1974, בשעה שהיה נציגו בבגדד, והקים לעצמו ארגון עצמאי ושמו „פתח' המועצה המהפכנית", היה אבו־נידאל אחראי לפעולות נועזות בתכנונן ומקפיאות דם בביצוען. נסיונות התנקשות בראשי ה„פתח" ובמנהיגי סוריה, תפיסת בני ערובה בבתי מלון בניקוסיה ובדמשק, התנקשות בשגריר ישראל בלונדון שלמה ארגוב, התקפות על בתי־כנסת בוינה, בבריסל וברומא. ארגונו היה אחראי על ההתקפות בדצמבר 1985 על דלפקי אל־על בוינה וברומא, על תקיפת בית־הכנסת „נווה שלום" באיסטנבול, שבו נטבחו 22 יהודים בספטמבר 1986 ועל חטיפת מטוס „איג'יפט אייר" במלטה ו„פאן אם" בקראצ'י באותו חודש.

קבוצת אבו־נידאל נהנתה בכל שנות קיומה מסיוע כספי, טכני, צבאי ולוגיסטי של שירותי המודיעין של עיראק, סוריה ולוב ובאחרונה גם של אלג'יר ודרום תימן. היא ידעה לקיים „קשרי עבודה" עם קבוצות פלשתיניות אחרות כמו זו של אבו־מוסא, החזית העממית ואחמד ג'יבריל ולא היססה לשתף פעולה עם ארגונים שיעיים בלבנון ואיראן, כמו גם עם קבוצות טרור אירופיות באיטליה ובצרפת. גם יכולתו לפעול על אדמת מדינות מזרח אירופה: פולין, רומניה, יוגוסלביה, מזרח גרמניה ובולגריה, העידה כי הוא זוכה שם ליותר מאוזן קשבת.

אבו־נידאל בן ה־50 שנולד ביפו, עמד תמיד בראש ארגון קטן, לא יותר משלוש מאות פעילים וסייענים והקפיד באדיקות ממש לקיים את עקרונות החשאיות והמידור. המתגייסים עברו מיון קפדני ביותר. כוחו היה בתכנון קפדני, חשאיות, הקרבה וביצוע רצחני חסר מעצורים.

אני יורה משמע אני קיים, היה המוטו שהנחה את הקבוצה, שראתה בעצם המעשה את המטרה. לפיכך, לא היססה הקבוצה להחליף בריתות ונאמנויות ולשרת אדונים שונים. כך נדד אבו־נידאל, שפירוש שמו הוא „אבי המאבק", מבגדד לדמשק, לטריפולי, לאלג'יר ולאחרונה לבקעת הלבנון. במשך אותן שנים התהדרה קבוצת אבו־נידאל בטענה כי היא בעצם משמשת נושאת הלפיד של המהפיכה הפלשתינית. אל באנה ראה עצמו כמהפכן אמיתי והוקיע את הזיגזגים של יאסר ערפאת כסטיה אידאולוגית וכהזנחה של תורת המאבק המזויין, אך בשנה האחרונה חל שינוי דרמטי, שלא קיבל ביטוי בתקשורת, בשיטות הפעולה של הקבוצה, מטרותיה והאסטרטגיה שלה.

קבוצת אבו־נידאל החלה בהדרגה לפעול בגלוי ופתחה את שדרותיה לסטודנטים וצעירים פלשתינים במחנות הפליטים של דרום לבנון. עד מהרה היתה לה מיליציה משלה הפועלת בגלוי בצידון. פעילות הקבוצה קיבלה דגש פוליטי ונעשתה ממוסדת יותר על חשבון פעולות טרור ראוותניות. בבסיסיה בבקעת הלבנון מועלת פעולת הקבוצה לאור היום. דוברי הקבוצה אינם חוששים עוד להופיע בפומבי באסיפות ובמסיבות עיתונאים. בקיצור, אבו־נידאל החל „לצאת מן הארון". כינוס מסיבת העיתונאים ביום ראשון השבוע, בה הודיע דובר הקבוצה והממונה על קשרי החוץ שלה, ואליד חאלד, על חטיפת היאכטה, היא רק ביטוי נוסף לשינוי המפליג שחל בארגון.

אין ספק כי תהליך כזה לא יכול היה להתרחש בדרום לבנון, מתחת לאפם של ראשי אש"ף ושל הצבא הסורי בבקעת הלבנון. הם היו מן הסתם מבחינים בו ומתנים אותו. אך אש"ף והסורים, על אף טענותיהם, אינם מעוניינים להצר את צעדיו של אבו־נידאל. על משקל אימרתו של הנשיא ג'ונסון כי מוטב להשתין מפנים האוהל החוצה מאשר מן החוץ פנימה, מעדיף יאסר ערפאת „להחזיק" את אבו־נידאל בקרבתו, אם לא ממש תחת חסותו. בשנה האחרונה מקיימים אבו־נידאל ועוזריו הבכירים של ערפאת, וביניהם אבו־איאד ואבו־ג'יהאד, סידרה של פגישות חשאיות באלג'יר ובטריפולי.

בשיחות אלה נוצרה הבנה רחבה בין אבו־נידאל ל„פתח", כמעט עד כדי שיתוף פעולה טקטי. התוצאה היא בלתי נמנעת. אבו־נידאל משמש היום לאש"ף מה שהיה להם „ספטמבר השחור" בשנות השבעים – כלי לביצוע העבודה המלוכלכת והקטלנית.

חטיפת היאכטה ואנשיה לא תחשב לאבו־נידאל כהצלחה. הפער בין ההב האבו־נידאלי על לכידת ישראלים לעובדה שנתפסו „רק" בלגים וצרפתים לא יאדיר את יוקרתו בעיני יריביו בתנועה הפלשתינית. נראה כי גם הוא, כמו מנהיגים אחרים של הארגונים הפלשתיניים, לוקה בנקודת תורפה המוכרת: עייפות וזיקנה. אמנם יש לחטיפה זו מימד חדש שכן עד כה לא היה ידוע על יכולת של אבו־נידאל לפעול בים. חידוש זה וההבנה עם ערפאת מעוררים את החשד שהפעולה האחרונה התקיימה, אם לא בתאום מלא עם הזרוע הימית של „פתח", הרי לפחות בהסכמתה האילמת. הזרוע הימית מחזיקה ברשותה כלי שיט והיא אחראית על הפעילות הימית של אש"ף. החטיפה שנועדה לעורר את תשומת הלב של מנהיגי מדינות ערב, המתכנסים ברבת עמון, לבעיה הפלשתינית, משרתת בעצם את האינטרסים של סוריה ולוב, הממשיכות לתמוך באבו־נידאל וליהנות משירותיו. אך גם את אלה של אש"ף. אסד, קדאפי וערפאת מעוניינים להסיט את תשומת הלב הערבית ממלחמת איראן־עיראק ולאותת לחוסיין מלך ירדן, כי מוטב לו להימנע מניהול עצמאי של משא־ומתן לשלום עם ישראל. מטרות אלה משרתות גם את האינטרסים הבסיסיים של אבו־נידאל, המוסיף למרות ההכחשות להסתייע – צבאית, כספית ולוגיסטית – משירותי המודיעין של סוריה, לוב וכנראה גם של אש"ף.

לשינויים המתחוללים עתה בקבוצת אבו־נידאל יש גם פנים מעודדות. החלטתו לעלות מן המחתרת טומנת עבורו גם סכנות וסיכויים לרבים המבקשים להורגו. יצחק שמיר, עוד בהיותו שר החוץ, אמר: „במוקדם או במאוחר נשים ידינו על אבו־נידאל". בארה"ב ובאיטליה תלויים ועומדים נגדו צווי מעצר. מקורות עוצמתו של הארגון היו בחשאיותו ובמבנהו הנעיל, שהקשו על החדירה לתוכו. עתה עם התרחבות הארגון ייקל על שירותי המודיעין של המערב לאסוף מידע על הקבוצה. ומודיעין טוב הוא הכלי המרכזי למאבק בטרור: לסיכול פעולות וגם להכנת פעולה עד לחיסול הפיזי. יחד עם זאת אסור לשכוח את כללי ההידודות: דווקא הכשלון יכול להמריץ את אבו־נידאל לעבר גילויי שאפתנות יתר והוכחה שעדיין לא נס ליחו.

במחשבה שניה. דני רובינשטיין

מחתרת אחת גדולה

הדברים שהשר אריאל שרון משמיע כבר לא יכולים להפתיע רבים: „ערביי ישראל הם פוטנציאל לטרור"... „חלק בלתי מבוטל של החברה (היהודית) פותח שער לאוייב הרצחני מבפנים והתופעה זוחלת יותר ויותר, לצערי, בכיוון מרכז מפלגת העבודה וגם עברה לתנועת החירות" (עמירב?). לאחר שאמר זאת מציע שרון: לחסל לא רק את המחבלים הרצחנים אלא גם את ארגוניהם הפוליטיים, להעביד אסירים בפרך, לגרש, להעתיק מחנות פליטים, לסגור עתונים ומשרדים, לעצור כספים ועוד.

מה שמפתיע הוא שבדו"ח ועדת לנדוי יש מבוא ובו יותר מרמז על כך שחברי הוועדה מקבלים את הפרשנות הניצית המחמירה ביותר לגבי הגדרות אש"ף והטרור. כמעט כמו השר שרון. לאחר קביעות תמציתיות לגבי מהות אש"ף, מטרתו ופעילותו הרצחנית להרס ישראל, קובע הדו"ח (סעיף 2.13) כך: „התארגנות המדינית היא כיום מרכיב חשוב בפעילות אש"ף בשטחים, כלולים בה מעשים של תמיכה בארגון מחבלים, פרסום דברי שבח, אהדה או עידוד למעשי אלימות טרוריסטית או מעשים שיש בהם מתן ביטוי להזדהות בפומבי עם ארגון, וכן קיום קשר עם נושאי תפקידים בארגון חבלני...".

חברי הוועדה יודעים שארגוני המחבלים נהנים מאהדה גלויה או סמויה של רוב האוכלוסיה הערבית בשטחים. הם גם מציינים זאת ומוסיפים שרק חלק זעיר מאוכלוסיה זו עוסק בפועל בפח"ע ובהתארגנות מדינית. חברי הוועדה צודקים באומרם שרק חלק זעיר עוסק בפעילות פח"ע (ירי, חבלות, זריקת רימונים, בקבוקי תבערה וכד'), אבל אם נקבל את הגדרת הוועדה ל„התארגנות מדינית" הרי שכל ערביי השטחים, רבים מאד מערביי ישראל וגם מעט יהודים, יכולים להחשב למחתרת אחת גדולה. לא צריך מומחים ומחקרים כדי לדעת שדברי תמיכה, אהדה, הזדהות וכו' עם אש"ף מקיפים כמעט את כל הערבים בארץ, הרואים בארגון זה את ביטויים הלאומי האחד והיחיד והם חוזרים על זה השכם והערב בכל דרך ועל כל במה אפשרית, אפילו אצלנו בכנסת. למותר להגיד שכמעט כל העולם מכיר אף הוא באש"ף כנציג הפלשתינאים.

אם כל ביטוי של אהדה והזדהות עם אש"ף נכלל בגדר טרור וחתרנות, הרי המסקנה המתבקשת היא לאמץ מיד את שיטותיו של השר שרון. האם לכך התכוונה הוועדה?

תראו מה קרה

ב„דבר" מיום חמישי שעבר, 5 בנובמבר, מופיעה כותרת בזו הלשון: „הניצוץ שהצית ששת־הימים: דיווח לקוי של כתב י.פ.אי.". בגוף הידיעה מופיע קטע מדברים שאמר פרופ' שמעון שמיר, לפיהם דיווח לא מדוייק של כתב סוכנות הידיעות י.פ.אי. בישראל, במאי 1967, בדבר כוונת צה"ל לכבוש כביכול את דמשק ולהפיל את המשטר הסורי, היה הניצוץ שהצית את שרשרת הארועים שהביאה לפריצת מלחמת ששת הימים.

זה מזכיר את הסיפור על בית הדירות הגדול שנהרס באחת מהפצצות הבליץ הגדול של הגרמנים על לונדון. שעות ארוכות פינו את כל ההריסות עד שהגיעו לקומה התחתונה של הבניין ושם מצאו ניצול יהודי אחד שנלכד בתוך תא קטן של בית שימוש. שאלו אותו: מה קרה? והוא ענה: ישבתי כאן ורק משכתי להוריד את המים ותראו מה קרה.

הלאה הטלוויזיה

הייתי בתחילת השבוע במזרח ירושלים כאשר הטלוויזיה הירדנית שידרה את טקסי קבלת הפנים למנהיגי ערב שהגיעו לירדן. בשעת צהריים נחת ברבת־עמון גם יאסר ערפאת שהגיע לפסגה. עוברי אורח ויושבי קרנות התגודדו סביב מכשירי טלוויזיה של בתי־הקפה ושל חנויות האלקטרוניקה שהפנו את המסכים לרחובות. כאשר הופיע ערפאת נשמעו מחיאות כפיים וקריאות הידד מכל עבר. אבל כולם שמו לב שהמלך חוסיין לא בא אישית לקבל את פני ערפאת (כמו שנהג לגבי כל המנהיגים האחרים) ותוך שניות התחילו קללות וגידופים. סיפרו לי שבמרכזי שכם ורמאללה ובמחנות הפליטים התארגנו באותו רגע ממש הפגנות, יידו אבנים, הבעירו צמיגים והיו גם כמה נפגעים: עדות מוחשית לכוחה הרב של התקשורת הטלוויזיה היוצרת ארועים.

יש לי ידיד שחוזר ואומר שאילו היתה אצלנו טלוויזיה ב־1948 והיו מצלמים ומשדרים את הכל, את הקרבות, את איומי בן־גוריון להתפטר, את התפטרות המטכ"ל כולו, אין ספק אם המדינה היתה עומדת על רגליה. לא נעים. יש בזה משהו.

בלי לחייך

על חלפני הכספים הערבים במזרח ירושלים עוברים ימים ארוכים וקשים. של מהומה ובלבול. הדולאר צונח לעומת הדינאר הירדני אבל עולה בצורה חדה לעומת השקל הישראלי (בציפיה לפיחות). בשעת בוקר אחת הייתי במשרד חלפנות ברחוב צלאח א־דין. ישבה שם חבורה עליזה כאשר נכנס אליהם ר' יעקב, שקוראים לו גם אלטרקה והוא סוחר מטבעות משוק מאה־שערים. אלטרקה הביא את החדשות האחרונות על עוד נפילה של הדולאר. וכולם השתתקו בעצב ואמרו ככה אתה עושה לנו? אמר אלטרקה: אצלנו במאה־שערים באה פעם נערה בתולה לאמא שלה ואמרה: אמא, אני בהריון. אמרה האמא: תיכף אסחט לך כוס מיץ לימון טבעי. שאלה הנערה: וזה יעזור? ענתה האמא: אני לא יודעת אם זה יעזור, אבל זה ימחק לך את החיוך מהפנים. והחלפנים לא חייכו.

השנתון הסטאטיסטי, הרומנטיקה והפרופורציות / שלמה גינוסר

כולנו סטאטיסטים

אינני יודע לפי איזה קריטריונים אתם בוחרים את נשותיכם לעתיד, סינים יקרים, אבל לא יזיק לכם לדעת שגילאי הפריון הטובים ביותר של הנשים בישראל הם 25־29. אתם רואים כמה אנחנו מוטרדים כאן מהבעיה הדמוגרפית

האמת? אני די מתעב שנתונים סטאטיסטיים. מרוב נתונים ומספרים אני בקושי מוצא שם בני אדם. קשה לי עם זה. השנתון הזה נראה לי תמיד כהצגה אחת גדולה בשם „הממוצע", שהסטאטיסטיקאים המומחים הם המחזאים, הבמאים, המפיקים והכוכבים, ואילו אנחנו – כולנו סטאטיסטים. את מי הם מרמים? הרי בחיים זה ממש הפוך: כל אחד כוכב. אין ספק שנתונים סטאטיסטיים הם התופעה השנתית האנטי־רומנטית ביותר שאפשר להעלות על הדעת.

ה„אף על פי כן" הבלתי נמנע הוא שהשנתון הזה מעמיד אותך בפרופורציות כאלה, שלא יזיק לך (לא יותר מפעם בשנה, כמובן) להתייחס אליהן ברצינות. כלומר: זאת איננה רק גחמה סטאטיסטית שאתה שייך ל־28.2 אחוזים של בני הגילים 45־64 שיצאו בשנה שעברה לחו"ל (מתוך כלל אוכלוסיית היוצאים על גילאיה השונים). היה סמוך ובטוח שאכן אתה באמת שייך: לאותם 28.2 אחוזים בני הגילים הנקובים לעיל ששוטטו בשנה שעברה בחו"ל. האחוז הזה מאוד מפריע לי. לפי כמויות הישראלים שבהם נתקלתי בחו"ל בשנה שעברה הייתי אומר שלסטאטיסטיקאים יש כאן טעות קטנה שמתבטאת בוודאי בכמה אלפי ישראלים. ואם אנחנו כבר מזכירים נסיעות לחו"ל (כפי שאני מכיר אתכם: הנושא לא שנוא עליכם במיוחד), כדאי אולי שתדעו כי בשנת 1986 נרשמו 1,889,255 יציאות מן הארץ (לא להיבהל: באותה שנה היו גם 1,891,488 כניסות). מה שיותר מעניין (מה לעשות שהמעניין הוא לפעמים, גם עגום): ב־1986 עלו לארץ 7258 „עולים בכוח" (אגב, מושג נהדר, „עולים בכוח") ויצאו את הארץ 7517. לא ברור אם ה„עולים בכוח" שיצאו את הארץ חזרו או שהם פשוט „יורדי בקלות". אגב, אותי מעניין שבשנה שעברה עלו ארצה שישה אנשים שנולדו בסין ושישה אנשים שנולדו בלוב. באותה שנה גם עלו 146 „עולים בכוח" שנולדו בהודו, בפקיסטן ובסרי־לנקה. די תמהתי לגלות שהמספר הגדול ביותר של עולים שהגיעו לישראל בשנה שעברה הם ילידי רומניה (1357).

עכשיו ניקח את ששת העולים ילידי סין שהגיעו אלינו בשנה שעברה ונעניק להם בחינם קורס סטאטיסטי קצר להכרת המיטה החולה שהם נכנסים אליה עם ראש בריא. ובכן, סינים יקרים (נחמדים הסינים האלה, מוצאים חן בעיני), אני מניח שהמוהל שלכם בהארבין, או באיזו עיירה קטנה אחרת בסין, הכניס אתכם בבריתו של אברהם אבינו כמו שצריך. שלא יהיו לכם בעיות כאן כאשר תגיעו לרבנות להירשם לנישואין. כדאי שתדעו שבשנת 1986 נישאו כאן 23,694 זוגות יהודיים כשרים ובאותה שנה נולדו יותר מ־75 אלף תינוקות יהודיים (בעזרת זוגות שנישאו בשנים קודמות, כמובן...).

באותה שנה גם נישאו 5322 זוגות מוסלמים ונולדו 17,798 תינוקות מוסלמים. ואם המספרים האלה לא אומרים לכם הרבה, סינים יקרים, אתרגם לכם את הריבוי הטבעי לאחוזים: 13.7 אחוזים ריבוי טבעי במיגזר ה„יצרני" היהודי לעומת 30.4 אחוזים ריבוי טבעי במיגזר ה„יצרני" המוסלמי. ואם זה לא אומר לכם משהו בנושא הדמוגרפי, אינני יודע איך להסביר לכם את העתיד בצורה מוחשית ביותר. אולי אתם יכולים להסביר לי מדוע אין עוד כמה רבבות יהודים סינים שמוכנים, כמובן, לבוא לישראל ולתרום משהו לפתרון הבעיה הדמוגרפית. מחדל היסטורי של הפזורה היהודית.

אני חייב לומר לכם גם מלה על נושא הגירושין. שלא תלכו לגור בתל אביב אפילו אם יציעו לכם בחינם בעלות על מסעדה סינית: אחוז הגירושין שם (1.3) הוא הגבוה ביותר בארץ. אבל אל תברחו יותר מדי רחוק. בצפת יש שיעור גירושים דומה (ובצפת דווקא? מה קורה בצפת? ואני חשבתי שכולם צדיקים שם). גם נפת גולן, תתפלאו לדעת, היא בין המובילות באחוז הגירושין. אינני יודע לפי איזה קריטריונים אתם בוחרים את נשותיכם לעתיד, סינים יקרים, אבל לא יזיק לכם לדעת שגילאי הפריון הטובים ביותר של הנשים בישראל הם 25־29. אתם רואים כמה אנחנו מוטרדים כאן מהבעיה הדמוגרפית.

בואו נדבר קצת על רמת החיים הצפויה לכם בארץ. נתחיל באוכל. נפש ישראלית ממוצעת צורכת ליום 3064 קלוריות על־פי הנתונים של השנתיים האחרונות. הלוחות הסטאטיסטיים מצביעים על קצת יותר מ־20 אחוזים של האוכלוסיה היהודית המתגוררים בצפיפות של נפש אחת לחדר ואחוז אחד של שלוש ויותר נפשות לחדר. אבל לא תמצאו בשנתון הסטאטיסטי אף מלה על סוג השכנים שתיאלצו לגור איתם בבנין אחד, מה הם חושבים על מיסי ועד־בית ועל שעות־השקט בימי החורף. הכי הרבה שעות־עבודה בשבוע מצפות לכם אם תלכו לעבוד בעבודות חשמל ומים (46 שעות) והכי פחות – אם תבחרו לעבוד במה שהסטאטיסטיקאים מגדירים „שירותים אישיים ואחרים" (קצת יותר מ־32 שעות). השכר החודשי הממוצע למשרת שכיר בשנה שעברה היה קצת יותר מאלף שקל לחודש. השכר החודשי הממוצע הגבוה ביותר נופל בחלקם של שכירים העובדים בהובלה אווירית ושירותי נמלי תעופה, והנמוך ביותר – בחלקם של שכירים העובדים בחקלאות (להוציא מטעים ושירותים לחקלאות). שתדעו ממה להיזהר. והלוואי שלא תגיעו למצבם של 18,227 השכירים שקיבלו בשנה שעברה אישורי־אבטלה מלשכות העבודה של שירות התעסוקה. ודאי שקשה להבטיח לכם, סינים חביבים, שתזכו לנפוש בבתי מלון בארץ. אבל, בכל זאת, למה שלא תדעו שבשנה שעברה יותר מ־44 אחוזים מכלל הלינות בבתי המלון בארץ היו לינות של ישראלים.

בישראל יש 12,823 ק"מ של דרכים סלולות (כערך כמו ברובע אחד בהארבין). בדרכים הללו נעים להם כ־819,000 כלי רכב, מתוכם – 650 אלף מכוניות פרטיות. האם זה פלא שבשנה שעברה היו יותר מ־21,200 נפגעים בתאונות דרכים (415 מהם הרוגים)?

מכיוון שהגעתם הנה בשנה שעברה, אתם נכללים בוודאי בכמות המרשימה של 27,000 בעלי הבקשות להתקנת טלפון. תזויינו בהרבה סבלנות. רק אל תתייאשו ואל תדרדרו, חלילה, לפלילים. אחרת, יהיה לכם עסק עם בתי המשפט שגם להם יש קצב פעולה מוגבל. בשנה שעברה, למשל, הוגשו 16,361 תביעות פליליות לבתי המשפט בכל רחבי הארץ. ואם אני מתבונן בכמות התביעות הפליליות בשנים קודמות, הרי ברור שהפעילות הפלילית (או, לחלופין, יעילותה של המשטרה) הולכת וגוברת. המצב בבתי הדין הרבניים מדאיג עוד יותר: כמעט 63 אלף תביעות בשנה שעברה. ואם, חלילה, תקלעו לספסל הנאשמים בבית משפט כלשהו, הלוואי שלא תצטרפו ל־4200 השפוטים היושבים עכשו בבתי הכלא ברחבי המדינה.

העיקר שתהיו בריאים, סינים יקרים. למרות שהמדינה מוציאה 7.5 אחוז מהתל"ג שלה לבריאות, שלא תזדקקו למיליונית הפרומיל מזה. לא אלאה אתכם בסוגי המחלות הזיהומיות והאחרות הסודרות את האזרח הישראלי. אבל, מה שסימר את שערותי הוא דווקא הנתון הסטאטיסטי שרוב החולים שאושפזו בבתי החולים, הגיעו לשם מחמת „סימפטומים ומחלות לא מוגדרות". כמו שהם נכנסו לצרה הזאת בצורה לא מוגדרת, אני מקווה רק שהם יצאו ממנה בצורה לא מוגדרת. שוב פעם, מה שווה לי הסטאטיסטיקה אם היא לא אומרת לי דברים ברורים על רמתו של הרופא שצריך (שלא יזכה לזה) לאבחן אצלי איזה סימפטום לא ברור?

אם תעברו, סינים יקרים, את כל הקילומטראז' הזה של החיים בארץ בדרכים סלולות ובשבילי עפר, תגיעו לגיל הפנסיה (השנה רשומים 401,749 מקבלי קיצבאות זיקנה ושאירים). ואז תסתכלו אחורה ותשאלו אותי (אם אני עוד אהיה בסביבה): „מה לימדה אותנו הסטאטיסטיקה שלך על השמחות והעצבונות של האזרח הקטן, על הבעיות שהיו לנכד שלכם בטירונות, על האהבה היפה היא שהיתה לכם עם השכנה ממול, על החלום שלכם להיות אופנאי־צמרת או לטייל באיזור האמזונאס, מה מלמדת הסטאטיסטיקה הזאת על היחסים בין יהודים לערבים, בין דתיים לחילוניים, מה היא מרמזת על הדרך שבה הולכת המדינה הזאת ולאן היא הולכת, בקיצור על החיים של בני האדם שנחנקים מתחת לנתונים הסטאטיסטיים האלה?"

ואני, אם עוד אהיה בסביבה, אענה לכם: „כמה שאתם צודקים, סינים יקרים. הראיה: מאז 1987 לא נגעתי יותר בשנתון סטאטיסטי ושום עורך־עתון לא הצליח לשכנע אותי לשנות את דעתי".

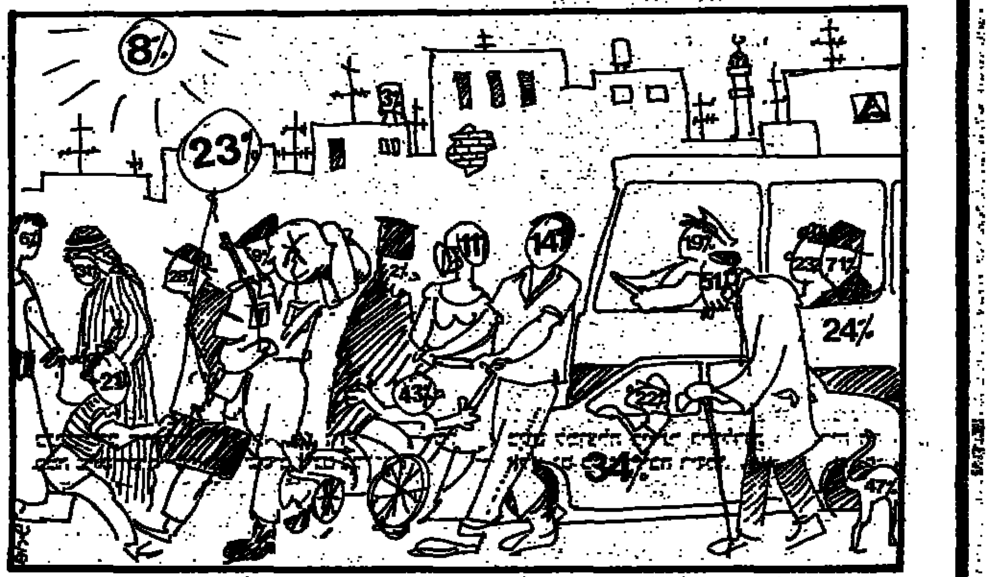

תתארו לעצמכם

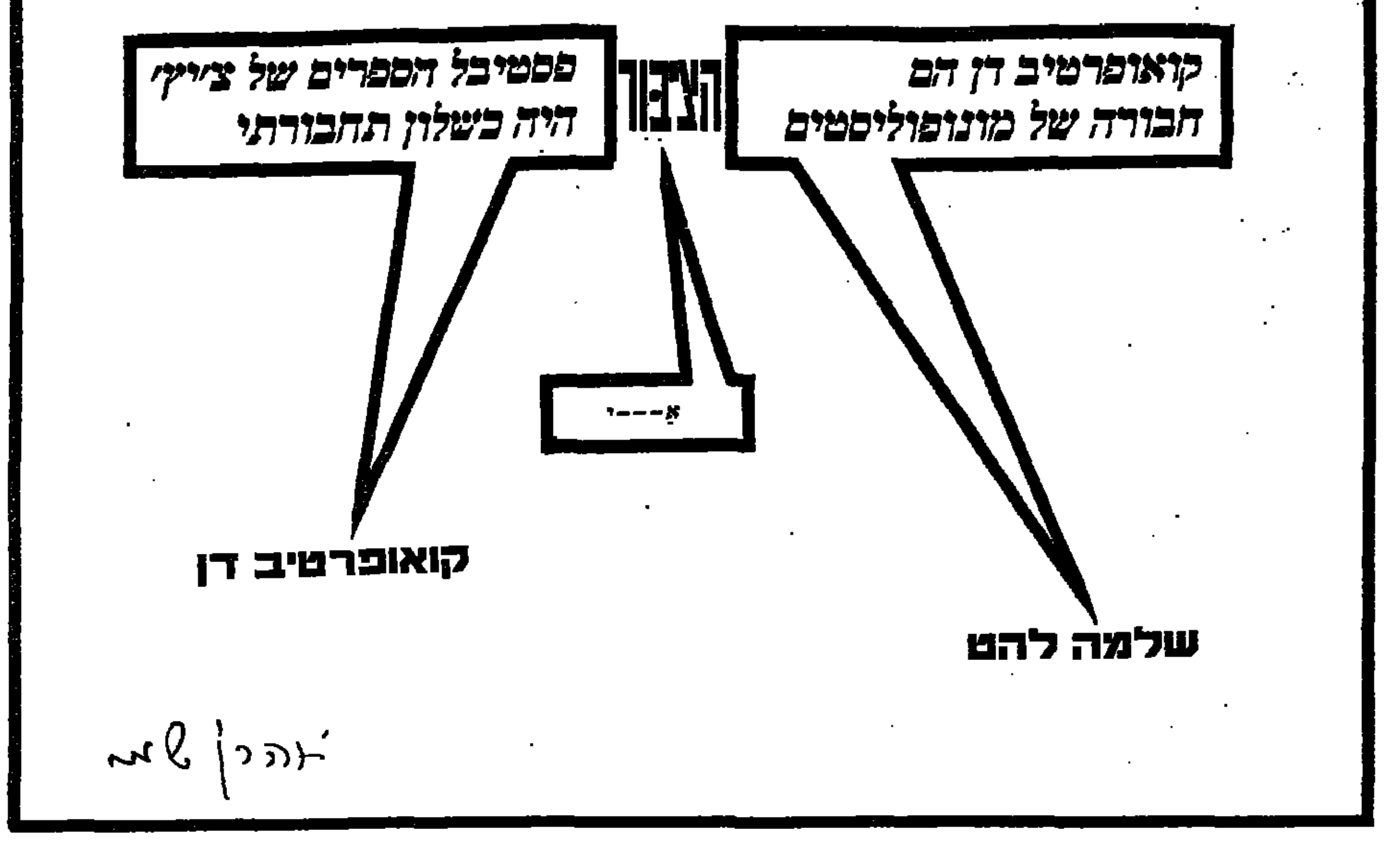

עשינו עסק. דרור שרביט

מתרחקים מצמיחה

סיכומי 1987 מעודדים אך מחפים על המגמה שתחדור לתוך 1988: ירידה בפעילות הכלכלית והתרחקות מצמיחה. „כלכלת בחירות" לא תעזור

סיכום הנתונים הכלכליים לשנת 1987 מצביע באופן כללי על תמונה מעודדת: אינפלציה שאינה חורגת כ־20 אחוז, צמיחה המתקרבת ל־5 אחוזים, השקעות המשנות כיוון וגדלות, צריכה פרטית יורדת, שיעור חיסכון שעולה במקצת, שיעור אבטלה יורד, ויצוא גדל אם כי המאזן המסחרי בכללותו רע יותר בגלל היבוא הגובר.

גם ללא הבעייתיות של „פרשת הדרכים" המתוארת לעיל והשפעתה על התפתחות המשק בשנה הבאה צריך לסייג את הישגי '87 לאור שתי עובדות בולטות: חלק מהישגי השנה החולפת באים על רקע נתונים שליליים בשנה הקודמת. למשל, ההשקעות ברכוש קבוע, גדלות השנה בקרוב ל־7 אחוזים, לאחר שנתיים של נסיגה בהשקעות: 5.5 אחוזים ב־'86 וקרוב ל־10 אחוזים ב־'85; או הצריכה הפרטית – זו גאתה ב־14 אחוז ב־'86 לאחר שהתכווצה שנה קודם לכן, ומיצתה את התרחבותה, כך שהשנה היא תגדל „רק" ב־7 אחוזים.

עובדה נוספת, שאינה משתקפת בנתונים הכוללים של שנת '87 היא מגמת התפתחותם של האינדיקטורים העיקריים החל מהמחצית השנייה השנה. המגמה הזו המובילה את המשק לשנת 1988 אינה מעודדת. היא מצביעה על מיתון בפעילות המקומית, שחיקה ביצוא וגידול ביבוא והתרחקות משינוי מבני המוביל על־ידי צמיחה ליצוא.

חברת „מודלים כלכליים" הצביעה על השינוי במגמת התפתחות המשק כבר בתחילת מחצית '87. בספטמבר השנה ערכה תחזית ל־'88 ממנה עולה, בתרחישים שונים, כי התנופה של סוף שנת '86 ותחילת '87 תמשיך להיבלם והשיעור המתון של הצמיחה שהסתמן במחצית השנייה השנה, ילווה את המשק עוד שנה נוספת.

תחזית החברה, המופצת לקונצרנים הגדולים במשק כמו „כור", „כלל", „כימיקלים לישראל", „החברה לישראל", בנק הפועלים, חברת העובדים, התעשיה האווירית וגופים נוספים, משפיעות מן הסתם גם על תוכניות העבודה של גופים אלה. אם יתחשבו רק בחלק מהתחזיות, הם ייכנעו קרוב לוודאי מהרחבה בפעילות וינקטו מדיניות זהירה בהשקעות.

ד"ר יעקב שייניו, סעל תחזיות חברתו בשמשים כצוות היגוי מקצועי פרופ' אפרים צדקה ופרופ' אסף רזין, מעריך שההאטה שהחלה ב־12 החודשים האחרונים בפעילות במשק היא, בחלקה, פיצוי בגין הקפאון שהיה בשנה הראשונה להפעלת המדיניות הכלכלית, ובחלקה – התייעלות הדרגתית במעבר משיעורי אינפלציה גבוהים ליציבות מחירים יחסית. מאחר ותהליך ההתאמה הסתיים, ולא נוצרו עדיין תנאים לשינוי מבני, בעיקר במגזר התעשייתי, חזרת הפעילות הכלכלית לתוואי גידול של כ־3 אחוזים, שיעור שהוא רחוק מהצמיחה הכוללת.

תחזיות הבסיס של „מודלים כלכליים" לשנת 1988 מסתמך על המצב הפוליטי הקיים עם התאמת שער החליפין בשיעור של 10 אחוזים בתחילת השנה הבאה. ההתפתחות הצפויה בתנאים אלה היא המשך מגמת המיתון בפעילות, שהחלה במחצית השנייה של '87. הביטוי הבולט למגמה זו צפוי בעלייה של 2.4 אחוזים בלבד בצריכה הפרטית, כאשר בצריכת מוצרים בני־קיימא אף צפויה ירידה של 3.5 אחוזים. האטה זמנית בגידול הצריכה אפשרית גם בשנת בחירות על רקע עלייתה חסרת התקדים בשנתיים החולפות.

הגידול המתון בביקושים והיעדר שינוי משמעותי בייצור ימנעו צמיחה מהירה של צד הייצור, אולם עדיין צפוי גידול של כ־3 אחוזים במגזר העיסקי. האבטלה צפויה לגדול במקצת, זאת למרות גידול צפוי בהוצאות הממשלה שימתן את לחצי התעסוקה. שיעור האינפלציה הצפוי ינוע בין 15 ל־25 אחוז, ויתקרב לשיעור העליון עם אמנם יהיה פיחות מתקן של 10 אחוזים בתחילת השנה.

תרחיש „כלכלת הבחירות" אינו צופה חזרה לשיטות הקלאסיות של ימי בחירות שהיו בעבר ובבחינת הפעילות במשק אינו שונה מהצפוי בתרחיש הבסיס. עם זאת, בתנאי של „כלכלת בחירות", אף אם תהיה ממותנת, עשויים הגידול בגרעון הממשלה, על רקע רפורמה במיסוי – ללא הורדה בהוצאות הממשלתיות, הגדלת תשלומי ההעברה והצריכה הציבורית – יחד עם הגידול בחוב החיצוני, לאיים על יציבות המחירים לקראת סוף '88, וגם אם זו תישמר במהלך השנה היא עלולה להיפרץ ב־1989.

הברית מתפוררת

שר האוצר ייאלץ להתנתק מכלכלת הספר של בנק ישראל ולאחוז בצעדים מתקנים. האלטרנטיווה, בשנת בחירות, תהיה הרחבה של הפעילות הציבורית

קצה של עקשנות האוצר ובנק ישראל להימנע מצעדים מתקנים בשל השינויים בשערי החליפין בעולם, צניחת הדולר ועליית המטבעות האירופיים והין, ובשל האינפלציה כאן בארץ, מתקרב הולך. ברית האינטרסים של הממשלה, היצרנים וההסתדרות – להמיר את פיחות השקל לעומת הדולר באמצעים תחליפיים, זוללי תקציב – הולכת ומתפוררת. המדד הגבוה של חודש אוקטובר, שיתפרסם ביום ראשון הקרוב, יחיש את התפוררותה של ברית זו, וככל שיגביה כך יקרב את צעדי ההתאמה הנדרשים.

בנק ישראל, בראשות הנגיד פרופ' מיכאל ברונו – נאמן לשיטתו הרואה ביציבות המחירים את חזות הכל – אונס את כל כלי המדיניות לשרת את „יציבות המחירים" והכל פה מעביר יצוא של יותר ממיליארד וחצי דולר מארה"ב לאירופה. קוראים לזה התאמת הסחר הישראלי לשינוי מבנה הסחר בעולם, ומדמים כאילו אין חוזים ארוכים והתחייבויות יצוא לארה"ב. כאילו אין צורך בכאמצעי חדירה לשווקים החדשים או אין יצוא אירופי ואחר בעשרות מיליארדי דולר המתקפל עתה מארה"ב לעבר אותם שווקים בכבש או יצוא מארה"ב לאותן מדינות, וכאילו גם אין חשש מיבוא מתגרה זול יותר.

אם צפויה התאמה מהירה של הסחר הישראלי לשינוי בתנאי הרווחיות בסחר העולמי, היא תתרחש ביבוא. כדי שהסקטור המייצא יעשה את התפנית הוא ייאלץ לעבור תחילה דרך משברים, פיטורים והתמוטטויות. שנת הבחירות אינה מתאימה לתהליך כזה, וכדאי שלא להתחיל בו כלל. התקציב הממשלתי ייאלץ לבסוף לפרוע את חשבון העקשנות ולהרחיב את הצריכה הציבורית, כדי למנוע אבטלה גדלה. על רקע של כיווץ פעילות הסקטור המייצא לארה"ב והתחרות עם יבוא שהוזל בשקלים.

התעשיינים נמנעו עד כה מללחוץ על פיחות השקל לעומת הדולר מאחר וקיוו כי יצליחו, באמצעים תחליפיים, לאחוז בשני הקולמוס: שער חליפין מוקפא השומר על מחירי יבוא זולים ותמורות יצוא גדולה יותר באמצעות סבסוד ותמריצים. להשגת היעד הזה גייסו את משרד התעשיה והמסחר והשר אריאל שרון. אך ללא הצלחה: האוצר ובנק ישראל מנעו ערעור של אחדות שערי החליפין חזרה לשיטה של שער חליפין רשמי כשלצדו פועלים שערי חליפין שונים ליצוא, יבוא ותנועות הון.

אבל משבר הדולר המתבטא אצלנו בתנאים של הצמדת השקל לסל המטבעות – בפיחותו גם לעומת השקל, ינתק את התעשיינים מברית היציבות, ובשבועות הקרובים הם יגבירו את לחצם להתאמה מחדש של השקל לדולר. פירוש הדבר פיחות בשער השקל לעומת הדולר ובשיעור מצומצם חד יותר לעומת המטבעות האחרים.

תנאי הרווחיות וכדאיות הייצור דומים היום למצבם ערב פיחות ינואר האחרון. משבר הדולר מחריף את הבעיה והפומון השחוק המושפע למפעלים בקשיים להוריד את רמת הסחר שלהם כבר אינו יכול לתת מענה לשחיקה כחולה ברווחיות. שר האוצר משה נסים ייאלץ בקרוב להתנתק זמנית מכלכלת הספר פרי בית־מדרשם של מומחי בנק ישראל ולנקוט אמצעי התאמה חיוניים. אף במחיר פגיעה ביציבות המחירים, שתהיה עדיפה על משבר בייצור ובתעסוקה במשק, ואשר תחייב מחדש, בשנת בחירות, הרחבה של הפעילות הציבורית בניגוד למגמה ארוכת הטווח להקטנתה.

ילדים חוזרים לדימונה / אמיר רוזנבליט

אבי ונגה לא גרים כאן יותר

כל ילדיו של מזכיר מועצת פועלי דימונה עזבו צפונה, רק אבי הסכים לחזור. עכשיו הוא שוב אורז את המזוודות ונוסע לרמת־גן. „מצאתי כאן מחנה עבודה אחד גדול, רק עובדים וישנים"

לפני כשנה, כשהחליט אבי בוטבול לעזוב את רמת־גן ולחזור לדימונה, עיר הולדתו, אמרו לו חבריו שהוא מטורף. היום הוא מודה ששגה. בימים אלה אורזים אבי (25) ורעייתו הטריה, נגה (22) את המזוודות וחוזרים לרמת־גן. „דימונה איננו מקום לצעירים", יאמר לך אבי. „יש לי המון סנטימנטים לעיר הזו, ובתחום החינוך היא נותרה חממה אמיתית. אבל דימונה של היום היא „מחנה עבודה" אחד גדול. ומי שמסתפק בשגרה של נסיעה לעבודה וחזרה הביתה לישון, חוזר חלילה בלי אפשרות בילוי וניצול שעות הפנאי, יכול לעבור לגור כאן", הוא אומר בצער.

אבי הוא הבן האמצעי מבין שלושת ילדיו של יוסי בוטבול, מזכיר מועצת פועלי דימונה. גם אחותו הבכירה, חפי (28), ואחיו הצעיר יותר, קוקי (22), עזבו את העיר ועושים חיל בצפון הארץ ובמרכזו. חפי (הפסיבבה), נשואה לשחקן „החאן הירושלמי" עין בוהם, מתגוררת בתל־אביב ועובדת כמאפרת ומלבישה בתיאטרון „הקאמרי". קוקי התחתן לפני כשבועיים עם בת גרעין שלו בנח"ל והם נמנים היום עם חברי קיבוץ לוטן ברמת הגולן.

הנתונים שפורסמו השבוע בחוברת הכספים של הכנסת, על־פיהם עזבו בשנה האחרונה את הנגב חמישה אחוזים מתושביו (כ־14 אלף תושבים), אינם מפתיעים את יוסי בוטבול. לדבריו, ההגירה השלילית בדימונה לא החלה השנה. על פי נתונים רשמיים מתגוררים בה כיום כ־25 אלף תושבים, בעוד שעד לפני שנתיים מנתה העיר 31 אלף תושבים.

„אלה שחוזרים אלינו מלימודים או מצה"ל, ובהם קצינים וחיילים מצטיינים, אין מה לחפש כאן. אין היצע תעסוקתי הולם ואין מוקדי בילוי ראויים לשמם. גם תנועות הנוער, שהיו פעם גאוות העיר, נמצאות בדעיכה ובהתפוררות מדאיגה", אומר יוסי בוטבול. זה ארבע שנים, הוא מטעים, המפעלים הגדולים באזור ודוגמת מפעלי ים המלח, פוספטים בנגב, פריקלס וקמ"ג אינם קולטים צעירים לעבודה ומעדיפים להעסיק עובדים באמצעות קבלנים. „המצב הזה אין בו כדי לשכנע בנים לחזור הביתה. אין היום כמעט בית בדימונה שאחד מבניו לא עזב את העיר לטובת גוש דן. תוכל למצוא היום, „מושבות דימונאיות" המאכלסות רחובות שלמים בערים כמו נתניה, ראשון לציון ורמת־גן". חמור מכך: בקרב משפחות לא מעטות, לאחר שרוב הבנים עזבו את העיר, נאלצים גם ההורים ללכת בעקבות בניהם. משפחת אמסאס, אחת המשפחות הוותיקות בעיר, היא דוגמה אופיינית וכואבת. כל בניה עזבו לראשון לציון ובקרוב עומד האב, עובד „כיתן דימונה", להצטרף אליהם. גם הצעות קוסמות שמציעה העיריה, כמו מימון מלא של שנת לימודים תמורת שנת הישארות בדימונה בתום הלימודים, אינן מפתות את תושביה להישאר.

אבי, הבן, דווקא החליט לחזור לדימונה לאחר שהשתחרר מצה"ל, בספטמבר 1984. הוא מודה שבמידה לא מעטה תרם לכך הלחץ של ההורים שרצו, כי לפחות אחד מבניהם יתגורר בקרבתם. הוא נולד בדימונה, עשה חיל בלימודיו, היה פעיל בתנועת נוער (הדריך במשך שנים בתנועת „הצופים") ועד היום הוא מעיד, כי הוא אוהב את העיר. העיר משכה אותו כבמטה קסם, ולאחר השחרור חזר אליה. שכר דירה עם חבר והחל לעבוד באבטחה במפעלי ים המלח במטרה לממן לעצמו טיול לחו"ל. עד מהרה החל תהליך ההתפכחות. התברר לו, כי חבריו מתקופת בית הספר והצבא (גרעין נח"ל־עוז) לא חוזרים לדימונה אלא מעדיפים לעבור למרכז הארץ. „יום אחד", הוא נזכר בעצב, „שבנו הביתה ממשמרת צהריים במפעל ואמרנו אחד לשני: מה אנחנו, פראיירים? אנחנו מבזבזים כאן את זמננו לריק. ללא שום תכלית. ללא חברים, ללא תרבות, ללא בילויים". תוך זמן קצר החליטו לעשות מעשה, והשניים שכרו דירה ברמת־גן. תוך ימים ספורים בלבד מצאו עבודה, אמנם „שחורה" כהגדרת אבי – ניקוי דודי קיטור – אבל עם שכר הוגן בצידה. אורח החיים שלהם השתנה מהקצה אל הקצה. הדירה שלהם הפכה למוקד חברתי וזכתה לכינוי „הקומונה הדימונאית" של רמת־גן. „מצאנו כאן מה שדימונה לא היתה מסוגלת להציע לנו – ים, סרטים, הצגות, „תחיכות", בילויים וערבי הים", הוא אומר. כאן גם הכיר את אשתו לעתיד, נגה.

לפני שנה החליט אבי לחזור לדימונה, בעקבות הצעה ללמוד לתואר הנדסאי תעשיה במיכללה הטכנולוגית בבאר־שבע במימון פרוייקט שיקום השכונות. הוא הגיע לכאן עם חברתו הרמת־גנית, נגה. למזלם, ציפתה להם דירה מרווחת, שהיתה שייכת בעבר לסבתא של אבי, לא הרחק מהמרכז המסחרי, לבה של העיר. הוא החל לימודיו ובסיוע האב, מצא עבודה במשמרות במפעלי ים המלח. כדי להימנע מהענקת קביעות, נוהגים המפעלים הכימיים לפטר עובדים זמניים לאחר 11 חודשים ולקלוט אותם מחדש. כך גם נהגו עם אבי. נגה ניסתה למצוא עבודה בגרפיקה וציור, הקרובים ללבה, אולם כל מה שהוצע לה היתה רבע משרה בהדרכת חוג לילדים, בשכר של 180 ש"ח. תוך זמן קצר הודלה מכך, נקלטה ב„כיתן דימונה" ושובצה כברכנית. לאחר כשלושה שבועות פרשה. באחרונה התקבלה לעבודה, באמצעות קבלן, בחברת „פוספטים בנגב" כמזינה במחשב וכיום היא עוסקת כמראיינת במחלקה למשאבי אנוש. לפני כארבעה חודשים נישאו אבי ונגה בחתונה מפוארת, שהוגדרה כ„חתונת השנה" בדימונה. אורח הכבוד באירוע היה שמעון פרס, שבא ל„רבע שעה" ונשאר כשעתיים.

עד מהרה הגיעו השניים להכרה, כי היתרון הכלכלי ואף הצעת הלימודים אין בהם די הם אינם עונים על הצרכים שלהם, בעיקר בתחום החברתי־תרבותי. „חוץ מלבקר איזה זוג חברים שנשאר לנו כאן לפליטה או לבקר את ההורים, אין מה לעשות כאן. אפילו סרט ראוי אי־אפשר לראות בדימונה", אומר אבי בתרעומת. לדבריו, אולם הקולנוע „אילת", היחיד בעיר, הוא „פיל לבן" קר ומנוכר. בחורף האולם אינו מחומם והצופים נאלצים להגיע מצויידים בשמיכות. זה מקרוב הלך עם נגה לראות את „בנים חורגים לאלוהים". האולם היה ריק כמעט לחלוטין. „ישבנו באמצע האולם עם זוג חברים. מאחורינו התמקמה חבורה הוללת וצעקנית של צעירים, שליוותה את הסרט בהערות קולניות. בדיוק בקטע בסרט שבו מראים את חגיגות העצמאות שחוגגים בארה"ב, השליכו הצעירים באולם סיגריות בוערות בחלל האוויר, אולי כדי להמחיש את החוויה שבסרט. באותו הרגע, הרגשנו היטב מה פירוש הדבר להיות בן חורג לאלוהים". המתנ"ס, הוא מדגיש, היה ונשאר נקודת האור היחידה בתחום התרבות. האב, יוסי, היושב עמנו במהלך השיחה, מביע תקווה, כי היכל התרבות החדש של ההסתדרות, ההולך והופך ליד מועצת הפועלים, יביא לתיקון המצב העגום.

בגרעין נח"ל־עוז, שבו שירת אבי, היו 12 דימונאים, שאף אחד מהם לא חזר לעיר. ביניהם ניתן למצוא טייס־סטוקים, שני קצינים ב„גולני" ו„מרוניק" במשטרת תל־אביב. „פתאום", הוא אומר „מצאתי את עצמי בדימונה ללא חברים. ללא נפש חיה". תהליך ההתפכחות היה חד וחריף. „עד מהרה, הבנו שטעינו בכך שבאנו לכאן. לא היינו מספיק נבונים כדי לראות את העניין מעבר לגורם הכלכלי־לימודי, שהביא אותנו לכאן".

גם נגה, צעירה תוססת וחייכנית, ילידת רמת־גן, לא מצאה את מקומה, לא בבחינת תעסוקה ובמיוחד לא מבחינה חברתית ותרבותית. „רציתי ללמוד גרפיקה וציור, אבל באזור אין שום בית ספר על רמה". ההחלטה הבלתי נמנעת לעזוב את דימונה, גמלה בליבם כבר לפני חודשים. עתה הם עושים את ההכנות המעשיות לכך. הם יתגוררו ברמת־גן, עדיין אין להם מקום מגורים, גם לא תעסוקה מובטחת, אבל אין הם מודאגים. הם בטוחים, כי ימצאו מקום עבודה ההולם את כישוריהם, גם מפני שהיצע במרכז הארץ רב יותר. „חוץ מזה", הם מדגישים, „עבודה קשה אף פעם לא הרתיעה אותנו. נסתדר. העיקר זה לחזור שוב אל החברים, הבילויים, חיי החברה התוססים".

בוטבול. היתה ארץ־מובטחת

נילי מירסקי. לתאר את גן מאיר בשפה של באבל/יעל פישביין

שפה היא קוֹדם כל מוסיקה

היא עוברת מעולם לעולם, מגוגול ה„פסיכופט" לפונטנה ה„שפוי" וממנו אל תומאס מאן ואל באבל ושוב אל מאן. יצירות שהן עולמות שהיא שוקעת לתוכם. היא חוזרת מהם טעונה בדרכי חשיבתו, יחסו למלים והמוסיקה של הסופר ומעבירה אותם לשפה העברית. נילי מירסקי, מתרגמת, מדברת על תרגומה את „חיל הפרשים וסיפורים אחרים"* מאת באבל

„אני לא אדם יוצר, באמת לא. אני אדם מעביר משפה לשפה, מעולם לעולם. חשוב לי לחיות בכמה עולמות, בכמה תרבויות. לחיות בתרבות אחת בעיני זה בית סוהר. לתרגם זה לכתוב מחדש בשפה אחרת", אומרת נילי מירסקי הנחשבת למתרגמת הטובה ביותר לעברית מרוסית ומגרמנית.

מירסקי נולדה וגרה בלב תל אביב, ליד גן מאיר. נוף שקמים ירוק כהה נשקף מול חלונות ביתה ומשרה על המקום אווירה אירופית. בקלות אפשר לשכוח שבמרחק הליכה של חמש דקות נמצאת ההמולה של שוק בצלאל. קירות הדירה הישנה עמוסים ספרים, היינה, תומס מאן, גיתה, דוסטוייבסקי, מאות ספרים, מאות עולמות־אנשים־סיפורי־חיים, איתם היא חיה, אותם היא נושמת, חולמת. בצד פסנתר גדול שחור. היא אוהבת מוסיקה. בשבילה שפה היא קודם כל מוסיקה.

נבוכת קומה, עגלגלה, ממושקפת, בת לכלה מארבעים לבושה בפשטות קיצונית. שערה התום גזור ברשלנות. אשה מקסימה, קורנת, משרה סביבה מין תחושה של רוחב דעת, פתיחות וסקרנות עצומה לבני אדם. במקום לראיין אותה מצאתי את עצמי תוך זמן קצר מספרת לה את סיפור חיי.

הוריה באו מרוסיה, והם בני תשע עשרה. „גדלתי מתחת לדלפק חנות הספרים הרוסים של סבי", היא מספרת. לא הרחובות ולא הים היו נופי ילדותה אלא הספרים. היא בלעה אותם בשקיקה, דרכם נפתחו לה נופים חובקי עולם. סקרנותה אליהם היתה בלא גבול. סבתה לא הצליחה ללמוד בעברית, ולכן לימדה אותה לקרוא ולכתוב בשפה הרוסית. ההורים – מתוך קנאות ציונית לעברית – לא אהבו את זה. אבל הסבתא קראה לפני נכדתה שירים וסיפורים רוסיים והילדה התל אביבית רכשה דרכה את צלילי השפה. בבוא העת כשנגמרו לה הספרים בעברית, היא קראה ברוסית את גדולי הרומניסטים הרוסיים של המאה ה־19.

הספרות בשבילה, כך התרשמתי, היא אורח־חיים. היא מוקפת באנשים יוצרים, מבקרי אמנות, עורכים ובעיקר בספרים. הספרות אינה מרחיקה אותה מבני אדם, אדרבא – אפילו על סופרים מתים שאת ספריהם תרגמה היא מדברת כעל אנשים חיים, נושמים, אוהבים וכואבים.

בסמוך לביתה ברחוב המלך ג'ורג' רווי הפיח, ישנה חנות ענקית לאביזרים סניטריים ושמה „סמארה" כשמה של העיר שנכנסה לספרות העולם כסמל לחוסר האפשרות להימלט מהגורל. „האגדה מספרת על בגדדי שבלכתו לשוק פגש את מלאך המוות ומרוב בהלה נמלט על סוסו לסמארה. מלאך המוות תמה מדוע ברח אותו אדם בבהלה כזאת, שהרי רק בערב הוא אמור להיפגש אתו בסמארה, כמובן."

בתל אביב „סמארה" היא חנות לאמבטיות ובתי שימוש. הגורל ועולם הרוח קיבלו תרגום מקומי נקלה שאין לו שום קשר לעולם הרוח. למירסקי זה לא מפריע, הספרים מאפשרים לה לגעת בעולמות אחרים. סביבתה גדושת יצירות המופת מאפשרת לסמארה להיות עיר הגורל ולא חנות לסניטציה.

בגלל האופן שבו היא חיה את המלים הכתובות פגישה איתה מעבירה אותך מעולם הכלים השימושיים הצבעוניים לעולם הרוח הצבעוני באופן אחר והעשיר פי מאה. בבת אחת נזכרים שפעם, במדינה הצעירה הזאת שלטו לא רק פוליטיקאים ואנשי ממון, שלאנשי הרוח היה בה מעמד מיוחד, במרכז העשיה הציונית. חלק מהעשיה הזאת כלל תרגום יצירות מופת מספרות העולם. אלתרמן, לאה גולדברג ושלונסקי ואחרים ידועים פחות, היו לא רק יוצרים אלא גם מתרגמים. דור ההורים שבא לארץ ממזרח אירופה וברובו התאמץ לדבר עברית אך להנאתו קרא ספרים ברוסית, בפולנית, בצרפתית ובגרמנית.

כדי שיהיה לילדים מה לקרוא וכדי שלא יהיו סתם אסיאתים פרובינציאליים תרגמו לטעמם ממיטב ספרות העולם, מדאמיצ'יס עד קרל מאי. לטיולים בחו"ל לא נסעו אז ואף־על־פי־כן היתה תחושה של היכרות קרובה עם נופי העולם, דרך הספרים.

חווית הפתיחות הזאת היתה נחלתו של דור שלם ששוטט בספריות הציבוריות הדלות של ראשית המדינה ושתה בצמא כל מה שתורגם לעברית. דור שלם קרא אותם ספרים, שהרי אחרים לא היו, הזה אותם מסעות ויצא לא רק עם אהבה למלה הכתובה, אלא גם עם עושר תרבותי אדיר. נילי מירסקי היא אחת מאלה.

„בואי נדבר על באבל"

„הסכמתי להתראיין בגלל באבל. אז בואי נדבר עליו. רק עליו", היא אומרת מיד בהתחלה ולא בצניעות מעושה אלא מתוך ענווה אמיתית. אין לה „אגו" מנופח כמו לרבים מחוקרי הספרות ומבקריה, בעיניה האדם היוצר הוא הראשון במעלה. לא במקרה יש יוצרים שרואים בה את הקוראה הטובה ביותר של יצירותיהם. היא אכן מדקדקת בכל מלה, ויחד עם זאת היא מלאת יראת כבוד לאדם היוצר.

בעיני עצמה היא „רק" מתרגמת: אמצעי להעברת היצירה משפה לשפה. תרגום טוב בעיניה הוא „שיחזור האפקטים שהיוצר מפיק מהשפה", וכדי לשחזר את האפקטים היא צריכה להיכנס לראש של הכותב, ללמוד את דרכי חשיבתו, את יחסו למלים, את המוסיקה שלו. עם כל תרגום היא עורכת הרפתקה, טריפ של ממש לעולמם של מתורגמיה.

כך היה עם באבל, שספרו „חיל הפרשים וסיפורים אחרים" יצא בתרגומה זה לא מכבר. סופר רוסי יהודי שנולד באודסה בסוף המאה שעברה למשפחה יהודית מסורתית, הצטרף למהפכה, לחם עם המהפכנים הבולשביקים, התאכזב מן המשטר הסובייטי והפסיק, לבסוף, לכתוב. סטאלין לא אהב את שתיקתו של הסופר הנודע. בשנת 1939 נאסר באבל ולימים הומת בנסיבות לא ברורות. לשמוע את נילי מירסקי מדברת על באבל זה כמו להאזין לווידוי אהבה.

„הגבר הזה, באבל, גוץ ועגלגל, חי בביתי שלושת רבעי שנה. הוא היה אתי, נכנסתי לראשו שלו, חשבתי וחלמתי באבלית. על כל דבר חשבתי: באבל היה אומר על זה ככה, באבל היה מגיב על זה ככה". כשאני מבקשת ממנה לומר איך היה מתאר את גן מאיר הסמוך היא מאלתרת בהומור: 'גן מאיר התמתח מתחת חלונה כמו זקנה חסרת שיניים שקמה משנת בוקר מאוחרת'. הוא היה כזה – בלשון ציורית דחוסה הצליח להעביר עולם שלם, אווירה, בני אדם, הכל."

הוא היה במוסקה, מתצלומו ניבטות מבעד לעדשות משקפי־אינטלקטואל דקות מסגרת, עיניים חודרות, רואות־כל. היא אוהבת בו את הסקרנות בלא גבול שאיתה הוא ניגש אל המציאות. „הסקרנות שלו היתה ילדותית אבל היה בה גם משהו מורבידי. ארנבורג מספר עליו שלא יכול היה לשבת בבית קפה על יד איזו גברת מבלי שיחטט לה בארנק. בנימוס היה מבקש שתפתח את ארנקה ותראה לו מה יש בתוכו." באחד מסיפורי המלחמה שלו עומד המספר ליוטוב, בן דמותו של באבל, ומשתין לתוכו כשלפתע הוא נבחן בגוויה ואינו יכול להתאפק מלחטט לה בכיסים. הוא אחוז חלחלה אבל מוכרח לחטט, לראות, לדעת.

היה לו לבאבל ידיד נפש, משורר גדול ושמו אדוארד בגריצקי, איש שמן שמת מהתקף לב. כששרפו את גופתו דרש באבל להיות נוכח ותיאר בפרטי פרטים איך שורפים את הגופה ואיך כתוצאה מהדף האוויר החם עוברת הגוויה למצב ישיבה כמו היתה חיה. „הוא לא עצם עיניים בפני שום דבר. הסתכל במציאות בלי למצמץ, היה בו פיקחון נפלא, חום אנושי עם ריחוק המאפשר לתאר כל זוועה בצורה הודרת", היא אומרת.

באבל כתב מעט. צרור סיפורים ומחזה אחד. עם זאת הסגנון שלו הותיר את רישומו על הספרות הרוסית המהפכנית כולה. הוא ליטש כל שורה, סיגנן עד הסוף כל משפט.

יותר מכל אוהבת המתרגמת שלו את הסיפור האחרון „שכר הסופרים הראשון שלי" שבו מתאר באבל איך זכה בחסדיה של זונה אחרי שסיפר לה סיפור זוועתי, בדוי מתחילתו ועד סופו, על תולדותיו. הוא סיפר לה שהיה זונה ממין זכר ועבר מיד ליד, והזונה התרגשה כל כך מהסיפור עד שאימצה אותו אל ליבה וקראה לו „אחותי הזונה" ושכבה איתו בטירוף חושים.

בעיני מירסקי הסיפור הזה הוא השיא של העמדה הבאבלית: להיות חצוי גם ברגעי השיא, להתמכר עד הסוף לחושים אבל לעמוד מהצד ולהתבונן בעצמך ובזולתך בעת ובעונה אחת.

יהודי־רוסי שבחר לכתוב רוסית

היו שרגזו עליה על שהתעקשה לקרוא לו איסאק ולא הסתפקה בגוון ה"גויי" של השם הגדילה עשה וכתבה „אמנואלוביץ'" ולא עמנואלוביץ' כמו שצריך.

התגובה שלה ניתנת בכובד ראש: "באבל נולד באודיסה, ידע עברית וקיבל חינוך יהודי. הוא הכיר את התנועה הציונית ובחר לא להתחבר אליה. הוא הלך אל המהפכנים ואל השפה הרוסית. היתה לו רוסית נהדרת. הנפלאות שהוא עושה בשפה הרוסית בדימויים ובקצב המשפטים אין דומה להן בספרות הרוסית כולה. הוא אינו שייך לתנועה הציונית ולא מקובל עלי רצון הניכוס שלו כיוצר עברי, למה לנכס אותו? הוא היה סופר רוסי ממוצא יהודי, כך ראה את עצמו.

נילי מירסקי. „לא מקובל עלי הרצון לנכס אותו כיוצר עברי". (תצלום – חנוך גוטמן)

זה ששלונסקי בלהט התנופה הציונית הפך אותו לסופר עברי אינו משכנע אותי. למה לסול כלל אין קוראים שאולי באבל היה איסאק והיה אמנואלביץ' כמו שמבטאים ברוסית את השמות הללו."

היא אינה מכחישה את זיקתו ליהדות, הרי אי אפשר להבין את המתח המיוחד של סיפוריו, הנעים בין קטבים של אנושיות, רוחניות תלושה לבין גסות רוח בהמית, בלי להביא בחשבון את החינוך שקיבל אצל סבו היהודי. המתח הזה ניכר גם בניגודים של סיפורי אודיסה: יהודים מהעולם התחתון, פושעים, אנשים פשוטים, גסים שכמותם מעטים בספרות העברית. בסדרת הסיפורים המתעדים את המלחמה עולה בלא הרף המתח שבמספר ליוטוב, בן דמותו של באבל, אנטלקטואל יהודי מושקף החצוי בין הערכים היהודיים לגסות המהפכנים אליהם הצטרף.

לא במקרה היהודים אצלו הם הקורבנות שסובלים ונהרגים. בסיפור המלחמה הראשון שלו מופיע יהודי זקן המתחנן בפני הורגיו שישחטו אותו בחצר על מנת שבתו לא תראה את הזוועה. באבל מתעד את האימה לפרטיה, גם את ריפיון רוחו מול הדם. בסיפור אחר מבקש חייל, שמעיו נקרעו במהלך קרב שיירה בו כדי לגאול אותו מיסוריו והוא אינו מסוגל לבצע את הבקשה. כל שהוא יכול זה לכתוב עליה. ואף־על־פי־כן אין הוא סופר „עברי", גם לא „יהודי" אלא יהודי־רוסי, שבחר לכתוב רוסית.

רבים חלקו על עצם הצורך לתרגם מחדש את באבל לנוכח העובדה שב־1963 יצא לאור תרגומו של אברהם שלונסקי. תרגום שזכה לביקורות מסתייגות, כבר כשיצא לאור על היותו מליצי מדי. כבר לפני שלוש שנים ביקר חיים באר (ב„דבר השבוע" ברשימה „עקידת איסאק") את התרגום השלונסקאי הארכאי לבאבל ושיכנע אותה בנחיצות תרגום מחודש, אולם מה ששיכנע אותה סופית היה שרבים מאוהבי הספרות מבין מכריה לא ידעו מי זה באבל.

השוואה שטחית בין שני התרגומים, שלה ושל שלונסקי, מעלה שהתרגום החדש קולח, חסכני ונוח לקריאה בהרבה מזה הישן.

משפט מתרגום שלונסקי: „שדות הפרג הארגוני פורחים על סביבותנו, רוח־הצהריים משחקת בתוך השיפון המצהיב, בתולת החיטה השחורה מתמרת באופק כחומתו של בית־מינזר רחוק" ואותו משפט אצל מירסקי: "שדות פרג ארגמניים פורחים סביבנו, רוח הצהריים משתעשעת בשיפון המצהיב, הכוסמת הבתולית מתנשאת באופק כחומת מינזר רחוק".

בזכות התרגום החדש נעשה באבל סופר חמיץ לקורא העברי. הכובד והארכנות של התרגום השלונסקאי נעלמו. ויחד עם זאת, חלק מה„פתרונות" התרגומיים של שלונסקי נשארו. הרוסיות העממיות מדוברות גם אצלו וגם אצלה בתבניות לשון עתיקות, שזורות מליצות כמו „אתא" או „עם צאת נשמתי". היא מסבירה שהרוסית העממית היא שפה ארכאית ומליצית במיוחד. כשהתחבטה בשאלה איך להעביר את הגוון המליצי הזה לעברית יעצו לה לתרגם ללשון „גששית". היא לא אימצה את הרעיון מפני ש„זה לא זה" והעדיפה ללכת בעקבות שלונסקי, שיבצה תבניות לשון עתיקות בשפה עממית מדוברת. „שלונסקי החמיץ את רוחו של באבל, אבל הוא ידע מה הוא עושה", היא אומרת בהערכה.

באבל מספר על עצמו שלאחר שניסיונות הכתיבה הראשונים שלו העלו חרס ולאחר שנוכח לדעת שהוא כותב „כתיבה גרועה להפליא" שילח אותו גורקי אל „בין הבריות". שבע שנים צבר חוויות ורק אחריהן משלמד להביע את מחשבותיו בבהירות ובלי אריכות יתירה, חידש את כתיבתו.

"עזבתי את באבל ועכשיו אני עם תומאס מאן"

לפעמים תרגום גרוע של יצירה מעולה יכול לקבור ספר. כך קרה ל„מוות בוונציה" של תומס מאן. הוצאת „תרמיל" בעריכת ישראל הר הוציאה ב־65 את היצירה בתרגום שנילי מירסקי מכנה אותו בזעם „גיבוב עילג של הבלים. קלוקל זו לא המלה, הוא מזוהם ומסואב. זה איום ממש מזעזע, אחת מיצירות המופת הפכה בתרגום הזה לסתם גיבוב מלים שטותי. מה שנקרא בעברית 'מוות בוונציה' אין לו שום קשר לאחת מפסגות היצירה. חוץ מהעלילה לא נשאר כלום", היא קוטלת.

בסמינר על תומאס מאן באוניברסיטה היא בזבזה הרבה שיעורים על התרגום ואז לאחר שתלמידיה ביקשו שתתרגם אותו מחדש, היא התחילה לעבוד עליו.

עוד לפני באבל תירגמה מחדש את „בית בודנברוק" של תומאס מאן שכמעט נשכח מלב הקורא הישראלי. אם באבל הוא חד, קצר ותמציתי, הרי תומאס מאן הוא ההיפוך הגמור: המשפטים ארוכים, משועבדים משפט בתוך משפט תיאור בתוך תיאור. לשון כבדה, עמוסה, קצב איטי, כבד ראש. "זהו תומאס מאן", היא אומרת. בתוך כל הכובד הזה שבאמצעותו מתוארים הבודנברוקים, משפחה בורגנית גרמנית מוצקת ערכים, עולה אירוניה הנובעת מיחסו של המספר אל הבודנברוקים. ולכן היא לא ויתרה גם בתרגום החדש על המבנה המסובך של המשפטים אף־על־פי שבתרגום האנגלי שקיבל את בירכתו של תומאס מאן, הוחלפו השיעבודים במשפטי חיבור. היא לא רצתה לוותר על המוסיקה הכבדה המתנגנת בספר. „בית בודנברוק" בתרגומו החדש הוא לדעת קוראי מאן במקור המקבילה העברית האופטימלית ללשונו של מאן.

„אני לא מחפשת את העברית המושלמת, אני לא בקיאה כל כך במקורות, אני רוצה את המוסיקה של השפה", היא אומרת. כניסה מחדש לעולמו של תומאס מאן השכיחה ממנה את באבל. „אני כבר לא איתו. אני עם תומאס מאן ב„וונציה" שלו".

וכך היא הולכת מעולם לעולם, מגוגול „הפסיכופט" לפונטנה „השפוי" יוצר הרומן „אפי בריסט", וממנו אל מאן ואל באבל ושוב אל מאן. יצירות שהן אנשים, עולמות שהיא שוקעת לתוכם ויוצאת מהם אל עולמות אחרים.

"מתרגמים בלי סוף"

בצד ה„בום" של יצירות מקור קיימת בשנים האחרונות גם תנופת תרגום אדירה. זכויות יוצרים של יצירות של סופרים עכשוויים בספרות העולם נקנות בלהיטות על־ידי מו"לים ישראלים המזדרזים להעבירן לשפה העברית בלי שהם מקפידים על איכות התרגום. והתוצאות ניכרות. מירסקי טוענת שחלק ניכר מהתרגומים יוצא „עם אזולת־יד כזאת עד שבושה להשתייך למקצוע".

תרגום גרוע פועל את פעולתו על העברית, שפת תרגום עילגת המשתרשת בספרים נותנת אישור לשפה עילגת וקלוקלת בתחומים אחרים. היא היתה רוצה שיקפידו יותר. שיהיו יותר מתרגמים מקצועיים. היא שלמה קודם כל עם עבודות התרגום של אילנה המרמן וגם של רינה ליטווין, יהושע קנז, ומאיר ויזלטיר: מהוותיקים היא מעריכה את מרדכי אבי שאול – „כל מה שהוא נגע בו אני לא נוגעת" – והיתה רוצה לראות עוד מתרגמים מסוג במקצוע.

---

* „חיל הפרשים וסיפורים אחרים" מאת איסאק באבל, בתרגום נילי מירסקי, סדרת „הספריה"

חשיבותה של ההדדיות / נתן רוטנשטרייך

מחויבותו של איש המחקר

בפני החוקרים ניצבת השאלה אם חלקם למען החברה הוא עניין שולי לעיסוקם, תוצאת לוואי בלבד, או שעליהם לכוון את עצמם, תוך עיסוקם המוגדר, לראיה הרחבה של החברה

התופעה של עזיבתם על אנשי מחקר מצויינים את הארץ כדי לממש את יכולתם היוצרת בחוץ לארץ וביחוד בארצות הברית היא תופעה הדורשת עיון.

אכן, חובתה של חברה מאורגנת לאפשר לאנשים יוצרים, ובכללם אנשי מדע, לפעול בתחום עיסוקם ולממש את יכולתם. ספק אם היה המחקר אי פעם עניינו של יחיד בבידודו כמו השירה והציור. מחקר נדרש לכלים, אם מכשירים ואם ספרים, והללו היו כאז ומתמיד מחוץ להישג ידו של יחיד. המחקר היה בסיס להוראה של דור צעיר, ולמרות התמורות שחלו בו עדיין הוא כזה. אם כך היה בימים רחוקים, כאשר אירגונה של החברה היה רופף מכהו וכאשר המחקר לא היה מסועף ונועז כמות שהוא כיום, קל וחומר שכך הוא הדבר על רקע התמורות שחלו במחקר, בסדרי החברה והיזקקותה למחקר.

אחת הטעויות שחברה שוגה בהן היא בקשתה להבדיל בין מחקר בסיסי למחקר יישומי, כאילו יש מעמד וסיכוי כלשהם למחקר יישומי בלי שיהיה כעוגן במחקר בסיסי. דווקא בדור של אטום ומחשבים אנו למדים שהמעבר מן העיסוק הבסיסי ליישום הוא דינאמי ונמרץ. חברה חייבת לקיים את המחקר על כל צרדיו ולתת לו אפשרויות על־פי היכולת האנושית הגנוזה בה ועל־פי מה שמתפקידה לעודד ואפילו לעורר.

ב

אולם המחויבות אינה חד־צדדית. המחויבות איננה רק של החברה כלפי בניה העוסקים במחקר; היא גם מחויבות של היחידים למען החברה. אפשר שיטען הטוען כי מי שאינו איש מחקר בתחום מדעי הטבע קשה לו להבין את מקצבו של מחקר זה. ועל כן אינו יכול לטעון כלפי מי שמעריך את המחקר והומר שהוא רואה את עצמו רק בתוך תחומו של העיסוק המדעי שלו ואינו רואה את אחריותו כלפי החברה ומחוייבותו היום־יומית כלפיה. נכון שהצרכים המכשירים של מדעי הטבע לוחצים יותר מן הצרכים של מדעי הרוח. אולם גם מי שמתעסק במדעים אלה נתקל בקשיים משום שמחובתו להיות מודע לפירסומים חדשים וגם להידרש אליהם לפי כיוון עיסוקו. ואולם הבדלים מבחינת הכמות בין תחומי מחקר שונים הם בסופו של דבר הבדלים מבחינת האיכות, ועל כל מועקתם של אנשי מדעי הטבע היא קשה יותר.

ג

היענותה של החברה לכישוריו ולעיסוקו של איש המחקר היא צד אחד ביחסי ההדדיות בין היחיד לכלל החברתי. החוקר נענה לחברה בשני כיוונים: הוא יוצר בסיס עובדתי לאפשרויות שיפור חייה של החברה – אם בכיוון החקלאי ואם בכיוון של התערבות רפואית באורגניזם של בני אדם ואם בכיוון של סיוע לקיום התשתית של החברה על־ידי האפשרויות ליישם את הממצאים של המחקר הפיסיקאי או הכימי למען בטחונה הבסיסי, כלומר הקיבוצי של החברה. אלה דוגמאות בלבד. הכיוון האחר שבו פועל החוקר היחיד או הקהילה של היחידים הוא מוגדר פחות אך לא פחות ממשי. הם מעמיקים את היצירתיות של החברה במובן התרבותי הכולל. הכשרה של דור צעיר וחינוכו באמצעות המדע היא ביטוי ממשי למעבר בין המחקר כדי אמותיו לחברה במכלול היצירתי שלה. חוקרים הם אנשים הפועלים בידוע ושימוש במתודות ובמכשירים או הידרשות לתיאוריות למען אימותן, הרחבתן או העמקתן לרבות לבנין גיבוש תיאוריות חדשות. כל אלה אינם מעשים הנעשים בהיסח הדעת. אלה מעשים המצריכים את תודעתו של החוקר ואת הפעלתה בנוגע לעניינים שהם בגדר מוקד המחקר. לפיכך עומדת בפני החוקרים השאלה אם חלקם למען החברה ובתוכה הוא עניין שולי לעיסוקם, עניין שהוא רק בגדר של תוצאה עצלורית לעיסוקם, או הם בתודעתם יכוונו את עצמם, תוך עיסוקם המוגדר, לראיה הרחבה של החברה. אכן יש תופעה של מומחיות יתירה, של הצטמצמות במעבדה בלי ראיית היריעה החברתית והאנושית הרחבה. ספק אם הצטמצמות זו אפשרית במובן הכולל, כלומר במובן התוסס. אך אפילו אם היא קיימת יש לזולת או לחברה הסמכות לתבוע מן החוקר שיראה לא רק את התוצאות הגלויות של מחקרו אלא שהתוצאות וראייתן המקדימה תלווה אותו בעיסוקו.

אנו עדים לתופעה שככל שגוברת התלות של החברה במחקר המדעי, כך עולים גם חוקרים הרואים את מחויבותם כלפי החברה ולפרקים הגדולים במיוחד הם גם הרחבים ביותר. איינשטיין לא היה רק הוגה התיאוריה של היחסות: שאלות שונות של האנושות בראייתה ההשקפתית ובהתהליכיה השונים העסיקו אותו והדריכו את תשומת־לבו ואת מנוחתו.

ד

בפני חוקרים הפועלים במדינת ישראל דווקא בפני המצויינים שבהם, עומדת הבעיה אם התמסרותם למחקרם תוביל אותם לכך שהם ייאלצו לעקור מן החברה הישראלית ומחלקם בתוכה ולמענה. נכון שיש גבולות לאפשרויות מחקר בארץ קטנה והגבולות הם גם מזווית ראיית הרווחה של היחיד וגם מזווית הראיה של הכלים העומדים לרשותו של החוקר, לרבות שיתוף פעולה עם עמיתים. גבולות אלה נחשפים גם במדינות גדולות ממדינת ישראל, ומה שקרוי בריחת המוחות אינו בגדר של תהליך של תעייה בדרכי החיים. זה תהליך של הגירה לארה"ב של אמריקה והיו מקרים בולטים מאד, למשל אנגליה, המעידים על כך.

אך צרת רבים אינה חצי נחמה. המפעל הציוני במדינת ישראל קם והיה מכשות לא על־ידי תהליכים שקראו להם סטיביים בלשון המסורת הציונית אלא על־ידי פעילות שביודעין. ככל שאתה מופעל על־ידי יחס שביודעין, לעולם אתה מחוייב לשפה יחס זה כאילו אמרנו – המערכת שביודעין מחייבת, על משקל האמירה „אצילות מחייבת". אנו מצויים עדיין בתהליך של הנחת יסודות למערכת האנושית והחברתית של מדינת ישראל ועלינו לראות את המשמעות הרחבה של עיסוקנו ולהתחשב לא רק בשביל של כל אחד ממנו אלא גם במעגל הרחב של החברה. במקום מעשינו שלנו לא יבוא עושה זולתנו שיעשם. דווקא בשום שאנו בונים את חברתנו בתקופה של עולם פתוח עלינו לדאוג לאיזון בין הפתיחות הקיימת לבין רשות הרבים של עצמנו כדי להביא לאיזון סביר בין כיוונים שונים של המציאות האנושית. מציאות זו אינה עומדת על מרכיב אחד ושום מציאות אינה חד־ממדית. דווקא אנשי מדע נועדו לדעת את המקצב הזה של המציאות. יש בכך ויתור הכרחי על אלו ממרכיבים של פעילות מדעית. ויתור הוא צד שני של מחויבות ואנו דנים בה ולא בשביל המסלול של עיסוק חלקי והוא חלקי למרות חשיבותו. מה גם שבמציאות מודרנית יש אפשרויות של שיתוף פעולה בין ארצות, למרות שהתיעדרות מן המעבדה שבארץ וזניחת תלמידים הנשארים ללא הדרכה של חוקרים בכירים אינן בגדר של פיתרון לבעיה. ההצטיינות מושכת אליה גם סיוע ואינה נשארת בתוך ד' אמות של ארץ מסויימת. יוצאים לה מוניטין ומהלכים, לרבות רתוק ההולך קרי הכסף, אם נשאר בגבולות משחק מלים.

ה

גם על איש מדע, ככל שעיסוקו הוא אוניברסאלי, חלים כללים הקשורים לרב־גוניות ולרב־ממדיות של המציאות האנושית. בעל־כורחו הוא חי והוא מחוייב כלפי החיים לא רק כעובדה נתונה אלא כמציאות אנושית שאינה קיימת קיום אוטומטי. אריסטו אמר כי המדינה קמה למען החיים אך היא קיימת למען החיים הטובים. פעילות מחקרית בודדת פעילות יוצרת היא בגדר של חיים טובים ולאו דווקא מצד טובת ההנאה. גלוי לעין כי חיים ככל שהם נתונים אינם בגדר של עובדה הקיימת בכוח עצמה גם כאשר מדובר בחיי האורגניזם; קל וחומר כאשר מדובר בחייה של חברה. בלי טיפוחה אין היא קיימת. לפיכך בבחינה מסויימת חיים טובים משוקעים במציאות של החברה והם צריכים את התערבות הפעילה של בני האדם.

היגררות מנוגדת לפעילות מבקורות התודעה. דומה שבנסיבות כפי שהן מצטיירות עתה מן הדין, כלומר מן המחויבות, הוא שאנשי מדע ימצאו דרך למתן ביטוי קונקרטי למעמדה הרחב של פעילותם ולמה שמתחייב מכך – במשמעויות השונות של מושג זה: מה שנובע מפעילותם ולמה שנדרש מהם.

רעש לא היה פה / אמנון דנקנר

(סוף מעמ' 15)

מערכת הבחירות שלהם. הבעייה בוויכוחים הפומביים האלה היא שבשל היותם עימותים בין ששה הם יותר גימיק מאשר דיון. על כל שאלה יש לכל מועמד 30 שניות של דיבור, שנלמד בעל פה כדי לנצל את הזמן המועט באורח מירבי, וההתבטאויות אינן יותר מאשר שינון של כרטיסיות.

הדמוקראטים כבר עייפים. היו להם קרוב ל־20 ויכוחים, והרפובליקאים רק התחילו אבל צפוי להם עוד מסע ארוך. בצד הדמוקראטי יש הפתעה: מוויכוח לוויכוח, וממשאל למשאל, הולך ומתבלט האיש שלפני שלושה חודשים איש לא התייחס אליו ברצינות – הסנאטור מאילינוי פול סיימון שנאמר עליו כי הנכס האלקטוראלי היחיד שלו הוא שמו הזהה לזה של הזמר המפורסם, ועתה הוא כבר נוגס בעקביו של המועמד המועדף עד כה מייקל דיוקאקיס ממסצ'וסטס.

רבים במפלגה הדמוקראטית רואים עדיין אסון באפשרות של בחירתו למועמד. בכל זאת, טוענים, קשה לראות אותו כובש בסערה את העם האמריקאי ומתייצב מול ג'ורג' בוש או בוב דול הקשוח

מוויכוח לוויכוח החל סיימון שובה את הלב הדמוקראטי – בעניבת הפרפר הנצחית שלו בהליכותיו הצנועות ובדיבורו הישיר. המפלגה הדמוקראטית היא במצב נפשי של מי שמוכרח להתאהב במישהו ודומה כי היא מתחילה להתאהב בסיימון. הוא מדבר בלי פחד בסגנון ובתוכן של הנעימות הדמוקראטיות הישנות מימי ה„ניו דיל" בעד מעורבות ממשלתית מוגברת, בעד סיוע לנחשלים שבשולי החברה, דברים שהפכו בימי רייגן, גם אצל הדמוקראטים, לדברי כפירה כמעט שאין אומרים אותם אלא בחדרי חדרים. סיימון, בניגוד לשאר המתחרים, נשמע כמי שמאמין במה שהוא אומר ולא כמי שסיים קורס באיך להישמע אמין. דווקא החיספוס שלו, חוסר המיומנות שלו, היותו רחוק מחלקלקות, הם שמושכים אליו את הלב. הוא גם מבוגר בהרבה משאר המועמדים הדמוקראטים – בן 57 – ומקרין חום אבהי לעומת התוקפנות הצעירה והחלקלקה של השאר. כשהיה בן 19 רכש עיתון קטן בעיירה באילינוי והשתמש בו כדי להילחם בפשע המאורגן באיזור, כשהוא נתון לאיומים על רכושו ועל חייו. הפעילות העיתונאית שלו חיסלה קריירות של אנשי פשע מאורגן וסיימון לא נרתע מן האיומים. כשאמר לו אחד מאויביו כי ישמון מצבה במערכת העיתון שלו, ענה: יש לי מכונות דפוס ישנות וביטוח גבוה, עשה זאת.

הקריירה העיתונאית שלו הובילה אותו לפוליטיקה, אבל הוא גם אינטלקטואל שחיבר 15 ספרים, כותב פורה של מאמרים ובעל כושר מיוחד לרכוש את ליבם של צעירים, כשהוא מדבר איתם על חינוך ויחסים עם ההורים.

עכשיו מתחילים להכיר את סיימון, אולי לא כמו שמכירים את הזמר, אבל הוא מתקדם. לעומתו מרשרש דיוקאקיס במקום, ובמירוץ לנשיאות דישרוש במקום כמוהו כנסיגה. המושל של מסאצ'וסטס מרגיש במסע הבחירות שלו את הצלחתו לאושש את כלכלת מדינתו, אולם נשמעות רטינות רבות על כך שמרוב דיבורים על העבר אין לו בשורה לעתיד הכלכלי הקודר המצפה לארה"ב.

מוויכוח לוויכוח וממשאל למשאל הולך ומתבלט הסנאטור מאילינוי פול סיימון עליו נאמר כי הנכס האלקטוראלי היחיד שיש לו הוא שמו של הזמר המפורסם

בעוד דיוקאקיס קופא על מקומו, ממשיך סיימון לצבור תאוצה, נוסע לבדו בטיסות מסחריות רגילות, בצניעות ובחריצות, ומקווה כי הוא האיש שבו תתאהב המפלגה הדמוקראטית. אולם רבים במפלגה עדיין רואים באפשרות של בחירתו למועמד אסון. בכל זאת, הם טוענים, עדיין קשה לראות אותו כובש בסערה את העם האמריקאי ומתייצב מול ג'ורג' בוש או בוב דול הקשוח. יש בו בסיימון, הם אומרים, משהו מוזר, אם לא רוחה, במבט התבים מדי, בעניבת הפרפר ובמשקפים המיושנים, משהו שנראה כמו צל מן העבר הרחוק. אבל זה עשוי להיות גם כוחו. אם תגבר התחרדה הכלכלית יהיה סיכוי טוב למי שיהיה בדמותו להזכיר את ימי ה„ניו דיל", שחילצו את ארה"ב מהמשבר הכלכלי הקודם.

יוון בין דה־פקטו לדה־יורה / שלמה שפיר

יחסים בלי קרבה יתירה

לעומת הרטוריקה העוינת לישראל של מפלגת פאסו"ק בעבר, אפשר לחוש כיום התרככות מסויימת. פרשנים פרו־ממשלתיים מבקשים לשכנע כי המפנה לטובה ביחסים הוא אכן בעל משקל

אם לא יקרה ברגע האחרון משהו בלתי־צפוי, יגיע שר החוץ היווני קארולוס פאפוליאס עוד החודש לביקור בישראל. יהיה זה ביקור ראשון של שר יווני בכיר בארץ, מדינה שאתונה עדיין לא הכירה בה דה־יורה, אף־על־פי שחלפו כמעט 40 שנה מאז כינון ישראל; ולפי כל הסימנים עוד עשוי לחלוף זמן מה עד לנורמליזציה מלאה של היחסים ההדדיים והפיכת הנציגויות הדיפלומטיות בשתי הבירות לשגרירויות מוכרות.

צריך, כמובן, לא לאבד את הפרספקטיווה, והתוודעות מחודשת עם בעיות יוון בעת שהייה קצרה באתונה עשויה לשמש תזכורת לכך: לפאפוליאס יהיה זה רק אחד המסעות שהוא עורך בבירות הים התיכון, ולפרשת הנורמליזציה של היחסים הדיפלומטיים עם ישראל לא נודעת דחיפות מיוחדת אצל מעצבי המדיניות היוונית, וכך גם מבחינת ישראל, ככל שהיא מעוניינת בהסדרת בעיה ישנה זו. עם זאת ימחיש הביקור את כברת הדרך שעברה ממשלת פאסו"ק, בראשותו של אנדריאס פפנדריאו, מאז נקודת השפל ביחסים ההדדיים. קבלת־הפנים הממלכתית ליאסר ערפאת, ההכרה באש"ף כנציג היחיד של העם הפלשתיני, הענקת מעמד דיפלומטי למשלחתו וכן ההפגנות האנטי־ישראליות הסוערות – בעידוד השלטונות – בימי מלחמת לבנון הביאו בעקבותיהן יחסים צוננים בין שתי המדינות. בשנים האחרונות הסתמנו רגיעה ושיפור הדרגתי שבאו לביטוי בחילופי ביקורים של מנכ"לי משרדים, שר התיירות הישראלי וסגן שר התיירות היווני, בסימפוזיונים בהשתתפות אקדמאים בכירים, ובהסכמים בתחומי התיירות והחקלאות. בשנת ה־40 לישראל מתוכננים עוד סמינרים משותפים ותערוכות, אם כי למען האמת כבר היו ארועים דומים לפני תקופת השפל האחרונה ביחסים.

ההסתייגות היוונית מהכרה דה־יורה במדינת ישראל היתה נחלת הממשלות השמרניות, שמשלו באתונה כמעט ברציפות מאז תום מלחמת העולם השניה ובעצם עוד לפניה. אומנם בשלהי מלחמת העולם הראשונה תמכה יוון בהצהרת בלפור להקמת בית לאומי יהודי בארץ־ישראל. אך בדיוני או"ם אחרי מלחמת העולם השניה היא נמנתה עם תומכי ההצעות הפרו־ערביות וב־29 בנובמבר 1947, בהתחשב במדינות ערב, הצביעה נגד תוכנית החלוקה. בעשורים הראשונים לקום ישראל גרסו היוונים כי ההכרה דה פקטו בלבד קשורה באינטרסים של הקהילות היווניות במצרים ובמדינות ערביות אחרות; מאוחר יותר, בשנות ה־70, בעת גאות מחירי הנפט, הצביעו היוונים על האינטרסים הכלכליים החיוניים שלהם במדינות ערב ועל הצורך להבטיח את תמיכתן של מדינות אלה בקפריסין היוונית נוכח הפלישה התורכית לצפון־מזרח האי. אחרי ערעור מעמדה של ביירות, עקב הלחימה המתמשכת, קיוו רבים באתונה לרשת את מקום ביירות כמרכז מסחרי ופיננסי מזרח־תיכוני.

בבחירות 1981 זכתה פאסו"ק, שהיתה מפלגת האופוזיציה הראשית מאז הבחירות הכלליות לפני עשור. עם עלייתו של השמאל לשלטון נתוספו למדיניות החוץ היוונית האוריינטציה הרדיקלית, אוהדת העולם השלישי, וההזדהות עם אש"ף כסמל של תנועת שחרור אנטי־אימפריאליסטית מהפכנית, תוך דחיית כל הגדרה של אש"ף כארגון טרוריסטי.

לעומת הרטוריקה העוינת של פאסו"ק ב־1977 – שעליה יכולתי ללמוד אז בעת ביקור קצר ביוון ערב הבחירות – אפשר לחוש כיום התרככות מסויימת. פרשנים פרו־ממשלתיים מבקשים לשכנע במשמעות המפנה לטובה ביחסים, חרף דבקות האידיאולוגים השמאליים של הממסד הפאסו"קי במצעם המקורי. הם מצביעים על אכזבת השלטונות מהבטחות פיננסיות של מדינות ערב, על הסולידריות המוסלמית עם תורכיה, שמגלים שליטים ערביים מסויימים, על הסלידה מפעולות הטרור שגרמו לקורבנות בתוך יוון, על נזק שהדבר הביא לתיירות הזרה וכיוצא באלה. אולם „המעגל הים־תיכוני" במדיניות של אתונה – בצד הזיקה לקהילה האירופית ולבלקנים – מוסיף, כמובן, לפעול שלא לטובת ישראל ומשפיע גם על מרבית ההצבעות של יוון באו"ם ובמוסדות בין־לאומיים אחרים. אנשי משרד החוץ היווני חוזרים ומדגישים בשיחות, כי הקשרים המסורתיים עם העולם הערבי מוסיפים לשמש יסוד מוסד של מדיניות החוץ היוונית, כי יוון תמשיך לתמוך בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים ובהחזרת השטחים הכבושים; עצם הכיבוש הישראלי מעורר אצלם אסוציאציות לגבי הכיבוש התורכי של חלק מקפריסין, שיוון אינה מוכנה להשלים עמו בשום מחיר. ליוון יש, כידוע, מערכת קשרים מסועפת עם מפיקות הנפט הערביות וגם עם מדינות אחרות כמו סוריה למשל. היחסים עם מצרים הפרו־מערבית נתהדקו שוב לאחר ביקור של פפנדריאו אצל הנשיא מובארק אשתקד. בסכסוך האיראני־עיראקי שומרת יוון על נייטראליות ומתמידה בקשריה עם שני הצדדים.

כנגד זה יש כמה גורמים המאיצים ביוון לשנות את המצב יוצא הדופן ביחסים עם ישראל, גם אם הדבר לא יגרור מפנה מרחיק לכת במדיניותה. המצב הנוכחי אינו מסייע לה בקהילה האירופית, שהמשך החברות בה היא עובדה מוגמרת גם על־פי פאסו"ק בניגוד לסיסמאות המפלגה כאשר היתה באופוזיציה. כבר כיום מתכוננת יוון למחצית השניה של 1988, כאשר תכהן כנשיא תורן של הקהילה. אף כי באתונה מזכירים את השוני שבינה לבין מדריד, שאינה חייבת להתמודד עם נושא כבעיית קפריסין, היה בדוגמה הספרדית – כינון יחסים מלאים עם ישראל – משום המחשה להשלמתן של הידידות הערביות עם העובדות כשהן ניצבות בפניהן. התקדמות בתחום הוועידה הבין־לאומית לשלום במזרח התיכון תוכל לספק ליוונים מוצא והזדמנות לנורמליזציה של היחסים הדיפלומטיים עם ישראל. גם שר החוץ מודה שדחייתה עד לפתרון מלא של הסכסוך הישראלי־ערבי לא תהיה בגדר מדיניות ריאליסטית.

מוטב היה אילו נפלה ההחלטה בדבר נורמליזציה ביחסים בימי כהונתה של הממשלה הנוכחית. החלטה כזאת בקדנציה של ממשלת ימין עלולה להתקל בהתנגדות השמאל

פאפנדריאו. ראש ממשלת יוון – שמאל. אוורט. ראש עיריית אתונה – ימין.

אולם המניע העיקרי לכינון יחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל איננו עמדתה של אירופה אלא זו של השדולה היהודית בארה"ב, ואין היוונים מתביישים לומר זאת בגלוי. היוונים בארה"ב, כשלושה מיליונים במספר, ששדולתם היא השניה בגודלה בין השדולות האתניות, לאחר היהודים, מחייבים מכבר את הנורמליזציה בין אתונה לירושלים. לא אחת שיתפו פעולה עם השדולה היהודית, ובימי כהונתו של ג'ימי קארטר, הנשיא הדמוקראטי האחרון, הסתייעו ביהודים בהפעלת לחץ להשעיית משלוחי הנשק לתורכיה. על רקע המאבק המתמשך בקונגרס בוואשינגטון מעוניינים היוונים בשיתוף פעולה כזה גם בעתיד. יש אצלם, כנראה, גם מי שמודאג מהמאמץ שעושה באחרונה ממשלת תורכיה לשיפור היחסים עם ישראל, אף־על־פי שלמראית עין דרג הדיפלומטים הוותיקים המכהנים כיום על הצירויות בתל־אביב ובאנקרה הוא מזכיר שני בלבד. שהרי גם צעדיהם של התורכים מכוונים במידה לא מעטה לאותה שדולה יהודית בארה"ב. נוסף על כך, מזכירים בני שיח באתונה את משקלם של יהודי אמריקה בתחום התיירות וגם בתחום הבנקים, מה שאינו תואם את המציאות ומזכיר הכללות בלתי־סימפטיות.

לא אחת שמעתי בארץ שאחד הקשיים העיקריים שלנו ביחסים עם יוון הוא דעת־הקהל הפרו־ערבית שם, בניגוד לרוב המכריע של ארצות אירופיות אחרות. למעשה מושפעת דעת־הקהל הזאת מהממסד, מהתקשורת האלקטרונית ומהעתונות שחלקה כהולם עוין. למי שאינו מבין יוונית קשה לבחון באיזו מידה אכן חלו באחרונה איאלה שינויים לטובה. מכל מקום, בפרסומים ממסדיים באנגלית מאוזכרים המאמצים לשיפור היחסים עם ישראל והקריאות לנורמליזציה שהושמעו בכינוס הקונגרס היהודי האירופי באתונה ועל־ידי משלחת הקונגרס היהודי־אמריקאי. הירחון הדיפלומטי מחודש ספטמבר, כנגד זה, לא שכח להקדיש את שערו לפארוק קדומי, שר החוץ בקבינט הצללים של אש"ף, והבליט את קבלת הפנים הידידותית שערך לכבודו משרד החוץ היווני. מעיון בקטעי עתונות מתורגמים יכולתי ללמוד גם על התהדות לכמה אירועים ישראליים, כגון הופעת ישראל ביריד סלוניקי לאחר הפסקה ממושכת, עצרת רבת משתתפים לזכרו של בן־גוריון, פרי יוזמתו של השגריר משה גלבוע הפעלתן ועוד. להקת המחול בת־שבע שהופיעה באתונה זכתה לביקורות חיוביות. בסלוניקי שמעתי על רשמיהם החיוביים של ספורטאים יוונים לאחר ביקור בישראל. הם נתנו לכך גם ביטוי בסלוניקי.

באחרונה הכריז קונסטנטין מיטסוטאקיס, מנהיג מפלגת האופוזיציה השמרנית „הדמוקראטיה החדשה", בעלת האוריינטציה הפרו־אמריקאית, כי יש להכיר בישראל „דה יורה" לאלתר וכי מפלגתו תעשה זאת אם תעלה לשלטון בבחירות הבאות. בבחירות המוניציפליות לפני שנה זכתה מפלגה זו להישגים ניכרים, בייחוד בשלוש הערים הגדולות, ובסקרי דעת־הקהל היא מקדימה כיום את פאסו"ק בכמה נקודות.

מיליטיאדס אוורט, ראש עיריית אתונה ובנו של אנגלוס אוורט, ראש המשטרה שהציל מאות יהודים מידי הנאצים ב־1944, אמר לי כי פאפנדריאו מעורב מדי, לדעתו, בעניינים ערביים. אף־על־פי כן גם אוורט מחייב, באורח עקרוני, מדיניות חוץ מתואמת בין המפלגות העיקריות במדינה קטנה יחסית כמו יוון. בניגוד לבחירות הקודמות, שבהן זכתה פאסו"ק בעיקר על רקע בעיות של מדיניות החוץ, מקווה האופוזיציה לנצח בפעם הבאה הואיל והמערכה תתרכז בעיקר בענייני פנים. בחוגי פאסו"ק, לעומת זאת, מקווים שראש הממשלה יצליח להחזיר לעצמו עד הבחירות – לא יאוחר מ־1989 – חלק מהתמיכה שאיבד. פאפנדריאו עומד לשנות את מדיניות החסכון שהנהיג ב־1985: זו הקטינה אומנם את האינפלציה ואת הגרעון התקציבי, אך פגעה בפועלים ובשכירים.

על כל פנים, דומני, כי מוטב היה שההחלטה בדבר הנורמליזציה ביחסים תיפול בימי כהונתה של הממשלה הנוכחית. החלטה כזאת תתקבל על דעת האופוזיציה הימנית ללא עוררין, בעוד שהחלטה של ממשלת ימין עלולה להתקל מיד בביקורת נמרצת של פאסו"ק, שבשבתה באופוזיציה תהיה שוב ראדיקלי יותר.

הקומוניסטים היוונים, המפלגה השלישית בגודלה, הצטיינו עד כה בקו קשוח ועוין כלפי ישראל, אך אפשר, שיתרככו אם אומנם יחול בעידן גורבצ'וב מפנה בעמדת מוסקווה כלפינו. דבר זה עשוי אולי גם להשפיע לטובה על השמאל של פאסו"ק. האירוקומוניסטים, ששינו את שמם ל„שמאל יווני", הם מפלגה קטנה של אינטלקטואלים ואקדמאים המחייבת דו־קיום בין ישראל למדינה פלשתינית; אך זוהי מפלגה שולית במפה הפוליטית של יוון.

הקהילה היהודית הקטנה ביוון אינה מהווה לכשעצמה גורם בעל משקל בהקשר יחסי יוון וישראל, אך היא משמשת חוליית קשר עם ארגונים יהודיים־אירופיים ואמריקאיים. חוויית הכיבוש הגרמני במלחמת העולם השניה הביאה לקירוב לבבות בין היוונים ליהודים. בעוד שבאיזור הכיבוש הגרמני גורשו למוות כחמש רבבות מיהודי סלוניקי – לשעבר החשובה בין הקהילות הספרדיות – הרי בתחום איזור הכיבוש האיטלקי ניצלו כמה אלפי יהודים (עד סתיו 1943). גם לאחר שזה נפל בידי הגרמנים

המניע העיקרי לכינון יחסים דיפלומטיים מלאים עם ישראל הוא הרצון להסתייע בשדולה היהודית בארה"ב. היוונים בארה"ב, ששדולתם היא השניה בגודלה, לאחר היהודים, מחייבת מכבר את הנורמליזציה

מצאו רבים מסתור בסיוע האוכלוסיה. מאות מהם לחמו בשורות הפרטיזנים. היהודים הסתייעו במיוחד בתנועת ההתנגדות השמאלית „איאם־אלס", אך גם ראש הכנסיה האורתודוקסית דמאסקינוס הוקיע את מעשי הגרמנים וקרא ליוונים לא לתת יד לפעולות הגירוש. באתונה, שהיא כיום הקהילה הגדולה ביותר עם 3,000 נפש, מצוי מוזיאון צנוע הממחיש את דרכה הארוכה של יהדות יוון במשך כ־2,000 שנה. בסלוניקי, שם נותרו 1,200 יהודים בלבד, יש לפי שעה רק חדר עיון היסטורי ותערוכה המרגימה את דרכה של הקהילה במשך מאות בשנים. בקצוות של הימין הקיצוני וגם של השמאל הקיצוני האנטי־ישראלי, יש עדיין גילויים אנטישמיים אלה לא נעלמו גם בכנסיה, על אף המאמצים החיוביים של כמה מראשיה. אולם לא זו הבעיה המאיימת על עתידם של 6,000 יהודי יוון אלא תהליך ההתבוללות ונישואי התערובת, המואץ דווקא כתוצאה מהפתיחות הרבה יותר של החברה היוונית כיום.

(מאמר ראשון בסדרה)

„יאפיס" על הכוונת / מרים פוקס, ניו־יורק

ילדי הפלא חוזרים מהיריד

פיטורי ה„יאפיס" יביאו להערכה מחודשת של ההילה והיוקרה הנלווים לעבודה בוול סטריט. עתה תיבחן מחדש התפיסה כי הצלחה מודדים בכסף

שוק המניות עדיין לא התייצב והשפעת המפולת על כלכלת ארה"ב והעולם עדיין לא ברורה. האם יהיה שפל כלכלי? האם יהיה מיתון? האם יתנער הענק האמריקאי, יפשיל שרווליו, יתגבר על המשבר, וזה יהפוך לזכרון לא נעים אך לא נורא בהיסטוריה הכלכלית של אמריקה? על שאלות אלה אין עדיין תשובות והנסתר רב מהגלוי. אך לעומת זאת מסתמנת אפשרות שיום שני הבהיר אך „שחור", בו הפסיד המשק האמריקאי כשליש מהונו, יהיה לפרשת דרכים חברתית ותרבותית.

יש הסוברים שסוף שנות ה־80 העליזות, הוא סימנה של התקופה בה היתה לאנשי הפיננסים תדמית זוהרת ואפילו סקסית. לפי סברה זו ייעלמו עתה גיבורי התקופה, ה„יאפיס" – המקצוענים הצעירים המצויים בדרכם לפסגה – שנעשו מושא לשמחה לאיד של הציבור האמריקאי.

בתחילת המחזור האחרון של הפריחה הכלכלית שהחל ב־1982, התרחשה צמיחה אדירה בשוק ההון ואיתה גידול מואץ במספר החברות הפיננסיות בוול סטריט, מרכז העצבים של שוק המניות האמריקאי. הגידול המהיר בהיקף העסקות ובמספרן גרם למחסור חמור במומחים פיננסיים וביועצי השקעות. החלל שנוצר התמלא עד מהרה בכוח־עבודה צעיר, בוגרי אוניברסיטאות יוקרה, בעלי תואר מוסמך למנהל עסקים שקיבלו בייל, הרווארד וסטנפורד. השימוש במחשב היה להם טבעי כשימוש בנייר ובעפרון.

ילדי הפלא של שנות ה־80, חלומה של כל אם אמריקאית, הסתערו על שוק ההון. הם נעזרו במחשבים ופיתחו שיטות מתוחכמות לתכנון ולחיזוי העתיד. סגנון חדש חדר לוול סטריט. לא עוד יועצים מהסוג הישן שצברו עשרות שנות נסיון, אמינות ואמות מוסר בדורות. הדור החדש היה מוכן להשקיע מאמץ רב אך רצה להרוויח בהתאם. לא עוד היצע וביקוש פסיביים, אלא גילוי יוזמה בתכנון עסקות. רכישות ומיזוגים של חברות נעשו לאמצעי לספק עסקים לוול סטריט המתרחב. בד בבד הוצגו גם אמות מוסר חדשות: ההצלחה נמדדת בהיקף הרווחים והמטרה מקדשת את האמצעים.

ה„יאפיס" אכן הביאו לשגשוג בוול סטריט, והתמורה לא איחרה לבוא. הצעירים, בני עשרים ושלושים, הרוויחו משכורות עתק חכו למענקים גבוהים לא פחות. אחד מוותיקי הוול סטריט, מאנשי הדור הישן, אמר: „היתה זו תקופה של צמיחה אדירה בה עשרה צעירים, מוסמכים למנהל עסקים, היו יכולים להביא לחברה רווחים בגובה של עשרות מיליוני דולר לשנה. ואז", לדבריו, „אין זה משנה אם משלמים להם 50,000 דולר המגיעים להם באמת או אם משלמים להם 150,000 דולר". היו אמנם בוול סטריט גם ספקנים שניבאו כי הדבר יביא למשבר. אבל עם הצלחה אין מתווכחים, ואיש לא רצה לפגוע בתרנגולת המטילה ביצי זהב.

לציבור הגדל של אנשי הפיננסים החדשים הצטרפו גם עורכי־דין ורואי־חשבון צעירים, שזה עתה נפלטו מספסל הלימודים. גם הם שאבו רווחים קלים מהסקטור הפיננסי המתנפח. שכבה זו, האוונגארד הכלכלי של התקופה, נקראה „יאפיס".

כך גדל דור שלא ידע מחסור. שפל כלכלי או מיתון היו לגביהם מונחים מופשטים עליהם שמעו רק על ספסל הלימודים. הם השקיעו את כספם ברכישת דירות ברובעי יוקרה במנהטן, בבתי קיץ על שפת הים ובמכוניות פאר אירופאיות. אם לא הספיקו המזומנים תמיד אפשר היה לקחת הלוואה על חשבון המשכורות הבאות. המסורת האמריקאית רבת השנים של עבודה קשה וחסכון היתה מהם והלאה. עבודה קשה – כן, אבל החסכון מיותר: כל העתיד לפניהם. תודעת החסכון היתה נחלתם של דור ההורים.

סביב ה„יאפיס" צמחו הווי, אופנה וסלנג. בחנויות היוקרה שנפתחו רכשו אנשי הפיננסים הצעירים את חליפות שלושת החלקים האפורות או המפוספסות בנוסח אל־קפונה. בגלריות לאמנות שצצו חדשות לבקרים באיסט וילג' רכשו ה„יאפיס" תמונות של אמנים צעירים, בתקווה שאלה יתפרסמו וערך עבודותיהם יעלה. זה היה גם תור הזהב למסעדות, שייבאו ירקות אקזוטיים כתוספת לפירות־ים שנשטפו ביין צרפתי מעודן. מועדוני בריאות נפתחו בכל פינה, לשמור ולטפח את הכושר והמראה הצעיר. ה„יאפיס" נעשו לסמל התקופה, למושא להערצה גלויה ולקנאה סמויה.

„יום שני השחור" הוליד גל בדיחות ציניות על חשבונם של ה„יאפיס". נושא ההערצה של אתמול נעשה מטרה ללעג. באחד העתונים צויירה קריקטורה המראה קבצן לבוש חליפה מהודרת, מבקש נדבות. על השלט שנשא נכתב: „אנא עיזרו, אני חייב לממן דירה במנהטן, בית על שפת הים ומכונית פורשה", או „מה תבקש מיועץ השקעות? – מלא בבקשה את מיכל הדלק". מי באמת יכול לאהוב צעיר יהיר ותוקפן, אשר מרוויח כבר בשנות העשרים שלו פי עשרה ממה שמרוויח בן־תמותה רגיל? וכי יכול לאהוב צעיר ראוותן המתגנדר בכל סמלי המעמד אשר היו שמורים עד כה רק ליחידי סגולה השייכים לאצולת הממון האמריקאית?

חשיפתה של שערוריית המידע הפנימי, שהודלף בניגוד לתקנות, בעסקות של מיזוג ורכישת חברות, הסעירה את את הוול סטריט בתחילת השנה. מעורבותם בפרשה של כמה אנשי פיננסים צעירים, אשר הרוויחו הון תוך עבירה על החוק, לא הוסיפה לפופולריות של ה„יאפיס". אין זה פלא, כי כאשר באה שעתם הקשה של אנשי הפיננסים, היו ה„יאפיס" „על הכוונת" של הציבור הרחב, גם של ותיקי הוול סטריט.

התמוטטות שוק המניות והקטנת מתח הרווחים חייבה את חברות הפיננסים לצמצם את היקפן. לפתע החלו מנהלי החברות לחשב כמה עולה להדליק את החשמל כל יום. העובדה שחלקן היחסי של משכורות העובדים בתקציב החברות היה גדול כל־כך חייבה את הבעלים להתחיל בפיטורים. הקדימה את כולם חברת ההשקעות „האחים סלומון", אשר, ימים ספורים לפני המפולת הגדולה, פיטרה 800 עובדים, ובכך הראתה את הדרך. בדיחה נפוצה בוול סטריט אומרת: „מה ההבדל בין האחים סלומון לבין יתר החברות בוול סטריט? – בערך חודשיים". אכן, לא עברו עדיין חודשיים וכמה חברות כבר הולכות בעקבות „האחים סלומון". מפולת הפיטורים גדלה והיא סוחפת עימה את דור ה„יאפיס".

ותיקי הוול סטריט אינם רואים ב„יאפיס" שותפים אמיתיים. היתה אמנם תקופה בה הביאו לחברות רווחים עצומים וקיבלו תמורה הולמת, אבל עכשיו הולך ערכם הסגולי ופוחת. הכושי עשה את שלו.

תהליך זה עשוי, לדעת מומחים, להביא להערכה מחודשת בקרב הדור הצעיר של ההילה והיוקרה הנלווים לעבודה בוול סטריט. עתה תעלה לבחינה מחודשת הנטיה למדוד הצלחה על־פי מידת ההכנסה. „בשנות ה־80 זכה להערצה עיסוק פרוזאי בכספים", מציינים ותיקי הוול סטריט. תרבות „עשיית הכסף" תצטרך להשתנות, ויהיה צורך לבחון מחדש את סולם הערכים, הם אומרים.

ה„יאפיס" עשו את שלהם

שבוע צרפתי / גדעון קוץ, פאריס

עונת הפרשיות

ערב הבחירות לנשיאות מתנהל בצרפת משחק פוקר ציבורי. שתי המפלגות הגדולות מטיחות זו בזו שערוריות שחיתות

בתקופה זו של ערב הבחירות לנשיאות, נקלעה הפוליטיקה הצרפתית לסחרור של „פרשיות". שם המשחק הוא „נפנוף" בקלפים. יש לי נגדך קלף חזק באר, אומר שחקן הפוקר משמאל; ולי יש אחד נגדך – אציג אותו אם לא תחזיר את שלך לחפיסה – עונים לו מימין. „חפיסות פנדורה" נפתחות ולפעמים „סוכמים" לסגור אותן במשך כמה ימים והפרשיה הופכת לפרשה. הסחרור הגיע לשיאו בפרשת הברחת הנשק לאיראן. אבל כבר בתחילת השנה צובר כל צד נקודות בברוזן.

העונה נפתחה עם פרשת הפונקציונר הסוציאליסטי, איוו שליה, שהיה מעורב בהיעלמות כספים מקרן סודית לפיתוח הקשרים עם אפריקה השחורה. שליה נעלם ואחר־כך הופיע והאשים את השר שלו דאז, כריסטיאן נוצ'י, באחריות לפרשה. 0:1 לימין. הסוציאליסטים מגלים ששירותי הבטחון ציידו אותו בדרכון מזוייף כדי שיוכל להימלט לברזיל ולנכס שם את האשמותיו. 1:1. הפרלמנט מאשר את הסרת החסינות של השר לשעבר נוצ'י, כדי להעמידו לדין בפרשת קרן הפיתוח. 1:2 לימין.

שר המסחר אלבן שאלאנדון מעורב בהתמוטטותה של חברת התכשיטים „שומה". השר החזיק חשבון עובר־ושב בחברה הנאשמת ברמאות ובהברחת כספים. 2:2. כריסטיאן פרוטו, מי שהיה ראש הז'נדרמריה של נשיא צרפת נאשם בהדחת עדים בפרשה אפלה אחרת מן העבר: „ניפוח תיק" נגד קבוצת אירלנדים החשודים כביכול בפעולות טרור, במטרה להסגירם. 2:3. ואז מחליט שופט חוקר להגיש כתב אישום על שחיתות בנסיבות מחמירות נגד חבר מכובד באקדמיה הצרפתית, הסופר והעתונאי הימני־קיצוני מישל דרואה. דרואה, איש רשות השידור הצרפתית, נאשם בכך שפעל מטעמים לא מקצועיים כדי להעניק זכות שידור לאחת התחנות החופשיות שהתחרו על נחלה ברשת האף.אם. רדיו „אריבות", הקרוב להשקפותיו וככל הנראה גם לאינטרסים אחרים. אגב, גם פקיד בכיר ברשות השידור מואשם עתה בלקיחת שוחד על רקע דומה. אך ההאשמה נגד דרואה היא תקדים מסקרן. היא עוסקת בגבול הדק שבין פרוטקציה לשחיתות בנושא רגיש כמו התקשורת האלקטרונית. דרואה, שבין יתר חטאיו אפשר למנות את תמיכתו באפרטהייד, בכ"ז יוצר תקדים מעניין לא פחות.

הוא מאשים את השופט החוקר במעילה בתפקידו ובית־המשפט העליון מחליט להשעות את החקירה עד להחלטה סופית שתיפול במחצית דצמבר. ההחלטה מעוררת סערה במערכת התביעה. זו מכריזה שמערכת המשפט הצרפתית משועבדת לממשלה. 3:3. בד בבד מתגלגלת שערוריית „לושר", החברה שהעבירה לאיראן בין 1982 ל־1986, תוך זיוף יעד תעודות המשלוח, 450,000 פגזי תותח ותחמושת אחרת.

שר ההגנה הצרפתי הסוציאליסטי פול קילו הספיק להגיש תביעה משפטית נגד „לושר" לפני חילופי השלטון במארס 1986. דו"ח המבקר הכללי של הצבא היה מוכן כבר לפני שנה, אבל שר ההגנה החדש, הגוליסט אנדרה ז'ירו, הטיל עליו חשאיות „מטעמי בטחון" ולא העמיד אותו לרשות השופט החוקר. במשך כמה חודשים דלפו פרטים מן הדו"ח, אך רק כאשר העיתון „לה פיגארו" פרסם אותו במלואו הסכים השר ז'ירו להסיר ממנו את החשאיות. הדו"ח קובע כי ההברחה נעשתה בידיעתה – אם לא בעידודה – של לשכת שר ההגנה דאז, שרל הרנו, וכי השר וככל הנראה גם הנשיא מיטראן ידעו על הנעשה. הדו"ח גם מביע חשד כי „לושר" שילמה עמלות בסך 3 מיליון פרנק לקופות המפלגה הסוציאליסטית ו־100 מיליון פרנק „בקשיש" לגורמים עלומי־שם באמצעות חשבון בבנק שווייצרי. שרל הרנו האומלל, ראש עירית וילרבן, הוא שכיב מרע פוליטי מאז הפיגוע הצרפתי בספינת התנועה האקולוגית „גרינפיס". בפרשה זו היה הרנו הנענש העיקרי אבל חוגי הימין לא הסתירו הפעם את כוונתם האמיתית – ארמון האליזה – פגיעה אחת ולתמיד בתדמיתו של פרנסואה מיטראן, המהסס אם לרוץ פעם נוספת לנשיאות. הסוציאליסטים אומרים שדווקא ההתפתחויות האחרונות שכנעו את הנשיא מיטראן לרוץ לקדנציה נוספת.

במשרד הפנים הצרפתי הוקם מטה פעולה מיוחד ל„סימוס בפרשיות". הכל שם רשום ומתוכנן – גם עיתוי שליפתה של פרשת „לושר". ראש הממשלה ז'אק שיראק החליט בצידו להוריד את הלחץ והבטיח שאין לו כל כוונה להאשים את הנשיא. אין הוא רוצה לדבריו, לדון בפומבי בעניינים הנוגעים למכניקה העדינה של סחר הנשק הצרפתי; הוא אינו מעוניין גם כי הממסד יופיע מפוצל מול איראן שאינה מהססת כידוע לנצל מצבים כאלה. אגב, חוגים סוציאליסטיים הטיחו לא מכבר נגד שיראק האשמות בכך שמנע עסקה לשחרורם של בני הערובה בגלל משא־ומתן פרטי שניהל עם האיראנים עוד לפני שנבחר לתפקידו. צריך להזכיר כי גם הגוליסטים האשמו לא פעם בעשיית רווחים מעסקאות עם מדינות ערביות מסויימות ש„תרמו" לקופתם.

ודעת־הקהל הצרפתית, איך היא עומדת בנוכח הפרשיות?

על אף האדישות המיוחסת להם, בדרך־כלל, בנוגע לשחיתויות של אנשי המעלה אסור לשכוח שהנשיא ז'יסקאר דסטאן איבד את משרתו בגלל מתנות היהלומים שקיבל במתנה משליט הרפובליקה המרכז אפריקאית, הקיסר בוקאסה.

מעשה
לספרות, אמנות ועיון

אליאס קאנטי ובני דורו

מאת איזה פרליס

…יאס קאנטי: „משחק העיניים; פרקי חיי 1931–…19". מגרמנית: צבי ארד; הוצאת זמורה, ביתן, מודן/1987.

…בו של אליאס קאנטי כאדם וכסופר מפליאה …בותיה. כיצד הפך בן למשפחה ספרדית, יליד העיר …רית, רוסצ'וק, על גדות הדנובה, לסופר בלשון …ית? תמורה זו החלה בעקירתו, בגיל שש, מקהילה …ת מסורתית והבטוחה בגדודיו בערי אירופה, בהן …חינוך קוסמופוליטי, רחוק מיהדות. כתוצאה מכל …ף-התום קליטתה של הלשון הגרמנית כמולדתו …ת, שבה הצמיח שרשים עמוקים. על דרך נפתלת …ר-קאנטי באוטוביוגרפיה שלו, שחלקה השלישי: …ק העיניים", הופיע כעת בעברית.

…לושת חלקי האוטוביוגרפיה כבות סמליים: „לשון …יה" – במובן כמאפורי לשון יצירתו, שלא נולד בה, …נה אותה בעמל רב. „לפיד באוזן" – האוזנה קשובה …, לשם הכרתו של העולם החיצוני. „משחק העיניים" …: המסוגל להביע קשת רגשות ללא כלים. הדיבור, …ה והראייה הם הכלים ההכרחיים ב„חניכותו" …תו של סופר.

…הוק עשרות בשנים משקיף קאנטי הישיש (יליד …) על ראשית דרכו ובחייה תקופה הרת-גורל וכן … כלומה, שהגיעה לקצה במלחמת העולם השנייה. …ורים, שאוטוביוגרפיה זו היא פיסגת יצירתו של …עד. קבלתו פרס נובל לספרות (1981) לא היה …ופופולארי. אכן יבולו הספרותי אינו רב־כמות … הרומן „סנוורים" (1935) וספר עיון „המון וכוח" …), עליו שקד עשרות בשנים. לשניים אלה יש …ף בספר מחזות, קובצי מסות ואפוריזמים ואחרון …חביב: האוטוביוגרפיה. כמובן, לא הכמות קובעת …וערכו של סופר. קאנטי עצמו האמין ביעודו על …הקיים והכשלונות שנחל בראשית דרכו.

…שני הכרכים הראשונים של האוטוביוגרפיה …ת דמות האם: אשה שחרגה בהשכלתה …פת־עולמה מן התחום הצר, שנועד לה על פי …הקהילה היהודית. במות בעלה, בדמי ימיה, קבעה …הסתלכנית את מסלול חייהם של בניה. בני …תה המיותמת עזבו את מנצ'סטר שבאנגליה, שם …האב להכות שרשים, וקבעו את מושבם במרכז … אלמלא תמורה זו אולי היה קאנטי סופר בלשון …ת. האם כפתה עליו את הגרמנית, עד שלשון זו …נה הפכו לתבנית מהותו הרוחנית.

…„משחק העיניים" השתחרר קאנטי משלטון האם …לבגרות ועצמאות. ברם, כל עוד היתה האם בחיים, …ב מרוחקים, היה עצם קיומה בעל משקל בתודעת …שום כך תחום רצף הזמן שבכרך זה בשני אירועים …ב: סיום כתיבת הרומן „סנוורים" (1931) ומות האם …ב (1937). תיאור תקופה זו מתחיל ומסתיים במותה: …בו הרומן, ששרף את עצמו יחד עם ספרייתו ומות …דיין ומציאות בכפיפה אחת.

…ים אלה ישב קאנטי ישיבת־קבע בווינה ובמונתו: …את דבקותו של מרכז תרבותי זה, בכרם פליקת …לאוסטריה ובליעתה בתוך הרייך הגרמני (1938). …אלה שנים של התעצמות הנאציזם, ביגור …הדמוקרטיה באוסטריה, בלהטת אורחים בספרד, …את יופיה בידי איטליה – תהליכים שמילאו את …האינטלקטואלים חרדה ויאוש. מאורעות אלה …לקאנטי את מגיפת הדבר במאה הארבע־עשרה. …; אותי פתאום המחשבה על דבר. פתאום, ללא …ובעבר, נקלעתי למאה הארבע־עשרה: תקופה …זה אותי המיד בכל התנועות ההמוניות, הסגופים …הדבר, העלאת היהודים על המוקד..." לאווזה …הגיעה גם ההיסטוריונית, ברברה טוכמן, בספרה …קלריה הרחוק".

…: שלפני המבול, אותה מתאר קאנטי, היא עיר של …נה, בהם מתכנסת העילית הרוחנית, לשם קריאת …ב: ושיחות אידיאופיות על המצב ועל כל שאר …ים שבשמים ובארץ. ודאי לא היה בכוחם של …קואלים אלה לעצור את גלגלי ההיסטוריה, אך …ל הרוטם, שבעיות אמנות טהורה וכן תהרות …ה העסיקו אותם יותר במצבו המידרדר של העולם. …י רואה את עצמו, כמי שתכונתו הדוביינוגית …אותו לאנשים. אכן סיפורו משופע דיוקאות של …, שניקרו על דרכו והם מצטרפים לגאלריה עשירה …פרים ואמנים, כן השורה הראשונה. הוא עצמו …בקשיים מרובים בפירסום „סנוורים", שהופיע …ו, ארבע שנים לאחר סיום הכתיבה. אולם אפילו …„בכוח", הקורא פרקים מכתב־היד בערב־קריאה – …כבוה כן שווים מחוגי העילית הרוחנית. לא רק …ם, אלא גם מוסיקאים, ציירים ופסלים מיוצגים …יה זו בביכבם. אלה שהיו ידידיו הקרובים הכיר … אינטימית במשך שנים.

…הוא מעלים את חולשותיהם ומגרעותיהם של בני …אפילו הם ידידיו לא כל שכן שנאו־נפשו. …ים דמות של קאריקטורה אכזרית. כך למשל לא …את אלמה, אלמנתו של גוסטב מאהלר, שנישאה … ורפל. בפיה שמעה „אכזרית־ספר": „התאהבו בי …יהודים קטנים, כמו מאהלר". הערות בין קאנטי

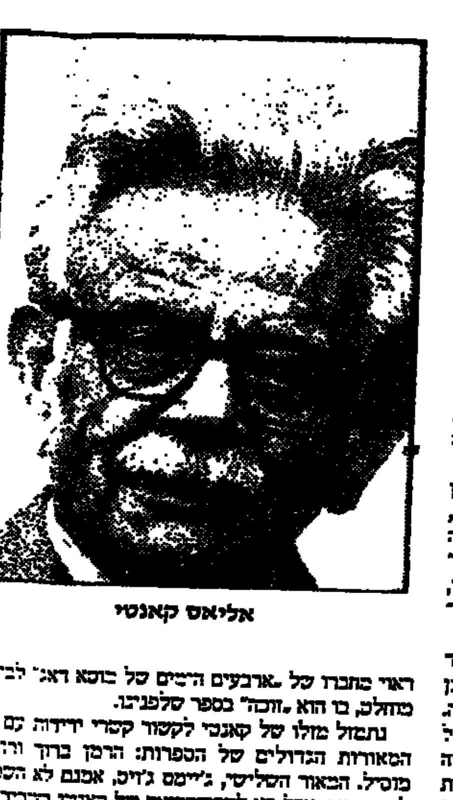

אליאס קאנטי

ראוי מחברו של „ארבעים הימים של מוסא דאג" לבישול מוחלט, כן הוא „זוהר" בספר שלפנינו.

נתמזל מזלו של קאנטי לקשור קשרי ידידות עם שני המאורות הגדולים של הספרות: הרמן ברוך ורוברט מוסיל. המאור השלישי, ג'יימס ג'ויס, אמנם לא השתייך לאותו חוג, אבל בא לערב־קריאה של קאנטי בציריך ולא הוקסם מכשבעיאוניו. מבט מקרוב על ענקים אלה מגלה שקנאת סופרים לא תרבה חכמה, לא כל שכן אהבה. אדרבא, היא עלולה להרבות ריב ומדון, שנאת־חינם וקנטרנות קטנונית. „שמעתי מפי האוזנגאור סגידה לשלושה שמות: מוסיל, ג'ויס, ברוך, או ג'ויס, מוסיל, ברוך. כיום, לאחר חמישים שנה, כשאני מהרהר בציריך זה, מובן לי כי מוסיל לא היה מאושר מהשילוש". כשסוף סוף יצא לאור הרומן „סנוורים" שלח קאנטי עותק לתומס מאן (שסירב בשעתו לקרוא את כתב־היד) וקיבל ממנו מכתב ארוך. משסיפר זאת למוסיל „בבת אחת נשתנה האיש. כאילו דינק פנימה. פניו האפירו ולפני היתה קליפה בלבד... בכך סולקתי לתמיד... אדם שהוא נסוס אותו פעם, נשאר נסוס לעולם".

מערכת יחסים יותר מוצלחת היתה בין קאנטי והרמן ברוך, מחבר הטרילוגיה „סהרורים" (1931–1932). ברוך ב„סהרורים" וקאנטי ב„סנוורים" ניבאו עוד לפני עליית הנאצים לשלטון, מה עלול להתרחש. בגילוי לב תוסף קאנטי את יחסו לפרידמן: „עם כל רוחה של בית־ההוצאה גבר אמוני ברומן. הייתי בטוח בו, אמנם, לא לגבי ההווה. איני יודע מניץ שאבתי את האמון. אולי אתה מתגונן מעויינותו של היום הזה, כשאתה מטיל ללא היסוס את השפיטה על הדורות הבאים".

ברוך הוא שהפגיש את קאנטי עם האיש, העתיד להיות דמות המופת שלה ד"ר סונה, הלוא הוא המשורר העברי: אברהם בן־יצחק (1883–1950). בעטיו: הוא אליהו של קאנטי, המאסטריקן, קרל קראוס. אליהו־אה הכזיב כשהצהיר אמונים לקאנצלר דולפוס, שופך דם הפועלים במוצות וינה בפברואר 1934. ד"ר סונה לא הכזיב. עוד לפני היכרותם האישית ראה קאנטי אדם, יושב יום יום במקומו הקבוע בבית־קפה וקורא עתונים ובמראהו החיצוני דומה לקרל קראוס. משוכה להכירו ראה בו את דמות המופת של אדם טוב. סונה היה לא רק ידיד, אלא גם רב ומורה־דרך, שהאיר את עיניו של קאנטי בחשכת הימים הסוערים שירדו על אירופה. הוא לא דיבר על עצמו, אלא דן עם תלמידו על אירועי היום ולקחם וכאור העניינים העומדים ברומו של העולם. קאנטי, הנושם בתרבות אירופה ורחוק ממקורות התרבות עבותות מבקאות רבו בתנ"ך ובקורות עמים. „לא נוח היה לי ללמוד פרטים על דברים הקרובים ללפי מוצאי, ואילו אני פנתה בלהט שאינו דועך לכל תרבות האחרות". מלחמת האזרחים בספרד הודידה את שני־הידידים והיתה לנושא שיחותיהם היומיומיות. בהקשר הביקש סונה האשכנזי לקרב את קאנטי אל מורשת אבותיו, יהודי ספרד. „הוא לא החמיץ שום הזדמנות להדגיש את מוצאי, דווקא מפני שהערכתי אותו כה מעט". בן שלושים הייתי כשנודע לי משהו על הסופרים שנתנו את החלק הקיים ועובד של שנות ספרד המוקדמות. ולו. לכותי עליהם כסתנה..." עם סיפוח אוסטריה לרייך הגרמני עלה סונה לארץ ודרכי הידידים נפרדו.

פרק הסיום, המורם על העימים והרגישות של אהבת בן לאמו, הוא השיא של הסיפור. קאנטי חש לפאריס, אל אמו הגוססת ומביא לה זר ורדים, שהובא כביכול בגן נעוריה ברוסצ'וק הרחוקה. היא מאמינה לגירסתו ומקבלת את השי. על אף הניכור בין הבן והאם השתלטנית מסמלת מתנה זו את הפיוס.

קאנטי, שהקדיש את חייו לחקר ההמון, הוא אינטלקטואל, שמקומו הטבעי הוא העילית הרוחנית של בני דורו. התקופה הסוערת והטראגית של שנות השלושים משתקפת איפוא בפריזמה של תודעת העילית. ברם דווקא ביקום זה מייצג תרבות שלמה שנגוזה בשנים אלה.

מקורות היצירה הפוליטית

מאת ישעיהו בן אהרן

בעולם הקלאסי מובן מאליו היה להניח זיקה ישירה בין דעותיו ואמונותיו הפילוסופיות של האדם, לבין השקפותיו ומעשיו בתחום החברתי והפוליטי. השקפת־עולם – ההתייחסות המודעת והרציונית לשאלות קיומו הראשוניות של האדם – היתה הבסיס הראוי היחיד ליצירה החברתית המודעת. – את ענייני האנושות בעולם המודרני, מנגד, מנהלים על פי רוב אנשים אשר שאלות כאלה נמצאות הרחק מחוץ לתחום ענייהם. אך דווקא הזמן המודרני מצריך – יותר מכל זמן שלפניו – התייחסות רחבת אופקים ועקבית לשאלת מהות קיומו וייעודו של האדם ביקום ובחברה האנושית. בזמן הזה בו רוכש האדם את הכוח לכונן מחדש לא רק את סביבתו הטבעית, כי אם גם את ישותו הפיזית, הביולוגית והפסיכולוגית ואת כל מערכיו החברתיים, מהווה האמירה הדלפית הקדומה „אדם, דע את עצמך" קריאת תוכחה ותראה אוניברסלית, הפונה אל נפשו של כל פרט ופרט. ידיעה עצמית זו, בצורה היפה לזמננו, היתה המקור לעשיה חברתית מהודית.

אם לא תמצא הזיקה בין השקפת־עולם לעשיה הפוליטית, ימשיך האדם המודרני לחוות, בעוצמה ההולכת וגדלה, כי כוחות לא־אנושיים, לא אישיים, תת־אנושיים, מכניים ואנטנטיים מניעים את ענייני העולם במקומו אל כאוס הולך ומתעצם. בלעדי זיקה כזו ימשיך האדם להרגיש כי המציאות החברתית והתרבותית מתרחקת והולכת מכוח הכוונה והשפעתה של הכרתו הרציונלית. כך הוא מאבד בהדרגה כל בטחון בכוחו העצמאי לעצב ולכונן את המציאות. הוא מסתגר בתוך עצמו בהתמכרות נרקוטית לעולם שעשועים ההולך ומשתכלל, בהפלגות דמיוניות לעולמות אחרים, בדיוניים, מיסטיים, אורגיאסטיים, בהסרת כל אחריות לחייו הציבוריים, לחובותיו האנושיות ביותר. מסיבה זו, הביסוס הפילוסופי של מקורות היצירה הפוליטית, במובן הניאו־קלאסי או הבתר־מודרני ימשיך להיות מחוייב המציאות בזמננו. כדי להבין את העתיד האנושי בצורה הנבונה, מוטל עלינו, על־כל־פנים, לראות קודם כל את העבר באור הזה.

לידת החשיבה מתוך המיסתוריות

הדמוקרטיה המודרנית, בצעדיה הראשונים ביוון הקדומה, עוצבה כולה על ידי התעוררותה של החשיבה בנפש האנושית. מהמאה השישית עד הרביעית, במשך מעט יותר ממאתיים שנים קצרות ומופלאות, החל מפירקידס מסירוס ותאלס ממילטוס, פיתאגורס, הרקליטס מאפסוס, ועד סוקרטס, אפלטון ואריסטו תמורה מהותית ורחיקת לכת מתחוללת בתודעה האנושית. מעולם הדימויים המיתולוגי, אשר מקורו בתרבויות המקדשים, המיסתריות האורפיים, בהם נתגלו ונשמרו אוצרות החכמה וסודותיה העמוקים ומעוררי היראה של האנושות הקדומה, בוקעת לפתע קרן האור הצלולה של החשיבה. אנו עדים להופעה ההיסטורית המהירה והבלתי־צפויה של החשיבה כמהנכת הגדולה של התודעה העצמית האנושית לחירות ותחילת ההכרה בשורשון ערכו היסודי של האדם באשר הוא. החשיבה היא האם המדינה והמטפחת של האני העצמאי והרפלקטיבי, החובק בכוחו החשב את תופעות העולם הפזורות בזמן ובמרחב ואת עצמו לכלל אחדות. העולם המאנני הקדום, השוקק אלים ורוחות בכל עץ ושיח, בכל פלג, פרח וכוכב, הוא עולם של ריבוי, והאדם אינו אלא תמונה סטגנית נוספת בחיזנית בארגי ההתרחשויות הקסמיות אותו כוח פרספונה לפני הטיפתה בידי מלך השאול. בהתעוררות החשיבה בנפש, אותה הווה ולימד סוקרטס, נולד הריכוז הסטגני מבפנים, דרך מוקד „האני" של האדם, כאחדות מחשבתית שאיבדה את צבעיה החזיוניים, אך זכתה בעצמיות מוצקה: האלוהי זורם מהיקף העולמי אל האני, השואב את השראתו וחכמתו ממרכז הווייתו של העולם. סוקרטס היה האדם הראשון שחווה בתודעתו הרגילה ובצלילות מלאה, בלכתו לבצע לשם כך השבעתה והשוקקה של אתונה, מה שקדם לפני התלהבות המסתורין באלוזיס, המיסתוריות של אליוסיס, סמותראקה ואפסוס, כאורקל המקודש של הפיתיה באורקלים של דלפי או דודונה. במיסתריה ובאורקל עברו החניכים טקסי התקדשות אשר איפשרו להם, הרחק מהמולת חיי היום־יום ודרישותיהם, בחזיון ובאכסטזה ובתודעה מעומעמת, להכנס לתוך מעשה הבריאה היסודי של הבריאה. התנאי הראשון לכך היה הוויתור על כל עצמיות ואישיות והתמסרות מוחלטת לרצונם ולהנחייתם של כוהנים ואלים. סוקרטס, אפלטון ואריסטו הכירו היטב את מטבעותן וייעודן של המיסתריות האמיתיים, אך הם עצמם לא היו יותר מתקדשים במובן הישן. תפקידם היה להעלות לאור היום הבהיר, להפוך לחשיבה צלולה, את מה שהיה עד אז זמין לטראנס ולאכסטזה לבדם.

בצורה מופלאה מביא סוקרטס לידי ביטוי את המיפנה המכריע המתחולל בזמנו ובאמצעותו בהתפתחות של ההכרה האנושית, כאשר הוא טוען בפני שופטיו, כי דווקא באורקל של דלפי יודעים ומבינים – שלא כמו באתונה – את מהות שליחותו. כאן ניתן לאחוז בידיים ממש את הרגע ההיסטורי בו נולדת העצמיות האנושית החושבת בברכה ובהנחיה של המיסתריות. סוקרטס, המורה של החשיבה העצמאית, יודע את סוד המיסתורין אשר אתונה, בערוב ימיה, כבר שכחתה: את סוד האלמוות של הנשמה והוויתה לחיי עולם, מעבר לגבולות הזמן והמרחב עם הספרד הגוף: בעבודת חכמה, פילוסופיה, החשיבה הצרופה, מגלים את סוד הרוח שבנפש האנושית, אשר הוא לבדו הופכה לאנושית ממש, לשואפת לטוב, ליפה ולאמיתי, לאידיאלי הצרוף, הניצת בתוכה כאשר היא מוצאת בקרבה את גרעין ישותה הבלתי־מתכלה.

אם ניטול מהפוליס היוונית ומהדמוקרטיה הראשונית של אז, ומהמדינה הדמוקרטית של ימינו באותה המידה, את הביטחון אותו רק החשיבה הצרופה והאקטיבית יכולה להקנות לאדם, אם נמשיך להמית את סוקרטס שבתוכנו, או המתנו, כאן כן היום, את האינדיבידואליות האמיתית של האדם. אך עימה גם, כמובן, את התקוה ליצירתו של סדר חברתי הראוי לאינדיבידואליות שכזו.

מאפלטון לאריסטו

הגם שהיו חלוצי החשיבה הצרופה של האגורות, סוקרטס ואפלטון חזו עדיין את עולם החשיבה בזיקתו הישירה להשראה הדיאמונית של העולם. בעבורם, אמנם, היתה החשיבה כבר נחלתה של הנפש החושבת – אך נחלה זו הוענקה לה עדיין במתת חסד מלמעלה. מה שתואר על ידי סוקרטס ואפלטון כנביעה מהקוסמוס האלוהי החיצון, הורדת בהשראה דיאמונית ואידיאית חיצונית אל האדם, הפך לראשונה אצל אריסטו למולה מוצקה של הנפש האנושית: ליצירתה העצמית ממש. בספרו „החירות של הפילוסופיה" מתאר זאת רודולף שטיינר באופן הבא: „אפלטון מפנה עדיין את מאמציו להשגת שליטה במחשבה ולהשגתו של עולם האידיאות באמצעותה. אצל אריסטו, שליטה זו הפכה למובנת מאליה. מעייניו נתונים למימושה של החשיבה בתחומי הידיעה השונים... אפלטון מבקש להתגבר על העצמים או המהויות של העולם החיצון; וכאשר התגברות מושגת, נושאת הנפש בקירבה את האידיאות אשר רק הטילו את צילן על העולם החיצון בעודן זרות לה, מכיוון שהן מרחפות בעולם האבות הרוחני שמעליה. אריסטו שואף לצלול לתוך המהות של הישויות והתהליכים, ומה שמוצאת הנפש בהעמקות הזו, הינו בשבילו המהות של הדבר עצמו... כך שבעבורו מצויות האידיאות בתוך העצמים והתהליכים..."

מהסכולסטיקה עד קאנט

מה שהושג ביוון הקלאסית בסוף התפתחותה, כלומר, הגילוי של הנפש החושבת כמרכז של האישיות האנושית החופשית, היה חייב תחילה להיעלם ולשקוע בקרקעית הנפש האנושית למשך תקופה היסטורית ארוכה, כדי להכות שורש ולהבשיל במעמקיה המוגנים. בזמן הזה, עם התפשטות היהדות, הנצרות והאיסלאם ברחבי העולם המערבי, התפתחה הנפש האנושית הלאה מתוך התמסרות מלאה לכוח של ההתגלות האלוהית הדתית. החינוך המוסרי העמוק של הנפש, באמצעות הדוגמה המוסרית והמצוות המוסריות של מייסדי הדתות הגדולות, חייב היה להקדים את חזרתה של החשיבה, אשר בעידן המודרני תופיע כיכולה בתוך הנפש האנושית המודעת לעצמה, כנחלתה הטבעית והמובנת מאליה ביותר. רק בסוף ימי־הביניים מתחילה החשיבה לתפוס מחדש את מקומה בתודעה האנושית. ההוגים הגדולים של שלוש הדתות השמיות: הרמב"ם, תומאס מאקווינס ואבן־רושד נאבקים, כל אחד בדרכו ובהתאם למורשתו הדתית, אך כולם כאחד בעזרת הגילוי המחודש של אריסטו, בשאלת היחס שבין החשיבה לאמונה. הם מעמתים את כוחה המתעורר של החשיבה עם ההתגלות האלוהית הנמסרת בכתבי הקודש. בשיא הסכולסטיקה הושגה הפשרה החשובה, אשר כשם שהיתה הכרחית בשלב ההוא של התפתחות התודעה האנושית, הופכת יותר ויותר לפרובלמטית במצבנו: אמונה וחשיבה יחדיו, אך בנפרד, הן מקורות ההכרה, הידיעה והעשיה האנושית. החשיבה טובה לחשיפת החוקיות השוררות בעולם החיצון, הפיזי, בלבד; את התשובות לשאלות החיים, האלוהות, המוסר והגורל, על האדם לקבל ממקורות האמונה והגילויים מהתגלויות ראשוניות שאינן זמינות לכוחותיו ההכרתיים והחושיים.

העידן המודרני מאופיין על ידי התעוררותה המלאה של האדם לתודעה עצמית, ועל־ידי היפוכה, הן בתוכו והן ברוח אחד שליטה אנושית מלאה ומודעת בכוחות הטבעיים והאנושיים המזומנים לרשותו. המיפנה המכריע אשר נתן אותותיו באנושות המערבית החל מהמאה הי"ז והלאה, מתבטא בכך כי הנפש המודרנית מבקשת להשיג את כל התשובות לשאלותיה מתוך מקור אחד: ברצונה לחזור לחוקיות העולם והאדם באמצעות פעילותה ההכרתית המודעת לה במלואה. מסיבה זו חייבת הפילוסופיה של קאנט – דבר זה אינו נאמר כדי להמעיט מגדולתה במובנים אחרים – להיתפס כתשובה נגטיבית לחיפוש המהותי של האדם בעת החדשה. היא מהווה, בסופו של דבר, חזרה לא נכונה, משום שלא בעיתה, של הפשרה הסכולסטית: „מצאתי חייב לבטל את הידיעה, כדי לפנות מקום לאמונה". – אך דווקא זמננו מאופיין בכך כי ללא ידיעה מעמיקה, קטנה והולכת גם האמונה. ידיעה כבסיס לאמונה, כלומר, לביטחון שבעשייה מוסרית המעוגנת בסדר עולמי ידוע, היא דרישתו של האדם המודרני.

העת החדשה

את האדם המודרני, אשר שלא כקודמיו, אינו יכול להיעזר במקורות העליונים, אם החיים אם קודמים יותר, לביסוס של השקפת עולמו, הפשרה הקנטיאנית (או, במקומותינו: הליבוביציאנית) אינה יכולה לספק. הוא חש שהמדע – המתודה המחשבתית המודעת לעצמה – חייב להיות מסוגל להעמיק את מחקריו מעבר לגבולות של הדובני־פיזי הנתפס על ידי החושים. הוא מבקש בטחון וצלילות של ידיעה לא רק בעולם הפיזי החיצון, כי אם גם בתחום הרוח והמוסר, מוצא האדם וייעודו בבריאה. הוא מבקש מדע של הרוח שלא יהיה רק יישום של שיטות מדעי־הטבע בתחום של מדעי־הרוח המקובל במדעי־הרוח האקדמיים, כי אם מחקר עצמאי של הרוח, בכל תחומי החיים, בלי תלות כלשהי בעולם החומרי. רק ממחקר כזה ביכולתו לשאוב היום את ההצדקה המוסרית למאבק למען סדר חברתי ופוליטי של חירות, שוויון ואחווה. אין כאן כמובן שאלה של „חזרה" למקורות הקלאסיים, כי אם התקדמות מתוך הנפש החושבת אל אותם עולמות רחבים שהיו זמינים לאדם הקדום בצורה לא חושבת, חלומית ומעורפלת. העשיה המוסרית – אשר הפוליטיקה אינה אלא הכלי המעשי שבידיה – חייבת היום למצוא את מקורותיה בתוך הכרתו המודעת של האדם. יוון הקלאסית היתה רק החוץ לזמננו. סוקרטס אפלטון ואריסטו, היו הנביאים של התודעה האנושית החופשית, כשם שנביאי ישראל הנצרות הם נביאי המוסר של העתיד. המקום בו ירושלים ואתונה מתמזגים חייב להימצא היום באדם עצמו. דת ומדע, ידיעה ואמונה יוכרו אז כיצירות של הנפש האנושית העצמאית, המתאחדת מתוך חירות פנימית ובהכרה מלאה ובהירה עם הנבחר שבעולם.

הביקורת המוצדקת של קארל פופר נגד אפלטון, הגל ומארכס מבוססת על כך כי שני הראשונים (מעולם האידיאות החיצוני־אובייקטיבי) והאחרון (מעולם החומר החיצוני־אובייקטיבי) עיצבו את השקפותיהם החברתיות על פי האוטוריטה של סמכות חיצונית לאדם. הגל ראה במדינה את ההתגשמות החיצונית, ההכרחית ולכן „הטובה והמושלמת" של האידיאה האבסולוטית: מארכס, בהיפוכו, מצא, כביכול, בחומר, בתהליכי הייצור במלחמות הקיום המעמדית, כוחות מניעים המחייבים סדר חברתי מסויים, שנראה לו כנכון וטוב. אך הנבואתו של פופר על הליברליזם האנגלו־סכסי ממשיכות להתבסס על פניה נאיבית לעקרונות מוסריים אלמנטריים, הנשכבים בהנחה האיבוכה בנפש האנושית, במתנת שלים פופר מאמין כי השאיפה לצדק, שוויון, אחווה, חירות ומה לא, קיימת בליבו של האדם מאז ומעולם ותוסיף כנראה להתקיים שם לנצח. בהקשר הליברלי האופטימי הזה דומה, כי פופר הפליט לא למד ממאורעות זמננו את הלקח עד תומו. אותו פופר הדורש בכתביו הפילוסופיים מהמדען והפילוסוף – מהאדם היודע – ויתור על האפשרות להשיג מהות כלשהי בעולם או באדם, ולהגביל כל ידיעה בסתמה רק לניתוח עקרונית להפרכה, מבקש מצד שני, להסתמך על מוסריות „טבעית" המצויה היכן שהוא „בטבע" של האדם. הנסיון האמפירי של ההיסטוריה המודרנית מפריך, איפוא, הנחה זו. בטבעו של האדם המודרני ימצא יותר ויותר רק מה שהוא עצמו – מתוך יוזמה חברתית מוסרית, מתוך חינוך רוחני עצמי – יצר, בנה ומיפה בתוך עצמו. זהו הלא בדיוק האדם המודרני המגלה, כי „מודרניות" פירושה אפשרות של חירות, ואפשרות זו פירושה שהנתונים הטבעיים, הגנוטיפקסים המגיעים והבונים,

(המשך בעמוד הבא)

זרובבל גלעד
עשב שוטה

פרחי הגנה הזעירים
התהדרו בצבעי ארגמן וזהב
עד שעם לפתע ענן
וכסה את עין השמש.
פרי־גביע יבש שקשק בגביעיו
מעשה גבור.
שוטה, שוטה, לחשתי,
וראשי השתחוה
באור.

שולמית קודיאנסקי
אולי יכולתי להיות שם

כל מיני דברים ילדותיים
עוד מתרפקים על תוך בקיץ
ואני הים מלקטים אותם ושומרים.
אחר כך מעלים לארץ עשירת ענן,
ומגעים עצלים כמו תפוזי זהב
מאירים להם פנים.

הקיץ עובר.
עוד מעט תגמר לי יבשת.
גשם ירד, לא יהיה דבר לדמות.
בבית אמא לא אמרו: ילדה, גשי.
הקיץ עובר. אינני יכולה להפוך לאי.

בלילות זהב אני הולכת מים.
משוטים מתיפים בספינות.
משוטים דמיוניים עם מגבעות אמתיות.
אולי יכלתי להיות שם,
פנימה בתוך הים.
הקיץ עובר, החול עוד חם.

נסיעה בליל חורף

ידעתי שמזמנת לי נסיעה אמתית
עליתי על רכבת
עוד לפני שירד עלי גשם ראשון.
עליתי על רכבת בוערת
לא בשדה, ולא במים,
הייתי בארץ לגמרי אחרת.

חשבתי שאספיק עוד ללמד כל זאת
במיתור על רכבת שראתה עונות.
צפיתי לסערה גדולה
ראיתי אפלו ברק,
אבל בצרורי שלנו נשאר משהו לא פתור:
מה תרף יותר
להגיע
או לנסע במחשבות.

(מתוך ספר העומד לצאת לאור בקרוב ב„ספרית פועלים")

יואב חייק
הה איזו גאולה

ולא כל יום בא רעיון כזה לגאל אותי
אף לא כל יום בא רעיון כזה
ואני לא יודע אם
רעיונות באלה נכתבים בשיר
בעצם מה לי רעיון מה לי
כל יום
והשיר בא בעצמו [illegible]
תובע את שלו
עושה את צרכיו
בצבעונות אינטימית
חופן קמצוץ מזה ומזה
ורץ עם שללו
כל עוד נפשו בו – נגיעות
(לפני שישיגוהו רעיונות – ורעיונות אחרים)
להשתבשה, כבונתה, בים שמים

הה איזו גאולה
וערים עריה
אני את לאט
מתבשם קשקשי שירי

מ„שמחת עניים" ל„מידות הדין"

(השלמות ותיקונים ל„על עניינים כבדים" מאת דני הדרי)

מאת בעז ערפלי

לרשימת התגובה שלי (3/7/87) לדברי דני הדרי על „השואה ויצירת אלתרמן" (24/4/87), קראתי בשם „דברים קלים על עניינים כבדים" כדי לקבוע פרופורציה בין אופיין של הערותי לבין העניינים המורכבים והמרובים שהעלה דני הדרי ברשימתו. אם הוא בחר, בתגובתו על הערותי (11/9/87), להחיל את השם הזה על דבריו שלו, מי אני שאערער על כך. מכל מקום, אדם המאשים אחרים ב„הכרות בלתי מספקת עם כלל יצירת אלתרמן", צריך לדעת, לפחות בקווים כלליים מתי פורסמו השירים שהוא מצטט מתוכם: לא יאה לו, למשל, להציג שירים (מ„עיר היונה") שנכתבו במחצית הראשונה של שנות הארבעים, כאילו נכתבו בשנות החמישים (לפי שנת הופעתו של הספר הנזכר). אם רמיזה לדבר זה ולאחרים שכמותו ליהירות תיחשב, אטול על עצמי באין ברירה גם חטא זה.

דבריו של הדרי ברשימתו השנייה נכתבו מכל מקום ביתר זהירות. מתוך שלל הנושאים שהעלה ברשימתו הראשונה, הוא מעמיד לוויכוח ברשימתו השנייה רק עניינים מעטים. להלן אתייחס אליהם בקיצור וברמז ובמיוחד לאספקטים העקרוניים הכרוכים בהם. כמו ברשימה הקודמת אין כאן כוונה לפסוק הלכות או להכריע ביתכות, אלא להבהיר את הדברים שהויכוח נסוב עליהם ולקדם אותו לקראת סיכום אפשרי.

א. ההנחה שאלתרמן שיבץ ב„שמחת עניים" „הסתייגויות שיריות" לאיזה „מסר עיקרי" (הדרי) – איננה מקובלת עלי; ולא רק משום שאינני יודע איך מזהים את ההסתייגויות הללו, על פי מה קובעים מה המסר, וכיצד מפרידים ביניהם. מצד אחר, אם באמת „שובצו" ביצירה הסתייגויות, אין סיבה שבעולם שתגרום לקורא להתעלם מהן. כך או כך, בדרך פרשנות זו, שהיתה מקובלת פעם בחקר המקרא, נוח לכל פרשן לקרוא „מסר" לדברים הנראים בעיניו ו„הסתייגות" לכל הדברים שהוא מואס בהם.

ב. גם ההפרדה, שמבצע הדרי, בין „זיקה שבין החיים והמות או שבין החיים והמתים" לבין „מקומו של המות והקרבה של הנכונות למות כהוכחה לנאמנות", כאילו היו שני נושאים נפרדים שאפשר להסכים כביכול על אחד מהם ולחלוק בשני, אינה נראית בעיני. אם אין נכונות לנתחים בין החיים (או בלשון פשוטה יותר, אם אין משמעות לרצף הדורות הנוכח בעולמו של כל יחיד), אין המות למען ערך יכול להוכיח דבר (מלבד כמובן את נאמנותו הסובייקטיבית של היחיד הנכון למות). לתיאור מפורט של נושאי יסוד אלה ושל הקשר ביניהם ראה בספרי „עבותות של חושך".

ג. שתי ההנחות (של הדרי) שנוכחו בסעיפים הקודמים נשענות גם יחד על הנחת אב בסיסית שגם היא אינה מקובלת עלי, זו ההנחה ש„שמחת עניים" היא אוסף שירים שכל אחד מהם עומד בפני עצמו ומובן בפני עצמו. לדעתי יצירה זו היא פואמה אחת שלימה שכל פרקיה (מחזורים ושירים), וכך נושאי המשנה שלה, מפרשים אלו את אלו ומצטרפים בה לשלמות שרק מתוכה הם זוכים למשמעותם המלאה והמדויקת; בלי להכריע בשאלה זו אין לדעתי מקום לדיון כלשהו ביצירה מופלאה זו ולעיון עקרוני בסוגיה זו ולפירוש הזיקות שבין השירים במסגרת של מבנה הטקסט השלם של היצירה, ראה הספר הנ"ל.

ד. כלום יש ל„שמחת עניים" „מסר מרכזי ועיקרי" (חד־משמעי) או שיצירה זו היא בעלת משמעות מורכבת ואמביוואלנטית? תשובתו של הדרי היא שקריאה אמביוואלנטית של היצירה משרתת צרכים של הדור הנבוך (שלי?) לא פחות משהקריאה המוצאת בו „מסר ברור" שירתה את צרכיו של דור שנות הארבעים. אין הדרי גורס כנראה את ההבחנה בין מכלול משמעויות של יצירה (כפי שהן עולות מאינטרפרטאציה שלה) לבין הערך או המשמעויות (סיגניפיקאנטיות) שעשויה להיות לה בעיני קורא או ציבור קוראים, הזיקה לנסיבות הקריאה או השימוש בה (שני סוגי המשמעות יכולים להיות קשורים אך גם בלתי קשורים). בלי לפתוח יותר בסוגיה זו אני חוזר, למרות התנגדויותיו של הדרי, על טענתי ש„יש להיזהר מזיהוי פשוט של השימוש שנעשה ב„שמחת עניים" בשנות המלחמה והקמת המדינה עם מכלול המשמעויות שניתן לה על ידי המשורר שיצר אותה". טענה זו, שכמובן איננה מכוונת לזלזל בבני הדור ובשימוש שהם עשו ביצירה זו בשנים ההן, גם איננה מכוונת להשמיע (כפירושו של הדרי) שבעז ערפלי מתיימר לדעת „מה באמת רצה המשורר לומר". בעז ערפלי רק הראה (מה שראו גם אחרים) שיש עשרות מקומות, פרטים ואספקטים בטקסט של „שמחת עניים" שאינם עולים בקנה אחד עם המסר החד־משמעי שהעלו מן היצירה בני הדור שראו עצמם מצויים במקום שבו עומד „קו הקץ" האומינו שאם „אולי פעם באלף שנה יש למותנו שחר" („נופלת העיר"), הרגשה שלנו, הרי הם שרויים באמנה של אותם „ספק" שבה „אולי" זה, השמך לזהאי.

דבר זה, שלא תמיד קיימת זהות בין „משמעות (MEANING) של יצירה", לבין „המשמעותיות (SIGNIFICANCE) שלה ביחס לקורא או קוראים" וביחס לנסיבות קריאה יחודיות, כבר איננו בגדר הבחנה חדשה בביקורת. הרומנטיקנים, למשל, ראו בדון קישוט של סרוונטס דמות טראגית והרואית של מי שלוחם בתוך עולם המדרי וירוד, לתנוקת חזון רוחני נעלה. אף שעל פי הרומן עצמו דון קישוט הוא דמות קומית מגוחכת למחצה, המבקשת להשליט על המציאות מוסכמות של עולם ספרותי שעבר זמנו. מיכה יוסף ברדיצ'בסקי נתפס על ידי רבים מבני זמנו כניטשיאני גמור, מורד וכופר, למרות שיצירתו מעידה עליו שהוא אולי הסופר היהודי ביותר מכל יוצרי דורו (על הסיבות להבנות הללו לא אוכל לעמוד כאן).

בני הדור קלטו ב„שמחת עניים" בעיקר את מה שאיפשר להם לתפוס אותה כגילום תמציתי של המציאות האישית והקולקטיבית שבה חיו ושל ההתמודדות עם הדילמות שהיו כרוכות בה; מכל מה שלא תאם במפורש מציאות זו והתמודדות זאת, הם התעלמו וכך כלוחמים ובמכיני הקרקע למדינה שבדרך; כאוהבים, הם ראו בה שיר אהבה והתעלמו מתכניה הקולקטיביים. רק פה ושם ניסו לבנות גשר אלגורי בין שני הדברים. כשהתווכחו עם אלתרמן על עמדותיו ביחס ליודנראט הם זכרו לו את „תפילת נקם" ואת „שיר המתחרת" (בלי שים לב לכך שהדוברים בשיר הם המתים), והרבה פחות את „קץ האבל" או „שמחת עניים" ושכחו לגמרי שירים כמו „הכבל", „הבוגר" או „לאן בולך" את הדרשה" (ראה דיווח על דברי יצחק (אנטק) צוקרמן ומראה מקום במאמרו של אבנר הולצמן שהזכרתי ברשימתי הקודמת). מה שלא מנע מאלתרמן לצרף שוב, בשיר שנכתב ב־1955, הערצה שאין למעלה ממנה לעמידת הגבורה של המורדים, למוטבים הלקוחים בבירור ממש, מן השיר ה„בוגר" (ראה „ולעניין הלקה לחור" „הטור השביעי", כרך ב' עמ' 439 ואילך). מכל מקום כשאני רק כאן בדרך תפיסתו של שירת אלתרמן בשנות הארבעים אין לי בעיקר עניין בביקורת ובאינטרפרטאציה אלא בתפקיד שהשירה הזאת מילאה בחיים.

ה. אלתרמן אכן לא הסתייג מדרך ההבנה „הבלתי אמביוואלנטית בעיקרה" שרווחה בתקופת מסויימת, הבנה שהיה לה חלק בכך שהיצירה היתה „לגורם משפיע מאוד בציבור הארץ ישראלי" (כדברי הדרי), אבל אין להסיק מזה דבר. ההבנה המקובלת לא סתרה את כלל משמעות היצירה (היא היתה חלקית), היא לא גרמה נזק (להיפך), היא תאמה למשאלות לבו של המשורר, ובנסיבות ההן גם שירתה אידיאלים תקליות, שהוא הזדהה עימן ותמך בהם. היא גם לא סכנה בפופולאריות שלה ולהיפך, היא תרמה להשפעתה. לא היה כאן מקום להסתייגות (שהיתה יותר של אלתרמן לדרכי הקליטה של יצירתו צריכה דיון נפרד). הסתייגות מן התפיסה הרווחת של „שמחת עניים", ליתר דיוק, מן היישום של תפיסה זו על מה שהתרחש בשואה, בשהגמעת אולי מן הטורים שכתב בטור „מידות הדין" ב„טור השביעי" כרך ב' (נכתבו ב־1954/55) כשהיו סיבות לכך (למשל – משפט קסטנר, הופעת „ספר מלחמות הגיטאות" במוצע על ידי הלצמן ושמו). אבל, סביר בהחלט שאלתרמן היה ער לא רק לחלקה של יצירתו (לפי האופן שבו הובנה) בגיבוש תודעתם של לוחמי מלחמת השחרור בארץ, אלא גם לחלקה (לפי אותו אופן) במה שנתפס לו כעיוות מהותו של תקופת השואה באירופה לאחר זמן.

ו. ב„שמחת עניים", דרך „שיר עשרה אחים" ושירים אחרים של „עיר היונה", ועד „פונדק הרוחות" (1963) ולא עד בכלל, נתפסת ביצירות אלתרמן ובנכונות להקריב את החיים למען ערכים, בעזות העליונה לדבקות האדם באותם ערכים, לנאמנותו להם, לשלימותו עם עצמו (ל„אינטגריטי" שלו), לגדולתו כאדם. חוששני שקשה מאוד יהיה למצוא בכתבי אלתרמן שורות הסותרות קביעה זו; גם לא, ועוד אתייחס לכך בהמשך, בטורים משנות החמישים שהזכרתי בפסקה הקודמת. אבל בקביעה זאת לא די.

ויש בכלל ערך שראוי להקריב למענו חייו? ואם יש, אוהד, באילו נסיבות, אם בכלל, יש להקריבה בזאת מקום וציווקו אלו הן השאלות המסוידות באמת את שירת אלתרמן, שירה שספק רב אם היא יודעת אישהו מוחלט שמעבר לחיים בעולם הזה, לאחר שזו קבעה את יחסה העקרוני לגורל, לערכים, לגבורה ולנאמנות עד מות. כל המסתפק בקביעה הלעיל בלי לבחון את התשובות לשאלות הללו (עד כמה שיש עליהן בכלל תשובות), מרוקן את הקביעה עצמה מתכנה. כאן עיקר של הקושי, שהרי בעולם שבו „רק הצבת בך דרך דרך, לא ישוב מסך בגבר" (כלומר כל הדר בגוף, החיים בשלעצמם כרוכים בבגידה), שבו ה„תרפה" היא „בזות ביותר" ו„בזות יצירי", „כליל עדייני" ו„בזות קיסרנו" ואין ממנה מנוס לא בחיים ולא במות) ואילו ב„שמחת העניים" (בין השאר, שמחת הנאמנות וההקרבה) אין לבני סיכוי לזכות לא בחיינו ולא במותנו – בעולם כזה, לא יכול להיות „מסר עיקרי וחד־משמעי" אלא בנסיבות ייחודיות ותוך הסתייגויות תואמות. הניגוד הבסיסי שבין נאמנות לערכים לבין קידוש החיים (או אפילו התמסרות להם), מסויד את שירת אלתרמן לא פחות מן הניגוד שבין חיים (ומוות) של ערך, לחיים סתמיים או לחיים של תשעת... כך ב„שמחת עניים", כך ב„שיר עשרה אחים", וכך ב„פונדק הרוחות".

ז. לעניות דעתי, אין מקום לדבר על שינוי של ממש ובוודאי לא על סתירה, בעמדותיו של אלתרמן (כוונתי, כמובן, לטקסטים כתובים של המשורר הידועים לי) הן ביחס לשואה והן ביחס לנאמנות לערכים ולמבחנה העליון. רק מי שמבין את „שמחת עניים" באופן חד־משמעי ורואה בה יצירה המתייחסת לשואה, יכול לחשוב שאלתרמן שינה ב„מידות הדין" את דעותיו כאשר למהותה של התקופה ולדרך התגובה על השמדה הנאצית. לאמיתו של דבר בטורים שנכללו בכרך זה נדרש אלתרמן פעם ראשונה בבהירות לאספקטים מרכזיים של הנושא. התרומה שהם עורכו איננה נובעת בשום פנים מכך שהם סותרים דברים קודמים שלו על השואה. מצד אחר, קריאה מדוקדקת של „מידות הדין" איננה מעידה שאלתרמן שינה את עמדתו בכל הנוגע לערכים האנושיים היסודיים העומדים במרכזה של „שמחת עניים". ב„מידות הדין" חוזר אלתרמן ומבהיר באופנים שונים, על דבקותו באותם קני המידה העיקריים, והוא מלגלג על אלה המבקשים ללמד אותו את ההבדל בין „דרך קידוש ה'" ו„דרך כניעה" או את ההלקה „בשעה נתיב קרב מכביעה ומגוד". כל מה שהוא טוען, מכיוונים שונים ובפירוט רב, הוא שקני מידה אנושיים וערכים שיפה כוחם בכל הנסיבות, אין כוחם יפה במציאות של תקופת השואה, שהבהרת הדיעותה מכל צד אפשרי ומוסמת מקום מרכזי בטורים שנכללו באותו מדור.

(המשך בעמוד הבא)

…יפ רוזנאו
אפילוג: כתב האמנה

הזמן שאגיש לעצמי
גב האמנתי –
הנשיא, בשם כל
החולמים ואוגרים
ותקוות סרק שאף
זם נתנו לעולם
מגיש לך כתב קיום זה – –

פעמים תפסתי עצמי מרגל
אמין לפרסום הרשמי אודותי
ערך אריזה אך בלתי רצוי בהחלט
בידי עצמי ומעניק מחסה לזרים
מגע עם צנורות מתהדת
בעד שמאל אל הימין
סוכנים ומכשירי לחש –
באלף הוא להכריז על
הכרזו, וקול רם
יותר בלתי רצויה.

לו יכלנו להסיר את החקינות
אני אומר, אך
היה זה משפט בגידה לדורות
כל הכינות ומענות עזר היו
באים לקרב־רב זה בלא כל ספק חבר
או צנור מהתרת מאחורי הגב
ועללי הסכורה שעבדו אותן אופטימי
ואם אפלה כענה לא תגיד את העתיד ואם
גם האם יקרב להעיד ואם

מכל זה אצא ואני בסביבת החיים
ואפילו הם רק כשמיצה שפסקה

אחסה תחת העץ הגדול
ואכיל לאב הגיני
וכל מה שעומד מצדדי
עובד
על שלשה הדברים
בשלש הזיות ואני –
מגיש כתב זה למשברת

לקט

מאת י. קורא

שובר המוסכמות ומחנך הדור

בשנים האחרונות של המאה הקודמת, ובדור הראשון של המאה הזאת, קמו באנגליה שני סופרים שהשפעתם על הצעירים היתה ללא תקדים. שניהם היו מ„מנתצי האלילים" של הגינות והצביעות הויקטוריאנית. שניהם היו במייסדי „החברה הפאביאנית", שהניחה את יסודותיה של תנועת העבודה הבריטית – ואף־על־פי־כן, היו שני סופרים אלה, בחייהם הפרטיים, שונים לחלוטין זה מזה. ג'ורג' ברנרד שו חי, בעיקרו של דבר, חיים הגונים ונורמאליים: בעל בית הגון, נשוי לאשה משכילה ומוכבת ספרות, צמחוני, שאת „ניתוץ האלילים" הגביל לפעילותו הספרותית, לנאומים הציבוריים, ולעתים גם להתנהגות „בלתי מקובלת" בחוגי חברה שמרניים ומסורבלים השנואים עליו. זכור הסיפור הידוע: כאשר קיבל שו הזמנה פורמאלית למסיבת ערב בביתו של לורד מסוים, המפתחת במלים הרשמיות, „לורד ולידי... יהיו בביתם ביום... בשעה..." ומסיימת בבקשת תשובה פורמאלית (בראשי תיבות הבצרפתית), כתב מאחורי הגלויה: „גם מר ג'ורג' ברנרד שו ורעייתו יהיו בביתם באותו יום ובאותה שעה", והחזיר את ההזמנה לשולחה.

אך „ניתוץ אלילים" זה אינו, כנראה, יותר מדוגמה אחת לחוש ההומור האירי של שו, המוצא את ביטויו על כל צעד ושעל במחזותיו. מתקבל הרושם, שאחת הסיבות – ואולי הסיבה העיקרית – לכך שברנרד שו עדיין חי וקיים, ומחזותיו נקראים ומועלים על הבמה שוב ושוב, הוא אותו חוש הומור עדין ומשעשע שלו (וגם החוש הבריא שהיה לו לכתוב מחזות ש„עובדים" על הבמה), יותר מדעותיו ה„שמאליות" בשעתו, שחלק גדול מהן נראה מיושן לאנשי שמאל, ומתון למדי לאנשי ימין, בימינו.

שונה היה גורלו של „מחנך הדור" השני, הרברט ג'ורג' ולס. ולס כתב כמאה וחמישים ספרים – רומאנים חברתיים, רומאנים של „מדע בדיוני" (כאשר היה זה סוג ספרות חדש ונדיר), ספרי מדע פופולארי, היסטוריה פופולארית, ביקורת חברה וספרות, וסתם אוספי מאמרים – שלא לדבר על מאות המסות והמאמרים שפירסם בעתונות ובכתבי העת הספרותיים. בני דורו הצעירים ממנו ראו בו את אחת הדמויות הגדולות ובעלות

הרברט ג'ורג' ולס

ההשפעה, ששינו, לעתים, את כל מהלך [illegible] וכוונותיהם של כמה וכמה ממיטב הסוציאליסטים הבריטים ומגדולי הסופרים ואנשי הרוח של בריטניה וארצות הברית בראשית המאה. מוצא הקורא שוב ושוב עדויות על כך שדווקא שני ספרים אלה – של ולס – עשו יותר מהרבה חוקרים, כותבי ספרים ומאמרים פוליטיים, פילוסופים, ואפילו משוררים, לעיצוב עולמם הרוחני של כמה ממעצבי עולמה הרוחני והפוליטי של בריטניה בדורות האחרונים.

אך בניגוד לשו, שוב אין ולס פופולארי בימינו. רוב ספריו שוב אינם נדפסים במהדורות חדשות, ורבים מהם קשה למצוא אפילו בחנויות הספרים הישנים באנגליה ובארה"ב. אם, לפני שנים אחדות, שוב עלה שמו לכותרות, הרי לא היה זה משום ש„התגלה" מחדש כסופר, אלא משום שפרסום ספרו „נסיון של אוטוביוגראפיה", ופרסום „מידע" שהיה „חסר" עד אז בדבר יחסיו של ולס – שהיה נשוי לאשה אחרת – עם הסופרת רבקה וסט. גרוז מכתבי מתאה של בנו של ולס מאותה רבקה וסט, שהוא היום סופר בזכות עצמו, וסופו שכתב ספר שלם על עניין זה מנקודת מבטו.

נכון הוא, שולס היה מחלוצי „הטופס המיני" המקובל בימינו. באותו ספר, „נסיון של אוטוביוגראפיה", הוא מתאר בכנות כמה וכמה מזיווגיו המיניים, בדרך שלא תבייש כמה מחברים בני זמננו. ולס היה אדם בעל אנרגיה עצומה, ולא די שהשקיע אותה בחיבור ספרים ומאמרים הממלאים ארון ספרים גדול. גם האנרגיה המינית שלו לא ידעה שבעה. אולי משום כך, היה הוא אחד מחלוצי הרעיון של „חירות המין".

אך, כרגיל במקרים אלו, מסתירות אותן תגליות מחייו הפרטיים של ולס את חשיבותו כסופר פורה בכמה וכמה סוגי ספרות וכאחד מאבות הסוציאליזם הבריטי המתון של „החברה הפאביאנית" ותנועת העבודה. אין הסיבה לכך שהחומר לדיון מפורט וממצה על חייו ופעילותו אינו מצוי בשפע. מלבד הכמות העצומה של פרסומים של ולס עצמו ופרסומים על ולס המצויים בדפוס, יש עתה שני ארכיונים המכילים אלפי מסמכים בכתב־יד – אחד בדרום לונדון, האחר באוניברסיטה של אילינוי בארצות הברית.

ביוגראפיות של ולס נכתבו שוב ושוב, אך רובן היו חלקיות, ומבוססות בעיקר על מה שמצוי בדפוס. באחרונה יצאה לאור הביוגראפיה הראשונה של ולס המבוססת על מחקר מפורט ומקיף גם של הרבה מן החומר המצוי בכתבי היד. הספר, שיצא לאור בהוצאת אוניברסיטת ייל באה"ב, נקרא „ה.ג.", ולס: [illegible]

עד לייארש." המחבר הוא דייויד סמית, פרופסור להיסטוריה חדשה באוניברסיטה של מיין, ואחד ממעריציו המעטים של ולס, כאדם וכסופר, בימינו. הספר הוא בן כ־650 עמודים, כתוכם יותר ממאה עמודים (בסוף הספר) של הערות ומראי מקומות.

הכמות העצומה של החומר שסמית עבר עליו ועיכל אותו בספריות ובארכיונים אינה מקשה על הקורא. המחבר רוצה לספר כמות עצומה של מאורעות, מקומות, אישים, ספרים, עתונים וכל כיוצא בהם; ועם כל אורכו של הספר, מקבל הקורא את הרושם שהוא „עובר את האינצדיון בריצה". לא היה כמעט אדם חשוב בבריטניה או בארה"ב שולס לא הכיר אותו, או עמד אתו בקשר, או לפחות התייחס אליו. לא היה כמעט מאורע חברתי ופוליטי בעל חשיבות שהוא לא הגיב עליו. מלבד רעיונות גדולים חשובים כסוציאליזם וחבר הלאומים, היה ולס מעורב אפילו בחיי הסביבה שגר בה (למשל, מכתב מחאה לרשות המקומית בדבר כלבים באיזור

ג'ורג' ברנרד שו

שהתגורר בו, או מכתבים לעתונות בענייני חינוך בבתי־הספר השונים שהכיר, או שהיה מעורב בהם כהורה). הספר נקרא, לא רק כביוגראפיה של אדם מרתק, שעלה משפל המדרגה, כבנו של בעל חנות קטנה בדרום לונדון, לשיאי ההצלחה כסופר, עתונאי, ואיש ציבור, אלא גם כפנוראמה של כמה וכמה מן הצדדים העיקריים של חיי החברה, הרוח והמדינה באנגליה בתקופה של תמורות גדוליות, שעיצבו את פני המאה העשרים.

נשאלת, בסופו של דבר, השאלה, מדוע נשכח כמעט איש זה, שהשפעתו על דורותיו היתה כה עצומה ומהפכנית. לא קל להשיב לשאלה זאת. מבחינה ספרותית, ייתכן שכבר הגיע הזמן להודות בכך שולס לא היה אמן גדול. הוא ידע לספר סיפורים מרתקים, אך חסר היה את אותו היסוד המסתורי ההופך סופרים אחרים בני דורו – כגון ד.ה. לורנס, הנרי ג'יימס, או תומאס הארדי – לסופרים „קלאסיים". מי שקורא את הרומאנים של ולס היום, מגיע לעתים קרובות למסקנה, שעם כל הסיפורים המרתקים שבהם הם נכתבו „לפי הזמנה": לפי הזמנתו של המחבר עצמו. ולס לא כתב אותם משום שהסיפור והנפשות הפועלות „צמחו בתוכו", והוא הרגיש שאין לו ברירה אלא „ללדת אותם". בראשית היה הרעיון – בין אם היה זה רעיון פוליטי, חברתי או מדעי. הסיפור עצמו, אמנם במיטב המסורת העשירה של הסופר – אך רק כביטוי ובמעבדה של הרעיון הגדול.

ולס היה, בעיקרו של דבר, איש הרעיון והמחשבה. הוא עצמו ראה את עצמו בראש וראשונה כנביא וכמבשרם של רעיונות חדשים של חירות וקידמה. הוא לחם למען השקפת העולם המדעית, שתשחרר את האדם מאמונות טפלות דתיות או פוליטיות; למען הסוציאליזם, שישחרר את האדם משיעבוד כלכלי וחברתי; ולמען חבר הלאומים, שהוא האמין בכנות שסופו להביא למדינה בין־לאומית אחת בכל העולם, שתפטור את האנושות ממלחמות, עד סוף כל הדורות. מאחורי כל הרעיונות הגדולים האלה ייצג ולס את האופטימיות של המאה הי"ט (שבה – עם כל ההבדלים שביניהם – לא היה שונה במידה ניכרת מאותם ויקטוריאנים שנגדם יצא לכמה ממלחמותיו): את האמונה באדם כיצור בעל תבונה, המסוגל, בכוח המחשבה המדעית והפוליטית המפוכחת, להיפטר מ„סבל הירושה" האי־רציונאלי של דורות קודמים, לעמוד על שתי רגליו, ולבנות עולם טוב יותר.

מהרבה בחינות, השפיעה השקפת עולם זאת על התהוות אותה „חברה פתוחה" וסובלנית, המאמינה בקידום המדע והטכנולוגיה כמפתח הקסמים לאושר האדם והחברה – הרי אנו מוצאים אידיאלים אלו ואמונות אלו על כל צעד ושעל במחשבה ובחיי המעשה של כמה מארצות אירופה ואמריקה בימינו. אך ייתכן שדווקא אמונה אופטימית, ולעתים תמימה, מעין זו, היא שגרמה לו לוולס שיתעלם מהרבה מן הצדדים האפלים והאי־רציונאליים שבחיי האדם. דור שגדל על „הפסיכולוגיה של המעמקים", ושראה כיצד „מעמקים" אלו נפערים כתהום ובולעים הרבה מאותה אירופה מדעית ומתקדמת ומתורבתת, אולי שוב קשה לו לקחת ברצינות גמורה את אותו „אופטימיזם מדעי" שולס היה אחד מנביאיו. ואף־על־פי־כן, האומנם איבד אותו אופטימיזם מדעי ורציונאליסטי את ערכו לחלוטין? האם אי אפשר היה לוולס – אילו חי בימינו – לומר: „למה תתלוננו עליי? הרי ההתרחבות חוזר ונהזר".

מה יהיה מקומו של ולס בתולדות הרוח של אירופה, עדיין לא הגיע הזמן להכריע. ייתכן מאוד שכסופר אמן, כבר הוכרע גורלו. כאיש רוח, הוא מזכיר לי (בשינויים שהזמן גורסם), סופר אחר, שהיה גם הוא סבור שתפקידו ליצור יצירות אמנות של ממש, ומשפט ההיסטוריה עליו הוא, בעיקר, שהיה איש רוח גדול בעל השפעה עצומה וולטיר. מבחינת השפעתו על הדורות הבאים, ועצם הדרך שבה ייצג רעיונות חדשים ומתקדמים בדור תהפוכות, אין הדמיון בין ולס לוולטיר חסר כל בסיס.

דו־שיח עם תרבות

מאת טליה רפפורט

בגנו של – צילומים, במוזיאון ישראל בירושלים.

יש הרואים בצילומי הענק הכהים והמפתיעים של בועז טל במוזיאון ישראל חשיפה נועזת, אפילו פרובוקאטיבית, כנראה משום שהוא, משפחתו וידידיו מופיעים בהם בעירום (שאינו בהכרח מושלם ואידיאלי) ובפוזות תיאטרליות שונות. אך גם אם יש בהם התגרות כלשהי במוסכמות חברתיות־תרבותיות, מה שיותר חשוב ומעניין, בעיני, היא העובדה שהצילומים הללו מנהלים דו־שיח עם התרבות ובמיוחד עם תולדות האמנות.

ב„מיתוה לגבר ואשה 1986" אי־אפשר אמנם להתעלם מן ההתייחסות למושגים המקובלים ביחס למצבו הגברי ולאשה הנושנית, שכן הגיבור, בועז טל עצמו, „עושה שריר" ומשיך אלינו מבט תקיף, אשתו עומדת לידו בתחתוני „תוסיני" שחורים. ובתנוחה כפתה של כוכבנית הוליוודית ואפילו הבת הקטנה מריכה זרועה בפוזה פוסאית המוכרת לכל ילד, אך מעבר למסר הישיר הזה יש כאן גם התייחסות לציור של ריצ'ארד הסילטון ולפופ־ארט בכלל, שהקצין עד הגוחה שאבלונות חברתיות פופולאריות.

במקרים אחרים עושה בועז טל והאציות על יצירות מן העבר הרחוק יותר התקין לסביבה מודרנית, מקורית ויומיומית כמו המטבח או הסלון של המשפחה יוצרת מתח דק, לעתים הומוריסטי, לעתים אבסורדי, בין ההקשר המקורי והמסמנים שהוא נושא לבין הסיטואציה החדשה שנוצרה: אתייחס, איפוא, בעיקר לסוג זה של עבודות שמרבה להופיע גם בתערוכה וגם בקטלוג היפה הנלווה לה (שהרכבם אינו זהה).

בשער הקטלוג מופיע „דיוקן עצמי עם ארנולף" שבו יושב בועז טל עירום על קצה הכיסא. בתנוחה לא־נוחה שיוצרת גם תחושת סבל. אך גם פיתולי גוף רכים שעשויים להתפרש כנשיים ובכך הוא מרשה לעצמו לשבור את הטאבו של התדמית הגברית. הקשוחה. הישיבה המוזרה הזו הזכירה לי, אגב, ציור של גוגן, בו הוא תיאר בסגנון כמו־נאיבי את אנה השחורה שאף היא יושבת־לא־יושבת על הכיסא, כאילו אין הצייר יודע לבנות עומק פרספקטיבי משכנע. המתח הגופני של היושב מתקשר גם עם העבודה של ארנולף ריינר (אמן גרמני בן זמננו) התלויה מאחריו, שכן ריינר מוכר כסאדו־מאזוכיסט אמנותי, ש„התעלל" בדיוקניו העצמיים ויצר ביטויים קיצוניים של אלימות וכאב. תמונתו של ריינר ברקע הדמות העירומה של בועז טל בקצה כסאו על רצפה חשופה כקורבן לפני מעניו יוצרת צירוף חזק ואירוני גם יחד שמרמז אולי ליסוריו של האמן.

וזהו, בעצם הפנייה היחידה לאמנות העכשווית ובדרך כלל מעדיף בועז טל להתייחס לציורים ופסלים מן הרנסאנס. באחד הצילומים הוא מחקה את עמידתו של „העבד הגוסס" של מיכאל אנג'לו. גם כאן, בדומה למקרה הקודם, יש ביטוי חריף של סבל ובנוסף לכך הזית הוא מסתיר את אבר המין שלו ומפתל את גופו בצורה שגם כאן תחושה הדו־מינית, המרמזת לאנדרוגיניות בפסל העבד הגוסס וביצירתו של מיכאלאנג'לו בכלל (והסיבילות שלו בתקרת הקפלה הסיסטינית, למשל, הן דווקא גבריות ושריריות מאוד). אפשר לראות זאת כהתרסה מעודנת נגד המוסכמות החברתיות ביחס לדימוי הנשי והגברי.

ב„גירוש מגן העדן" מביים בועז טל את כל המשפחה על פי הציור של מאזאצ'ו בנושא זה, אלא שבצילום שלו אין אלוהים ומלאכים, אלא הילדים הם שמגרשים את ההורים מגן העדן – ממצב של חופש לחיים שמוכתבים על ידי צרכי הילדים. הרגע הדראמטי של הגירוש, על הכאב, הבושה ועמידתם חפויית הראש של אדם וחווה, שתואר בעבר אינספור פעמים, ממוקם הפעם ברקע של בית מודרני עם גרם מדרגות, עציצים וזרקור צילום שמזכיר לנו את המריוס שבו אנו מתבוננים. הבת הגדולה מניפה חרב צעצוע והאצבע מאשימה מעל ראש

ההורים והקטנה מחזיקה בתפוח, סמל הפיתוי והנפילה. פרטים פרוזאיים כמו מוצץ בפי הקטנה מנטרלים חלקית את עוצמת ההבעה ואנו מיטלטלים בין המטען הרגשי של הסצינה המקורית והשלכותיה המודרניות מחד, לבין תחושת הפוזה התיאטרלית המלאכותית מאידך.

על אותו רקע של מדרגות מופיעה גם סצינת „הפקפוק". במקור היה זה תומא „המפקפק" שביקש לגעת

פורטרט עצמי עם ארנולף, 1984

בישו שקם לתחיה כדי לוודא שהוא באמת חי ואילו כאן מנסים בועז טל ואשתו. כל אחד בתורו, לגעת בשני כשהם ניצבים באותה עמידה חושפת ונרתעת כמו זו שבציורים המסורתיים, אך יחד עם האיזכור הנוצרי נושא ההקשר החדש גם משמעויות הנוגעות לפקפוקים אפשריים שביחסי בעל ואשה.

צילום אחר מתייחס לציור של ברונזינו בשם „אלגוריה לאהבה ולזמן" שבו מניח קופידון את ידו על השד של ונוס ואצבעותיו אוחזות בפיטמתה. כאן מחליף בועז טל את התפקידים ואשתו היא שאוחזת בפיטמתו וגם זה נסיון צנוע לערער על הנוסחאות המיניות הנוקשות.

ב„זוג עם מראה" הוא מעלה בזכרוננו את הציור המפורסם „אירושי הזוג ארנולפיני" של ואן־אייק, שבו נראה זוג בלבוש התקופה בתוך חדר בסיגנון ארצות השפלה במאה ה־15 ובמראה שמאחוריהם נשקף גם הצייר המצייר אותם. בועז טל עושה פאראפראזה עכשווית ומתירנית על סצינה מסורתית זו ומצלם זוג גברים ערומים על רקע חלון קשת מסוגנן, טלוויזיה ומראה אובאלית בה משתקפים הצלם והמכשירים.

ב„המעיין" הוא מציב על כן ברונזה אשה מלאת־חזה בתנוחתה של הנערה מציור „המעיין" של אנגר מן המאה הי"ט, אלא שבמקום כד מים סמלי (מקור החיים) היא מחזיקה דלי פלסטיק ריק כסמל אירוני לחיים המודרניים. כשמתבוננים בתשומת־לב ביתר הפרטים בצילום, ראשית מודקר לעינינו זרקור גדול שמאיר אותה לצורך הצילום ומפוגג את האשליה, למרגלותיה מונח מבחש (עזרי העבודה) ובצד אפשר לגלות גם גליל נייר טואלט, שלובנו בוהק באפלולית הדראמטית. לאור זאת, אי־אפשר, כמובן, שלא להיזכר בפאראפראזה קודמת על „המעיין" של אנגר, הלוא היא האסלה הידועה לשימצה שהציג מארסל דישאן ב־1917 תחת הכותרת „המעיין".

לא אוכל לחשוף במסגרת זו את כל יתר הרמזים החבויים בעבודות, אך כדאי עוד לציין איזכור מקומי אחד – פסל האריה של מלניקוב בתל־חי. בועז טל מתייחס אליו ב„דיוקן האמן כאריה" בו הוא רובץ בעירום על שולחן כשברקע מערכת סטריאופונית וכוננית ספרים וכך מתגחך המיתוס ההירואי והמונומנטאלי ויורד למישור הביתי היומיומי.

כדאי גם להזכיר שהצילומים האפלוליים והמבויימים האלה, בעלי התאורה המלאכותית מאוד במתכוון הם גדולי ממדים, כמעט בגודל טבעי, מה שמעצים את הרושם שהם יוצרים, כך שגם מי שלא מזהה את כל האיקונוגראפיה הטמונה בהם, יכול לפחות את המסר ההבעתי ואת האווירה הכבדה שהם מקרינים.

על מלכים, קרחונים וכוכבים

יורם מרוז – ציורים, בגלריה גילי. מ. – גליקמן 7, ת"א

כששאלתי את יורם מרוז מה פשר המלך המופיע בכמה מעבודותיו הנוכחיות, הוא הסביר שזהו מעין המשך לסידרת המקצועות מתערוכתו הקודמת (גם היא בגלריה גילי מ.) שהרי גם מלך זה סוג של עיסוק בחד־רים... לדבריו הוא עוסק תמיד בתרבות – במקצועות, מוס־דות וכו' – וגם הפעם מופיעות בציוריו מסגרות חברתיו־ת־תרבותיות כמו עיר, מקדש או כנסייה ופה ושם שתולים גם סמלים המתקשרים עם איקונוגראפיה נוצרית (צלב, כוכב) כחלק מתרבות המערב. עם זאת, הפעם דומה שהוא מוותר על ההצגה והניכור שנבעו מן השלב המושגי שלו ומרשה לעצמו לבטא בעבודותיו חוויות אנושיות ותחושות אישיות יותר. תודות לכך זוהי תערוכה יצירתית וחזקה יותר מתמיד.

במספר עבודות אותן מכנה מרוז „הסידרה האירוטית" נראים זוגות או יחידים העוסקים בפעילות מינית, אך גם לדימויים, תמימים לכאורה, כגון קרחונים וכוכבים הוא מייחס משמעויות מיניות (פאליות ואקסטזה). חלק מכוונו־תיו הן פרטיות למדי ולעיתים הן גם לא מודעות לו עצמו לדבריו, אך גם ללא פיענוח מלא הציורים הללו מציעים שפע של התרחשויות חזותיות: דמויות, ראשים, צורות מלאות מתח, קווקווים נבוצים ודגמים שונים כמו גלים, רשתות, עלים, איקסים, זיגזג ועוד.

במספר עבודות יוצר מרוז מצבים דראמטיים ואבסור־דיים גם יחד, למשל בציור שבו אדם מהלך על חבל מעל גיגית קטנה יחסית שבתוכה שטה סירה עם עץ או בזה שבו נראה איש שעבר צוקים קשים ומסוכנים ובהמשך יהא עליו להעפיל על הר גבוה נוסף וכל זאת כדי לעבור על פני בור קטנטן...

רוב העבודות בתערוכה הן רישומי פחם בשחור־לבן בלבד, באחרות מופיעים גם כתמי צבע ועל קיר אחר מקובצות שמונה עבודות בגוונים שחורים־אדומים־אדומים שאופיין הכבד והפרימיטיביסטי הזכיר לי את הסממנים העממיים־פולקלוריסטיים בציורי קבוצת „הפרש הכחול" (בעיקר קנדינסקי, קמפנדונק וגבריאלה מינטר). לעומת זאת, רישומי הפחם מזכירים ברישויותיהם הזוויתיות, בקווים החדשים והאינטנסיביים ובדגמים החוזרים את חיתוכי העץ של קבוצת „הגשר" שהושפעה מפיסול אפריקאי.

מרוז טוען, שאכן לא היה מודע להשפעות אלו, אך מאחר שהוא חי בגרמניה (ושם פעלו שתי הקבוצות הנ"ל בתחילת המאה) ודאי ראה יצירות כאלה וייתכן שגם נטייתו לביטוי ראשוני והבעתי יותר באופן טבעי והדר לעבודותיו האמצעים המתאימים לכך. כך או אחרת, יש בתערוכה הזו גם עניין חזותי רב וגם ביטוי עז ומרובה.

גיבוב פוסט־מודרניסטי

דיוויד בלייזר – פסלים – גלריה „קלישר" – רח' קלישר 5, ת"א

לא מזמן נערכה בגלריה קלישר תערוכת פיסול בשם „היבטים תיאטראליים". דיוויד בלייזר יכול היה להשתת־לב בה היטב כי גם פסליו תיאטראליים וצבעוניים מאוד כמו שהיו מרבית המוצגים בתערוכה ההיא. גם פסליו גדושים באפקטים חיצוניים צעקניים שנועדו ליצור מין פנטאזיה פוסט־מודרניסטית פרועה.

בלייזר מצרף גזעי עצים צבועים, קרשים מנוסרים, חלוקי נחל, מבני מתכת, פיסות פלסטיק והברוות מפוס־לות לגיבוב אקספרסיבי מוזר ומדביק לפסליו שמות פיוטיים כמו „מוזיקת הספירות", „חידה לירית" ו„הה הרים הגרוגים", אלא שבדרך כלל השעטנז הצורני שמתקבל הוא מוגזם, מלאכותי ומאולץ מדי.

בעבודה אחת יוצר בלייזר אסוציאציה של נוף ימי באמצעות כתם כחול על הריצפה שממנו מזדקרים חודים כסופים דמויי צוקים או סנפירי כרישים. מאחר הסלעים האלה צומחת דמות דמיונית ולמרגלותיה מפוזרות כמו סירות בים תיבות גבס כסופות בהן מוטבעת צורת מספרים או צבת. צירופים כאלה, שחלקם שואבים מן המצי־אות וחלקם סוריאליסטיים־אבסורדיים, מצויים גם בפסל הכולל אותיות משתלות על מוט לצד דמות מגוונת בגווני פסטל על פי צו האופנה שנישאת על כן מסובך ועליה מגובבים כל מיני גושים וצורות נוספים. בפסל שלישי כורעת דמות ורודה בתוך מיבנה צר ולוחץ ולצדה ניצבים על הריצפה משולש גדול וגושים כרותים צבועים בכחול.

בלייזר מפעיל ריבוי של אמצעים – חומרים, דימויים, אסוציאציות, צבעים וצורות – אלא שהתוצאה עמוסה ומקושקשת מדי לדעתי.

אובך ציורי

אורית פידלמן־ליבנה, ציורים בגלריה „מימדי" פינסקר 27 חיפה

בדומה למה שהציגה לאחרונה בתערוכת זוכי מילגת „קרן שרת" במוזיאון רמת־גן, גם עבודותיה הנוכחיות של אורית פידלמן־ליבנה מתאפיינות בגוונים חומים־אפרוריים ובאווירה ערפילית־מסתורית.

פה ושם מסתמנות בתוך האובך הציורי הזה צורות הנדסיות המייצגות מיבנים. בציור אחד זהו מיבנה ברור בעל קשתות שבתוכו צפה דמות שוכבת, כך שנוצרת כתה מסוים של תהייה על פשר ההתרחשות הזו, אך במקרים אחרים הדברים סתומים וקרטיכלאיים יותר ועלינו להסתפק במערכת אסתטית של צורות עמומות, מופשטות למחצה, סיפולים אניניים של גוונים רכים ואורות עמומים.

כאמנית צעירה בראשית דרכה מוכיחה אורית פידל־מן־ליבנה כושר טכני, יכולת ליצור אווירה ציורית וסממנים של שפה אישית, אך היא סובלת מדי בחלו־המיסטי־מקוגנן. יש בעבודותיה תחושה של רוחה־דפאית מרוחפת בערפל ואף כי היא מצליחה לבצע אפקטים יפה־פיים, זו עדיין רק בבואה של חיים ולא ציור חי ונושם באמת.

„הכלה הנצחית" – ללא יומן צמוד

תחילה היה בדעתו של יצחק אורפז לכלול בספרו „הכלה הנצחית" (יראה אור בדצמבר שנה זו ב„הספריה") יומן אישי צמוד שכתב במקביל לכתיבת הספר, כדי להוסיף מעין „מימד רביעי" לרומן, אולם, לבסוף, בעצת אנשי ההוצאה החליט לוותר על כך, מחשש שזה יפגום בזרימתו הטבעית של הסיפור.

„מדהים" אומר אורפז, „אך גם משעשע, להיווכח עד כמה התצפיות שביומן אינן מתקיימות בסיפור, ואיזה צורות מפתיעות הן לובשות כאשר הן מתקיימות. אולי אפרסם בנפרד קטעים מהיומן."

במה עוסק הרומן? „בין השאר, באהבה. אהבה עדינה ומאיימת בין אילם לעיוור. זה לא מצחיק. אבל זה גם מצחיק. הלא מדובר באילם ובעיוור שבתוכנו. זו אהבה בנטה פני האדמה, ולפעמים גם למטה מזה."

מקורות [illegible]

(סוף מן העמוד הקודם)

אינם נתונים לו יותר כלל. לכן, אם הוא מגביל את ידיעתו המהותית, או אפילו מבטלה כליל; אל לו לצפות למוסריות כלשהי, יפנה נא ויחזור בתשובה לדת או לכת כזו או אחרת, רק אל נא ייצור לפנינו את האשליה כי מחוץ לידיעה, אולי בעולם מסתורי של „מצפון טבעי" או „ציוויים מוסריים אוניברסליים", וכן הלאה, עומדים לרשותו מקורות מוסריים וערכיים אקטיביים ואפקטיביים של ממש[8].

השאלה איננה, הלא, אם הערכים המוסריים הינם נכונים או לא. הריכוז המופשט בשבח החירות, המצפון והאחווה וכן הלאה איננו דורש מאמץ רב מדי מהאדם המשכיל בן זמננו. מאמץ מחשבתי ממשי דרוש, בצד שני, כבר בעצם הצגת השאלה בצורתה הנכונה: כיצד יכול האדם למצוא בתוך תודעתו העצמאית את הנקודה בה ניתן להפיק, מכוחותיו ההכרתיים, עוצמת חיים כזו, שתהפוך לשיפוט ערכי קונקרטי ויוצר, שיוכל לדחוף עד לעשייה המוסרית הממשית בתוך החיים עצמם בכיוון אחרות: האם ישנה במצוא לא רק מחשבה מופשטת על ערכים ואידיאלים מוסריים וחברתיים, כי אם מחשבה היוצרת ערכים כאלו, על ידי חדירתה המודעת לתוך החוקיות המהותית של העולם – מכיוון שקאנט בתבחש לאפשרות ההכרה המודעת של מהות כזו, ופופר לעצמו קיומה, ואילו לייבוביץ' חוזה אותה כמגולגלת די ספקו במצוות מסיני, בוודאי שלא נוכל לבקש מהם להורות לנו את הדרך אל המקור הקוגניטיבי־מוסרי המצוי בהכרה האנושית. נוכל, לעומת זאת, לבקש דרך כזו ב„פילוסופיה של החירות" לרודולף שטיינר. בתוך ההגבות מחשבתית יוצרת של. החירות הרוחנית המוסרית ניתן לראשונה לשאוף גם לסדר חברתי חופ־שי. כך תוכל חרות זו להתגשם בשוויון ובאחווה ממשיים.

מה שהוסג פעם, בתודעה אחרת לגברי מסלנו, בגלילה אל מעמקי המיסתוריות האפלים: החזון ההיארכי של הבצור, המהותי והרציונלי ביקום ובאדם, שב והופיע בגלגול חדש, מכבדנים, בתודעה העצמית המלאה של האדם החושב באקטיביות ובמחשבה דינמית וחיה. בחשיבה בזו האדם אוחז בחוקיות היקום בנקודה אחת, אשר לגביה

יש ביכולתו לומר בוודאות, כי הוא יודע מה מתרחש בה. מכיוון שהוא משתתף אקטיבית באותה התרחשות, כלומר, בהתהוותה של החשיבה מתוך מקורותיה הרוחניים הצרופים שבנפש[9]. ב„אמת ומדע" (1892) מגדיר רודולף שטיינר את הבעיה החשובה ביותר של החשיבה האנושית בזמננו כנסיון „להבין את האדם כאישיות חופשית, המיוסדת על גבי עצמה"[10]. בנסיון זה נמצא גם המקור האנושי הראוי היחידי ליצירה הפוליטית המודרנית.

מחירות אל שוויון ואחווה

המדינה – או המסגרת החברתית הכללית בכל דבה של ארגון קהילתי חברתי – תאופיין על־ידי, איפוא, במקום בו יכולה להתאפשר בפועל הגשמה של אישיות אנושית חופשית. אפשרות הגשמה כזו מותנית במציאות העקרונות הנכונים להיים אנושיים של חירות בשלושת המיגזורים של הגוף החברתי: ברוח (חינוך ותרבות), בחוקיקה ובכלכלה. כדי לתפוס את משמעות החירות במובן שתואר לעיל, וכדי להנהיג אנשים לאורה, יש להבטיח בחיים החברתיים את ההופש של חיי התרבות, החינוך והרוח בכללותם. עליהם להיות חופשיים מכל תלות במיגזורים האחרים. אך חירותו הרוחנית הקונקרטית של הפרט הווה את עצמה מוסרית כחסרת כל ערך כל עוד הוולת, בכל תנאי חיים הומבריים, או בשל נסיבות הגורל, אינו יכול לעיתים אף לדעת על אפשרות קיומה. לכן במיגזור של החוק הסדר השואפה לשוויון מירבי בזכויות האנושיות, חייבת להיות אף היא עצמאית מכל שיקול זר, דתי, תרבותי או כלכלי. בחיים הכלכליים המסכימים עצמם, בייצור, בשיווק ובצריכה, מתגשמת החירות הרוחנית של האדם ביסוד של שיתוף־פעולה ממשי בין המשתתפים המסכימים לעשיה: ההכשה לטוות אחוד של הערכים הכלכליים הנוצרים ההתבלים בסחורליזציה הכלכלית נתפסת כבסיס החופש ההכרחי לחיים יציבים של סדר חברתי שוויוני, חופש חינוכי, תרבותי והוגני. רק כאשר תוכרנה הדרישות הייחודיות והמנוגדות המאפיינות כל אחד משלושת המיגזורים החברתיים, ורק כאשר יוכח, כי עצמאותם הפונקציונלית הינה תנאי הכרחי להיים המודרניים – רק אז יוכלו רעיונות אלה, המרחפים בחלל האוויר מאז המהפכה הצרפתית, להחדיר לחיים ולהתגשם במסגרת הברית במשיח[11].

הרעיון הדמוקרטי בא לעולם מתוך התפתחות החשיבה, ההופכת כל פרט לנושא, בפועל, של אלמנט רוחני אוטונומי, שווה־ערך. הכרה מחשבתית אקטיבית של האדם מלמדת, כי הגשמת ערכו האנושי המלא בגוף החברתי מחייבת חופש רוחני חינוכי ותרבותי, שאינו נתון לכרותם של מיסדים פוליטיים, וחיים כלכליים מעשיים המבוססים על התאגדות משותפת של העוסקים בהם, באופן עצמאי מנוהל ותכנון ריכוזיים. בין תרבות ורוח לכלכלה, חיי חוק וסדר המנוהלים מתוך הכרת הזכויות האנושיות, והגנה עליהן. האדם הופך ל„אישיות חופשית, המיוסדת על גבי עצמה", רק כאשר יש ביכולתו למצוא את עצמו בשלושת המיגזורים החברתיים כישות עצמאית.

כאשר יוחזר המחשבה העשייה החברתית והפוליטית לקשור את עצמם להשקפת עולם המעוגנת ברוח החופשית של האדם, תוכל להתגבש בהדרגה דמותו העתידנית של הגוף החברתי. בנקל ניתן בזמננו להתייאש מכל סיכוי לכך, ולוותר מראש על כל שאיפה ומאבק, תוך הסתפקות, במקרה הטוב, בפתאות חיצוניות, רפורות יותר או פחות, המלוות את עיירת המאורעות הנקה מאסון לאסון. אך מצד שני, מתהת לפני השכבה, פועלים דווקא בזמננו גם הכוחות החוקים ביותר התוסכים בהתפתחותו הרוחנית וההברתית של האדם. היסוד של חברה ההולכת את העירן של החירות האנושית קרוב ללבו של האדם המודרני, על אף, וגם בזכות, המיכשולים הגדולים והעיצבים בדרכו. מיכשולים אלו יובנו באורם הנבון רק אם נחזור ונאמר לעצמנו, כי האדם בתקופתנו, שלא כקודמיו בתקופות אחרות, חייב ללמוד בצורה מודעת את חוקי היסוד של הווייתו, ישוהו דעדיו בכל תחום, לפני שיוכל, לאחר מאבקים ונקודות רבים, להגשים דבר מה בעל ערך. דבר זה טבעו, הלא, מעצם התפתחותו המהותית אל חופש בעת החדשה: הוא אינו יכול להיות מודרך יותר, כבעבר, על ידי כוחות חיצוניים, אלוהיים, אדיאיים או טבעיים. דבר אינו יותר נתון לו שלכתחילה, מגבר וטוב, מבלי שעמל להשיגו. הוא אינו מתוה יותר אל הארץ המובטחת על־ידי כוהנים יודעי כל, אלים כל יכולים, אידיאות מוחלטות או „מבנים" של אבולוציה סוציאלית או ביולוגית. את כל אלו עליו לעלות מחדש, להאניש ולגאול בתוך ההוו החופשיה. שם – או בשום מקום אחר לא. בעצמתו כן הוא

הערות ומראי מקום

1. ראה מאמרי: יסודות פילוסופיים של האידיאה הפוליטית המודרנית. „דבר". 16.11.1984.
2. רודולף שטיינר מתאר תהליך זה בדקות רבה בספר „החירות של הפילוסופיה". וראה הערה 4.
3. אפלוגיה, כתבי אפלטון, כרך ראשון, תשל"ה עמ' 211.
4. Steiner: Die Rätsel der Philosophie. Dornach 1968.
5. Steiner: Die Phiolsophie des Thomas von Aquino. Dornach 1967.
6. עמנואל קאנט: ביקורת התבונה הטהורה. מוסד ביאליק, 1966, עמ' 21.
7. Popper: The Open Society and its Enemies. London. 1945 the Poverty of Historicism. London 1975.
8. התיאור הברור ביותר של הדואליזם המנוגד בתכלית לדיעתי, נמצא, כמובן, אצל ישעיהו ליבוביץ'. דיון ממצה בסוגיה זו נמצא, עכ"פ, מעבר לגבולות הנושא שלפנינו.
9. Steiner: Die Philosophie der Freiheit. Dornach 1980.
10. Steiner: Wahrheit und Wissenschaft. Dornach 1980.
11. לפיתוח מפורט של הרעיונות בנושא „השילוש של המבנה החברתי" ראה:
Stefan Leber: Selbstverwirklichung. Mündigkeit Sozialität. Fischer Verlag. 1982.

ערבי ספרות ב„בית שמואל"

„בית שמואל", בית הארחה ומרכז תרבות מתקדמת, משלב בפעילותו אף ערבי ראיונות בנושאי ספרות: הפיקה והראיינת: עדית הבאידי.

הערב הקרוב – יום ה' – 18.11 20.30, יהיה עם אהרון מגד ויוקדש לספרו החדש „פוילמן".

הערבים שלאחריו: 7.12 – עם אלי עמיר, 1.6 עם רות אלמוג.

בית שמואל מקיים פעילות תרבותית מגוונת, כולל מופעים בערבי שבת, חגים, הרצאות בנושאים שונים, חבורות זמר, ערבי פולקלור ועוד.

מיקומו: בירושלים, מאחורי ההיברו־יוניון קולג' ליד מלון המלך דוד לכיוון העיר.

מ„שמחת עניים"

(סוף מן העמוד הקודם)

אם להשתמש שוב בביטוי של הולצמן, הרי „לנוכח המציאות של תקופת השואה החורגת מכל נסיון אנושי קודם". לא בטלה משמעותם של מושגים כמו כבוד וגבורה (הדרי אינו מדייק בכוונתו), אלא „בטלה משמעותם המקובלת של מושגים כמו כבוד וגבורה" (הדגשה שלי), כפי שעולה מן השירים המוקדשים של הטור השביעי, שינו לדעת אלתרמן מושגים אלה ושבמוהם את משמעותם משתי בחינות:

מצד אחד, דווקא מציאות חריגה זו העניקה משמעות יתר ועוצמת יתר לעבירות הגבורה והכבוד של המורדים. שהרי בלחימתם של אלה „כבגביס, והרי מאפלו של אובדן, /כל כחות תיפתה וניצחה של אומה אובדה"[1]. „לחותם בקרות הימים נבקש" עוד ועוד מופת אמנים שבוה דבקות בגורל הגוע" כמו שנמצא ב„מסירות אין גבולה" שלהם, ש„כולה לקרבן מודעת". ההיסטוריה תדע עוד „כי סיסמת נתיב קרב היאה למורדים מעולם [...] תשתחווה ותפלה על פניה" לנוכח מלחמתם. דווקא עיצוחם של מורדי הגיטאות למורכבות ולסתירות הכרוכות בהכרעתם לנוכח הנסיבות מגדילה את פעלם ועושה אותם בכל ייחודם הסגולי, למבצאים נאמנים לגדולו תנורא של עמם. תיאורו של המרד כמעשה התאבדות ו„קרב אוחזך" שהוא גשר להפשך, גם יחד (שם, 439) אכן קרוב ביותר ברוחו לסגנות הסיום של גפילת העיר ב„שמחת עניים", בלוא האכזיואלנטית הכרוכה בו ואין לי כאן מקום לעבוד על פרטי הדמיון ועל פרטי ההבדלים.

כבר אמר, שאולי הוא בולט יותר, בהתהת של תקופת השואה שונה כל כך לפי תפיסתו של אלתרמן, בכל המובר והידוע בתולדות האדם, שאין לנו שום אפשרות להחיל עליה את הערכים המחייבים מציאות אנושית

נורמלית של עם היושב בארצו ומגינן עליה מפני אויב. כל נסיון לשפוט לפי הדוגמא הנעלה של מורדי הגטו ושכמותם את העם היהודי כולו, הוא לשפוט שאינו אמת, הריצת דין שאינה דין צדק. אלתרמן איננו טוען כאן טענות חדשות ביחס לערכים או ביחס לנכונות להקריב לעיתים את היקר מכל למען עיקרים. הוא טוען שאסור להחיל את אלה באופן פשוט על נסיבות כל כך יוצאות דופן. מרבית טורותיו מוקדשות כאן להבהרת הדברים הייחודים את הנסיבות הללו ומחייבים זהירות רבה בהערכתן. הוא שב ומונה את התנאים שאילו נתקיימו בגלות אירופה של שנות המלחמה, אפשר היה להחיל עליה נורמות וערכים מן הסוג השלם מבצבים היסטוריים נורמאליים של מלחמת חרות, מרד ונקיבה על הנפש, אף כב ומדגיש שתנאים אלו לא התקיימו באותה גלות.

בקצרה, ערכים הגולמים אומה היושבת במולדתה, כיש לה עצמאות ונשק מגן משלה, אינם הולכים גלות כפחות ומשועבדת, מבודדת מן העולם, התתנה באימה בתמרת, ללא נשק, כשאויב המבקש להשמידה עושה כל סביבותיה להשלות אותה ולהסתיר בפניה את מצבה האמיתי וכדי הולצמן, אלתרמן, שגם ב„שמחת עניים" ראה בכוזרקה הקרבה של הזדים מתוך נאבנות לערכים, רק בנסיבות שבהם ברור לגמרי שאין מנוס מן המות, מבליט במיוחד בתוך דבריו על השואה והמרד את הדברים שמנעו מן היהודים לדעת שמן גורלם נחרץ מלכתחילה לאבדון (שם, עמ' 413 ואילך). אפשר היה כמובן לפרט עוד ועוד בעניינים אלה, הן באלה הנוגעים לתפיסת התקופה והן באלה הנוגעים לדיקות הספרותיות שבין ההיבטות השונות ביצירת אלתרמן שהוכרנו. אבל זה כבר עניין למחקר מקיף. אסיים איפוא כאן בדברי הסיום, היפים כוודאי לכל העניינים שנדונו או נרמזו לעיל. עניינים שבספאת עצם טיבם המורכב ההסכר אין להחיל עליהן את „אותן הגדרות חדות והלוקות שאנו קובעים אותן כחיים וכקו מפריד לנהוג הבייה ולנהות המספר" (שם, עמ' 440).

מתח

ויסקי וסוסים

הכהה / מאת דיק פרנסיס / תרגם מאנגלית, שלמה גינן / מודן / 263 עמ'.

אמנות דיק פרנסיס אמנות מיוחדי סוסים עם היבורים וסחיתויות וכם גוון נוסף המשתנה מסיפור לסיפור. הגוון הנוסף של „הבהה" הוא זה של המשקאות החריפים – בכמויות גדולות. קוזן מיוחדד וקבר תחתיו אנשים בעיצובה של סביבה. רב־מלצרים נחנק בתוך תהבושה גבם המובקה את ראשו. מיכליות מלאות בוויסקי נעלמות ונמצאות כמובן בלי שום תגולה, וכל כיוצא בזה.

תרגום

קורפוס חדש

הסערה / מאת ויליאם שקספיר / תרגם מאנגלית אברהם עוז / ספרית פועלים / 171 עמ'.

הרקה שלישית לעברית (לאחר „הסערה" בתרגומו של אפרים ליסיצקי ב־1941, ה„סופה" בתרגומו של אפרים ברודיא ב־1984) של היצירה הנחשבת לאחרונה הכתוזה של מלכותה הרומנטית מתוך ה„קורפוס" השקספירי השלם. ביסודה מצויה ההנחה שתרגומי קלסיקה „מתיישנים על־פי קצב התחדשות השפה" וממילא יש צורך ב„קורפוס שקספירי חדש, הנסמך בעיקרו על לשון השירה העברית המודרנית" ועל „הוויתה העדכנית של הלשון העברית בת ימינו". תרגום זה, שהוכן על־פי הזמנת התיאטרון הקאמרי, הוא חלק מסדרה היוצאת בהכוונתו של המפעל לתרגומי מופת. בראשו, שני פרקים, על שקספיר והקופתו ועל המחזה עצמו, כפרי עטו של המתרגם. בסופו הערות.

זכרונות

בסוריה ובאירן

אל המיליון הנכבה / מאת יהבה בנין / כבה / 218 עמ'

אמר המחבר, מסופרי „הצופה" מיום הולדתה: „לא היו יהודי אירופה כהרי יהודי ארצות המזרח הצפון אפריקה... מכאן, מיוחדות המזרח, מראשם ללא תעמולה מבחוץ, קמו אם יחידים ואם חבורות ומשפחות שלמות, ועלו לארץ ישראל... ביהודים אלה נגברו המסורות הרשמיים... רק לאחר שהוקשר עם יהדות אירופה נתחק". הוא עצמו יצא בנהלה ביצירת אווירה געימה ונוחה גם במבנים גדולי־מידות, מי שהציב קנימידה איכותיים גבוהים לבנייה ציבורית ולבנייה למגורים ומנע מן „הרוח המודרניסטית, שהביא לארץ, ליהפך לפורמליזם קר ומנוכר". ההנבחות לכל אלה ניתנות באמצעות ניתוח של מיטב עבודותיו ובכללן „בנייני האומה", היכל התרבות התל־אביבי, בתיה חולים, קיבוצים ובתי מגורים. כרוך ובדין יש גם תמונות ושרטוטים לרוב.

בכמה שליחויות אל הקיבוצים הללו ועתה באה השעה להעלות מקצת זכרונותיו מן הימים ההם. הפרק הראשון מוקדש ליהדות חאלב, „ירושלים של סוריה", שבה עשה בשנים 1944־1945. משנהו מוקדש ליהדות אירן שבקרבה פעל בשנים 1950־1951. פרק זה מספר גם על מאמצים להעלאת יהודי אירן בסוף שנות השבעים. לא נעדרה מן הספר גם נימה של ביקורת על מחדלים בקליטת העליה מן המזרח ועל מדיניות הסלקציה שהופעלה בתקופת מסוימת.

אמנות

תזמור המסות

זאב רכטר / מאת רן שחורי / הקיבוץ המאוחד והבתר / 86 עמ'.

ספר נוסף בסדרת האמנים הישראלים (בעריכתו של מרדכי עומר) המשותפת לשתי ההוצאות. עיינו בארכיטקט שהפגין „יכולת תזמור של מסות גדולות תוך שמירה הפשטות והבהירות הראשוניות, פרפקסיות בטיפול

דפרוץ ראשון – ספרים חדשים

מאת אבי טנא

אקו"ם – אגודת קומפוזיטורים, מחברים ומו"לים למוסיקה בישראל

פרסי אקו"ם תשמ"ז

שמות הזוכים והיצירות

במוסיקה

אבל ארליך – „אולי יש תקוה" למקהלה מעורבת.
אודי שרביט – „תהילה" למקהלה מעורבת.
רון ויידברג – „מחכים לגודו" אופרה לפי בקט.
דן יוהס – 4 שירים לאלט ול־6 כלים למלים של דוד פוגל.
יקותיאל שור – „גדולים שרים לקטנים" לסולנים ולקבוצת זמרים.

בספרות

לאה אילון – „צדק ויושר" קובץ שירים.
יפה זננקביץ – קובץ סיפורים.
חמוטל בר־יוסף – „מרגוד" קובץ שירים.
שרה שטרסברג – „בטן הלוויתן" ו„הצהל" שני מחזות.
ציפי שחרור – קובץ שירים.

אותות אקו"ם

בעד הפצה של יצירות ישראליות הוענקו **לסטנלי ספרבר** במוסיקה **ולהוצאת הקיבוץ המאוחד** בספרות.

هكذا من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר דבר ראשון בבוקר

דירות

וילות ובתים

"יעוד אחד לטובתך" מתוה יחידה אחת בגני הרצליה, וכרון יעקב משרד המכירות באתר פתוח בימים א' וג' מ-9.00 עד 13.00 ומ-17.00 עד 19.00 ביום ו' מ-9.00 עד 15.00 06-396817 (16950) 03-295966-7

רובין" דוכוורג: נותרו מספר קוטג'ים תלת מפלסיים בהרצליה הירוקה. ערבות בנקאית לכל רוכש!! 052-543460 (16833) 052-81719

הרצליה הצעירה קוטג' צעיר, 205,000 בר' הזוהר, שישה חדרים+ זרחף 052-542369 (30130) 03-72338

רמת השרון קוטג' 350 בנוי חצי דונם חדש סר לוקסוס ומודרני (29462) 86807

רעננה! בפרויקט נויאים קוטג'ים מפוארים ישראהאוז 052-44108 בשבת צינו יחכו לכם באתר בין 10.00 עד 13.00 בפינת יחוזה שכונת אשר (21791)

פנטהוז יפהפה בנוה צדק לה נוף משגע מהירקון ועד לים 230 מ"ר. סלון + 4 חדרי שינה + מרפסת עגולה כניסה מיידית $295.000 03-482451 (21414)

בפ"ת בכפר גנים קוטג' יפהפה+ תוספת 5 חדרי שינה 03-9234803 03-906132 (8297) 03-9224503

באלפי מנשה: קוטג' 100 בנוי+ גינה+ 22 לבניה 74,000 דולר 052-34619 (20605) 052-611022

בצפון השקט אדוארד ברנשטיין בבניה טויפל קס מבואר 03-447234 (8011) 03-7517298

בשיכון דן דו משפחתי 250 בנוי טלפון 03-447234 (8009) 03-7517298

ביהוד. קוטג' דו משפחתי (חדש) במיקום מצויין "סנטר" (6222) 03-351425

קבלנים מציעים

ברעננה ברח' בר-אילן דירות פאר מרווחות גדולות בנות 4½-5½ חדרים. לפנות "ציטרין מטקביץ" חברה קבלנית לבנין בע"מ. רח' ה"ב באייר 28 (כיכר המדינה), טלפון 03-251329 בשעות 11.00-16.00 (18845)

חדש!! בבורלא 24, המקום הטוב ביותר בשכון ל' דירות 5 חדרים+ מרפסת גג "מונופול" 03-244452 03-243008 (12433)

ברעננה וילות מפוארות בבניה 7 חדרים 230 בנוי, 400 קרקע בשבת באתר מ-12 עד 10 ברחוב התאנה קרית גנים 03-7512639 (19097) 03-429115

הברת רמות גן מציעים דירות פאר בנות 4, 5 חדרים בר"ג ברחוב יוספי. (22386) 03-724515

ברעננה דירת קוטג' 6 דירים "מידן אלון" (15504) 052-916594

"פרל בימנבים קבלנים" בבנין הנבנה ברחוב קלוזנר צפון ת"א נותרו 4 ו-3 חדרים להתקשר: 03-597344, 03-867690 בין 09.00-16.00 03-588555 (27095)

למכירה!! בהרצליה פיתוח וילה מפוארת!! יחידה נפרדת!! (26389) 052-570970

דירות למכירה

פנטהאוז יוקרתי בנווה אביבים 200 מ"ר במפלס אחד, מירב השיכלולים מיזוג, חימום וקירור "דירות-אביב" 03-5412019 מלד"ן (28709)

ת"א - צפון

דירות למכירה

עם הלוואה חופשית מבנק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רוצה. לפרטים: החשמונאים 123, טל' (12480) 03-5614081-6

"מגוון נכסים" מציע: דירות גג מפוארות ברוטשילד ת"א, קוטג' בשיכון דן דירות בכל הגדלים ודירות להשכרה (27725) 03-449614

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בנווה אביבים, דירות 4 חדרים+ מירב השיכלולים, קבלן בירנבוים, ה' באייר 24, 03-262894 03-259689 (17326)

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בשיכון ל' דירה אחרונה לאיכלוס מיידי 5 חדרים רח' לואשכול 40. לפרטים: חברת "אביב" (24105) 03-7512203

במגדל אשדוד אלוזורוב פינת דרך חיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו-5 חדרים סטנדרט גבוה בצפון העיר באו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (20271)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

במגדל אשדוד אלוזורוב פינת דרך חיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו-5 חדרים סטנדרט גבוה בצפון העיר באו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (20263)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה

דירות למכירה 1-1½ חדרים

שרון

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

גבעת סביון, 3, ק"ב, בלעדי "סנטר" (20335) 03-346441

בשכונת הדרים בכפר סבא דירה 4 חדרים מערבית גינה+ תוספת 03-484839 03-245146 (20740)

לרציניים בהרצליה 5½ מפוארת +תכולה, מעליות+ חניה (20703) 052-547339

דירות למכירה 2-2½ חדרים

בהזדמנות!! ברמת אילן 5, קומה גבוהה, נוף "סנטר" 03-351425 (19206)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

בגני הרצליה של "אוזדים" בהרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה, דירות 5 חדרים מפוארות ומעוצבות, מחירים מיוחדים לתקופה מוגבלת. לקבלת פרטים: 052-572696 משרד המכירות באתר בימים: א, ב, ד, ה, בין השעות 10.15-14.00, המשך רבי עקיבא הרצליה הצעירה (26462)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

חולון-בת ים

דירות למכירה

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים: בת ים שד' העצמאות 64, טל' 03-578924 חולון, שד' קוגל 25, טל' (12392) 03-881471-2

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בבתים בשיכונה פנוה און 5 חדרים+ גג +חניה (29469) 868079

במבצע: 3½ 55,000 דולר!! גג 3½ 85,000 דולר!! בפסגת בן גוריון פרסים והרשמה במשרדי "ארמון עוזר" בחולון סוקולוב 41 ובבתים והשילד 32 פתוחים גם במוצ"ש (19301)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

במבצע: 3½ 55,000 דולר!! גג 3½ 85,000 דולר!! בפסגת בן גוריון פרסים והרשמה במשרדי "ארמון עוזר" בחולון סוקולוב 41 ובבתים והשילד 32 פתוחים גם במוצ"ש (19332)

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דרום

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

ק"ג, מיידיון כ-150 מ"ר באגרבנאל, ראשון לציון: 03-9640980 08-469208 03-942906 (21412)

صفحة من الأصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראשון בבוקר

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דירות בשכ"ח

דירות מרוהטות

ברמת-השרון מערב, בשכ"ח קוטג' עגול 5 חדרים וטלפון לשנה+ אופציה 03-493040 (22173)

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אסור או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

למכירה אבן-גבירול, מוד חסן .06-571344 (20133)

להשכרה באיזור התעשייה בבת-ים 3500 מ"ר+ חומה סביב מכוסה אספלט. בשטח מבנים וסככות למעלה מ-500 מ"ר +חשמל ומים. פרטים בטלפון 03-588555, 03-867690 בין השעות 08.00-16.00, ובערב 03-492738 (27103) 03-459608

ביהוד, במרכז חנות למכירה "סנטה" (6226) 03-346441

להשכרה 100, חצי קומה פינתי נחלת-יצחק 310556-720753 (8388)

משרדים

להשכרה באזור תל"ה שומר 300-1000 מ"ר משרדים 9½ דולר למ"ר 5742777 "רשף נכסים" (11769)

להשכרה 10 חדרים בדיזנגוף +מיזוג +טלפונים 03-456384 (24406) 03-824530

מגרשים

לחברה מובילה בענף הרכב דרוש מגרש במקום מרכזי על אם הדרך לקניה ו/או השכרה מ-1000 מ"ר ומעלה הכולל משרדים ושכבות. טלפון: 03-332208 ת.ד. 51553 תל-אביב, למנת לאילן (21156)

בתל-אביב, בדרך פתח-תקוה, למכירה מגרש לבנין ייחודי למשרדים ותמיות 03-459721 (20826) 03-771423

דרך הרצליה/ אבן-גבירול, רוטשילד, 200-2000 מ"ר. "נ.ת.ס. נכסים" 03-372169 (16394)

מבני תעשיה

באת, פ"ת במקום מרכזי 1000 מ"ר ק"ק +חצר. "רשף-נכסים" (30082) 5742777

בראשל"צ להשקעה מגרשים חקלאיים (אפשרות חלקים) "סי-ון נכסים" 03-941352 (25769)

הצעות עבודה

חברת שיווק מעונית במרכז שיווק בגוש-דן נישה נוחה לרכב משרד +טלפון +כח, ימונן לקירוד במקום 052-913965 (15530) 052-22517

דירות ברמי-מפחה

עסקים

בהזדמנות להשכרה בראשל"צ 800 מ"ר ק"ק+ חצר 03-5742777 "רשף נכסים" (6716)

מחסנים

אולמות

להשכרה בגבול ר"ג 600-1200 מ"ר להצגה, מבון בריאות ובדומה 5742777 "רשף נכסים" (11740)

חנויות

למסירה בית מלאכה לי סובבים ומתקני תצוגה (עבודות אלומיניום) +ציוד מתאים ההשקעה ש"ח 35,000 בעבודה 03-5567103-4 (22078)

לחברה מובילה בענף הרכב דרוש מגרש במקום מרכזי על אם הדרך לקניה ו/או השכרה מ-1000 מ"ר ומעלה הכולל משרדים ושכבות. טלפון: 03-332208, ת.ד. 51553 תל-אביב, למנת לאילן (20978)

בהרצליה הצעירה, 3, ק"ר (בלי)+ טלפון מיידי 03-475542 (2118)

דירות למכירה 2–2½ חדרים

דירות גג

ביקוש דירות

לחברה קבלנית לעבודות צנרת דרושים אינסטלטורים רתכי צנרת וראשי צוות לאזור ת"א 03-712207, (21578) 03-349536

דרוש/ה תכשיטן/ית לצורפות בסף וזהב לבית יוצר באזור תעשיה ת.ד 9 זכרון-יעקב (24731) 06-390770

נגרים ורפדים מקצועיים לנגריה גדולה באור-יהודה. תנאים טובים למתאימים 03-348127 (24377) 03-347170

למושב תומר דרושה פקידה בבית אריזה. בדבר פרטים לפנות לטלפון: 02-941233 בערב: (24193) 02-941216

קורס מרוכז ומעשי לפרסום וקידום מכירות תעסוקה מובטחת למסיימים של 03-338046 (24119) 03-330048

דרוש/ה איש/ת מכירות לסניף תל-אביב של עסק מתפתח נמרץ, דינמי, יחסי אנוש טובים, נכונות לעבודה בשעות לא מקובלות, מעל גיל 30, ת.ד. 4344 חיפה (22527)

45 ש"ח לשעה! לצעירים/ות של רוטשילד 20, ק"ב, מס' 6, ת"א (22149)

למוסד ציבורי דרוש רופא שיניים (מבקר מקצועי) בסניפי ירושלים, ת"א, באר-שבע וחיפה טלפון: 02-663663 (21930) 02-663808

דרושים עובד מתקן כימי חצי הדוושים אנשי הפעלה /אחזקה לפנות לטלפון 03-660281-2-3 (22721)

קופאיות לסופרמרקטים מצפון ת"א, הרצליה ונתניה לעבודות קבועות מיידיות א.כ.א. (21707) 03-287817

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

לבי"ח בשינוטי, אגו"ב, דרושים פיזיותרפיסטים מוסמכים. גריאטריה ואורטופדיה 18.00 052-25693 (21125) 16.00

לחברת שילוח בינלאומי דרושים פקידת יצוא-יבוא ושליחים (21359) 03-337853

עובדי/ות ייצור לאזור שרות צבאי פרופיל 72+ עבר ללא דופי למפעל ביטחוני במרכז 5 ימי עבודה הסעות+ ארוחות "חבר" שרותי כח אדם המחלקה הטכנית 03-221214-5-6 (21332)

מחווטות מנוסות לאזור שרות צבאי נסיון בחווט מכני, ריתמות, כבלים, למפעל עתיר ידע בהרצליה, ר"ג, פ"ת. "חבר" שרותי כח אדם המחלקה הטכנית (21314) 221214-5-6

מבקרות איכות למעגלים מודפסים נסיון מעל שנתיים למפעל ביטחוני במרכז 5 ימי עבודה הסעות+ ארוחות "חבר" המחלקה הטכנית 03-227109 03-221214-5-6 (21290)

עובדי ייצור לעבודה קבועה בראשל"צ, רחובות, לוד, רמלה, "חבר" 03-221214-5-6 (21275)

מכונאי מסוקים. אחזקה ל-3 משמרות בפ"ת, "חבר" 03-221214-5-6 (21268)

צבעי תעשיתי, נסיון שנתיים, לחולון, "חבר" 03-221214-5-6 (21264)

בשוזון למשחזה עגולה לחולון, "חבר" 03-221214-5-6 (21249)

מלגזנים לעבודה קבועה בחולון בשכר גבוה, "חבר" 03-221214-5-6 (21232)

מסוג סחורות בעמילות מכס מנוסה, אפשרי פנסיונר, אפשרי משרה חלקית "א.ו.ת." (21103) 03-371928

מנהל/ת ומארחת +נסיון לפיאנו באר אקסקלוסיבי בצפון תל-אביב 03-282967, (20973) 03-281308

למוסטלה פאם תכשירי טיפוח ואיפור דרושות יועצות יופי נשות מכירה לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאימות. תל-אביב: 235229; גבעתיים: 03-238804; רמת-גן: 03-312049; ראשון-לציון: 03-941773; כפר-סבא-רעננה: 052-444717; בת-ים-חולון: 03-846253; פתח-תקוה: 03-919904; נתניה: 053-617205; אשדוד: 08-552242; קרית-גת: 051-881203; רחובות-יבנה: 08-451195; הרצליה: 052-88776 לוד-רמלה (20974) 08-226260

לחברת אופנה גדולה דרושות מנהלות בוטיקים עם נסיון בלבד בערים: עפולה אשקלון פ"ת נתניה ת"א ר"ג גבעתיים ראשל"צ באר-שבע רחובות להתקשר טל' (20872) 7519425

4 אנשי מכירות בשעות הערב, משכורת +אחוזים "סדיואקס ספרים בע"מ" 03-614239 (20668)

מרכזניות מנוסות על מרכזיות אוטומטיות, לים מלא, לתקופות קצרות וארוכות. "מנפאואר" בן-יהודה 12 ת"א, א'-ה' 8.00-14.00, (20391) 03-298877

למשרד עמילות מכס "א. סופרין" דרוש עוזר למסווג ולהכנת רשימונים 03-654038 (20348) 03-653416

למעבדת שיניים טכנאי שיניים מנוסים תנאים טובים למתאימים (20323) 03-7519320

אם הינך יוצא יחידה קרבית ובעל הופעה חסונה הצטרף ליחידת פיקוח ושיטור בלוד לדיאיון 03-373455 (20315) 03-372021

למבצע חורף 88' דיילים/ות מדלת לדלת משכורת +אחוזים 03-5790006 קובי (20243)

לגן-אורנים דרושים מלצרים ראשיים בעלי נסיון מוכח באירועים +המלצות (הכרחי). לקביעת ראיון התקשרו (20236) 03-5413322

לגן-אורנים דרושים מלצרים מקצועיים בעלי נסיון. ראיונות יתקיימו בימים א'-ג' 10.00-16.00 בגני-התערוכה, שד' רוקח, תל-אביב (20059)

מלחימות/ מרכיבות/ מחווטות מנוסות, משרות מלאות 5 ימים בשבוע, בשכר גבוה +תנאים סוציאליים הסעות וארוחות למפעלים בת"א וחולון ב"ב ופ"ת (20002) 03-286111

אין לך מקצוע? יופי! אנחנו מציעים לך עבודה, בפרוייקט מיוחד (במרכז הארץ) עם הכנסה טובה בצידה והטבות מיוחדות. כגון: הסעות (מכל הארץ), ארוחות ביגוד ו-5 ימי עבודה בשבוע. זאת ההזדמנות שלך ל"עשות כסף" בעבודה קשה לתקופה קצרה. עליך רק להיות יוצא/ת צבא או בעל/ת פטור, ובגיל 21-50. בוא/י עכשיו. למנפאואר יש עבודה בשבילך! בן-יהודה 12 ת"א. א'-ה'. 08.00-14.00, (19937) 03-298877

לחברת יצור ושיווק דרוש אחראי למחסן מכירות והפעלת עובדים, רצוי ניסיון קודם. יש לצרף קורות חיים בכתב יד. נא לפנות לת.ד. 3207, ת"א 61030, עבור כ"א (15632)

דיילות נאות לפרסום וקידום מכירות ברשתות השיווק לאזורים: נס-ציונה, ראשל"צ, ר"ג, אשדוד, ת"א הרצליה ונתניה 03-286111 (15600)

קופאים/ות לרשתות השיווק (במשמרות) לאזורים ת"א ורמת-אביב (15566) 03-286111

לחברה לשירותי ניקיון מנקה אחזי מנוסה בעל יוזמה ויכולת לניהול צוות עובדים באיזור גוש-דן (15262) 216150

מלחימה: מחווטת מעולה לעבודה קבועה במשרה מלאה בבני-ברק ור"ג, שכר מצוין!!! (15246) 03-372304

מלחימות מנוסות לחיווט והרכבת מעגלים מודפסים למפעל אלקטרוניקה בבני-ברק דרוש ניסיון קודם של שנתיים לפחות 5 ימי עבודה בשבוע 5791555 לבובה (15254)

למפעל להדיסים דרושים עובדים כלליים עם ידע בריתוך CO_2 +נסיון 03-379588 (15162)

למאפית לחם חן בבנתיים דרושים מובילים לחלוקת לחם 5515846 (14250)

פקידים/ות

בוא/י ללמוד מקצוע מבוקש- במכללה למינהל, עבוד תמלילים LL-WORDMI ו/או א-ב (עפ"י דרישת המשתתפים) יפתח ב-27.11.87 (בוקר), 23.12.87 (ערב) המכללה למינהל, משמר הירדן 20 גבעתיים טל: 03-775344 5743842 (21812)

לא.כ.א מזכירות עברית ואנגלית +הדפסה לעבודות מיידיות (21746) 03-282487

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראיון בבוקר

מזכירה מעבדת תמלי־לים לחברה גדולה בר"ג, התפקיד מעניין ותנאים טובים 03-286111 (15543)

מזכירה עברית אנגלית בר־נוסה +ידיעה בהדפסה לעבודה קבועה בתנאים מצויינים. גיל 30+ "א.ו.ת." 03-371465, 03-371470 (21138)

קורסים בעיבוד תמלי־לים עברית ־אנגלית. שעות גמישות!! (20987) 052-542748

לחברת אופנה גדולה דרושה מזכירה למחלקה השיווק כולל ידע בהנ־הח"ש תנאים טובים להתקשר לטל' (20937) 7519425

מנהלת משרד בעלת יוז־מה ויכולת לעבודה עצמאית לחברה קבל־נית בצפון ת"א הבונה קוטג'ים ווילות. יחסי אנוש מעולים ונסיון בהנהח"ש הכרחיים. למתאימה תנאים טובים מאוד. אתי 03-297741 (20851) משרה 58

מזכירה למשרה מלאה בשעות אחה"צ עם ידע במעבד המלילים ואנג־לית אנגלו־סכסון (20641) 217256

לחברה שעוסקת ביבוא־יצוא, דרושה פקידה בתנאים באנגלית. שעות העבודה 12.00־20.00. טלפון 03-812226 (20611)

קלדנית מנוסה לחברה גדולה בת"א (תנאים טו־בים) 03-286111 (20421)

לחברה להוצאה לאור בגבעתיים דרושה פקי־דה כתבנית לעבודה במשרה מלאה (כולל יום ו') טל 323450 322027 לבקש את לני (20098)

עובדי מחשב

למשרד בר"ג דרושה קלדנית משבצת +ידע בהנהח"ש 03-5743555 (19172)

עוזרות מטפלות

דרושות מטפלות למעון ילדים בישוב קהילתי דתי קרני־שומרון, אפש־רות מגורים לרווקות. תנ־אים טובים למתאימות. מזכירות 052-929336, בבית 052-921401 אתי (21807)

למעונות ויצ"ו דרושות מטפלות, מבשלות, ועוז־רות למבשלות. באור־יהודה טלפון 03-352392, בת"א 03-255152 (21783)

לחברה להוצאה לאור בגבעתיים דרושה פקי־דה כתבנית לעבודה במשרה מלאה (כולל יום ו') טל 323450 322027 לבקש את לני (20098)

טבחים — קונדיטורים

למסעדה המרכזת באי־לת דרוש טבח מעולה עם נסיון בניהול מטבח (20804) 059-74293

גזירה/תפירה

גזרן מקצועי ומנוסה ל־בילי ג'ין תנאים מיוחדים (22163) 03-815207

לקראלי — אי.סי יבואנים תופרות מנוסות, מעצבת 03-254812 03-252995 (21897)

לעסק דרושה מודליס־טית בעלת נסיון למחל־קת הלבשה, גזרן בעל נסיון, עוזרת גזרנית, וגהצן בעל נסיון (21649) 03-337725

ליוסף מלך השטיחים דרושה פקידה כללית טל 03-829188 03-836286 לפנות לרז־נית (13216)

קלדנית דיסקטים על 3742 I.B.M בין השעות 14.30־20.30 בת"א תנאים מצויינים!!! (15263) 03-372304

למשרד חקירות מזכי־רה כתבנית מנוסה למשרה מלאה בשיטבת מיום א' 03-353313 (15480) 03-224770

טכנאים/הנדסאים

טכנאי מיזוג אוויר מנוסה+ ידע בחשמל ובערב 03-447004, (21893) 03-942651

טכנאי אלקטרוניקה, נסיון בביקורת איכות אלקטרונית, לעבודה קבועה בהרצליה, "חבר" 03-221214-5-6 (21227)

מבקרת איכות אלקטרו־נית נסיון בביקורת מעג־לים מודפסים ומודולים למפעל אלקטרוניקה בחולון 03-286111 (15537)

שרטוט וגרפיקה

דחוף תופרות למפעל, ותופרות בבית, מתפרות חוץ, נסיון בזיגזג ואובר־לוק 052-910633 (15220)

הנהלת חשבונות

ל"פלקון" מעדני בשר כשר פקידה להנהח"ש +נסיון ליום עבודה מלא 03-835830 03-828812 (21571)

מנהלי חשבונות מנוסים ועצמאיים בעבודה (רצוי ידע בעבודה על מסוף) ליום מלא "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א א' ה 296877 8.00־14.00 (21045)

עובדי דפוס

חשמל ואלקטרוניקה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

נהגים

לחברה יבוא: חשמלאים מוסמכים בעלי ידע במי־כונות עדיפות ליוצאי ח"א חמ"מ צב"מ תנאי שכר טובים, מאזור המר־כז. אפשרות להשתלמות בחו"ל 03-5567255 (21569)

מלחימים/ות מחווטים/ות +נסיון לעבודה מיי־דית תנאי שכר טובים. "תגבור" 03-296846 (15577)

עוזרי חשמלאים/ חשמ־ניק"ים למעבדת תיקו־נים מיכשור חשמלי במפעל גדול בראשל"צ. (15579) 03-286111

חשמלאי מוסמך/ עוזר לתעשיה /בנין +נסיון לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (15542) 03-297840

עוזר חשמלאי צעיר ודינמי לעבודה בת"א, תנאים מצויינים!!! (15266) 03-372304

עובדי יהלומים

ספרים/יות

דרוש עובד שטנץ בוב־סט מומחה תנאים מצו־יינים 03-5365346 (15653)

נגרים

למפעל להיטים צבעי מקצועי לנהול מצבעה 03-810516 03-312175 (20881)

סוכנים — מקדמי מכירות

איש מכירות +רקע טכני לעבודה קבועה א.כ.א. (21734) 03-287817

דרוש נהג מיבלית (עדיף לדלק) בעל רשיון נהיגה למשאית מעל ל־15 טון. לפנות למר זאבי ביום ב' 16.11.87 בשעות 13.00־10.00 (15614)

סוכנים/ת מעולים, בל־בד! לשווק מבוקש ביו־תר. 03-342215 בשבת (20599) 03-9658925

אשת מכירות רעננה ודינמית "לדנו" מחש־בים" 03-285151 (20228)

לפרוייקט תיירותי גדול באזור תל־אביב דרו־שים/ות אנשי מכירות. דרישות התפקיד: יכולת שכנוע, יצירתיות, יוז־מה, רכב רצוי. תנאים: בסיס +אחוזים+ בונו־סים לפי הכישורים לק־ביעת ריאיון טלפון: 03-5464163, 03-5463736 לעירית. (15647)

מחסנאים

מפעילי ציוד מכני

פועלים/ות

עובדי ייצור, רצוי יוצאי צה"ל +פרופיל גבוה למ־פעלים בראשל"צ, פ"ת, בת־ים ות"א 03-286111 (15551)

עובדי נקיון

מחסנאים קבועים/ עוב־די מחסן, רצוי בוגרי קור־ס "מפסים" למפעלים בבני־ברק פ"ת ת"א ורא־של"צ 03-286111 (15624)

מוכרים/ות

עובדי מתכת

מסגר רתך מנוסה לע־בודה מיידית קבועה א.כ.א. 03-287817 (21723)

דרוש חרט כרסם בעל נסיון בייצור תבניות 08-243470 08-224911 (21609)

מסגר פחח, ידע קריאת שרטוט, נסיון שנתיים, לפ"ת, "חבר" 03-221214-5-6 (21278)

עובדי גיליוטינה /מכו־נת חיתוך פחים /מכב־שים +נסיון למפעל גדול בחולון 03-286111 (15635)

מסגרים/ רתכים מנוסים ידע בקריאת שרטוט למפעלים בראשל"צ, רמת־השרון ות"א (15556) 03-286111

חרט קונבנציונאלי +סי־ן לעבודה מיידית תנאי שכר טובים "תיגבור" (15565) 03-297840

כרסם קונבנציונאלי קו־רא שרטוט +נסיון לעבו־דה מיידית, תנאי שכר טובים "תיגבור" (15487) 03-289597

מסגר/ רתך מנוסה לע־בודה בת"א תנאים מצו־יינים!! 03-372304 (15149)

עובדי מוסך

למוסך ברמת־גן, מנהל עבודה +נסיון 03-7512530 ובבית 03-7514707 (20244) 03-319192

שומרים

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

דרושים שליחים מקצו־עיים, רשיון לוספה/ קוסטום, לקביעות, שכר גבוה 03-383566, (21198) 03-373454

ביקוש עבודה

ירושלים

דירות

דירות למכירה

עם הלוואה חופשית מב־נק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רו־צה. לפרטים־ הלני־ המלכה 9, טל' (29997) 02-219111

חיפה

דירות למכירה

עם הלוואה חופשית מב־נק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רו־צה. לפרטים־ חיפה, פליים (בית צים), טל' 04-668177 קרית־ביאליק, מרכז צבר, דרך עכו 140 טל' 04-700588 נהריה, שד' הגעתון 2, טל' (29990) 04-924166

נתניה

עם הלוואה חופשית מב־נק טפחות תוכל להגיע לדירה שאתה באמת רו־צה. לפרטים־ הנוטע 16, טל' 053-337523-4 (12022)

הצעות עבודה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על־פי החוק.

באר שבע והדרום

דירות

כולם זכאים להלוואות בבנק טפחות. לפרטים־ באר־שבע, מצדה, מר־כז הנגב, טל' 057-76183, קרית גת, העצמאות 49, טל' 051-84777 אשדוד, מר־כז מסחרי ד', רח' מוד' ע־פידא, טל' 055-52334, אשקלון, צה"ל 4, דימו־נה, מרכז מסחרי, שד' הנשיא, עוד המרכז המ־סחרי, נתיבות, ירושלים 13, מרכז מסחרי אופ־קים, המרכז המסחרי (20464)

אילת

בהלוואה מבנק טפחות אתה יכול לקנות, לבנות, לשפץ או להרחיב את הדירה. לפרטים־ שד' התמרים, מרכז רבטר, טל' 059-76266 (20439)

דרוש מנהל עבודה בעל מקצוע לבית חרושת בהדרום בתל־אביב 03-831527 03-221715

לחברת פרסום מו...

גרפיקאי מבצע בעל נסיון של 5 שנים וידע בצילום ברומיד (03)281188

למפעל מתכת תבור בעמק כפר־תבור דרוש מנהל עבודה
★ נסיון ורקע במסגרות.
נא לפנות בכתב לת.ד.... 06-766880

דרוש **קופאי לילה** למלון 5 כוכבים מלי ת"א 03-282461 03-281486

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המינהל ת"ד 92 י-ם 91920

מס' מיכרז 234/87/ח'
לתפקיד בפנימיה/המערבי/הצפון/ות
דרושים/ות
1. מדריכים
חינוכים/ות
2. אמהות בית
מועמדים/ות נא לפנות בכתב לת.ד. 123 נתניה או טלפונית 057-942605 לטל'
...
מכרז מס' ח/223/87
ביוזמה לשירות לנוער עולה בבית
דרוש/ה
מנהל/ת
תאור התפקיד: ניהול והדרכת צוות קבו־ע מקצועי, הנותן שרותים פסיכולוגיים קליניים ייעוץ ותמיכה לילדים ובני נוער עולים ההורים בקהילה לבני משפחותיהם ולמערכות הקליטה אותם.
דרישות התפקיד:
1. פסיכולוג/ית מומחה/ית ורצוי מדריך/ת קליני/ת או חינוכי/ת.
2. נסיון בעבודה קלינית וקהילתית־חינוכית, רצוי נסיון בטיפול משפחתי.
3. כישורי ניהול צוות עובדים וביורוקרטיה.
4. העסקה כרוך בנסיעות.
תנאים המוצעים:
1. דרגה — בדרוג המוצע בהתאם לכשורי המועמד/ת.
2. השתתפות בהוצאות רכב.
מועמדים/ות המבקשים/ות לפנות לגבי הגדלה לטלפון 03-284658 ,302269 או 057-31571 ,31610

יש לך בונוס בקודקוד
קוד קוד
שרותי כח אדם
הקבוצה קודקוד

למחלקת השמת בכירים
דרושים:
מהנדס תעשיה וניהול
★ נסיון מוכח של עשרים לפחות בהעברת מוצרים מפיתוח לייצור.
★ ידע במערכות.
★ השתלבות בסביבה עתירת טכנולוגיה במפעל בתל־אביב.
כלכלנים
★ שנה־שנתיים נסיון בתחומי הבקרה והתקציב.
★ נסיון בעבודת בקרה ממוחשבת — יתרון.
★ השתלבות בחברה גדולה באזור ראשל"צ.
מנהל/ת מדור שכר
★ נסיון בחישוב שכר ושב...
★ יכולת לנהל מערך...
★ המשרה במפעל גדול באזור תל־אביב.
רח' דיזנגוף 34, ת"א. 03-286111

JORDAN
למפעלנו בנתניה
דרושות
מודליסטיות
נא לפנות לטל. 053-339672
053-617888 לקביעת ראיון.

מכוניות

אינוצנטי

אלפא רומיאו

אוסטין

אמריקאיות

אופל

אאודי

לנצ'ה 1988 לאספקה מ־ היָדה! לפי תקן ישראלי +תעודת אחריות! ההרשמה למלאי מסתיימת בקרוב 848444, (10245) 848729

לנצ'ה 1988 להספקה מ־ היָדה! לפי תקן ישראלי +תעודת אחריות! ההרשמה למלאי מבוראר מסתיימת בקרוב! אשרי 03-5440104 (9975) 03-235608

100, 2200 1986 ממאר־ רת במיוחד כל השכלו־ לים מיטלי 5463411 לא בשבת (21118)

אוטוביאנקי

דייהטסו

1988 להספקה מהירה! אולדסמוביל פונטיאק, שברולט, ביואיק 03-5440104 (8850) 03-235608

ב.מ.וו.

במחיר הזדמנות ביו־ איק סקילרק סוף 1981 (2500) +מזגן הגה כח חדשה לחלוטין! ש"ח 23.500 (20293) 03-858102

קפריס 1979 8 צילינדר חשמלי יד שניה (15379) 03-5522568

דלתא

וולבו

לנצ'יה

מיני מינור

מסחריות

1983 2000 ג.אל 244 +מזגן הגה כח חשמלי ש־ ניה חדשה לחלוטין! חייבים לראות! (20261) 03-857621

וקסהול

טלבוט

טנדרים

ג'יפים

קוזול 85 נפלאה כחד־ שה ראשונה ,03-358773 בבית: (21292) 03-354433

למכירה מערבלי בטון 3 אינטרנש 79 1 ב"ק 74 (10282) .053-59644-5

מרצדס

סובארו

יריד המכוניות בנתניה ע"י מפגש אמיתי פתוח בשלישי וחמישי מ־ 3—9 בערב בתשלום (22304) 053-59844

87 אוטומטית 1300 רא־ שונה מיטלי 10.000 ,03-363055 (20290) 03-5365467

מנועים! גירים! ראשים! אלטרנטורים! סטרטרים! במחירים מפתיעים! (10028) 03-825718

מחברה 83 1300 120.000 ק"מ גיר רגיל (8819) 03-5574117

מחברה 83 1300 170.000 ק"מ אוטומט +מזגן 03-5574117 (8806)

סוזוקי

סוסיתא

(בתשלומים) טרנזיטים -ברנוה +לופים +טנד־ רים באחריות: "יורוקאר" ,03-825718 ,03-825666 (21276) 03-839653

מנועים השופצים באחד־ רות לפולקסואגן מכב־ רים בדיזל אשדאי בלי בר (21537) 08-467856

מכתב מן האדל

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר

● בנזינה 1300 1979 מסס לקונה (20549) 03-359316 03-763412

● פיאסטה 1983 במצב מצוין מחיר (20540) 08-255039 ש"ח 10.580

● בהזדמנות קורטינה 1982 אוטומטית +מזגן מבריקה 76.000 08-252084 (20547)

● סירה 86, 1300 +מזגן יד ראשונה (20495) 057-53190 057-51555

● סירה 87 1800 אוטומטית+ מזגן במצב מצוין 06-330904 06-336505 (20470)

● פיאסטה 84 מנועל 1100 ראשונה במצב מצוין (20461) 06-365652

● פורד אסקורט 1987 1300 (20428) 06-325081

● פיאסטה אל 1985 ראשונה 13,000 במצב מצוין (20414) 03-300397

● אסקורט 1975 1100+ מסע חדשים (20347) 05-848183

● קורטינה 1974 1600 במצב מצוין +מסע +מזגן (15676) 03-831965

● בנזינה 1300 1978 פרטית אוטומטית +מסע +תוספות 03-9240893 (15699)

● פיאסטה 84 שניה +מסע, עבודה 03-5321305 בערב 03-5372190 (15626)

● פורד אסקורט 1100 מודל 1975 מחיר מצוין 867681 (15605)

● בנזינה 1983 ראשונה +מזגן בגובים +תוספות (15567) 03-357179

● אריקה 84 1300 +מסע במצב מצוין +תוספות (15550) 052-578513

● פיאבטה 1984 כחרשה 5,000 ק"מ מחיר מציאה (15521) 395691

● קורטינה 1982 1300 10.000 ק"מ (15459) 08-222881 לא בשבת

● בנזינה 1978 1300 (15460) 5565999 עבודה 5561140

● קורטינה 1982 אוטומטית ראשונה 03-319029 (15450)

● פיאסטה 86 9.800 ראשונה בערב (15457) 08-244678 לא בשבת

● סירה 1300 אל 1987 +הובלות (15414) 957814

● בנזינה 1981 אוטומטית במצב טוב (15385) 829877

● פיאסטה 1979 אל יגעו אחרי (15357) 9658983

● פיאסטה אל 1981 957 במצב מצוין 73,000 ק"מ (15351) 03-844906

● קורטינה ג'יאל 1978 אוטומטית +מזגן 332451 (15546)

● פיאסטה אל 1100 83 מצב בעולה (15347) 03-826086

● פיאסטה 1979 (15329) 9524013 ש"ח 7,000

● קורטינה 1600 1973 +מסע 03-304575 (15321)

● אריקה 1300 (גרמנית) 1982 03-594976 (15310)

● בנזינה 1978 1300/4 שניה +מסע (15311) 03-5510304

● קורטינה 1984 יד ראשונה 1600 אוטומטית (15306) 03-752536

● קורטינה 1600 אוטומטית 1981 יד ראשונה (15287) 03-747162

● אריקה 1300 ג'יאל 1984 03-313959 (15296)

● סירה 84 אוטומטית מזגן בבית 03-615928 03-5560824 (15247)

● קורטינה 1600 1972 ראשונה 03-595767 (7030)

● פורד בנזינה 1978 +מסע 395173 (7060)

● קורטינה 1600 ג'יאל אוטומטית 372270 502715 (6576)

● קורטינה אסקוגל 1976 אוטומטית 03-314866 03-315511 (4358)

● פיאסטה 1981 פרטית 5516916 (4783)

● אריקה 1300 גרמנית 1983 +מסע 15,600 03-772153 03-7522540 (4862)

● פיאסטה 957 מודל 79 במצב מצוין 05-5743933 (4358)

● פיאסטה אל 1982 כחדשה +מסע 08-413317 03-883866 (4329)

● סירה 1600/5 קלסיק 1988 ג'יאל 03-880159 (103821)

● בנזינה 1300 אוטומטית 03-599791 (10290)

● פורד סירה 83 אוטומטית מזגן 06-3653 052-33258 052-443479 (10266)

● פיאסטה אל 1978 75,000 פרטית 373789 (10183)

● פיאסטה בי 1981 יד ראשונה פרטית 052-35548 (10073)

● פורד סירה 1800 אוטומטית 1986 ראשונה 053-616368 (10058)

● אריקה 1400 87 +מזגן ראשונה 06-766927 06-596273 (10159)

● קורטינה 1600 1974 אוטומטית 03-363230 (8862)

● קורטינה 1600 1982 אוטומטית ג'יאל +מזגן 03-779536 (8843)

● קורטינה 1600 1981 אוטומטית 03-840232 15.00 (8814)

● פורד טרנזיט 82 03-888651 (8798)

● סירה קורטינה 79 1600 G.L (8756) 753840

● פיאסטה 957 86 28.000 ראשונה 03-9323418 (8791)

פיאט

● פיאט 127-2 81, 88.000 (24172) 03-283410

● רגטה 70 אס 1987 (24077) 03-998436 08-555041

● אונו 70 אס 1987 בהלית +מזגן (24061) 03-321733 03-324580

● אונו 45 905 5 דלתות ראשונה 1984 (24063) 03-746114

● פיורינו 1983 הלונות (23452) 03-800514

● 131, 1981, אוטומטית 70.000 (22209) 03-843214

● 133, 79, ראשונה (22092) 5510126 לא בשבת

● ריטמו 70, ראשונה 84 03-848502 44,000 (21904) 08-542864

● 1979, 132, בעולה 03-591781 03-821617 (21887)

● פיאט סופר דגם 1981 (21538) 03-288086

● 124, שנת 80, במצב (21606) 03-321098

● רגטה 70/ אס 1985 +מזגן 03-495152 (21782)

● 131, 1600, 1979 יד שניה (21703) 03-7519948

● פיורינו 84 מזגן חדש (21698) 03-789070

● 127/ 2 דגם 83 פורטי (21694) 03-780448 18,700

● פיאט אונו 45, 1984, 5 דלתות (21685) 03-751111

● 127, שנה 1977 (21630) 03-907529

● ריטמו 1983 1300 ראשונה (21615) 08-225954 72,000

● 131 סופר מיראפיורי 1984 03-707522 (21601) 03-781228

● 127, 4 דלתות 1979 (21583) 08-235089

● פיאט 127 מודל 1987 (21585) 08-598536

● 127 74 מצב מעולה (21573) 877262 224908

● 127 82 79,000 ק"מ יד שניה (21562) 08-551572

● פיורינו 1985 הלונות (21550) 03-880514

● אונו 60 אס 1986 ראשונה (21542) 053-59212 03-656364

● 127 80 ברוב אוריגינל (21466) 03-592732

● 127 1982 במצב מצוין (21449) 03-494345 לא בשבת

● 127, 1050, 1981, מצב (21456) 052-65144

● 131 סופר מיראפיורי 83 (21369) 08-476097

● 131 ג'יאל 1600 1982 אוטומטי 03-994585 30.000 (21339)

● 127, 1974, מצב מכני (21322) 03-735833

● פיאט 132 1979 במצב מעולה (21297) 08-476953

● 127 מודל 73 יד ראשונה (21286) 03-471468

● אונו 70, 1986 +מזגן (21162) 03-5521590

● אונו 60 1986 שמורה (21174) 03-583802 08-436363

● 127 905 1979 4 (21160) 9329981 9323619

● אונו 70, 87 +מזגן 9000 ק"מ (21080) 052-543064

● 127 81 5 דלתות (21073) 03-946729

● פיאט 127 1974 שמורה ותחזוקה (20949) 03-9326199

● בהזדמנות 127, 1983 (20915) 08-248491

● 127 1983, יד ראשונה 48.000 (20868) 03-933654

● 127 1979 3 דלתות (20846) 03-9233184

● 127 5 1981 שניה 70,000 (20801) 03-9659251

● 132 1976 בנוסף לחרושת (20786) 03-724300 08-435736

● 127 1982 שניה 55.000 (20706) 03-761661

● 124 1400 1972 (20645) 03-895566

● פיאט 1300 131 1983 (20625) 03-749567

● פיאט 127 1981 יד שניה 64,000 (20603) 04-315003

● 127, 1050 1984 (20591) 03-7519128

● אונו 70 86 +מזגן (20595) 330921 03-722530

● ריטמו 65 1981 +מזגן (20551) 03-659504 03-452593

● 131, 80, 1600 (20517) 03-887220 03-296422

● 127 76 יפהפיה (20533) 03-828650

● אונו סופר 86 יפהפיה (20513) 03-782489

● 128 ראלי 1982 ג'יאל (20484) 052-88681

● 127, 1050 1988 8000 ק"מ (20443) 052-27655

● 9, 86, ראשונה 5 דלתות (21911) 052-546393

● רנו 12 דגם 78 (21902) 03-356671 03-351910

● רנו 18 ג'יטיאס 1985 (21835) 03-5058407

● 131 אוטומטי 79 (20354) 053-332938 053-610572

● 131 סופר 1979, אוטומט, מזגן (20034) 03-494322 03-803927

● בהזדמנות אונו 55 אס 83 (15555) 08-236418 63,000

● 127 דגם 1980 (15513) 052-454561

● 131 1982 שניה 40.800 (15449) 08-245725

● פיאט רגטה 1987 1600 +מס (15442) 04-816898 04-823208

● 1600 131 1976 (15382) 08-473718

● 131 1600 1977 (15274) 03-396683

● 127, 1050, ראשונה 35.000 03-786777 03-296775 (15269)

דרושים

● לחברת משחבים דרושה מעבדת תמלילים/מזכירה רצוי ב- W.M. מועמדות מתאימות מתבקשות לפנות בכתב לת.ד. 36983 ת"א.

למשרד רואי חשבון בת"א דרושה **מרכזנית מנוסה** (לתדריס) בשעות אחה"צ 15.00–18.00 תנאים טובים למתאימה לפנות טל. 03-653901 בשעות 10–12

לעיתון הגדול במדינה דרושים **אנשי מכירות מנוסים** לראשון לציון - רחובות. בעלי רכב. טל: 03-965118, 03-966303

למכון למחקרי דעת קהל דרושה **מזכירה מנוסה ודינמית** למשרה מלאה. תאור התפקיד: ניהול וביצוע מערך העבודה האדמיניסטרטיבית והמשרדית של המכון. כישורים: ★ יכולת ואפשרות לזום עבודה ארוך ★ שליטה בעברית ובאנגלית בע"פ ובכתב ★ שליטה בהדפסה במכונת כתיבה ומעבד תמלילים (עברית ואנגלית) ★ עדיפות (אך לא הכרחי) לבעלות נסיון בעבודה במכון מחקר. מועמדות המתאימות בתנאים הנ"ל, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 33263 תל-אביב עבור 130 - סודיות מובטחת -

להברה למלונאות בתל-אביב דרוש **עובד** למשרד בת"א ★ דרושה שליטה באנגלית. קורות חיים לת.ד. 2285 תל-אביב 61021

דרושים **מורים דתיים** לגרמנית ועברית לרוסית. לפנות ל.צ. לוין סוקולוב 52/א ת"א לציין נסיון, הוראה וטלפון.

arkia ארקיע

דיילים/ות

דרושים/ות שירות לנוסע למשרה חלקית ובמשמרות. תנאי קבלה: ★ בעלי/ות תעודת בגרות ולאחר שירות צבאי ★ גיל עד 27, בעלי/ות הופעה נאה ★ שליטה מלאה בעברית ואנגלית ★ (גרמנית/או צרפתית – יתרון) ★ מקום מגורים אזור גוש דן. המועמדים שיעברו ימי עבודה דרושים לנובמבר 87 – קורס שיימשך כ-6 ימים. לצורך קביעת ראיון נא להתקשר ביום א' 15/11 בשעות 9.00–15.00 למספר 03-5412546 יש להצטייד בתעודת בגרות ותעודת שחרור.

למפעל גלגלי ראם בהרצליה דרוש: 1. מפעיל בכיר למכונות חצר גלגלים שיניים בוגר בי"ס מקצועי במכניקה. 2. חרט/כרסם מעולה למכונות קונבנציונליות. טל. 052-558851

יפנאוטו בע"מ נציגים בלעדיים בישראל של מכוניות **SUBARU** למוסך המרכזי סובארו בהרצליה – דרושים **בוחני רישוי** לאחר שירות צבאי. נא לפנות טלפונית 052/540325 (שלמה או מקס).

מרכז לשיקום מגדל אור למודר ארצי להדרכה שיקומית לעוורים ולקויי ראיה דרושים באזור תל-אביב והמרכז, ירושלים, חיפה והצפון **מדריכי שיקום** לביצוע תכניות הדרכה קהילתיות בבעידות, תקשורת וניהול חיי יום יום בביתו של הפרט. דרישות העיסוק: בעלי תואר ראשון במדעי ההתנהגות או ההתמחות באה בהוראה או בריפוי בעיסוק. הגיל 25 – 40. העבודה מתבצעת בניידות ומחייבת שעות עבודה גמישות. ההכשרה לעיסוק תינתן במסגרת קורס בן 6 חודשים. בתום ההכשרה התחייבות לעבוד שנתיים.

לחברת רטפון אימפורט בע"מ דרוש/ה **מקדם/ת מכירות** לעבודה במשרה מלאה. נא לפנות טל. 03-255302 לשוש או עמוס

U-MAN עבור סוכנות ביטוח מצליחה בת"א, דרושה **מזכירה** למחלקה ביטוח חיים. לתפקיד עצמאי ואחראי מאוד, הכולל קשר עם לקוחות וחברות ביטוח, וניהול אדמיניסטרטיבי. נסיון בביטוח חיים. יחסי אנוש מעולים והופעה נאה – הכרחיים. למתאימה, תנאים טובים מאוד, אווירה נעימה ואפשרויות קידום. לפנות לאתי – טל. 03-297741 משרה 236

קריסטל מכונות ומוצרי חשמל בע"מ דרושים **אנשי פרסום וקידום מכירות** בכל רחבי הארץ. אם יש לך ראש מפולפל, חוש מכירתי מפותח, יוזמה ודינאמיות, היכר ביצה להשתמש ולנצל כישורים אלה, מצפה לך אצלנו עבודה קשה עם הרבה אתגר, סיפוק והכנסה בהתאם. אך ורק מי שניחן בתכונים אלה יפנה בכתב-יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 10513 רמת-גן 51250 עבור מס' 2

מרכז מפות קשישי בית טל דרושה **מורה מוסמכת לחינוך גופני** להדרכה בחוגי ערב ובוקר. ★ התעמלות נשים ★ התעמלות למבוגרים. לפרטים: נא לפנות לאבי המספר המופיע ביתר-בר טל. 052-449767

לחברת פרסום בת"א דרושים ★ מאבזרות ★ מנועיגיסטיות דרוש נסיון של שנתיים לפחות בגרפיקה ממוחשבת בתחום פרסום. **שכר 3,000 ש"ח** המתאימים יפנו בכתב יד, בציון קורות חיים נסיון ומס' טלפון להתקשרות, אל ת.ד. 4407, ת"א 61044. סודיות מובטחת.

למוסד ציבורי ארצי דרוש/ה **עובד/ת תעוכה/ת** לתפקיד בתחום חינוכי מוצלח. התפקיד כולל: קיום, הדרכה ועבודה עם מתנכים ומתני חינוך בעבודה עם מוסדי חינוך. כישורים: אקדמאי/ת בתחום חינוך או מדעי ההתנהגות. התפקיד כרוך גם בנסיעות – רצוי רכב. נא לפנות בכתב למוסד המבטבח ת.ד. 33150 ת"א 61331

מכונות תפירה

● אוברלוק ויופולדי 3 חוטים +רכב תעשייתית 354077 093461 (8786)

מלגזות ושינוע

● מלגזה קטרפילר 51 יש תורים בעבודה (15447) 06-331761

ריפוי והרזיה

בת זוג

● לאבסטרים אלבבה יפהפיה תר צלית 50 אבירה "אתר" 03-296024 (25273)

● בחור 26 בעל עבודה 03-296024 (25097)

● להתחתן בלבה 28-165 (21541)

בן זוג

● להתחתן המיסר 26 03-296024 (22485)

● נכר לבה בעצון להכיר (20842) 9244090

הכרויות

חיות בית

● למכירה גורים כלבים (28379) 06-940012

● כלב הולנד (21472) 03-295702

כלי נגינה

● לקונסרבטוריון דרושים ELKA-ORLA, MTX SIMMONS, D.O.D, ARBO, AUDIO-MONT (8832)

הלוואות

מציאה! ההלוואה הכי זולה בשוק לשכירים ועצמאיים 052-543202, 03-773214 (21499) 03-346069

חגים

תקלאות

טרקטורים

טלוויזיות

בתי כנסת

סירות

מזגני אויר

בתי"ס לנהיגה

חלקי רכב משומשים

"רכב ישראלי" מנועים וגירים באחריות + הרכבה 03-825718 (8860) 03-825666

מציעים למכירה

שוק המציאות

דגים

רוצים לקנות

רהיטים

גולן תקשורת מציעה מערכות טלפון חדשות ומשומשות בהספקה מיידית 03-499588 (8833)

מקררים

קונה מקררים במחירים גבוהים + מכירה + השכרה + תיקונים + צבע + אחריות 03-379554 03-382815 (20820)

וידיאו טייפ

מערכות קול

מכונות כתיבה

רנו

אופנועים וקטנועים

ביקוש רכב

פיג'ו

זיפות גגות

מנעולים וכספות

שרותים כלליים

פוליש וניקיון

שרותי ניקיון "לימור" פוליש והדברה מומחים לקריסטל 03-341837 (10286)

אסטרולוגיה

מחשבים

ציוד תקשורת

ציפוי אמבטיות

קוסמטיקה

פרסום

אותיות דביקות

שירותים

صفحة من الأصل

הלוח הכללי | ידיעות אחרונות | הלוח הנפוץ ביותר | דבר ראיון בבוקר

ליבואן בלעדי בענף השעונים
דרושים:
סוכנים/ות עצמאיים
להצגת שעונים מפלסטיק תוצרת שוויץ בדגמים בלעדיים באחריות היצרן וכטיב מעולה. (סווטש) בכל אזורי הארץ
לפרטים: 04-255286 (בשעות משרד) ומשעה 19.00 04-255918 או 03-5781419 להתקשר מיום א׳

נעמת
תל-אביב יפו
תנועת נשים עובדות ומתנדבות
לנעמת תל-אביב יפו דרושים:
★ **מנהלת מעון/מנהלת מרכז קהילתי**
רקע חינוכי, נסיון מנהלי – משרה מלאה
★ **מנהלת מעון-יום**
ערביה למעון לילדים ערבים ביפו, רקע חינוכי – משרה מלאה
★ **אם בית** לפנימיה בת"א
רצוי אחות מעשית – משרה מלאה.
★ **מטפלות מוסמכות**
לצפון ת"א – נסיון קודם
נא לפנות טלפונית 03-282211 קו פנימי 211, 217

לאוטסט מרכזי דרושים
★ **צלמי אופסט**
★ **מונטג'רים מנוסים**
לתפקידים אחראים כראשי צוותים.
משכורת ותנאים טובים כולל פרמיות.
לטלפן: 331360, 336737 תל-אביב.

לייפרומקי הנדסה בע"מ
דרושות ★ **מחווטות**
למשרה מלאה לעבודה ברמת-גן, שעות העבודה מ-8.00–16.45 5 ימים בשבוע
לפנות לאבי 03-753286

דרושה
פקידת ביצוע
רצוי יוצאת קיבוץ או מושב
ת.ד. 9286 תל-אביב 61092

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרושות
מזכירות
למשמרת אחה"צ
★ השכלה תיכונית מלאה
★ ידיעה טובה בשפה האנגלית.
★ הדפסה עברית שוטפת.
★ רצוי נסיון של שנתיים במזכירות.
העבודה במשרה חלקית בין השעות 14.00–18:30.
המעוניינות תפנינה בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23136, ת"א מיקוד 61230, עבור "מס' 550".

קופת חולים מכבי
דרושים
1) עובדי/ות מעבדות מנוסים/ות
במשרות מלאות או חלקיות.
בדבר פרטים נא לפנות:
א – בחיפה – לד"ר רות בק טל. 04-672472
ב – בר"ג וב"ב – למגיסטר חיים לוין טל. 03-7524142 (עד 12.30)
ג – בראשון לציון – למגיסטר צבי רוזנטוביץ טל: 03-995495/6
ד – בכפר סבא – לגב' אנה וליכובר טל. 02-453242
2) שומר מאבטח
מקום העבודה רמת-גן.
שעות העבודה מ-13.00–20.30
לפנות לגב' חנה לוי טל: 7524141.
3) נערים/ות לעבודה בכרטסת
לתקופה של שלושה חודשים באיזור ת"א.
לפרטים נא לפנות בטל: 292911 שלוחה 350.

לחברה גדולה לעיבוד נתונים
דרוש/ה
מנתח/ת מערכות
לניהול פרוייקט בתחום הביטוח
כושר ניהול צוות
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 37657 תל אביב מיקוד 61375

למפעל באזור פתח תקוה
דרוש
מנהל עבודה
עדיפות לטכנאי ייצור
העבודה במשמרות
על המעוניינים לפנות בכתב-יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23120 ת"א

לחברה לעבודות עפר
דרושים
1. מנהל עבודה מקצועי
2. מודד מוסמך
לעבודה באיזור המרכז
להתקשר 03-480023
סודיות מובטחות

דרושים
מכונאי מטוסים
לעבודה בש.ת. בהרצליה
להתקשר לטלפון 3-88701-052

לחברת המרכך
מחלקת כימיקליים דרוש
טכנאי/הנדסאי כימיה
לקידום מכירות ושירות טכני
רקע טכני, רשיון נהיגה ושליטה בעברית ואנגלית
נסיון קודם במכירות יתרון
על המעוניינים לפנות לטלפון 053-58149

למפעל האופנה גלי ספורט
דרושים
גזרנים מקצועיים ועוזרי גזרנים
5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למתאימים
הסעות למפעל.
03-9631078 או 03-9610545

לחברה ארצית גדולה
דרושה (בראשל"צ)
קלדנית מנוסה
(למחשב S/36 I.B.M)
הדרישות:
★ אחריות על בסיס הנתונים של השיווק, (כולל ידע בהנה"ח).
★ הפעלת מחשב באופן עצמאי.
★ נסיון מוכח של 5 שנים לפחות.
★ עדיפות לתושבות ראשל"צ והסביבה.
מועמדות רציניות מתבקשות לפנות בכתב יד בלבד ולפרט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 31318, ת"א
– סודיות מובטחת –

לעתון יומי גדול
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
הנתונים: סוג ד'
נסיון כמנהל חשבונות 5 שנים לפחות
ידע בטיפול בלקוחות
התאמות
הכנת משכורות – מס במקור
הנהלת חשבונות כללית
לפנות טל: 286141 שלוחה 270

דרוש/ה בירושלים
עובד/ת שקום בכיר/ה
כישורים רצויים:
בעל/ת תואר שני בעבודה סוציאלית. הסמכה להדרכה. נסיון בהדרכת צוות והפעלתו. נסיון בהפעלת שירותים בקהילה. נסיון בעבודה עם מוגבלים ונכים.
לפנות בצירוף קורות חיים לת"ד 15064 תל-אביב 61150

איחסון – שינוע – הרמה
דרושים
1. איש מכירות
נסיון של 3 שנים לפחות במכירות של ציוד טכני
רשיון נהיגה
2. נהג
להזמנות, שליחויות והובלות
רצוי רקע טכני
רשיון נהיגה למשאיות לקטנוע רצוי!
לפנות בכתב יד בלבד "אמיר בע"מ" ת.ד. 175 גבעתיים מיקוד 53101

למפעל בקרית-מטלון
דרושה
קלדנית מנוסה
שעות העבודה א'-ה' 8.00–16.00
ו' 8.00–13.30
לקביעת ראיון להתקשר 03-9223151 בין השעות 08.00–12.00 להרס. החל מיום א'.

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו
חברה מצליחה לייצור ושיווק בבת-ים
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
עצמאי/ת ואחראי/ת, בעל/ת נסיון רב וידע בעבודה עם מערכת ממוחשבת. אפשרויות קידום. שכר הולם ותנאים טובים למתאימים/ה.
לפנות לאתי – טל. 03-297741. מישרה 768.
סודיות תשמר בקפידה.

רהיטי מאור
רהיטי מאור
יצרני השולחן החכם
לרגל הרחבת קו הייצור
דרושים
סוכנים עצמאיים
א. לחנויות מחשבים – להפצת שולחן חדש אטרקטיבי למחשב ומדפסת.
ב. לחנויות חשמל – להפצת מבחר שולחנות לטלויזיה, וידאו ולמערכות סטריאו.
טל: 08-431072/3

לחב' מחשבים מובילה בשטח התיב"ם
דרושים
★ מהנדס תיב"ם מכני בכיר
★ מהנדס מכונות
★ נסיון בתיב"ם
★ נסיון מוכח בתיכנות NC (CAM) כולל הבנה ב-POST PROCESSOR לבקרי NC.
★ מהנדס/טכנאי
לתחזוקת חומרה/תוכנה
★ נסיון מוכח בתחזוקת מערכות חומרה. מערכות גראפיות – יתרון.
★ הכרת מערכת הפעלה VMS על מחשבי AOS/VS VAX על מחשבי MV.
רק מועמדים בעלי הכישורים המתאימים יפנו בצרוף קורות חיים ונסיון מפורט לת.ד. 18267, ת"א 61181.
סודיות מובטחת

לצה"ל דרוש
קצין עיתונות
לתפקיד מעניין, לעבודה כול כתבים ישראלים וזרים בירושלים.
פרטים נוספים בטלפון: 296097, 02-691433
או לפנות בכתב לד.צ. 01025

ל"סינגל מודס" בשרון
דרוש/ה **פקיד/ה מורשה**
עם נסיון במשרד נסיעות
שפת אם אנגלית
לנורית 03-492436

דלתא טקסטיל שיווק בע"מ DELTA
דרושות
דיילות מכירה
לחנות כיתן בהדר-יוסף
(ליד שיכון דן)
★ העבודה במשמרות – כולל מוצ"ש
★ כמו כן דרושות סטודנטיות לעבודה חלקית
נא לפנות טלפונית לדורה 03-9231552

לחברה ליבוא רכב דרושה:
1. פקידת רשוי
מנוסה ואחראית
2. פקידה כללית
ידע בהדפסה, אנגלית חובה.
דרך פ"ת 76 תל אביב. לפנות לקלודין

למשרד רואי חשבון בתל-אביב
דרוש
רואה חשבון צעיר
(נסיון של כ-4 שנים)
למעוניינים לפנות א'-ה'
טלפון 03-661231

למפעל תעשייתי גדול באיזור המרכז
דרוש/ה
מנהל/ת כספים
הכישורים הנדרשים:
★ רואה חשבון או כלכלן/ית עם ידע חשבונאי
★ נסיון בניהול מערך כספים
★ ידע ונסיון בניהול מו"מ
★ נסיון בניהול עובדים
העונים על הדרישות הנ"ל, יפנו בכתב-יד בציון קורות חיים ונסיון לת.ד. 3119 ת"א 61030 עבור מס' 555 עד ל-30.11.87
– סודיות מובטחת –

למשרד רואי חשבון גדול בתל-אביב
דרושה
מגיה/ה
למשרה מלאה, אנגלית/עברית
לקביעת ראיון להתקשר 03-664561 [illegible]

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על-פי החוק.

לגרפוליט מפעלי דפוס בע"מ
דרוש
מקפל
למכונת קיפול שטחל עם נסיון
לפנות למשרד ברח' הגר"א 9 ת"א
(תחנה מרכזית) טל: 03-370075

ליקב ראשל"צ
דרושים
עובדי יצור
★ עדיפות לשומרי שבת.
טלפון 03-942021 מיום א'.

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
בעל/ת נסיון למשרה מלאה או חצי
052-544353
052-544263

שופר-סל
לסניפי גוש-דן
דרושים/ות
קציני/ות בטחון
– בעלי השכלה תיכונית
– בעלי רכב פרטי
– לאחר שירות צבאי
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית ביום א' 15.11.87 בין השעות 10.00–12.00 ו-15.00–18.00.
עבודה זו מתאימה גם למורים/מורות.

לחברה מובילה בארץ
דרושה
מזכירה מנוסה ל-2 מנהלים
אחראית, יעילה, דינמית ורבת תושיה.
ל-5 ימי עבודה בשבוע.
ידיעת השפה האנגלית על בוריה והדפסה – חובה.
תנאים טובים מובטחים למתאימה.
נא לפנות בכתב בצירוף קורות חיים לת.ד. 4890 ת"א, 61048 עבור "מזכירה".

MIFROMAL מיפרומאל
מיפרומאל תעשיות ירושלים בע"מ
דרושים
חשמלאי ראשי
מסגר החזקת מכונות ו/או ריתוך מבלטנים
תנאים טובים למועמדים המתאימים
מועמדים בעלי נסיון יפנו לטלפון: 02-522201 מחלקת כח אדם
סודיות מובטחת

ללירייק רשת חנויות ספרים
דרוש
אחראי לוגיסטיקה
דרישות התפקיד:
★ ריכוז הזמנות הספקה
★ נסיון בעבודה עם מחשב
★ יכולת אירגונית גבוהה
לקביעת ראיון נא לטלפן מיום א' בטלפון 03-5400854

מלליין בע"מ
ת"א דרושים/ות
נציגי/ות מכירות
מנוסים בתחום השילוח הבינלאומי
אנו מעונינים לקלוט אנשי נשות מכירות בעלי ות נסיון בשילוח ימי ו/או אוירי, נמרצים ובעלי יוזמה, עם נכונות לעבודת שטח.
★ תנאי העסקה ושכר יקבעו בהתאם לכישורים
מועמדים העונים על הדרישות מוזמנים לפנות לטל: 03-321181 בין השעות 08.00–14.00 לקביעת ראיון
סודיות מובטחת

לחברה לשילוח מטענים בינ"ל
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות בכיר/ה
נמרץ/ת, בעל/ת ידע סביר באנגלית למשרה מלאה.
נא לפנות בכתב, תוך ציון ממליצים אל: ת.ד. 29517, ת"א, מיקוד 61294.

חברה ישראלית לקופסאות פח בע"מ
דרושים
למפעלינו בפתח-תקוה ובכפר-סבא
חשמלאי תעשיה
בעלי רשיון חשמלאי מוסמך, בוגרי בי"ס 4 שנתי במגמת חשמל. עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה או בצה"ל ובעלי ידע באלקטרוניקה תעשייתית.
העבודה ב-3 משמרות
5 ימי עבודה בשבוע, שכר ותנאים טובים + הכשרה מקצועית במסלולי קידום מיוחדים נושאי שכר.
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מיום א' בבוקר לטלפונים:
במפעל בפ"ת: 03-9225321 למר רזין.
במפעל בכ"ס: 052-25241 למר שרון.

לירהון - צבע בהקמה
דרוש
מנהל מודעות ושווק
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 22189 תל-אביב 61221

דרושים
לכפר הנוער אלוני יצחק
עבור קבוצות נוער מדרום אמריקה
★ מורה למתמטיקה ופיזיקה דובר ספרדית
★ מדריך חברתי
רצוי בעל נסיון קודם, מגורים במקום.
מועמדים מתאימים יפנו לטלפון 06-389090 – לקביעת מועד לראיון.

לחברת יבוא בענף הרכב והתעשיה
דרושים בכל הארץ
סוכנים עצמאיים
(למתאימים תינתן בלעדיות אזורית)
על הפונים להיות:
★ בעלי רכב מסחרי
★ בעלי קשרים עם מוסכים, תחנות דלק ומפעלים
★ בעלי אפשרות להפעיל אנשי מכירות
★ בעלי אפשרות להפעיל דיילות מכירה
תידרש ערבות
נא לפנות בפרוט העיסוק התחום והאזור לת.ד. 33644 ולציין טלפון.

מוסד ציבורי
מחפש
מנהל/ת חשבונות
במשרה מלאה
הדרישות:
– סיווג מקצועי 3 בהנהלת חשבונות
– נסיון של לפחות 5 שנים כמנהל חשבונות
– ידע במחשב
– שליטה בשפה העברית
– גיל עד 45
– אזור מגורים ת"א או סביבה קרובה.
מועמדים העונים על הדרישות, מתבקשים לפנות בכתב בצרוף פרוט תולדות חיים ונסיון קודם אל ת.ד. 7117, ת"א. 67011

המועצה המקומית **אור-יהודה**
דרושים
1. **מדריך ראש צוות לעובדים סוציאליים – לפנות לחנה בר 354111.**
2. **עובד סוציאלי לעבודה עם נוער וצעירים במצוקה במשרה מלאה.**
3. **עובדת סוציאלית לעבודה עם נערות במצוקה ל-75% משרה.** לפנות לעדנה בר-און 716284 או סימה 354111.
4. **עובדת קהילתית בוגרת בי"ס לעבודה סוציאלית.**
5. **מרכז/ת נושא התנדבות ישובית + תרבות הדיור** ל-100% משרה (אפשרות פיצול המשרה). כישורים: עובד/ת קהילתי/ת בוגר/ת מדעי החברה או הוראה. לפנות לנועה פרלסון 354111 פנימי 158.
6. **למועדונית משפחתית באור יהודה דרושים מדריכים/ות** העבודה בשעות 13.30–18.30 שלוש פעמים בשבוע. דרוש רקע פדגוגי, השכלה בחינוך או פסיכולוגיה. לפנות לנורית אהרונסון טלפון 354111 קו 142 348403

עו"ד יצחק בוכובזה, ראש המועצה

ORS שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית בתל-אביב
דרושים:
רתכי שריון/רתכים:
★ גיל עד 40, בעלי פרופיל גבוה.
★ לעבודה במשמרות ברמת-השרון - הסעות.
מלחימות/מחווטות/ מרכיבות/מבקרות איכות:
★ שנתיים נסיון לפחות.
★ בכל איזור המרכז, גוש דן והשרון.
★ אפשרות למשמרות - הסעות וארוחות.
מחסנאים:
★ בכל איזור המרכז.
עובדי ייצור
★ 10 שנות לימוד לפחות, פרופיל 72 ומעלה.
★ עבודה קבועה, הסעות וארוחות.
★ עבודה ב-3 משמרות בהרצליה.
עובדות ייצור
★ 10 שנות לימוד לפחות.
★ עבודה במשמרות, בהרצליה פ"ת בני-ברק.
★ עבודה קבועה הסעות וארוחות.
★ לפנות אל אבי או ציפי.
★ יש להגיע עם פנקס מילואים ושבי תעודות השכלה.
★ העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ותנאים סוציאליים מלאים.
★ כתובתנו: כיכר אתרים 134 תל-אביב.
הטובים עובדים קבוע ORS

הלוח הכללי

החלום על „רומאן רברובי". דן סרי/מירי פז

מי שאינו מסוגל לרקוד

„אני רוצה להיות סופר פשוט שאפשר לקרוא אותו בנחת. אהיה מאושר כשאוכל להפטר מהזעקות ולחיות באווירה יותר שפויה". בינתיים הכתיבה בשבילו היא גירוש שדים. בינה לבין האושר מפריד רומאן חשוב. „אני מתמודד כבר זמן רב עם רומאן ארוך בשם ,ארתור'"

דן סרי, אחרי החגיגה התקשורתית הגדולה, עדיין פסימיסט נורא. „אינני רק פסימיסט", הוא מצהיר. „אני גם פסימיסט שמצליח להקרין פסימיות על סביבתי". „ציפורי צל" שלו בהוצאת „כתר" הוא האירוע המשמעותי ביותר בספרות העברית השנה. מין ריאליזם פנטאסטי בנוסח גארסיה מארקס, לשון רבנים ועגה שכונתית, אכזריות ואירוניה בנוסח עגנון והומור קונדסי, כמעט גששי. גילוי. סופר שצמח ממצוקה ועדיין הוא נתון בשלב הזעקה. חולם לכתוב „רומאן רברובי", כדבריו, ובמצב אופטימלי – לא לכתוב כלל.

„אין יוצר אמת אחד שיכול להעיד על עצמו שהוא כותב את אושרו", אומר סרי. „אדם מאושר הווה את אושרו. לא כותב. זה כמו אדם שמסוגל לרקוד. מה הדבר שיעשה? יחפש את בת הזוג הראשונה ויצא עמה אל רחבת הריקודים. מי שאינו מסוגל לרקוד יכול רק לכתוב על תסכוליו של רקדן שרגליו אינן נשמעות לו".

– האושר חשוב לך יותר מן היצירה?

„הכתיבה היא נסיון לפצח את הקודים העצובים של היוצר. כל אדם כואב כותב את כאבו. איזה יוצר אמת יוכל להעיד על עצמו שהוא כותב את אושרו? אני רוצה להגיע ליום שבו אוכל לומר שאני כותב את המשפט האחרון, כי אז אצליח לגרש את השדים והמזיקים שגורדים אותי בעל כורחי אל שולחן הכתיבה".

בינתיים הכתיבה היא גירוש השדים. בינה לבין האושר והשבתת הכתיבה מפריד רומאן חשוב, „רברובי כזה", הוא אומר. „אני מתמודד כבר זמן רב עם רומאן ארוך בשם 'ארתור' ואני רוצה שיהיה נקי מכל הקרומים הגסים שאפיינו את ספרי הקודמים. הבוטות, התוקפנות והאלימות בדמויות שעיצבתי בסיפורי נובעים מתסכול על אי כתיבת הרומאן שאני באמת רוצה לכתוב. את יכולה לכתוב על תסכולו של יוצר שאינו מצליח להיות רך".

– קהל הקוראים שלך כבר פיתח ציפיות. אולי אפילו געגועים אל האלימות והבוטות שהן תוצר התסכולים שלך.

„אני מקווה שהם לא יתאכזבו. אני מבטיח דמות של אמא משוגעת אחת גם ב,ארתור'. אני רוצה להיות סופר פשוט שאפשר לקרוא אותו בנחת. מישהו שהיה עץ גבוה ועכשיו הוא אטד. אהיה מאושר כשאוכל להפטר מהזעקות ולחיות באווירה יותר מינורית, ואפילו יותר שפויה.

– השכונה הירושלמית שבה גדלת תהיה רקע לספרים נוספים?

„אני עדיין מבקר בשכונה. אני הולך לבית-הכנסת ביום האזכרה לאמי. מדי פעם אני הולך להתרפק על הבתים המתמוססים. ישנה רק מרת יונה אזולאי שעדיין משמרת את החיוניות והכוח הבראשיתי של השכונה. היא הנצר האחרון למייסדיה, בתו של מי שבנה את בית הכנסת שלנו. אני סופג ממנה כל מיני סיפורים שאחזור ואנסה להתיך אותם ביום מן הימים, כשאהיה רך יותר. היום, נדמה לי, אני בוטה. אני עוד בשלב הזעקה. הכאבים שלי הם כמו קרום גס. כשאתנקה מהם אולי תהיה הדייסה רכה ולבנה יותר".

– אתה מדבר עכשיו בנוסטלגיה על השכונה שתארת אותה תאור קודר. תמונה של גחשלות נוראה. שכונה שמאכלסים אותה יצורים עלובים וקטנטנים. בכלל לא „רומנטי ספרדי".

דן סרי (תצלום: יצחק הררי)

„אני יכול להתמרד נגד יצחק נבון ודומיו שיצרו תדמית יפה כזאת של ספרדים שכולם מתרוממים על כנפי מלאכים סמויות ואלוהים מבקר בבית משפחת בנאי, סורמללו ונבון עד שרואה בית אשכנזי ואומר: לכאן אני לא נכנס. צריך לדעת שזו הכתיבה הספרדית או המזרחית לכאורה"

„אנשים שקראו בספרי נשטפו באותו גל נוסטלגי. הם זיהו את המקומות, את הריחות. קיבלתי טלפון מהשופט אהרון אמינוף שגדל בשכונה. הוא ואחרים ראו דרך העולם המנוון הדמויות התת-מפותחות שיש אמת של כתיבה ושל זעקה ונסיון לבקש חסד ותפילה באמצעות הקושי".

– כלומר, אנשים לא נפגעו כיצד אתה מתאר כך את הספרדים ועדות המזרח?

„זו השאלה שציפיתי לה. אבל כולם שאלו אותי איך האשכנזים לא נפגעו. לא קיבלתי אף טרוניה. את הראשונה שכואבת את עלבון הספרדים. את אשכנזיה? אני מפנה את הקורא לחלון אחר בשכונה. מותר לי גם לתת תשקיף אחר על העולם הספרדי מזה שב„בוסתן ספרדי". או איך זה שהסיפורים שלי אינם הצצה לחלון של משפחת נבון או סורמללו או בנאי? זה החלון שלי. אני יכול להתמרד נגד יצחק נבון ודומיו שיצרו אצלך תדמית יפה כזאת של ספרדים שכולם מתרוממים על כנפי מלאכים סמויות ואלוהים מבקר בבית משפחת בנאי, סורמללו ונבון עד שרואה בית אשכנזי ואומר: לכאן אני לא נכנס. צריך לדעת שזו הכתיבה הספרדית או המזרחית לכאורה.

„בסיפורים שלי אני משתמש בסיטואציה פולקלוריסטית אבל אני מתיך אותה במדיום עלילתי. זה לא לשם קישוט. ההוי והפולקלור מצודקים מכוח העלילה הדרמתית. אינני רוצה לפגוע, חלילה, בנבון ובאחרים. איני יודע להכות אלא את נפשי הכואבת, לא את האחרים כי לא אוכל לספוג מכת חוזה".

– ההמולה התקשורתית סביבך עשתה לך משהו?

„אני חסר בטחון באופן עקרוני. בפסטיבל הקטן שנג סביבי איבדתי את שיווי המשקל. זה קשה. אדם לא יכול לכתוב פרסיטוזה שלישית לאור הפרסיטוזה השניה".

שישי אישי / אהוד מנור

נבלים מקסימים, 1782

לאקלו, מחברו של רומן המכתבים הנודע „יחסים מסוכנים", הביע ב-1784 הסתייגות מן התיאטרון והאפשרויות הגלומות בו. כיום, לאחר כמאתיים שנה, מניבה בלונדון מחזה על-פי ספרו והצלחה עצומה

התיאטרון לא היה מעולם כתובת מוצלחת במיוחד עבור שוחרי תושיות ואירוטיקה (הצגות דוגמת „הו כלכותא" היו לא יותר מאשר מפח-נפש) והינה, הצגת-הוכה בתיאטרון הלונדוני היא, זה כשנתיים, „יחסים מסוכנים": עיבוד דרמטי של המחזאי כריסטופר המפטון לספר שראה אור בצרפת לפני כמאתיים שנה. את הספר כתב פייר-אמברואז-פרנסואה שודרלו דה לאקלו (1741–1803).

הקשר של המפטון עם הרומן של לאקלו התחיל בשעה שהיה סטודנט באוניברסיטת אוקספורד. הוא למד צרפתית וגרמנית, אך את לאקלו גילה בהקרנת סירטו של רוג'ה ואדים, משנת 1959, „יחסים מסוכנים" (עם ג'ראר פיליפ וז'אן מורו). בעקבות הסרט ביקש המפטון את הספר, וכשמצא אותו לא יכול היה להניחו מידיו. „היה זה אחד מארבעת או חמשת הספרים שבאמת פקחו את עיני", סיפר. „לא התענינתי במיוחד בוולטר או ברוסו, ולכן קראתי את הסופרים הפחות חשובים. בחמש עשרה או עשרים השנים שלפני המהפכה הצרפתית עסקו רוב הסופרים המוכשרים בכתיבת פורנוגרפיה – פורנוגרפיה קלה, אלגנטית. „יחסים מסוכנים" אינו פורנוגרפיה אבל הוא בדרך אליה".

גם שפת העיבוד לבמה של המפטון אינה מקרבת את הספר אל הפורנוגרפיה, והיא מצטיינת בהברקות לשוניות, שטף דיבור אינטליגנטי ודיוק רב. יש בהצגה רמז קל אחד בלבד לעידום – אחוריה החשופים של יצאנית, המשמשים כשולחן כתיבה לאהובה, כשהוא מנסח מכתב המיועד לאשה מוסרית – בעקבות התערבות – שיש בכוונתו לפתות ואחר כך לזנות.

ואלמונט, נבל אלגנטי ומקסים, ושותפתו באומנות ההשחתה המענגת, המרקיזה דה מרטויי, הם נציגיה של אריסטוקרטיה מפלצתית גוועת אשר אינה מודעת לצל הגיליוטינה המרחף סמוך לראשה. חייהם של צמד האצילים העשירים מוקדשים לנקמה ולתענוגות, ועליונותם, ללא שמץ מאמץ, גורמת להם שעמום כה רב עד כי בסופו של דבר הם הופכים לקורבנות המשחק שיזמו.

האכזריות שמעבר לתלבושות הנפלאות והגינונים המעודנים היא לעתים קרובות עוצרת נשימה. אתה צופה מוקסם בשחיתות, אך המהפכה אינה רחוקה מתודעתך. הדבר טבוע, לטענת המפטון, בטקסט: „אינך יכול לקרוא בספר מבלי לחשוב שכל התופעה הזאת חייבת להיפסק. גם היום ישנן מדינות רבות שמתרחשות בהן תופעות דומות של השפלה וניצול לרעה של כוח".

התענינותו של המפטון בספר נבעה מהתענינותו במחברו, דמות יוצאת דופן ומרתקת. בעת המהפכה נמנה עם מקורביו של דאנטון, ושעה שהוצא דאנטון להורג, היה לאקלו כלוא והתכונן למותו. הוא גם היה מזכירו של הדוך המלך, פיליפ אגאליטה ואף על פי כן הצליח להימלט ממוות, ולהיות לגנרל בצבא נפוליאון.

לאקלו כתב ספר אחד בלבד, את „יחסים מסוכנים", הנחשב ליצירת מופת ולדוגמה המעולה ביותר של רומן-מכתבים. לפני שכתב את הספר ציין במכתב לידיד שהוא „מבקש לכתוב משהו יוצא דופן, מרתק ומוסך, משהו שיהדהד בעולם גם לאחר שאעזוב אותו".

„הרומנים של התקופה היו גדושים בדמויות רומעות במעלות סולם חרטה אידיאלי", אומר המפטון. „מטרתו של הסגנון הסיפורתי שרווח היתה להוכיח עד כמה אתה רגיש לכל תחושה קצרת ימים, בעיקר שלך. אבל קשה להעלות על הדעת ספרים אחרים מאותה תקופה הדנים, ללא ניד עפעף, במניעיהם של בני האדם, אך מכירים בקיומה של האהבה".

את „יחסים מסוכנים" כתב לאקלו כשהיה כבן 40. לבד מן הספר כתב מאמר ארוך בנושא השכלת נשים. הוא חש כי העובדה שנשים לא זכו לקבל השכלה היתה בשורש הבעיות של זמנו. ידוע שהיה בעל ואב למופת, ואת מכתבו האחרון, לאחר שחלה בדיזנטריה ובמלאריה בצפון איטליה, כתב לנפוליאון ובו ביקש ממנו שיתמוך ברעיתו ובשלושת ילדיהם.

לאקלו, שסבל כל חייו מבעיות כלכליות, לא היה חסיד גדול של התיאטרון. בשנת 1784 כתב: „בתיאטרון אין אפשרות להביע כל דבר. לא כל דמות מתאימה לתיאטרון, וגם את הדמויות המתאימות למריזים אין אפשרות לצייר עד תום. הוא הדין ברגשות ובתשוקות. בספר אפשר, אולי אפילו צריך, להעניק לכל תמונה את עוצמתה המלאה של האמת, בעוד שבתיאטרון חייב המחזאי, כמעט תמיד, לרכך את העובדות. יש הבדל בין פעולה מוצגת לבין פעולה מתוארת, וגם הדמות הדרמטית המוצלחת ביותר, מותירה חללים עצומים לטיפולו של הסופר".

האם ההצלחה העצומה של המחזה על פי ספרו היתה משנה את דעתו? אולי. התיאטרון עשה דרך ארוכה מאז שנות השמונים של המאה השמונה עשרה, ואין בלבי ספק שעיבודו המבריק של המפטון יעודד רבים לבקש את המקור.

לבד מההפקה הלונדונית והניו-יורקית של „יחסים מסוכנים", נרכשו זכויות הצגת המחזה בעשרים וחמש מדינות ובתוכן ישראל. תיאטרון ישראלי ימצא בו אתגר עצום ואולי משימה בלתי אפשרית.

תקשורת יהודית / יקיר צור

מהרצל לבי.בי.סי.

מכון „ואן ליר" בירושלים אירח השבוע את הכינוס הבין-לאומי השני לתקשורת יהודית. העיתונאים ואנשי הרדיו והטלוויזיה היהודיים שהגיעו מכל קצות תבל כמעט, חיפשו יותר את הקשר המקצועי-חברתי ואת הסולידריות היהודית ופחות את התשובות לבעיות המעסיקות את התקשורת היהודית. הפעילות האמיתית התרחשה במסדרונות – בהפסקות שבין דיון לדיון, בקבלות הפנים ובערב, סביב השולחן בבאר שבבית המלון. שם הוחלפו רשמים, נקשרו הקשרים ונערכו הכרויות בין שותפים לגורל ולמקצוע שבדרך כלל מפרידות ביניהם אלפי מילין.

בנעליו של הרצל

מי שמחפש סימליות בהיסטוריה היהודית ימצא, קרוב לוודאי, עניין בסיפור גלגוליו השונים של העיתון הציוני הראשון, „די וולט", שאותו יסד בנימין זאב הרצל בווינה, בשנת 1897. משך תשעים שנה החליף העיתון ארבעה בעלים ושלושה שמות ושינה את פניו משבועון לירחון. בכסא העורך יושבות היום שתי עיתונאיות יהודיות, ד"ר ג'ואנה ניטנברג ומרתה הלפרן, שהן הבעלים, העורכות והמוציאות לאור של הירחון המופיע תחת השם „אילוסטרטה נויה וולט".

הצורך לייסד עיתון חדש התעורר אצל תיאודור הרצל לאחר שהעיתון שעבורו כתב באותה תקופה – „נויה פראיה פרסה", עיתון שנחשב בווינה של סוף המאה שעברה לליברלי וכמתקדם ושהיה שייך למוריץ בנדיקט, בן למשפחה יהודית אנטי ציונית – אסר עליו להזכיר במאמריו את המלה „ציונות". הרצל יסד את „די וולט" כעיתון יהודי-ציוני, כלי להפצת רעיונותיו הציוניים. לאחר מלחמת העולם הראשונה התגלגל עיתונו של הרצל לידיו של רוברט שטריקר, סגן יו"ר המפלגה הלאומית היהודית באוסטריה. שטריקר שינה את שמו ל„די נויה וולט". ב-1918, לאחר מלחמת העולם השניה, חידש גיאורג קוסלינגר את העיתון והעביר אותו למתכונת של ירחון. קוסלינגר שימש כעורכו של העיתון קרוב לעשרים שנה. אחר כך הוא עבר לידיו של עמנואל אונגר, כתב „מעריב" בווינה, הוא שינה את שמו של הירחון פעם נוספת: „אילוסטרטה נויה וולט".

בשנת 1974 רכשו ג'ואנה ניטנברג ומרתה הלפרן, שתי עיתונאיות יהודיות צעירות, את „עיתונו של הרצל". „היינו בהחלט סיפור אטראקטיבי באותה תקופה", מספרת ג'ואנה בחיוך. העיתון שהיא עורכת עוסק במגוון רחב של נושאים בין-לאומיים בעלי עניין יהודי והוא פונה לא רק אל הציבור היהודי אלא גם אל שכבות האינטלקטואלים ואנשי העסקים שבחברה האוסטרית כולה, בעיקר לליברלים שביניהם. בגלל היותו עיתון יהודי-ציוני בעל אופי ליברלי נמצא העיתון על הכוונת של מרבית הארגונים הפלשתינאים והניאו-נאצים ומהווה לא אחת מטרה להטרדות טלפוניות ולמכתבי איום.

ד"ר ג'ואנה ניטנברג, אשה נאה ונעימת סבר המשרה סביבה אווירה של נינוחות אירופאית, מדברת על ה„אמריקניזציה" של פרשת ואלדהיים. „עבורנו זו היתה תקופה קשה", היא מודה. „מצד אחד לא אהבנו את הדרך בה טיפל הקונגרס היהודי העולמי בפרשה: בקול רם מדי, בצורה בוטה ולא דמוקרטית. מצד שני, אילו היינו תוקפים, בעיתון יהודי, את הקונגרס היהודי העולמי, היינו נותנים בידי מפלגת העם (מפלגתו של ואלדהיים) נשק כלפי היהודים. ניסינו להיות פתוחים ולשקף באופן יחסי את מגוון הדעות שנשמעו בקהילה היהודית", היא אומרת. שאלתי אותה אם שיקוליה כיהודיה העורכת עיתון יהודי-ציוני קודמים לשיקוליה העיתונאיים. ג'ואנה הרהרה קצת לפני שענתה: „אני מרגישה כעיתונאית יהודיה אבל יהדותי באה קודם".

„אינך חייב להיות יהודי"

מייקל פרידלנד, סופר עתונאי ואיש רדיו, עורך ומגיש מזה שש עשרה וחצי שנים את תוכנית הרדיו לנושאים יהודיים בבי.בי.סי – „אינך חייב להיות יהודי". פרידלנד אומר שבחר בשם זה לתוכנית מכיוון שהאורחים אינם חייבים להיות יהודים, אבל צריך שיהיה להם משהו לומר על נושא יהודי. הפינה שהחלה בתחילה כתוכנית בת 20 דקות אחת לשבועיים, משודרת היום פעמיים בשבוע, 30 דקות כל אחת. הנושאים רבים ומגוונים: יחסי ישראל-ארה"ב, ז'אן מארי לה-פן, בחירות בבריטניה וכדומה, מגוון רחב של נושאים לאומיים ובין-לאומיים שלהם מכנה משותף אחד: הנקודה היהודית.

סקרי האזנה של הבי.בי.סי. מצביעים על כחצי מליון מאזינים לתוכניתו של פרידלנד, רבים מהם אינם יהודים. הסיבה העיקרית לכך היא שאין התוכנית עוסקת בנושאים יהודיים מקומיים ואין היא מגבילה עצמה למרואיינים יהודים בלבד. בתקופת הבחירות הופיעו בתוכנית מרבית מנהיגי המפלגות בבריטניה – מרגרט תאצ'ר, ניל קינוק, דייוויד אוואן ודייוויד סטיל, שדיברו על יחסם לישראל ועל נושא יהודי ברה"מ. שתי תוכניות הוקדשו לאבא אבן שבהן סיפר על אנשים שפגש במשך השנים – חיים ויצמן, טרומן, ניקסון, בן-גוריון ושרת.

בשבוע שעבר הוקדשה תוכנית שלמה להצהרת בלפור, ולפני כן ללאונרד ברנשטיין ולדני קיי. אפילו הארכיבישוף מקנטרברי התארח בתוכנית וסיפר על הכרותו רבת-השנים עם הרב הראשי של יהודי בריטניה, סר עמנואל יעקובוביץ', במלאות 20 שנה לכהונתו בתפקיד.

דווקא מנהיגים ישראלים, שאינם ידועים בצניעותם, חששו בתחילה לשתף פעולה ולהופיע בתוכנית. את האנקדוטה הבאה סיפר פרידלנד בפני באי הכינוס: לאחר מלחמת יום כיפור באה גולדה מאיר ללונדון לנאום בפני קהל של 6,000 איש בערב הצדעה לישראל שהתקיים ברויאל אלברט הול. „נפגשתי איתה במסיבת עיתונאים וביקשתי ממנה להקדיש לי חמש דקות לראיון מוקלט עבור התוכנית. ,אבל יקירי', היא אמרה, ,אין לי זמן'. ,את יודעת שיהודי לונדון אוהבים אותך. את הולכת לדבר בפני 6,000 איש, אני יכול להבטיח לך לפחות 100,000 מאזינים', אמרתי לה, אולם גולדה התעקשה ובמשך קרוב לעשר דקות חיטטה בתיקה אחר יומנה כדי להוכיח לי שאין היא יכולה להקדיש לי אפילו חמש דקות מזמנה".

לפרידלנד עדויות רבות לכך שהאזנה לתוכניתו חורגת מגבולות הקהילה היהודית בבריטניה. לא אחת הוא מגלה עקבות של ראיון שערך בכותרת שלמחרת בעיתונות הישראלית. גם במדינות ערב, במצרים וגם במדינות אחרות, יש מאזינים לתוכניתו. אינדיקציה נוספת הם מכתבי המאזינים, זועמים ומשבחים, לפי הטעם. „המכתב היפה ביותר שקיבלתי היה בתחילת שנות השבעים מכומר קתולי, לאחר שביטלנו את השידור החוזר, ביום שני בערב, של התוכנית ששודרה ביום ראשון בבוקר", מספר פרידלנד. „,אשמח מאוד אם תואילו להחזיר את השידור החוזר ביום שני', כתב הכומר הקתולי. ,כידוע לך, ביום ראשון יש לי עיסוקים אחרים'".

חטף-פתח/ ורדה צימרמן

דמויות כאילו שקטות ושלוות

פמלה לוי

„אני מאוד מאושרת. כמעט חסרת מלים. לא ציפיתי לפרס". פמלה לוי זכתה בפרס ז'אק אוחנה לאמן ישראלי צעיר של השנה. החשוב בפרסים מסוג זה המוענקים בישראל. לא הכרה באמן צעיר ובלתי ידוע, אלא הכרה בבשלותו של אמן, כדברי מיכאל לוין, אוצר מוזיאון תל-אביב. הכרה וגם עידוד בדרכה. פמלה לוי מצטרפת לדוד ריב וגבי כליזמר, לתמר גטר ולמיכל נאמן (שזכו בפרס בזוגות) ולנורית דוד. חברה מכובדת. זהו הפרס השני שהיא זוכה בו. שניהם מן המעלה הראשונה. בארה"ב הוענקה לה מילגה מטעם קרן גוגנהיים.

בימים אלה נסתיימה תערוכה שהציגה בגלריה ארטיפקט בתל-אביב. רוב המבקרים שיבחו את העבודות, אחד ביקר אותן בחריפות. פמלה לוי הרגישה ואקום מסוים, טבעי אחרי עבודה קשה ורצופה לשתי תערוכות – בגלריה גימל בירושלים וזו בתל-אביב. „לא יכולתי לצייר במשך ששה שבועות". ואקום שהפרס ממלא אותו, וכנית.

„בעומק לבי ידעתי תמיד שאצייר, אף שבילדה הודעתי שאהיה אחות". תחילת הדרך בקולאז'ים, לאחר מכן „היתה לי תקופת ביניים באקריליק. שיטה מודרנית שכולם כאילו צריכים להתנסות בה. ציירתי תילים והם יצאו נוקשים מאוד". עכשיו היא מצלמת ומציירת מן התצלום, בשמן. „ואם הדמויות נראות גם עכשיו קשיחות, זה לא משנה".

הדמויות נוקשות מאוד, בתנוחות מוקפאות. עירומות בדרך כלל. כאילו שקטות ושלוות. תחת כיפת השמים, כאילו יורדות לים, כאילו בדרך לבילוי. אלא שהרקע לדמויות הוא עולם אחר, מנוגד. בתים חרבים, מגרשי גרוטאות, אשפה. מתח – כפי שהגדירו המבקרים – בין הראשוני לתעשייתי, בין הריאליסטי לדמיוני, ניכור בין הגוף לסביבתו. בין האדם למקום. „לא שכחתי את מה שלמדתי. לא שכחתי את ההיסטוריה של הציור. אבל אני מציירת בקו שלי. אני יודעת שהדמויות שלי משונות. חברה אמרה לי שכולן דומות לי. זה לא מדוייק, אבל באיזשהו מקום יש בהן מן הפורטרט האישי".

ויש לה גם הסבר אישי: חיים באמריקה כנוצריה פרוטסטנטית (לישראל הגיעה לפני 12 שנה. עליה וגיור בעקבות נישואין). „נכנסתי לכנסיית המולד וקיבלתי את השוק הגדול בחיי. שוק תרבותי. הפרחים המלאכותיים, המזבח התכשי. הלם, למרות החיים החילוניים מאוד שאני חיה. וניסיתי להביע את הרוחניות הזאת גם בציור".

ההסברים המילוליים בעצם מיותרים. הציורים עשו את שלהם. ביום שלישי הוענק לה הפרס. אמן מגובש. היא נשמעת גם כאדם מגובש. „גדלתי כשמשא התפקידים הנשיים במרכזאות עלי. התחתנתי בפעם הראשונה כשהייתי בת 17. עכשיו אני כבר לא צריכה למצוא את המימוש העצמי שלי רק בתפקידים אלו". ועוד: „פעם הייתי פמיניסטית. אחר כך הבנתי שהמצב האנושי חשוב יותר ממצב חלק ממנה".

בארה"ב למדה ציור, בעיקר רישום. כאן היא מציירת בלבד. לא עובדת. „אני לא יכולה, למשל, ללמד כי העברית שלי לא מספיק טובה". 12 שנים, ועדיין מעדיפה לנהל שיחה באנגלית. בירושלים, עיר מגוריה, זה כנראה אפשרי. בתל-אביב היתה בוודאי כבר שולטת בשפה.

„גם את ואנונו זה הפחיד"

דני יצחקי

„מוקדש למרדכי ואנונו". הסרט "ספטוף". חמישים דקות. וידאו. הבמאי והתסריטאי (יחד עם גיא פילנסקי) הוא דני יצחקי. „התחלתי לכתוב את התסריט אחרי אסון צ'רנוביל. זה היה די מפחיד. אני חושב שגם את ואנונו זה הפחיד והפחד הזה היה חזק מן הפטריוטיזם הקדוש. זו הסיבה שהקדשתי את הסרט לואנונו".

הגשם הרדיואקטיבי הפחיד את יצחקי בן ה-26 ולכן הקדיש חצי שנה מזמנו ו-3500 דולאר מכיסו לעשייתו. „חשוב לי שיאהבו את הסרט אבל לא עשיתי אותו בשביל למכור כרטיסים או לכבוש את העולם. זה משהו שצריך לעשות". לנער את העולם, או יותר נכון את בני ישראל מאדישותם, להמחיש בפניהם את האסון המתקרב. „הכוונה היתה להכניס את המצב הזה לתוך ההווה הכי עכשווי. מדע בדיוני בעבר הקרוב".

והאדם אדיש לאפוקליפסה. צעירי תל-אביב ממשיכים במהלך חייהם הרגיל. אלא שיש בו במצב דברים „רגיל" זה מעט מאוד ממשמעותו הבסיסית של המושג. אין בסרט אנשים עובדים או לומדים, אין בו יצירה ואין בו מטרה. הצעירים מבלים את זמנם בהאזנה לקונצרט רוק, ברכיבה על אופניים, בנגינה, בשיטוט ובעישון סמים. חיים בלי ערכים ובלי עתיד? דני יצחקי מערער על קביעה זו: „אלה אנשים שיש בהם אהבה ושעושים דברים שבראש שלהם, כמוני". גם הוא "עובד בשביל לחיות", וזהו. בן 16 עזב את הבית ואת הלימודים ואז „התחלתי לעשות דברים". האומנם ניגודים? לגבי יצחקי אולי כן. עשה אז סרט ראשון, למד שנה במדרשה לציור. עזב. עשה סרטים קצרים וצייר.

הישרדות. האם זהו באמת שם המשחק? גיבור הסרט משמש מעין מורה דרך בעיר לנער צעיר, לפני האסון. הם מעבירים את הזמן אדישים לחלוטין להודעות הרדיו על הענן המתקרב, שגם הן מרגיעות ולא מתריעות. תמונות אלו, של הזמן בסרט, תופסות את מרבית הסרט. תמונות מעטות בלבד מתארות את העולם שאחרי. זוהי „ספקולציה אמנותית. מראה העתיד ההרוס מבחינה צורנית".

מעט טקסט בסרט, וגם הוא ללא הקשרים הגיוניים. הרבה מוסיקה. להקת מע"צ. "לא רציתי סיפור עם עלילה – התחלה, אמצע וסוף – ולכן גם הטקסטים מנותקים. רציתי לנסות לצייר תמונה של זמן רגיל, כמו עכשיו. החיים מתנהלים להם, ופתאום זה יעבור, והכל ייגמר. השאננות גדולה, והעולם, לדעתי, במצב קשה".

סרט שהוא אות אזעקה. מעטים בינתיים ראו אותו. במרתון הסרטים שהוקרנו בפסטיבל הסרטים בחיפה. ב-18 לחודש זה בגלריה בוגרשוב בתל-אביב. מעטים גם מקשיבים. מאז שר בוב דילן על "הגשם הכבד הקרב" עברו כבר כמה וכמה שנים.

להלביש את היפהפיה

לידיה פינקוס-גני

רוב מהומה: הבעיות עדיין לא נפתרו כולן. במצב כזה „אפשר להתאבד או ללכת לפסיכיאטר, ואם אתה מחליט על האופציה השניה, הוא שואל אותך: למה בכלל התחלת בכל זה? אז בשביל מה ללכת. יותר טוב לסבול ממיגרנה". לידיה פינקוס-גני, מעצבת התלבושות והתפאורה לבלט „היפהפיה הנרדמת". בכורה ב-21 בחודש. בוגרת האקדמיה לאמנויות בבוקרשט. עלתה לישראל ב-1960. עיצוב תפאורות ותלבושות לתיאטרון וגם לבלט הישראלי. מרצה במחלקה לדרמה באוניברסיטת תל-אביב. אשה קטנה וצנומה שאינה נחה לרגע. ידיה ופניה גם הם מדברים. חוש ההומור הוא אולי הנשק האישי שלה נגד בעיות ההפקה הסבוכות.

„היכל התרבות" בתל-אביב. במה בעייתית. זוויתית. ללא עומק. הפתרונות שלה: סטיליזציה של התפאורה (כמו של התלבושות). מראות כחלונות הנפתחים לתבונת נוף בסגנון ואטו. קשתות ויער מבד שהתאורה מדגישה את עליו וענפיו.

50 משתתפים. בכללם 30 רקדנים, חמישה ילדים וסטאטיסטים. 300 חלקי תלבושות. שלוש תפאורות מתחלפות. שעתיים בלט (מקוצר. על-פי בקשת התזמורת). „חילקתי את התלבושות לשתי תקופות ברורות ותקופה מקשרת. הבלט מאוד מסובך ומורכב ופומפוזי, בגלל התקופה". ההתחלה היא במאה ה-17 עם הולדת הנסיכה, 16 שנים עוברות ועוד 100 שנה ואנחנו במאה ה-18. „ההרגשים של התקופה מיועדים ליופי בלבד. זוהי אינטרפרטציה שלי והיא מעורבת. בחרתי אלמנטים יפים מן התקופה ולא ערכתי מסע לתולדות הבגד". אז יש כאן כן הרוקוקו עם כובע הטריקן והז'אבו ומוסקיטרים בלי מגפיים ועם טייטס. ואחרי 16 שנים שובל השמלות „מתקלף" והרי לכם בגד חדש. ויש בגדי רקדניות ה„טוטו" ופאות לבנות, ויש ציפורים וחתולים ופיות ומכשפה ועל כן גם מסכות, וציידים ונסיכים ומלכים וקהל. ואת כל הבגדים תופרות שלוש נשים ואחת נוספת שעל המסכות.

„צוות טכני מצויין", היא אומרת. „וכל בגד צריך שיהיה מותאם, ושהבד לא יתקמט ולא יהיה יקר מדי ובצבע שאתה רוצה ושיהיה נוח ללבישה ולהחלפה מהירה". חלקם ברוקמים בחרוזים ובפאייטים ומעוטרים באפליקציות ובתחרות וקבוצות בצבעים שונים: אפור וכחול וכתום (להמון) וסגול (לפיות) ובגדי חתן-כלה. וכל אלו חייבים להתאים לתפאורה.

„ראשית מתכננים את התפאורה, שכן צריך לדעת על איזה רקע עובדים". רישומים ואחר כך בניית המקסים ותחילת העבודה על התלבושות. סך הכל עבודה במשך חצי שנה. „עבודה מטמטמת".

כל המאמצים האלה לשמונה הופעות שהקציבה התזמורת הפילהרמונית לבנייה. „ייתכנו מופעים נוספים – לנוער ולילדים – בחנוכה בקולנוע „דקל". האם ההפקה תכסה את עצמה? „עד היום כיסו ההפקות הגדולות את עצמן", אומר הלל מרקמן מנהל הבלט הישראלי. „זוהי הפקה שהיא נכס צאן ברזל ברפרטואר של להקת בלט ואם נראה רווחים גם אחרי שנה או יותר, אנחנו במצב טוב".